

Debreceni Egyetem
Marton Géza Állam- és
Jogtudományi Doktori Iskola

DOKTORI (PhD) ÉRTEKEZÉS

dr. Vida József

Debrecen

2025.

Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Hol gyors, hol nem gyors...

A büntetőeljárás „örökzöld” tételének nyomában

A sértetti reparáció és az eljárás időszerűségének aktuális kérdései

DEBRECENI EGYETEM

Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Készítette:

dr. Vida József doktorandusz hallgató (levelező tagozat)

Témavezető:

Prof. Dr. Elek Balázs

A doktori program címe: Az állam és a jog változásai Közép- és Kelet-Európában

A doktori iskola vezetője: Prof. Dr. SzabADFalvi József

A kézirat lezárva: 2025. február

DEBRECEN

2025.

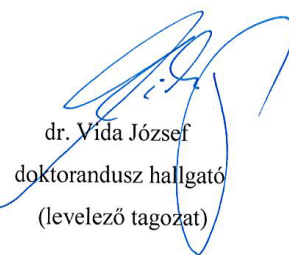
NYILATKOZAT

Alulírott, dr. Vida József, büntetőjogi felelősségem tudatában kijelentem, hogy a Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolában a doktori fokozat megszerzése céljából benyújtott „*Hol gyors, hol nem gyors... „A büntetőeljárás „örökzöld” tételének nyomában. A sértetti reparáció és az eljárás időszertűségének aktuális kérdései.*” című értekezésem saját önálló munkám, a benne található, másoktól származó gondolatok és adatok eredeti leőhelyét a hivatkozásokban (lábjegyzetekben), az irodalomjegyzékben, illetve a felhasznált források között hiánytalanul feltűnttettem.

Kijelentem, hogy a benyújtott értekezéssel azonos tartalmú értekezést más egyetemen nem nyújtottam be tudományos fokozat megszerzése céljából.

Tudomásul veszem, hogy amennyiben részben vagy egészben sajátomként mutatom be más szellemi alkotását, vagy az értekezésben hamis, esetleg hamisított adatokat használlok, és ezzel a doktori ügyben eljáró testületet vagy személyt megtévesztem vagy tévedésben tartom, a megítélt doktori fokozat visszavonható, a jogerős visszavonó határozatot az egyetem nyilvánosságra hozza.

Budapest, 2025. február 10.

dr. Vida József
doktorandusz hallgató
(levelező tagozat)

Ajánlás

*Vida József: Hol gyors, hol nem gyors..
A büntetőeljárás „örökzöld” tételének nyomában
A sértetti reparáció és az eljárás időszerűségének aktuális kérdései*

című Ph.D értekezéséhez

A szerző doktori értekezése hiánypótló munka a büntető eljárási jog tudományában.

A sértett eljárásjogi helyzete sokáig marginális volt a büntetőeljárásban, ami a jogalkalmazók szemléletében is tükröződött. Olyan szükséges személyként jelent meg, akinek kímélete sajátos szabályokat is indokolt, de óhatatlanul az eljárás időszerűsége ellen ható tényezőként jelent meg a sértetti reparáció a jogászi közvélekedésben. Az eljárás gyorsítására vonatkozó evidenciaként ható követelmények megfogalmazása azonban alaposabban megvizsgálva teljesen relatív. Valójában az eljárás időszerűségének és gyorsításának megfogalmazása mindig az adott kor elvárásai közepette értelmezhető. Ezt a célt a 2018. júliusában hatályba lépett büntető eljárási törvény is számos jogintézményen keresztül igyekszik szolgálni.

Az időszerűséget a hatályon kívül helyezések számának csökkentése mellett az ügydöntő határozatok könnyebb egyszerűbb írásba foglalásán keresztül számos új jogintézmény segíti.

A szerző azonban az időszerűség vizsgálatára sajátos, alternatív mondhatni a hatályos büntető eljárási törvény hatályba lépését követően még tudományos igényességgel nem vizsgált megközelítést választott. Mindez abban fejeződik ki, hogyan lehetne megvilágítani a büntetőeljárás gyorsítására vonatkozó alapvető követelmény és a sértetti reparáció egyre inkább előtérbe kerülő igényének összefüggésrendszerét. Ezen kérdéskör a szerző kutatási érdeklődésének helyeselhető leszűkítését is eredményezte.

Az eljárás parttalan vagy elvtelen gyorsítása utólag számos hiba forrása is lehet, ami az egész büntetőeljárás hitelességét megkérdőjelezi. A helyesen kialakított és alkalmazott intézményrendszer ahogyan az a szerző igazolt hipotéziseiben is felbukkan, megállapíthatóvá válik az, hogy a sértettek fokozott védelmének követelménye a sértetti reparáció gyorsításának a követelményét is jelenti, ami egyben az egész büntetőeljárás hatékony és észszerű határidőn belüli lefolytatását és befejezését is jelenti. Végtelenül leegyszerűsítve a szerző tételét: Gyorsabb eljárás gyorsabb jóvátételhez vezet.

A szerző hipotézise egyben a hatályos eljárási törvény sértetti jogokat is előtérbe helyező tételeinek vizsgálatát is jelentette. A kodifikációs folyamatban ugyanis egyaránt jelen volt mindkét eljárási cél, azonban azok egymásra ható tudományos igényességű vizsgálata eddig elmaradt.

A szerző jogtörténeti kontextusból indult ki, majd bemutatta az ún. reparációs szemlélet térnyerését és a konszenzuális jogintézmények szabályozásának fejlődését. Vizsgálta a hatályos eljárási törvény egyes konszenzuális jogintézményeit, feltérképezte a hazai bírói gyakorlatot, és a kapcsolódó tudományos irodalmat.

A szerző végkövetkeztetéseit támogatni tudom, abban a korábbi sokéves ügyészégi és kodifikációs gyakorlat mellett immáron a tudományos igényességre törekvő kutató szemlélete is megjelenik, egymást jól kiegészítve, egyben nemcsak kiváló, a tudományos értekezések kritériumait messzemenően kielégítő, hanem hiteles munkává is avatja dolgozatát.

Debrecen, 2025. február 11.

Prof. Dr. Elek Balázs
tanszékvezető egyetemi tanár

Tartalomjegyzék

• 1. Bevezetés, előszó	8
1.1. A kutatás tárgya és célja	8
1.2. Kutatási hipotézis	17
1.3. Kutatásmódszertan	19
• 2. A büntetőeljárás „örökzöld” tételének nyomában (az időszerűség alapkérdései) 26	
2.1. Jogtörténeti kontextus	26
2.2. Az időszerűség kapcsán felmerülő fontosabb elvi kérdések	32
• 3. A sértetti jogok felértékelődése (a reparációs szemlélet térnyerése)	46
3.1. Mérföldkövek a jogfejlődésben.....	46
3.2. A sértett eljárási szerepének és védelmének felértékelődése a közelmúltban	51
3.3. A resztoratív igazságszolgáltatás	56
3.3.1. A resztoratív igazságszolgáltatás története	56
3.3.2. A resztoratív igazságszolgáltatás fogalma.....	58
3.3.3. A resztoratív szemlélet megjelenése a kontinentális jogban és Magyarországon ..	61
3.4. Sértett fogalma a Be.-ben	65
3.5. A sértett fogalma - német szabályozási minta	74
3.6. Polgári jogi igény.....	76
• 4. A konszenzuális jogintézmények szabályozásának fejlődése	83
4.1. Az eljárások differenciálásának kérdése	83
4.2. Az eljárási struktúra változásának hatása a sértetti jóvátételre	87
4.3. Gyorsítás, egyszerűsítés és/vagy konszenzus?	92
4.4. Eljárási struktúrák sokszínűsége (nemzetközi trendek).....	96
• 5. A Be. konszenzuális jogintézményei	99
5.1. Nyomozási alku	99
5.2. A büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezése	106
5.2. Az ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése.....	110
5.3. Egyezség a bűnösség beismeréséről.....	116
5.3.1. Bevezető gondolatok	116
5.3.2. Szabályozási előzmény (tárgyalásról lemondás)	117
5.3.3. A hatályos szabályozás kialakulása	121
5.3.4. Az első évek jogalkalmazói tapasztalatai.....	129

5.3.5. Az egyezség jogintézményének értékelése a tudományos megítélés, a gyakorlati tapasztalatok és a számadatok tükrében	145
5.3.6. Az egyezség kutatási eredményeinek összegzése.....	175
5.4. Beismerő nyilatkozat előkészítő ülésen	177
5.5. Közvetítői eljárás.....	189
5.6. Feltételes ügyészi felfüggesztés	197
• 6. A sértetti reparáció elősegítésének kérdése egyes kényszerintézkedések alkalmazása kapcsán.....	204
• 7. A büntetőeljáráson túl	210
• 8. Konklúzió.....	213
8.1. Gyorsabbak lettek-e a büntetőeljárások?.....	213
8.2. A sértetti jogok fejlődésének kedvező iránya.....	217
8.3. Gyorsabb eljárás, gyorsabb jóvátétel?	220
8.4. Fokozatosság elve	223
• 9. Kodifikációs javaslatok	224
9.1. Preambulum	225
9.2. A jogi személy jogi szerepe.....	227
9.3. Jóvátétel a büntetés-végrehajtásban	228
• 10. Záró gondolatok	230
• IRODALOMJEGYZÉK.....	236
• 1. sz. MELLÉKLET	245

- **1. Bevezetés, előszó**

1.1. A kutatás tárgya és célja

Amikor megérett bennem az az elhatározás, hogy tudományos kutatásba kezdek, és annak eredményeit egy dolgozatban rögzítem, először az a naiv gondolat is kissé elbátortalanított, hogy egy tudományos kutatásnak ugyan mi más eredménye lehet, mint az, hogy a kutató valamit felfedez, valami újat mond, olyat, amit eddig még senki. Aztán a pragmatikus énem kerekedett felül, és arra jutottam, akkor érdemes belevágni, ha a szerző úgy gondolja, hogy a megszerzett szakmai- és élettapasztalatai elég alapot adnak ahhoz, hogy a tudomány és a gyakorlat mérvadó kutatási eredményeire alapozva saját gondolatokat fogalmazzon meg, esetleg azt – a tévedhetetlenség ígérete nélkül – sajátos összefüggésrendszerben tálalja, hiszen nagyon keveseknek adatik meg, hogy képesek legyenek eredendően új, korszakalkotó téziseket alkotni. Különösen igaz ez a jogtudomány területére, még inkább egy *dinamikus jogterületre, az eljárási jogra*.

A közismert ókori kínai filozófus, Lao Ce a Tao te King – Az út és Erény könyvében írt tanítása szerint, „*[h]a van igaz tudásom: a nagy utat járom, s csak attól félek, hogy letérek. A nagy út sima, de az embereket vonzzák az ösvények*”¹. Ugyanitt megállapítja, hogy „*[a] külső tudás az út virága, a belső tudatlanság kezdete*”².

A Tisztelt Olvasó egy olyan tudományos kutatás eredményének olvasásába kezdett, amelynek célja eredetileg – ugyancsak némi naivitással – a „*sima út*” bejárása, a bölcs megvilágosodás elérése volt. Ezzel szemben végül a kíváncsiság mégis a kisebb jogi ösvények feltárására vezetett, ami Lao Ce bölcselete nyomán az emberi mivolt természetszerű érvényre jutását igazolja. E törekvés jutalma viszont nemcsak a tudományos munka elkészülésének öröme, hanem ezzel egyidőben a belső tudatlanság felismerése, azaz minél mélyebbre hatol az ember a tudás labirintusaiban, annál inkább evidenciává erősödik az a közhelyes megállapítás, hogy a „*nagy út*” végtelen, és bejárhatatlan. Valójában az úton haladás, és a haladni akarás a lényeg, pont úgy, ahogyan azt Lucius Annaeus Seneca is

¹ LAO Ce: *Tao te King – Az Út és Erény könyve*, 53. vers. Fordította: Weöres Sándor, <http://mek.oszk.hu/00100/00191/00191.htm> (2025. január 20-i letöltés)

² LAO Ce: *Tao te King – Az Út és Erény könyve*, 38. vers. Fordította: Weöres Sándor, <http://mek.oszk.hu/00100/00191/00191.htm> (2025. január 20-i letöltés)

megfogalmazta: „[a] haladás nagyrészt annak köszönhető, hogy haladni akarunk”. A szerzői akarat pedig önző módon sokszor a nagyobb témán belül egy-egy érdekes téma irányába vezette a kutatás fonalát.

Meglátásom szerint a *kutatási tárgy*am rögzülése egy szükségszerű fejlődési folyamat eredménye, amely a többitől indult és a kevesebbe érkezett. Ebben legelőször egy folyton kínzó érdeklődés vezérelt, melynek középpontjában régóta a *büntetőeljárás időszerűsége* állt. Nem túlzás azt állítani, hogy az eljárás időszerűsége a büntetőeljárás egyik legfajsúlyosabb, és talán a leginkább taglalt kérdése. Aktualitását – amióta a jog szabályozása nyomon követhető – nem tudta elveszíteni. E kérdés élénken foglalkoztatja a jogalkalmazókat, a büntetőeljárás kodifikáció mindenkori gyűjtőpontja, és megjelenik a társadalmi elvárás szintjén is, ami jellemzően a bűncselekmény elkövetőjének mihamarabbi kézre kerítését és szigorú megbüntetését foglalja magában. Ennek köszönhetően a jogtudományban finoman szólva sem számít érintetlen kutatási területnek, rengeteg publikáció foglalkozott közvetlenül vagy közvetetten a témával³, ezért nemcsak a nehezen meghatározható keretek jelentenek kihívást számomra, hanem ebben a témában újat mondani is nehéz. Talán a művészetekben a szerelem kérdése hasonló slágertéma, ami kimeríthetetlen tárháza a remekműveknek, egyben a silány közhelyeknek is.

Kezdő lépésként evidensnek tűnt az időszerűség kérdéseire a válaszokat csupán a *jogintézmények szabályozásában* keresni, azonban a büntetőeljárás elhúzódásának az okait ezen túl is számos tényező határozhatja meg, napjainkban pedig egyre *több új szempont* árnyalja a képet. Gondoljunk csak arra például, hogy – a nemzetközi elvárásoknak való megfelelésnek köszönhetően – mennyire felértékelődött az *áldozatvédelemi szempont*, ezen belül a sértett erkölcsi és vagyoni reparációja, különösen annak időszerűsége, ami ennek

³ E körben a teljesség igénye nélkül emelném ki a következő átfogó munkákat: HERKE Csongor: *Megállapodások a büntetőperben*. Pécsi Tudományegyetem ÁJK, Pécs, 2008.; PÁPAI-TARR Ágnes: *A büntetőeljárás gyorsításának lehetőségei a francia és a magyar jogban (PhD értekezés)*. Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2010.

köszönhetően szépen lassan jogpolitikai prioritássá vált⁴. A kérdés fontossága napjainkban már evidencia, nemzetközi elvárásokra alapozott alkotmányos igény⁵.

Mindezekre figyelemmel tehát nem mindegy, hogy az eljárások elhúzódásának *milyen okait* lehet azonosítani, illetve a *megoldásokat miben* lehet megtalálni. A teljesség igénye nélkül néhány kérdéskört érdemesnek tartok kiemelni:

Nem mindegy, hogy a jogalkotó a bíróság, ügyészség és nyomozó *hatóság eljárásának gyorsítását* tartja szem előtt, vagy a gyorsításon az eljárásban *részt vevő személyek* (pl. *védő, sértett, szakértő*) *részvételének időszerűségét* ösztönző szabályozást érti. Nem mindegy, hogy *általános jogintézmények kapcsán* merül fel a gyorsítási igény (pl. a határidők további szigorítása, esetleg azok elhagyása⁶), vagy egyes esetekben alkalmazható *új, vagy megújításra szoruló, egyszerűsítő eljárási megoldásokra* van szükség (pl. az egyes külön eljárásokra vonatkozó szabályok felülvizsgálata)⁷. Nem mindegy az sem, hogy a jogalkotó *az eljárások differenciálására* vonatkozó, állandóan felmerülő igényre milyen választ ad⁸, esetleg mennyire enged teret *a konszenzuális szabályozásnak*. Nem mindegy, hogyan sikerül kiaknázni a *technikai fejlődés* adta lehetőségeket, amely legalábbis elvi szinten mindenképpen egyszerűbb és gyorsabb eljárást feltételez. Fontos szempont a *bűnözés szerkezetének változása*: az ún. „nehéz megítélésű” ügycsoportba tartozó bűncselekmények száma folyamatosan emelkedik, amelyek szakszerű elbírálása egyre nagyobb kihívás elé állítja a jogalkalmazókat. Végül az sem mindegy, hogy *szervezeti szinten* milyen megoldások segítik elő az időszerűséget⁹, illetve a *jogalkalmazó* milyen hatékonyan működteti az eljárási rendszert¹⁰.

⁴ A Kormány által 2015. február 11-én elfogadott, az új büntetőeljárás törvény szabályozási elveiről szóló előterjesztés II/3. pont.

<https://2015-2019.kormany.hu/download/d/12/40000/20150224%20IM%20el%C5%91terjeszt%C3%A9s%20az%20C3%BAj%20b%C3%BCntet%C5%91el%C3%A1r%C3%A1si%20t%C3%B6rv%C3%A9ny%20szab%C3%A1lyoz%C3%A1si%20elveir%C5%91.pdf#!DocumentBrowse> (2025. január 20-i letöltés)

⁵ 49/1998. (XI. 27.) AB határozat II/1.3. pont.

⁶ Miskolczi Barna álláspontja szerint új határidők bevezetése, meglévő határidők szigorítása változatlan szervezeti, személyi és tárgyi feltételek mellett pusztán erőforrás-átcsoportosítást, és – feltehetőleg – elhúzódást eredményezne. MISKOLCZI Barna: *A nyomozási határidő tervezett rendszere az új büntetőeljárás törvényben*. Ügyvédvilág, 2015/12., 26.

⁷ Lásd az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának a büntetőeljárás egyszerűsítéséről szóló R(78)18. számú Ajánlását.

<https://kuria-birosag.hu/hu/etmb/r-87-18-ajanlas-buntetoeljaras-egyszerusiteserol> (2025. január 20-i letöltés)

⁸ Lásd a büntetőeljárás koncepciójáról szóló 2002/1994. (I. 17.) Korm. határozat mellékletének 7. pontját.

⁹ MÉSZÁROS Ádám: *A büntetőeljárás gyorsításának, hatékonyság-növelésének lehetőségei*. Ügyészek Lapja, 20. évf. 2013/1., 9-10., 20.

¹⁰ Jancsó Gábor kiemeli a Fővárosi Főügyészség példáját, ahol a bíróság elé állító csoport felállításával, és ezzel párhuzamosan a nyomozó hatósággal, a kerületi ügyészségekkel és a bíróságokkal történő együttműködés

Látható, hogy az eljárás gyorsítására vonatkozó követelménynek *számtalan aspektusa lehet*, az megítélésem szerint *teljesen relatív*. Egy kicsit hasonlatos az *anyagi igazság* sokat boncolgatott kérdéséhez, amelyhez jogi hagyományaink miatt következetesen ragaszkodunk akkor is, ha tudjuk, hogy a valóságnak való teljes megfelelés nem lehetséges¹¹, továbbá akkor is, ha önmagában az nem alkotmányos követelmény¹², és a strasbourgi Emberi Jogi Bíróság gyakorlata sem követeli meg a tagállamok bíróságaitól, hogy materiálisan igazságos döntéseket hozzanak. Elek Balázs szerint a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: 1998-as Be.) szabályozása középutas megoldásnak nevezhető, mivel az kötelezettségként írja elő a valós tényállás megállapítására irányuló törekvést, amivel egyben elismeri, hogy ez nem biztos, hogy lehetséges. Kötelező azonban megalapozott tényállást megállapítani, ami azonban korántsem jelenti minden esetben azt, hogy a tényállás a valós tényeket tartalmazza¹³.

Álláspontom szerint tehát *abszolút értelemben vett időszerűség* nem létezik, ilyen nem érhető el a büntetőeljárásban, az valójában egy az adott kor elvárásainak megfelelően absztrahált *gyorsításra vonatkozó elvárás*, melynek az eredménye – szintén az adott kor viszonyai között – társadalmi szinten, például közvélemény kutatói bizalmi indexek alapján mérhető és a modernizált, médiaközpontú közéletünkben *hatékonyan befolyásolható*.

Kónya István, a Kúria egykori elnökhelyettese egy publikált beszédében szemléletesen jellemezte a valós helyzetet: *„[a] média ugyanis teremtő hatalom. Nem egyszerűen tájékoztatja a nyilvánosságot, hanem felemel vagy letaszít, sztárrá változtat, vagy éppen senkivé alacsonyít egyéneket. Képes az ártatlanból bűnöst, s a bűnösből ártatlant csinálni. A média képes eldönteni, hogy mi van és mi nincs, mi a jó és mi a rossz. A média által megszólított közönség pedig olyan szereplőjévé válik ennek a szerkesztett valóságnak, amelyben úgy látja a világot, amilyennek azt a tömegkommunikáció alkotta, mert azt*

kialakításával a bíróság elé állítást igazán élő intézménnyé alakította. JANCSÓ Gábor: *Jogalkotás vs. jogalkalmazás: „Egyedül nem megy...”* (Az új büntetőeljárás törvény előkészítésének kihívásai egy ügyész-kodifikátor szemével), *Fontes Iuris*, 2015/3-4., 24. és 26.

¹¹ MÁRKI Zoltán: *A büntetőeljárás megújulásának lehetőségei*. *Ügyvédek Lapja*, 2014/4., 8.

¹² Lásd 9/1992. (I.30.) AB határozat: *„Az anyagi igazság érvényesülésére» éppúgy nem biztosít (nem biztosíthat) alanyi jogot az Alkotmány, mint ahogy arra sem, hogy egyetlen bírósági ítélet se legyen törvényszerű».*

¹³ ELEK Balázs: *Az igazság és a jogerő összefüggései*, 5-6.

<https://www.uni-miskolc.hu/~wwwdeak/Collegium%20Doctorum%20Publikaciok/Elek%20Bal%20E1zs.pdf>
(2025. január 20-i letöltés)

igazságnak fogadja el, pedig lehet, hogy az írott szó csupán a valóság eltorzított változata”¹⁴. Azaz sok esetben egy-egy nagyobb közfigyelemmel kísért ügy kapcsán a *média hatását* is szükséges lenne vizsgálni akkor, ha a társadalmi közérzet szerint a büntetőeljárások a szokásosnál is jobban elhúzódnak.

Ettől függetlenül, még ha a média sokszor „*járványt*” is kiált, nem cáfolhatók azok a jelenségek, amelyek a „*betegséget*” igazolják¹⁵. Pápai-Tarr Ágnes például egy közel 10 éves periódusban, számadatokra alapozva mutatta be a „*hazai helyzetképet*”, amely szerint 2005 óta a büntetőeljárás mindegyik szakaszának időtartama folyamatosan és jelentősen nőtt hazánkban, dacára annak, hogy ezzel egyidőben a bűncselekmények száma csökkent és az igazságszolgáltatási apparátus száma növekedett¹⁶. Szerencsére a Be. hatálybalépése óta *jelentősen javult a helyzet*, és a bírói szak jelentős rövidüléséért egyértelműen az új törvény felelős, ezzel párhuzamosan azonban egyre inkább felmerülnek kritikus hangok a nyomozási szak elhúzódásával kapcsolatban¹⁷.

Részemről egy másik érdekes nézőpontból megfogalmazott véleménnyel is egyet tudok érteni, amely szerint a társadalmi elvárás hangjait is felerősítette a média. Az egyes ügyek példáján keresztül történő általánosítás jelensége mellett az igazság kiderítését és érvényesítését áhító érintettek köre a médiának köszönhetően lett tágabb, s a hangja hallhatóbb, így az új büntetőeljárás törvény szabályozása kapcsán is tetten érhető volt egyfajta türelmetlenség¹⁸.

¹⁴ KÓNYA István: *Az igazságszolgáltatás és a média*. A Kúria elnökhelyettesének beszéde, amely elhangzott a XX. Vasi Jogász Napon, Szombathelyen 2016. január 22-én.

https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/sajto/vasi_jogasz_napok_dr._konya_istvan_beszede_0.pdf (2025. január 20-i letöltés)

¹⁵ Hasonló gondolatokat fogalmazott meg Erdei Árpád az 1998-as Be. megalkotását megelőző időszakban: „*[a] statisztikák nem mutatják a bűnözési helyzet szubjektív megítélését sem, s a közbiztonság romlását tapasztaló polgárok talán még rosszabbnak vélik a helyzetet, mint amilyen. Részükről természetes reakció, hogy a bűnözőkkel szembeni gyorsabb «leszámolást» követelnek, s ezzel együtt szigorúbb büntetéseket is.*” ERDEI Árpád: *Haladás és ellenállás, avagy a büntető eljárási jog kodifikációjának konfliktusai*. In: Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominata, Acta Juridica et Politica (Emlékkönyv, Dr. Tokaji Géza c. egyetemi tanár születésének 70. évfordulójára), Szeged, 1996., 75.

¹⁶ PÁPAI-TARR Ágnes: *A büntetőperek elhúzódása*. In: JAKAB András-GAJDUSCHEK György (szerk.): *A magyar jogrendszer állapota*. Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet, 2016.

https://jog.tk.mta.hu/uploads/files/29_PapaiTarr_Agnes.pdf (2025. január 20-i letöltés)

¹⁷ Szabó Marcell szerint a vádemeléstől a jogerős döntésig tartó időtartam jelentősen csökkent, a nyomozati iratok ügyészre érkezéséig tartó idő jelentősen nőtt. SZABÓ Marcell: *A bizonyítás súlypontjának áthelyeződése a büntetőeljárásban*. Jogtudományi Közlöny, 2021/6., 291.

¹⁸ MISKOLCZI Barna: *A nyomozási határidő tervezett rendszere az új büntetőeljárás törvényben*. Ügyvédvilág, 2015/12., 25.

Külön kutatás tárgya lehetne, hogy a büntetőeljárásról szóló 2017. XC. törvény (a továbbiakban: Be.) hatálybalépése után, azaz 2018. július 1. napját követően az eljárás időszerűségének megítélésével kapcsolatban mi a valóságos helyzet. Mit mutatnak a számadatok, mit érzékelnek a jogalkalmazók, ehhez képest mit közvetít a média, és vajon milyen *társadalom jelenlegi „közérzete”*. Egy biztos, vannak kifejezetten reményt keltő, kedvező tendenciák, és vannak kritikus szemléletű álláspontok is, melyekre a későbbiekben kívánok kitérni.

Belovics Ervin szerint a legjelentősebb ok, ami szükségessé tette a korábbi büntetőeljárás törvény szabályainak újragondolását, az időszerűség követelményének megfelelés. A korábbi büntetőeljárás törvény hatálya idején az eljárások jelentős része húzódott el úgy, hogy a gyanúsítástól a jogerős bírósági döntésig több év is eltelt, ugyanakkor azt is leszögezi, hogy *„a büntetőeljárásnak nyilvánvalóan nem az időszerűség képezi a célját, hanem a terhelt büntetőjogi felelősségének a tisztázása, mégpedig a materiális igazság, azaz a valósághű történeti tényállás megállapítása által, azt azonban nem lehet kétségbe vonni, hogy ennek a célnak a realizálására lényegesen nagyobb az esély akkor, ha az eljárás nem húzódik el”*¹⁹. Álláspontja összegzéseként megállapítja, hogy a Be. szabályozásában megjelenő jogintézmények, a törvényben kialakított eljárási formák többsége ugyan beváltotta a hozzájuk fűzött reményeket, azonban vannak egyes jogterületek, különösen a nyomozás felderítési szakasza, amely újraszabályozásra szorul. A statisztikai adatokra alapozva ennek okára is rávilágít, ugyanis a nyomozás kettéosztása felderítésre és vizsgálatra megítélése szerint nem az elvárt eredménnyel járt: *„a nyomozási szak felgyorsulásához kapcsolódó elvárás nem teljesült, ellenkezőleg a korábbi törvényi szabályozásban egzisztáló kontroll mechanizmusok kiiktatása – az eddigi tapasztalatok alapján – a nyomozások elhúzódását eredményezte.”*²⁰

A kutatásom kiindulópontja kezdetben tehát az volt, hogy a büntetőeljárás *„örökzöld”* tételének nyomába eredjek, a legfontosabb aspektusait a Be. szabályozásán keresztül – tudományos alapokra helyezve – vizsgáljam, illetve a kutatásomat esetenként *alternatív megközelítést* jelentő témákkal is gazdagítsam.

¹⁹ BELOVICS Ervin: *Az ügyészség feladatai a megújult büntetőeljárás tükrében*. Magyar Jog, 2021/6., 338.

²⁰ BELOVICS Ervin: *Az ügyészség feladatai a megújult büntetőeljárás tükrében*. Magyar Jog, 2021/6., 339., 342.

Ehhez kapcsolódóan fontos leszögezni, hogy a Be. számos rendelkezésében – legalább közvetett módon – kimutatható az a jogalkotói törekvés, amely az eljárás időszerűségét szolgálja: többek között az új törvény reform jellegű változtatásokat eszközöl a bíróság összetételére, illetőleg az ülnökök részvételére vonatkozó szabályozásban; a Be. teljesen új alapokra helyezi a terhelt beismerésén alapuló egyezség új rendszerét; a sértetti igényérvényesítés és reparáció időszerűségét segítő lehetőségeket tovább bővíti; új nyomozási modellt vezet be; a jelenlét telekommunikációs eszközzel történő biztosításának lehetőségét kiszélesíti; az előkészítő ülés szerepét felértékeli, annak megtartását kötelezővé teszi; újításokat vezet be fellebbezés esetén a felülbírálat terjedelmére vonatkozó szabályozásban²¹.

Mindezekre tekintettel kezdetben is tisztában voltam azzal, hogy a kutatás célja a legnagyobb igyekezet ellenére sem lehet az, hogy a teljesség igényével vizsgáljak meg minden e körbe vonható szabályozási kérdést, és eleinte is inkább arra törekedtem, hogy olyan témákat tegyek vizsgálat tárgyává, amelyek eddig még nem kaptak nagyobb figyelmet, vagy a Be. kodifikációja során értékelődtek fel, vagy olyan rendszerszintű újítást jelentenek, amelynek hatása nyomon követhető.

Ilyen, egyértelműen az eljárás gyorsítását szolgáló – a Be. kodifikációja során prioritásként kezelt – terület: *a hatályon kívül helyezések csökkentésére irányuló kodifikációs törekvések* a Be.-ben. Talán nem kevés szerepe van ebben az esetben is a médiának, hiszen a Be. hatálybalépését megelőzően a közvélemény a hatályon kívül helyezések hallatán jellemzően rögtön valamifajta jogi kudarcra asszociált, ami pont olyan egy orvos szemszögéből, mintha a laikusok azt találgatnák egy sajtóhír kapcsán, hogy miért húzódik el valakinek a betegsége, akinek egyébként a tapasztalatok szerint már rég meg kellett volna gyógyulnia. Ilyen fórumokon mély szakmai érvelésnek nincs helye, mégis hiba lenne figyelmen kívül hagyni a szakmai mellett a társadalmi elvárásokat. Véleményem szerint a helyes az, ha a jogalkotó minden impulzust figyelembe vesz, azt a helyén kezeli, ehhez képest pedig megpróbálja megtalálni a leoptimalisabb szabályozási megoldásokat a jogalkotási eszközökkel kezelhető problémákra, ami álláspontom szerint a Be. kodifikációja során is megtörtént. Az időszerűség örök dilemmájának, de még inkább az időszerűség érzete hiányának és az e mögött álló konzekvenciák levonásának a hatályon kívül helyezések

²¹ Megjegyzem, hogy mindez nem csupán hazai sajátosság, hiszen a „klasszikus” angolszász jogi kultúrákban meghonosodott vádalku kapcsán is gyakran felmerülő kérdés a jogorvoslat lehetősége. Lásd például: BORMAN, Paul. D.: *The chilled right to appeal from a plea bargain conviction: A due process cure*. Northwestern University LAW REVIEW, 1975. Volume 69, november-december No. 5., 663-715.

csökkentésére született új rendelkezések kapcsán is meghatározó szerepe volt abban, hogy milyen szabályozási megoldásokkal operált a jogalkotó az új eljárási törvényben. Csak felsorolás szintjén említeném, hogy:

- a másodfokú bíróság reformatórius jogkörének szélesítésére irányuló törekvés mentén törvényi szinten rögzült a teljes és részleges megalapozatlanság feltételeinek differenciált szabályozása, illetőleg a megalapozatlanság két esetköréhez meghatározott jogkövetkezményeket fűzött a jogalkotó;
- fontos szabályozási nívó, hogy a másodfokú bíróság a felmentett vádlottat is bűnösnek mondhatja ki nemcsak azonos tényállás, hanem olyan eltérő tényállás alapján is, amelyet a Be. 593. § (1) bekezdés c) pontjában meghatározott módon küszöbölt ki²²;
- ennél talán még fontosabb a másodfokú és a harmadfokú bíróság hatályon kívül helyező végzése elleni új jogorvoslat bevezetése²³;
- végül vélhetően nem az ügyek tömegére lesz kihatással, mégis e felsorolás körébe tartozik a relatív hatályon kívül helyezési okok körének bővülése, egyben az abszolút okok körének szűkülése²⁴.

Csupán látszólag indifferens, mégis e körbe sorolhatónak tartom egy korábbi, *a laikus bíráskodást érintő kutatásom* eredményét, amelyből ugyancsak utalás szintjén, az érdekesség kedvéért szeretnék egy pár mondatot visszaidézni. A Be. hatálybalépését megelőzően számos – kiemelt közfigyelemmel kísért – ügy elhúzódásához vezetett, hogy a bíróság összetétele egy-egy ülnök személyében történt csere miatt megváltozott²⁵. A Be. általános indokolásának IV. pontjában foglalt magyarázat szerint a törvény a bíróságok összetételére vonatkozóan gyökeresen új szabályozást vezet be, amelynek lényege, hogy az ülnökök részvétele az

²² Kónya István hatékonynak és célszerűnek ítéli a másodfokú bíróság reformatórius jogkörének kiszélesítését, ide értve azt, hogy az ügyész „perújításszerű” fellebbezésével megteremtheti annak lehetőségét, hogy a másodfokú bíróság az elsőfokon felmentett vádlott bűnösségét is megállapíthassa. KÓNYA István: *A Kúria hatása az új büntetőeljárás törvény kodifikációjára*. Ügyvédek Lapja, 2016/4., 6.

²³ Ezen intézmény eljárást gyorsító jellege abban rejlik, hogy amennyiben a hatályon kívül helyezésre alaptalanul vagy szükségtelenül került sor, a hatályon kívül helyező végzést felülbíráló bíróság a végzést hatályon kívül helyezi, ezáltal az ügy nem ismételtelen elsőfokra kerül, mint a korábbi eljárási törvény alapján, hanem vissza, a másod-, illetőleg harmadfokú bíróságra, mely az elsőfokú vagy másodfokú ítélet felülbírálatára vonatkozó eljárást fogja lefolytatni. DEMETER Zsuzsanna: *A bírósági eljárás megújítását szolgáló rendelkezések az új büntetőeljárás törvényben*. Fontes Iuris, 2018/3., 25.

²⁴ A téma kifejtéséről lásd bővebben VIDA József: *A hatályon kívül helyezések csökkentésére irányuló kodifikációs törekvések szabályozási megoldásai az új büntetőeljárás törvényben*. Magyar Jog, 2019/7-8.

²⁵ Például az ún. Vörösiszap-ügy tárgyalása során az egyik ülnök személye megváltozott, ezért 26 tárgyalási nap után nagyjából tízezer oldal iratanyagot kellett újratárgyalni, illetve később a büntetőtanács összetételének megváltozása miatt még egyszer előlről kellett kezdeni a tárgyalást. https://hvg.hu/gazdasag/20201003_vorosiszap_ajka_kolontar_devecser_evfordulo (2020. január 20-i letöltés) https://hvg.hu/itthon/20130204_Iszapomles_elolrol_kezdik_az_egesz_targya (2013. január 20-i letöltés)

ítélkezésben csak szűk körben marad meg, ott, ahol jelenlétük valódi garanciát jelent. E szabályozási reform mögött nem kifejezetten az eljárás gyorsításának követelménye állt, de határozottan kijelenthető, hogy következményeit tekintve ilyen eredménnyel járt. Az OBH képviselője egy 2019. évben készített interjúban közölte, viszonylag ritkán fordul elő, hogy az eljáró bíró személye változik, de lehet rá példa. Majd arra a kérdésre, „[h]a nem egy bíró jár el az ügyben, hanem egy háromtagú tanács, akkor nagyobb erre az esély?” leszögezte, hogy „[a] tanácstagok esetében az új Büntetőeljárás Törvény leszűkítette a helyzetet, így ez pont, hogy ritkábban fordulhat elő. Ülnökök most már csak a katonai és a fiatalkorúak büntetőügyeiben vesznek részt, a kiemelt gazdasági ügyekben három bíróból álló tanács jár el, a többi ügyben egy bíró ítélkezik. Másod- és harmadfokon is háromtagú bírói tanács tárgyalja az ügyeket, de ott legfeljebb két-három tárgyalási nap alatt ítélet születik, így az ismétlés nem igazán jellemző”²⁶. A válasz meglátásom szerint igazolja, hogy a Be. szabályozási reformja eredményeként ebből az okból az eljárások megismétlésére ritkábban kerül sor, ami az eljárások időszerűségére is kedvezően hat.

A laikus bíraskodás hazai történetének és nemzetközi szabályozási modelljeinek áttekintését követően láthatóvá vált számomra, hogy a rendszerváltást követően a katonai és a fiatalkorúak eljárásában továbbra is fennmaradt az ülnökök speciális kiválasztási ismérve, azonban az általános eljárásban egyre kevésbé lehetett az ülnökök szerepét megfelelően definiálni. Az életviszonyok és a jogszabályi háttér változása, a hivatásos bírák képzési rendszerének fejlődése, valamint a médiaközpontú társadalmi szemlélet kialakulása mind olyan tényezők a XXI. században, amelyek rontják azt az érvet, hogy a laikus bírakra a társadalmi értékítélet képviselőiként, egyfajta társadalmi kontroll gyakorlóiként elengedhetetlenül szükség van²⁷.

Az alternatív megközelítés koncepciója alapján kezdtem vizsgálni azt is, hogyan lehetne megvilágítani a büntetőeljárás gyorsítására vonatkozó alapvető követelmény és a sértetti reparáció egyre inkább előtérbe kerülő igényének összefüggésrendszerét.

Végül a kutatásom egészen konkrétan e kérdéskör behatóbb tanulmányozására fókuszálódott, és végig arra törekedtem, hogy ezen az úton haladjak tovább. Csak indokolt

²⁶ <https://birosag.hu/hirek/kategoria/magazin/birosagi-targyalas-ismetlese-nem-jelent-dupla-annyi-idot-riport-megismetelt> (2025. január 20-i letöltés)

²⁷ A téma kifejtéséről lásd bővebben VIDA József: *A laikus ítélkezésben rejlő garanciák*. Ügyvéd Világ, IX./7-8.

esetben engedtem magam letéríteni egy-egy érdekes jogi kérdés megválaszolásának erejéig, és csakis abban az esetben, ha az a választott témával valamilyen összefüggésben áll.

A kutatás során megállapíthatóvá vált számomra, hogy a Be.-ben a *sértettek fokozott védelmének követelménye a sértetti reparáció gyorsaságának követelményét is jelenti*, amely nyilvánvalóan közvetve vagy közvetlenül az eljárás hatékony és észszerű határidőn belül történő lefolytatásának célját is szolgálhatja. Ez pedig a terhelti együttműködésre épülő *konszenzuális jogintézményeknél* jelenik meg legmarkánsabban, amelyek az új törvényi szabályozás eredményeként, az eljárás megindulását követően időben jóval korábban, és szélesebb körben hozzáférhetőek, ami szervesen összefügg a későbbiekben kifejtett, a *fokozatosság elvét* szem előtt tartó jogalkotói törekvéssel. Talán úgy is lehetne fogalmazni, hogy a sértetti jogérvényesítést előtérbe helyező jogalkotói szemlélet a sértetti jóvátétel gyorsításának igényét is magában foglalja a Be.-ben.

Ha pedig a büntetőeljárás főbb elvi alapvetéseit „*madártávlatból*” vizsgáljuk meg, akkor egy másik érdekes összefüggésre bukkanhatunk, ugyanis az akkuzatórius és inkvizitórius jegyeket magában hordozó vegyes rendszerünkben sokszor *olyan elvek* állnak egymással szemben, amelyek a *mágnes két pólusát* jelentik: például legalitás-officialitás vs. opportunitás; anyagi igazság vs. funkciómegosztás; anyagi igazság vs. törvényes garanciák; anyagi igazság vs. formális igazság; inkvizitórius vs. akkuzatórius eljárás. Ehhez képest – ahogyan majd látni fogjuk – az *időszerűség és a sértetti reparáció egyértelműen egymás hatását erősíti*.

Sok szerző tudományos kutatása érintette már az eljárás gyorsításának valamely aspektusát, de annak a sértetti reparáció szabályozásával való összevetésére, a két alapvető szabályozási törekvés rendszerszintű elemzésére még nem találtam példát, így ez a kutatásomnak egyedi jelleget adhat, annak eredménye a jövőben az elméleti és gyakorlati hasznát is visszaigazolhatja, amelyet több kodifikációs javaslattal is elő kívánok segíteni.

1.2. Kutatási hipotézis

A dolgozatom tudományos előfeltevése ebből következően az, hogy *a büntetőeljárás gyorsítására vonatkozó mindenkori igény és a sértetti reparáció egyre inkább előtérbe kerülő követelménye között – főleg ezek következményeit tekintve – létezik egy markáns kapcsolat*.

Egymásra hatásuk – különösen a konszenzuális jogintézményeknél – kimutatható, szabályozásuk párhuzama jól körvonalazható, ebből a párhuzamból pedig érdemi következtetések vonhatók, leginkább a sértetti jogokat érintő nemzetközi és hazai jogfejlődési irány alakulására, a jogalkotói szemléletváltásra. A hatás nyilvánvalóan kölcsönös, hiszen a gyorsabb eljárás gyorsabb jóvátételhez vezethet, amelyre a formálódó jogalkalmazói szemlélet és gyakorlat is jelentős hatással van.

A konszenzuális szemlélet és a sértetti jogok térnyerése tehát egymást erősítő hatással bír, interakciójuk az eljárás időszerűségére is kihat. Talán ennél is egyszerűbben megfogalmazva: *a gyorsabb eljárás gyorsabb jóvátételhez vezet.*

Miskolczi Barna a Be. kodifikációs folyamatában, a Be. szabályozási elvei kapcsán hangsúlyozta, hogy a sértettek büntetőeljárás jogainak kiteljesítése kiemelten fontos cél. A sértettek alapvető érdeke a *hatékony és gyors büntetőeljárás*, amely teret adhat a sértett és a terhelt közötti feszültség feloldásához, és amelyben biztosított a bűncselekménnyel okozott kár minél nagyobb mértékű megtérülése. Álláspontja szerint a sértetti pozíció olyan irányú javítására, ennek megfelelően olyan eljárás kialakítására van szükség, amely a sértett jogát elsősorban *a minél gyorsabb kárenyhítéssel*, a terhelt és sértett közötti feszültség *minél hamarabbi és minél teljesebb* feloldásával képes biztosítani²⁸.

A Be. mögött meghúzódó jogalkotói szándék tetten érhető az egyes jogintézményeknél, egyes szabályozási pontokon, de az egész rendszert érintő, átfogó jogalkotói törekvésre is lehet konkrét példát találni a Be. Preambulumában, mely szerint *„[A]z Országgyűlés a Büntető Törvénykönyv, illetve a nemzetközi jog által büntetendő bűncselekmények elkövetőinek a tisztességes eljáráshoz való alapvető jog érvényesülését biztosító, hatékony és észszerű határidőn belül lefolytatott eljárásban történő felelősségre vonása céljából, [...] különös hangsúlyt fektetve a bűncselekmények sértettjeinek fokozott védelmére, valamint jogaik érvényesítésére [...] a következő törvényt alkotja”*.

²⁸ MISKOLCZI Barna: *Az igazság-igazságosság megjelenése a szabályozási elvekben.* Ügyvédvilág, 2015/6., 24.

Belovics Ervin szerint az időszerű eljárás²⁹ nemcsak a materiális igazság, azaz a valósághű tényállás megállapításának, valamint a speciál és generál prevenció hatékonyabb érvényesítésének esélyét növeli, hanem a terheltet sem hagyja kétségek között az ellene folyó eljárásban, ugyanakkor álláspontja szerint „*az sem hagyható figyelmen kívül, hogy a büntetőeljárás észszerű időn belüli befejezése a sértett érdeke is, mert hamarabb születhet végleges döntés a polgári jogi igényéről.*”³⁰

Az a jogpolitikai cél, hogy az eljárásokat gyorsítani kell, régóta konstans eleme a kodifikációs törekvéseknek, melynek társadalmi elfogadottsága és támogatottsága is ismert. Nem olyan régre visszavezethető azonban a sértetti jogok támogatására irányuló jogpolitikai szándék prioritása.

A nemzetközi trendek, a változó jogpolitikai törekvések és ezek a markáns tudományos megállapítások is hozzájárultak azonban ahhoz, hogy a büntetőeljárési szabályozás megfelelően felzárkózzon a nemzetközi elvárásokhoz, a szocializmus évtizedeiben meggyökeresedett jogalkalmazói szemlélet pedig láthatóan kezd elhalványulni, amelyhez nyilvánvalóan szemléletváltásra is szükség volt. A folyamat megindulására utaló kedvező tapasztalatok már a Be. hatálybalépését követő időszakban is láthatóvá váltak, különösen a sértetti reparációs lehetőségek kihasználására törekvő jogalkalmazói gyakorlatból.

1.3. Kutatásmódszertan

A választott téma megközelítése a kutatási módszerek körét is szükségszerűen meghatározza.

Mivel két elv párhuzamára irányul a vizsgálatom, két jogfejlődési irányt kívánok párhuzamba állítani, ami a *jogtörténeti módszertan* alkalmazását nélkülözhetetlenné teszi. Ennek eredményeként szemléltethetővé válik, hogy az eljárás gyorsítására irányuló törekvést

²⁹ A szerző az eljárás időszerűsége kapcsán hivatkozik az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény tisztességes tárgyalásról szóló 6. cikkének 1. pontjára, mely szerint „*[M]indenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen nyilvánosan és észszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot [...] az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően*”. Álláspontja szerint a tisztességes eljárás követelménye számos részjogosultságból tevődik össze, és ezek egyike az elfogadható időn belül történő bírósági döntéshozatal követelménye. Lásd BELOVICS Ervin: *Az ügyészség feladatai a megújult büntetőeljárás tükrében*. Magyar Jog, 2021/6., 338.

³⁰ BELOVICS Ervin: *Az ügyészség feladatai a megújult büntetőeljárás tükrében*. Magyar Jog, 2021/6., 338.

évszázadok óta³¹ „köztudomású tényként” kezeljük, amelyet kis túlzással sem magyarázni, sem „bizonyítani” nem szükséges. Megjelenik a társadalmi elvárás szintjén, szakmai berkekben pedig lényegében evidencia. Bárd Károly a hatékonyságot és az időszerűséget nem is tartja sajátos kriminálpolitikai célkitűzésnek, hiszen meglátása szerint alig van olyan emberi tevékenység, alig van az emberi létnek olyan területe, ahol a pazarlást, a tékozlást, vagy a lassúságot díjaznák³².

A sértetti jóvátétel fókuszba helyezése ezzel szemben nem olyan régen vált egy szükségszerűen szemléletváltáshoz vezető folyamat részévé. Ennek igen egyszerű a háttere: nem igazán volt kiemelt szempont, hagyományosan csak a terhelti oldal volt sokáig a jogalkotó és a büntetőjogászok látókörében. A társadalom pedig sokáig nem kellő empátiával fogadta a sértetti jogok előtérbe helyezését. Bérces Viktor szerint ez azért van így, mert a sértetti pozíció „átérése” még mindig nem éri el a „kívánatos szintet” a közvélemény részéről. Álláspontja szerint a laikus társadalom többsége nem tartja fontosnak a sértetti jogvédelem törvényi eszközrendszerének kellő megalapozását, a büntetőeljárásokra továbbra is úgy tekint, mint amely csak a terhelt felelősségre vonására szolgál³³. Ennek köszönhető talán az is, hogy a *köztudatban* leginkább a terhelttel kapcsolatos eljárást gyorsító intézmények élnek, melyeket sokan egyszerűsítve – tévesen – csak „vádalkuként” említenek a közbeszédben³⁴.

A reparációs szemlélet kialakulása és a sértett eljárási szerepének felértékelődése tehát egy behatárolható folyamat eredménye, amelyet fontosnak tartok időben visszatekintve vizsgálni.

Kiegészítő jelleggel az *összehasonlító módszertan* is segítségemre lesz egy-egy kérdés szemléltetésére, például az időszerűség kapcsán felmerülő fontosabb elvi kérdések elemzése

³¹ Már Szent László Király Dekrétomai Harmadik Könyvének a pert halogató bírákról szóló 24. Fejezete kimondta, „*ha valaki a bírák közül harmincz napon tul halogatja a pert, csapják meg*”.

³² BÁRD Károly: *Az út az igazsághoz – büntetőeljárási törvényünk a jogállami elvek tükrében*. Belügyi Szemle, 2019/3, 14-15.

³³ BÉRCES Viktor: *A sértett perjogi pozíciójában beálló változások elemzése és kritikája az új büntetőeljárási törvény tükrében*. Kúriai Döntések, Bírósági Határozatok, 65. évf. 6. sz., 2017., 862–863.

³⁴ Kovács Tamás szerint a vádalku az angolszász büntetőeljárási jog jellegzetes intézménye, az Egyesült Államokban pedig az igazságszolgáltatás kiemelkedően fontos tényezője, és a jogi gondolkodás érdeklődését egyre inkább felkeltő, sőt egyes országok jogalkalmazására inspiráló hatású jogintézmény. KOVÁCS Tamás: *Kell-e nekünk a vádalku?* VOKÓ György (szerk.): *Tanulmányok Polt Péter 60. születésnapja tiszteletére*. HVG-ORAC, Budapest, 2015, 138.

során az érdekes időbeli párhuzamok bemutatására a több mint száz éves jogalkotói megállapításokat vetem össze a XXI. századi kodifikátor dilemmáival.

Meggyőződésem, hogy minden következtetésem elsődleges kulcsa *a jogalkotói szándék feltárása*. Ennek felkutatásának, elemzésének kiemelt figyelmet kívánok szentelni, mivel a jogalkotói szándék mögött jellemzően egy markáns *büntetőpolitikai koncepció* áll.

Bócz Endre szerint a *büntetőpolitika* a büntetőjogi szabályozás iránti igényeket tükröző gondolatok foglalatja, „[a]z ide tartozó elgondolásokban fogalmazódik meg, hogy egy-egy országban milyen területen, milyen mértékben, és milyen célból tartják szükségesnek vagy legalább kívánatosnak a büntetőjogi szabályozást, milyen elvi és gyakorlati kifogásokat támasztanak az épp hatályos büntetőjogi szabályozással szemben, mennyiben tartják a hatályos szabályozást érvényesnek – azaz a vele szemben táplált várakozások kielégítésére alkalmasnak, mit és hogyan kívánnak a büntetőjogi szabályok gyakorlati alkalmazása révén elérni”³⁵.

Az Alkotmánybíróság a büntetőpolitikai célok indokairól és alkotmányos kereteiről fogalmazott meg fontos gondolatokat a 26/2021. (VIII. 11.) AB határozat indokolásában, mely szerint az Alkotmánybíróságnak „nincs jogosítványa a büntetőpolitika által megfogalmazott szükségletek, követelmények és célok helyességéről és indokairól, így különösen azok célszerűségéről és hatékonyságáról határozattal dönteni. Az Alkotmánybíróság csak a normában testet öltött politikai döntés alkotmányosságáról vagy alkotmányellenességéről határozhat. [...] Az Alkotmánybíróságnak tehát arra van jogosítványa, hogy a büntetőpolitika alkotmányos korlátait állapítsa meg, de ne a politika tartalmáról döntsön, ennek során pedig különös tekintettel legyen az alapjogok védelmének alkotmányos büntetőjogi garanciáira”³⁶.

A büntetőpolitikai koncepciót elsődlegesen *a társadalmi elvárások* determinálják, amelyek ebben az esetben sajátosan jelennek meg, hiszen a társadalmi igény a legtöbb esetben a szigorúbb szabályozás és szigorúbb ítélkezési gyakorlat kialakítására vonatkozó igényt jelenti, különösen, ha egy társadalmi szinten felháborodást keltő ügyet kap fel a média. Ez

³⁵ BÓCZ Endre: *Büntetőpolitika és büntetőjogi kodifikáció*. Büntetőjogi Kodifikáció, 2003/3., 13.

³⁶ 26/2021. (VIII. 11.) AB határozat a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 503. § (2) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezés elutasításáról V. [54].

azonban nem lehet kizárólagos alapja az aktuális büntetőpolitikai iránynak, mégis jól megfigyelhető jelenség az erre történő gyors politikai reflexió. Miskolczi Barna jegyezte meg ezzel kapcsolatban, hogy *„[a] társadalomban adott esetben kialakul az a percepció, hogy az új életviszonyban létező valamely magatartás jellege már meghaladta azt a küszöbértéket, ami büntetőjogi fenyegetettséget igényel. Ezeket az igényeket – tehát hogy mit büntessünk és hogyan – a kormányzat feladata összegyűjteni és becsatornázni a jogalkotás irányába. Így alakul, formálódik a büntetőpolitika. [...] A Be. nem ennyire érzékeny a társadalom igényeire, hiszen – nagyon leegyszerűsítve – nem azt mondja meg, hogy mit nem szabad csinálni, hanem azt, hogy ha már valaki elkövette, amit nem lett volna szabad, akkor mi a teendő – ez pedig sokkal kevesebb embert érint.”*³⁷.

Ahogy az látható, az anyagi és eljárásjogi szabályozás eltérő intenzitással éri el a társadalmi ingerküszöböt a két szabályozási rendszer eltérő sajátosságai miatt. Miskolczi Barna szerint: *„[k]odifikációs szempontból a büntetőeljárás törvény egyedi sajátosságokat mutat. E sajátosságokat célszerű a „dinamikus” és „konfliktusos” jelzőkkel illetni. A magyarázatot megkönnyíti, ha összehasonlítjuk egy olyan törvénnyel, ami ugyanilyen szempontból tekintve inkább „kompromisszumos” és „statikus” – legyen ez a Büntető Törvénykönyv”*³⁸.

Kónya István az előadottakkal egybecsengve jegyezte meg, hogy *„a jogalkotás a társadalomnak a védelem és biztonság iránti elvárásait visszatérően elismeri, azok teljesítésére jogpolitikájában helyet teremt, és a törvényalkotásban érvényesíti”*³⁹, egyben rávilágít a tudomány befolyási potenciáljára is: *„[a] jogtudomány eszköztára a tudomány szabadsága folytán határtalan, befolyása a jogalkotásra állandó és a megalkotott jogszabályok kritikájában sem köti feltétlenül a tárgyilagosság igénye”*⁴⁰.

Álláspontom szerint van egy harmadik markáns, a jogpolitikai koncepcióra ható befolyás is, a *jogalkalmazói reflexió*. Kónya István álláspontja szerint *„[a] jogalkalmazónak nem tiszte a törvény dicsérete vagy elmarasztalása, mert azt legjobb tudása szerint alkalmazni*

³⁷ MISKOLCZI Barna: *Készül az új Be.* Jogászvilág.

<https://jogaszvilag.hu/szakma/keszul-az-uj-be/> (2025. január 20-i letöltés)

³⁸ MISKOLCZI Barna: *Az új Be. főbb vonásairól (1).* Ügyvéd Világ, 2016/2, 22.

³⁹ KÓNYA István: *A három csapás bírói szemmel.* Magyar Jog, 2011/3, 131.

⁴⁰ KÓNYA István: *A három csapás bírói szemmel.* Magyar Jog, 2011/3, 129.

kötelessége”⁴¹, ami nem jelenti azt, hogy a dicséretre, de leginkább az elmarasztalásra okot adó jogalkalmazói tapasztalatokat a hivatásrendek ne közvetítenék a jogalkotó felé, és azt a jogalkotó ne venné figyelembe⁴². Én egy ehhez köthető sajátos, és megítélésem szerint jól működő, új trendre mutatnék rá, ugyanis a Magyarországon 2010-ben elindított büntetőjogi reform lényegében 2017. június 13-án teljesedett be, hiszen az új anyagi jogi, majd az új büntetés-végrehajtási kódexet követően, a folyamat záró akkordjaként az Országgyűlés ezen a napon – még a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával elfogadható, sarkalatosnak minősülő kérdésekben is meggyőző többséggel – fogadta el a Be.-t. *„A 2010. évet megelőző kodifikációs kísérletek alapján nyert tapasztalatokból merítve még a reform kezdetén világossá vált, hogy a kodifikáció nem alapulhat kizárólag az elméleti szakemberek munkáján, a sikeresség nagymértékben a gyakorlati tapasztalatok minőségén és mennyiségén is múlik, ezért a jogszabályokat „munkaeszközként” használó gyakorlati szakembereknek a kodifikációba történő mind szélesebb bevonását irányozta elő, így a kodifikáció előkészítése – különösen a két legnagyobb büntetőjogi kódex esetében – a szakma közvetlen részvételével zajlott”*⁴³. Azaz ebben az esetben a jogalkalmazói tapasztalatok intézményesen csatornázódtak be a jogalkotási folyamatba, és meggyőződésem szerint az elvárásoknak megfelelően emelték a kodifikációs munka színvonalát⁴⁴. E munkaszervezési módszer nyomán a következőkben idézett, találó metafora némi korrekcióra szorul: *„[a] jogalkalmazó szerepe olyan, mint a zenészé. Nem ő írja a kottát, csak eljátssza azt. A vádemelés előtt az ügyész a karmester (és nem a zeneszerző), ezt követően viszont a bíró kezébe kerül a pálca (és nem a toll).”*⁴⁵ Nem vitás, hogy a jogalkotó a zeneszerző, az eljárási törvény a kotta, és a hangszerek mesterei a jogalkalmazók. Ebben a viszonyrendszerben azonban a karmester minden esetben a bíró. A szerepét az ügyész, aki az első hegedűs vagy más néven koncertmester – bizonyos kivételektől eltekintve – nem veszi át, de kétségtelen, hogy a karmester mellett ő az, akinek a leginkább ismernie kell a kottát, egyben ő az, aki felel a hibátlan hangzásért. Azt is nyugodtan hozzátehetjük, hogy a bíró és az ügyész néha bizony a kotta írásában is vezető szerepet vállal. Végül, ha még azt is hozzátesszük, hogy a zeneszerző

⁴¹ KÓNYA István: *A három csapás bírói szemmel*. Magyar Jog, 2011/3, 129.

⁴² Az ilyen egyeztetéseknek a jogszabályi alapja is adott, lásd a Kormány ügyrendjéről szóló 1144/2010. (VII. 7.) Korm. határozat 13. pontját.

⁴³ POLT Péter–VIDA József: *Az ügyészség részvétele az új büntetőeljárás törvény kodifikációjában*. In: Tanulmányok Bánáti János 75. születésnapjának tiszteletére. HVG-ORAC, Budapest, 2019., 177.

⁴⁴ A témáról bővebben lásd POLT Péter–VIDA József: *Az ügyészség részvétele az új büntetőeljárás törvény kodifikációjában*. In: Tanulmányok Bánáti János 75. születésnapjának tiszteletére. HVG-ORAC, Budapest, 2019., 177-198.

⁴⁵ KISS Anna: *A sértett szerepe a büntetőeljárásban (PhD értekezés)*. Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2006., 13-14.

egyre többször a zenekari visszajelzéseknek megfelelően változtat a partitúrán, akkor egyáltalán nem járunk messze a valóságtól.

Mindezek alapján felmerül, mégis hol található az iránytű? Hol célszerű keresni azokat a büntetőpolitikai alapvetéseket, amelyekből a jogértelmezés során közelebb kerülhetünk a jogalkotói szándékhoz?

Első lépésben azokat a koncepcionális alapvetéseket vagy *szabályozási elvi tételeket* érdemes megvizsgálni, amely a nagyobb kódexek esetében sokszor a kodifikálást megelőzik. Az 1998-as Be. esetében például ezt a büntetőeljárás törvény koncepciójáról szóló 2002/1994. (I. 17.) Korm. határozat rögzítette. A Be. esetében is született ilyen alapvetés. A Kormány 2015. február 11-én fogadta el az új büntetőeljárás törvény szabályozási elveiről szóló előterjesztést (a továbbiakban: Be. koncepció)⁴⁶, azt meg is tárgyalta, 2015. évben el is fogadta, de a korábbihoz képest érdekes módon végül nem kormányhatározat formájában.

Második lépésben a törvény elfogadását és hatálybalépését követően célszerű a *preambulumra* tekinteni, már amennyiben egy kódex ilyen tartalmaz. A Be. egyik fontos nívuma ugyanis, hogy preambulum bekezdést tartalmaz, mivel ilyen az előző eljárási törvényünkben nem volt. A preambulumnak normatív tartalma nincs, viszont szimbolikus jelentősége annál inkább⁴⁷. A vonatkozó kommentári magyarázat szerint a „*[p]reambulum nem csupán egy szimbolikus jelentőségű része a Be.-nek, azt a jogalkotó pontosan azért alkotta meg, hogy a valódi szándéka felé irányfényt mutasson vele. A Be. olvasója tehát akkor jár el helyesen, ha a szöveg értelmét a Preambulum prizmáján keresztül tárja fel*”⁴⁸.

⁴⁶

<https://2015-2019.kormany.hu/download/d/12/40000/20150224%20IM%20e1%C5%91terjeszt%C3%A9s%20az%20C3%BAj%20b%C3%BCntet%C5%91elj%C3%A1r%C3%A1si%20t%C3%B6rv%C3%A9ny%20szab%C3%A1lyoz%C3%A1si%20elveir%C5%911.pdf#!DocumentBrowse> (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁷ A Kúria „*Az Alaptörvény 28. cikkének alkalmazása a gyakorlatban*” vizsgálati tárgykörben létrehozott joggyakorlat-elemző csoportja által közzé tett összefoglaló vélemény kivonata érdekes megállapítást tett ezzel kapcsolatban: „*a legtöbbször a józan ész szerinti értelmezésre hivatkozás került az ítéletekbe, a hetedik módosítást követően a jogszabályhoz tartozó indokolás figyelembevételére, majd ezt követi a jogalkotói célra történő hivatkozás. Kevésbé hívták fel a bíróságok a preambulum útján történő értelmezést, s legkevésbé hivatkoznak az erkölcsös, gazdaságos célra.*”

https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/alaptorveny_28_osszefoglalo_velemeney_kivonat.pdf (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁸ POLT Péter (szerk.): *Kommentár a büntetőeljárás törvényhez*. 1. kötet., Wolters Kluwer, Budapest, 2018, 36.

A harmadik fontos tájékoztató pontot pedig a törvényhez fűzött *miniszteri indokolás* magyarázata jelenti. Az Alaptörvény hetedik, 2019. január 1-jétől hatályos módosításával érintett 28. cikke szerint a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambuláját, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény 28. cikkéhez fűzött indokolás szerint a jogszabályok preambuluma a törvényalkotásban, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolása – ha azt nyilvánosságra hozzák – a teljes jogalkotási folyamatban megfelelő és *autentikus forrása a jogalkotói cél feltárásának*. Megjegyzésre érdemes, hogy a Kúria „*Az Alaptörvény 28. cikkének alkalmazása a gyakorlatban*” vizsgálati tárgykörben létrehozott joggyakorlat-elemző csoportja által közzé tett összefoglaló vélemény szerint a büntető ügyszakban kevésszer került felhívásra az értelmező klauzula, azonban ha igen, akkor az kihatott az ügy érdemére is. Egyebekben az ügyek 1/5-ében kifejezetten az értelmezési klauzula alapján változott meg a joggyakorlat, mely markánsan megjelent a Kúria gyakorlatában is. Az Alaptörvénybe foglalt új értelmezési módszerek helyet foglaltak a tárgyalótermek világában⁴⁹.

A dolgozatomban a hatályos szabályozás mögötti jogalkotói szándék feltárása és az abból történő következtetés döntően a *deduktív tudományos módszertanra* épül. A jogforrások és egyéb tudományos források tartalmi és kritikai elemzésével kívánok eljutni az előfeltevéseim alátámasztásához, valamint a bemutatott szabályozási párhuzamból levonható konklúzióig. A magyar jogalkalmazásban felmerülő jogi kérdések megközelítéséhez döntően a legfrissebb hazai szakirodalmat, többnyire szakcikket, monográfiákat és tankönyveket, valamint különböző kommentárokat használtam. Azért az aktuális – döntően hazai – tudományos háttér kerül előtérbe nagyobb arányban, mert számos olyan jogintézmény kerül a vizsgálatom fókuszába, melynek még előzménye sincs a magyar szabályozásban (például az egyezés, vagy beismerés előkészítő ülésen).

⁴⁹ Kúria „*Az Alaptörvény 28. cikkének alkalmazása a gyakorlatban*” vizsgálati tárgykörben létrehozott joggyakorlat-elemző csoportja által közzé tett összefoglaló vélemény kivonata. https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/alaptorveny_28_osszefoglalo_velemeney_kivonat.pdf (2025. január 20-i letöltés)

Egy-egy jogintézmény jogalkalmazási tapasztalatainak leszűrésére hagyományosan a *statisztikai mutatók* nyújtják a legkézenfekvőbb megoldást, ezért sok esetben igyekszem prezentálni az aktuális számadatokat.

Végül – de nem utolsó sorban – az ügyészi hivatásrend képviselőjeként fontos számomra, hogy a legtöbb esetben rávilágítsak a *Legfőbb Ügyészség iránymutatásaiban* megjelenő jogalkalmazási gyakorlatot befolyásoló ügyészégi szemléletre.

- **2. A büntetőeljárás „örökzöld” tételének nyomában (az időszerűség alapkérdései)**

Ahogy a bevezetőmben utaltam rá, álláspontom szerint az eljárás időszerűsége a büntetőeljárás egyik legfajsúlyosabb, és talán a leginkább taglalt kérdése. Meglátásom szerint, ha egy jogász kollégát megkérnénk arra, hogy az első szót mondja ki gondolkodás nélkül, ami eszébe jut a Be. kodifikációjáról, az minden bizonnyal a „gyorsítás” lenne. Ebből következően nemcsak egy rövid történeti, hanem kicsit mélyebbre ásva, alapvető kontextusban is szeretném a téma érdekes vonatkozásait feltárni.

2.1. Jogtörténeti kontextus

Az *államalapítás korának* igazságszolgáltatási rendjéről kevés információ áll rendelkezésünkre, a vérségi elven szerveződő társadalom igazságszolgáltatási szemléletébe és alapintézményeibe a királyi dekrétumok adnak némi betekintést⁵⁰. Ezekben az időkben az egymás sérelmére elkövetett cselekmények elbírálásának alapja a vérbosszú volt, melynek mindkét fajtáját: az azonnali igazságtételt és a szervezett bosszút is ismerték őseink, de a megtorlás kiváltására szolgáló kompozíció is érvényesült.

A *XIII. század során* az eljárásjog, vagyis a szervezett állami jogvédelem területén az eljárásrend sokkal szabályozottabbá vált. Maga az eljárás magánkezdeményezésre indult. Akit valamilyen sérelem ért, maga érvényesítette jogát, ő indította az eljárást és hajtotta végre a közösség vagy a bíró ítéletét. De a meglévő forrásokból az is kirajzolódik, hogy a király és az

⁵⁰ Szent László Király Dekrétomainak Harmadik Könyve a pert halogató bírákról szóló 24. Fejezete például kimondja, „*ha valaki a bírák közül harmincz napon tul halogatja a pert, csapják meg*”, ami jól mutatja, hogy az eljárás időszerűsége már ekkor fontos szabályozási cél volt.

ország elleni bűncselekmények elbírálása során elődeink is hivatalból jártak el⁵¹. Érdekes azonban, hogy a perek gyakori elhalasztása már ekkor is jellemző volt, és ennek hátrányait, már ekkor érzékelték. Ezek ellensúlyozására már az 1298. évi LXIII. törvénycikk elrendelte, hogy a pereket ne lehessen elhalasztani sem más bíróságnál való megjelenés miatt, sem pedig közös megegyezéssel, és előírták azt is, hogy az alperes rögtön tegyen nyilatkozatot és a nyilatkozattételre ne kérjen halasztást⁵².

A *rendi korszak* igazságszolgáltatására a partikularizmus volt jellemző, vagyis a jog érvényesítése során az ítélő fórumok előtt a felek perbeli jogait a rendi jogállásuk határozta meg: más bíróság döntött a nemesek, a papság, a szabad királyi és mezővárosok polgárai valamint a magánföldesúri joghatóság alá tartozó személyek ügyében. Ezen felül az igazságszolgáltatás területileg is megosztott volt, hiszen minden vármegyében külön anyagi és eljárási szabályok érvényesültek⁵³. Az ezekből az időkből származó írásos emlékekben is található az eljárás gyorsítást célzó szabályozást. Nagy Lajos Király az 1351. évi XXV. törvénycikkben meghagyta, hogy „*birtokperekben a harmadik határidőn túl újabb halasztás többé ne legyen.*” De ezen túlmenően a perek elhúzódása miatt már a XIV. század második felétől kezdődően a kérelmező felek saját érdekükben persiettető parancsért (mandatum promotorium) fordultak a királyhoz⁵⁴. I. Mátyás uralkodása alatt jelentek meg az eljárást gyorsító, egyszerűsítő eljárási formák. Ilyen volt az általa bevezetett *vádper* is, ahol a vádlevél benyújtását követően az ítéletet három napon belül hozták meg az ügyiratok alapján⁵⁵.

A *Mohácsi vést követő időktől egészen a reformkorig* jelentős változások következtek be a magyar igazságszolgáltatás terén, tekintve, hogy az ország három részre szakadását követően elkülönült egymástól a királyi Magyarország, a török fennhatóság alá tartozó területek és Erdély igazságszolgáltatási rendszere. Ebben az időszakban nem is volt jellemző az eljárást gyorsító intézkedések bevezetése, az ügyek gyors lezárása egészen az 1700-as évekig. *Rákóczi fejedelem* fontos kötelezettségeként tekintett arra, hogy az ítélkezés és annak időszerűsége, gyorsasága központi kérdés legyen. Elítélte a hosszú pereskedéseket, amelyek

⁵¹ STIPTA István: *A magyar perjog fejlődése 1848-ig*. In: MEZEY Barna (szerk.): *Magyar Jogi Történet*, Osiris Kiadó Budapest, 2007., 405-406.

⁵² FICSÓR Gabriella: *A készülő új büntetőeljárás kódex margójára*. Büntetőjogi Szemle, 2015/1-2., 25.

⁵³ STIPTA István: *A magyar perjog fejlődése 1848-ig*. In: MEZEY Barna (szerk.): *Magyar Jogi Történet*, Osiris Kiadó Budapest, 2007., 422.

⁵⁴ FICSÓR Gabriella: *A készülő új büntetőeljárás kódex margójára*. Büntetőjogi Szemle, 2015/1-2., 25.

⁵⁵ STIPTA István: *A magyar perjog fejlődése 1848-ig*. In: MEZEY Barna (szerk.): *Magyar Jogi Történet*, Osiris Kiadó Budapest, 2007., 422.

„annyi lelket kárhozatba visznek és oly sok családot nyomorba döntenek.” Az ő nevéhez fűződik a *panaszfelvételi irodák* létrehozása, ahol egy hónapon belül minden panaszt kivizsgáltak. A panaszfelvételi irodák előtt parasztemberek és jobbágyözvegyek jártak el⁵⁶.

A büntetőeljárás egységesítésére vonatkozó törekvések az *1800-as évek végére* értek be, 1895. novemberében az Országgyűlés tárgyalni kezdte az új, egységes büntetőeljárásra vonatkozó törvényjavaslatot, majd 1896-ban törvényerőre emelkedett a Bünvádi perrendtartásról szóló *1896. évi XXXIII. törvénycikk* (a továbbiakban: Bp.), amely 1900. január 1-én lépett hatályba. A Bp. alkotói a korabeli francia, angol, német és osztrák büntetőeljárás elveit és intézményeit vették át, de felhasználták a hazai jogtudomány eredményeit is és a kialakult vegyes rendszer értelmében a Bp. átvette az akkuzatórius és az inkvizitórius rendszerből a helyesnek vélt elemeket, az *1920-as és 1930-as évek törvénymódosításai* pedig az eljárás időszerűségét tekintve eredményeztek változást⁵⁷.

A Bp. jogtörténeti jelentőségét nem lehet eléggé hangsúlyozni. Minden tekintetben talán a legnagyobb hatást gyakorolta a modern eljárásjogunk kialakulására. A legtöbb tudományos interpretáció alapja, és magam is számos apropóból hivatkozom rá a továbbiakban. Ugyanakkor a Bp. eljárás gyorsításával kapcsolatos vívmányai külön tanulmány tárgyát képezhetnék, ezért ennek feltérképezésére nem vállalkozom. Ellenben a Bp. indokolásából kölcsönöznék pár fordulatot, amely világossá teszi a jogalkotói célokat: „*[m]int a helyes büntető igazságszolgáltatás egyik további biztosítékára, kellő figyelmet fordított a javaslat a bünvádi per lefolyásának megfelelő gyorsítására is. [...] E megoldásra törekszik a javaslat is. Már ama sarkalatos intézkedései (83., 102. §), hogy a nyomozás és a vizsgálat elé tisztán előkészítő feladatokat tűz és a pert csak a főtárgyaláson fejleszti ki egész terjedelmében, egyéb célok mellett az ügymenet gyorsítását is előmozdítják. Ehhez járul az a rendelkezés (103. §), hogy a vizsgálatot csak korlátolt mértékben tette kötelezővé, úgy hogy bizton várható, hogy az ügyeknek tetemes része jóval gyorsabban kerül az ítélet stadiumába, mint jelenleg. Ugyane célznak szolgál a 117. § ama rendelkezése, hogy a nyomozás cselekményei, - a mennyiben a vizsgálat céljaira elégségesek, - a vizsgálat folyamában csak kétség vagy homály elosztatása végett ismétlődnek; továbbá a facultativ vád alá helyezés (254-275. §); a közvetlen idézés eseteinek kiterjesztése (281. §); az előleges és a közbenső*

⁵⁶ FICSÓR Gabriella: *A készülő új büntetőeljárás kódex margójára*. Büntetőjogi Szemle, 2015/1-2., 25.

⁵⁷ STIPTA István: *A magyar perjog fejlődése 1848-ig*. In: MEZEY Barna (szerk.): *Magyar Jogtörténet*, Osiris Kiadó Budapest, 2007., 456-457.

eljárás folyamán használható perorvoslatok megszorítása (268., 269., 283., 378. §); a harmadfokú felebbezés eltörlése (381. §), valamint a másodfokú felebbezésnek némi megszorítása (383. §). Elv gyanánt szolgált mindezeknél, hogy az előkészítés gyorsítandó, ellenben az ítélkezési eljárás oly tág mederben folyjon, hogy minden ténybeli és jogi adatot kimerítsen.”

Ezt követően az átfogóbb jellegű, viszont csak ideiglenes törvénymódosítást eredményező *1921. évi XXIX. törvénycikk* és az *1928. évi X. törvénycikk* a büntető igazságszolgáltatás egyszerűsítéséről szolt. Utóbbi módosította a perorvoslati eljárást, bevezette a rövidített jegyzőkönyv és a rövidített ítélet készítésének lehetőségét.

A törvénykezés egyszerűsítéséről szolt az *1930. évi XXXIV. törvénycikk* is, amelynek a Harmadik Fejezete foglalkozik a büntető igazságszolgáltatással. Az 1930. évi törvénymódosítás érdekessége, hogy itt jelent meg a mai büntető eljárásjogunkban is ismert *bíróság elé állítás* intézményének szabályozása, ami a „*A kir. törvényszék mint egyesbíróóság eljárásának egyszerűsítése*” cím alatt szerepelt⁵⁸.

1952. január 1-én az *1951. évi III. törvény* lépett hatályba, amely már a szocialista egység jegyében született. A törvény meghozatalát nem előzte meg jogirodalmi munkálkodás, azt semmilyen elméleti alapvetés nem készítette elő. Az új szabályozás főszabállyá tette a járásbíróóság illetve a gyorsított bűnvádi eljárást. Két egyszerűsített eljárási formát is ismert, az egyik a büntetőparancs kihágás vagy főmagánvádra üldözendő büntett és ügyési indítvány esetén, a másik pedig a bíróság elé állítás vádirat és tárgyalás kitűzése nélkül. Utóbbinál egy egyszerűbb megítélésű ügyben az ügyész a letartóztatott bíróság elé állította⁵⁹.

Az 1951. évi III. törvény Általános indokolása szerint az eljárás gyorsaságához és eredményességéhez fűződő érdekeket a törvény úgy szolgálja, hogy az anyagi igazság érdekei sérelmet ne szenvedjenek; a javaslat minden rendelkezésével az anyagi igazság eléréséhez

⁵⁸ A törvénykezés egyszerűsítéséről szóló az 1930. évi XXXIV. törvénycikk első mondata szerint tettenkapás esetében (Bp. 142. §) a terheltet a kir. ügyészség elé kell állítani. Ha a cselekmény a 101. § 1. vagy 3. pontja alá esik és a bizonyítékok rendelkezésre állanak, a kir. ügyészség a terheltet ügyének tárgyalása végett nyomozás nélkül vádirat mellőzésével három napon belül a kir. törvényszék elé állíthatja. Ily esetben a tanúk, esetleg szakértők megidézéséről vagy elővezetéséről a kir. ügyészség gondoskodik; a főtárgyaláson a vádirat felolvasása helyett a vádat a kir. ügyész élőszóval terjeszti elő; a törvényszék a vádlott részére a Bp. 56. §-ában felsorolt eseteken kívül is rendelhet védőt.

⁵⁹ HORVÁTH Attila-Kabódi Csaba: *Az eljárásjogok alakulása a II. Világháborút követően*. In: MEZEY Barna (szerk.): *Magyar Jogtörténet*, Osiris Kiadó Budapest, 2007., 478.

kíván a bíróságok részére hatékony eszközt nyújtani, továbbá rendszerbe foglalja büntető eljárási jog szabályait, azokat a fennálló szabályokkal szemben lényegesen megrövidíti, egyszerűsíti és ahol szükséges, érdemben is megváltoztatja. Persze az indokolás azt is leszögezi – csak hogy az objektív igazság illúzióját gyorsan el is hessegesse –, hogy „*a törvényjavaslat megszerkesztésénél alapvető segítséget jelentettek a szovjet büntető eljárási jog példamutatásai és az élenjáró szovjet büntetőjogi tudomány eredményei; figyelembe vette a javaslat a környező népi demokráciák újabb jogalkotásait is.*”

1962-ben megszületett a büntető eljárásról szóló 1962. évi 8. sz. tvr., amely az 1951-es perrendtartás folyamatos módosításai után már nem jelentett koherens jogszabályt, ezért egy új, egységes eljárásjogi szabályozás bevezetése vált idokolttá, ami négy okcsoportra volt visszavezethető. A négy okcsoportot maga a törvényerejű rendelet általános indokolása említi. Az első szabályozási ok az anyagi jogi büntető kódex, az 1961. évi V. törvény megalkotása, amely automatikusan maga után vont az eljárási jogszabály módosítását is. Az 1962. évi 8. sz. tvr. átvette az 1961-es Btk. új fogalom meghatározásait, ezen túlmenően pedig a hatásköri és illetékességi szabályokat is módosítani kellett az új, illetve módosított tényállások miatt. A második okcsoportba tartozik az az igény, miszerint szükségessé vált az 1951. évi III. törvényt módosító novellák részletszabályai között felmerült ellentmondások kiküszöbölése. A harmadik okcsoportba tartozik a szocialista törvényesség követelményének továbbfejlesztése. Végül a negyedik, és a téma szempontjából fontos okcsoport pedig az eljárás gyorsításának és egyszerűsítésének szükségessége. E körben példaként említendő, hogy az alaptalanul elrendelt nyomozások kiküszöbölése érdekében bevezették a feljelentés kiegészítését; vagy például a tvr. megtiltotta az ügyek egyesítését, ha azok tárgyalását a terheltek nagy száma vagy egyéb ok nehezítette volna; illetve kötelezővé tette az elkülönítést; ezen túlmenően pedig bevezette a „*mellőzés*” néhány esetét is. Fantoly Zsanett szerint az 1966. évi 16. sz. tvr. módosította az 1962. évi 8. sz. tvr.-t, amelynek a legfontosabb vívmánya a bíróság elé állítás bevezetése volt. A novella legfőbb célja ebben az esetben is az eljárás egyszerűsítése és gyorsítása volt, melynek érdekében új eljárási formákat vezetett be⁶⁰.

A bűnüldözés és az igazságszolgáltatás további hatékonyságának növelése új büntetőeljárási törvény megalkotását tette szükségessé, így született meg az 1973. évi I. törvény (a továbbiakban: 1973-as Be.). A törvény megalkotására azért került sor, mert a

⁶⁰ FANTOLY Zsanett: *A magyar büntetőeljárási jog kodifikációjának történeti fejlődése*. Forum Acta Juridica et Politica, III. évf. 1. sz., 2013., 23.

hatályos jogszabály (1962. évi 8. sz. tvr.) elég ideje volt hatályban ahhoz, hogy a jogalkotó észrevegye: alkalmazkodni kell az ez idő alatt, mind a hazai, mind a külföldi bűnüldözési gyakorlatban felmerült tapasztalatokhoz és tudományos eredményekhez. A törvény indokolása szerint „*az államélet továbbfejlesztése megköveteli, hogy a bűnüldöző szervek és a bíróságok a törvényesség megtartása és további erősítése mellett, gyorsan és hatékonyan intézzék el az ügyeket. A törvény egyszerűsíti és gyorsítja az egész büntetőeljárást, szélesebb körben teszi lehetővé az új tudományos és technikai eredmények alkalmazását a büntetőeljárásban. Mindezek figyelembevételével korszerű, a társadalom várható fejlődését és a bűnözés alakulását figyelembe vevő, időtálló eljárási rendszer kialakítására törekszik.*”⁶¹

A rendszerváltozás a bűnüldözés terén is éreztette hatását, hiszen egy új, demokratikus berendezkedés létrejötte alapvetően kedvezhet a bűnelkövetésnek. Ráadásul az új garanciális szabályok látszólag megnyújtják az eljárást, ez pedig látszólag nehézségeket okozhat az eljárások sikeres lefolytatása tekintetében. A bűnözés visszaszorítása, az eljárás gyorsítása és a vállalt nemzetközi kötelezettségek teljesítése érdekében a még hatályban lévő 1973-as Be. módosítására számos alkalommal sor került, de ismét napirendre került egy új büntetőeljárási törvény megalkotása is.

A soron következő büntetőeljárási kódexünk az *1998-as Be.*, amely 2003. július 1-én lépett hatályba. A törvény célja az eljárási szabályok korszerűsítése volt, egyfajta felkészülésként az Európai Unióhoz történő csatlakozásra, a törvényes és tisztességes büntetőeljárás biztosítékainak megléte pedig a nemzetközi dokumentumokban előírt kötelezettségek teljesítését tükrözte. Az 1998-as Be. szem előtt tartotta a büntetőeljárás hatékony, gyors és egyszerű lefolytatásának igényét, amely így eredményesebbé teszi a bűnözés elleni küzdelmet⁶².

Mivel e törvény még a jogalkalmazók többségének emlékében élénken él, az 1998-as Be. szabályozására is gyakran fogok utalni, leginkább az új és a régi rendelkezések összevetése okán.

⁶¹ FICSÓR Gabriella: *A készülő új büntetőeljárási kódex margójára*. Büntetőjogi Szemle, 2015/1-2., 26.

⁶² FANTOLY Zsanett: *A magyar büntetőeljárási jog kodifikációjának történeti fejlődése*. Forum Acta Juridica et Politica, III. évf. 1. sz., 2013., 24.

Azt hiszem a vázlatos történeti kitekintés megalapozta azt a korábbi állításomat, hogy *a büntetőeljárás kodifikáció mindenkori gyújtópontja az eljárás gyorsítása*. Szinte minden történelmi korszakban lehetett erre a szabályozási törekvésre példát találni. Az más kérdés, hogy a nemes jogalkotói cél hogyan érvényesült a szabályozásban, még inkább a gyakorlatban.

2.2. Az időszerűség kapcsán felmerülő fontosabb elvi kérdések

Számomra nagyon érdekes felismerés, hogy már a Bp. kodifikációja során felszínre kerültek szinte ugyanazok az elvi dilemmák, amelyekkel a XXI. századi kodifikátorok is szükségszerűen szembesültek, szembesülnek. Személyes élményem, hogy amíg ezek a problémák csupán az egyetemi tankönyvben, illetőleg a vizsgán a kihúzott alapelvi tételek formájában jutnak el a kezdeti felismerésig, addig csak az „*érdemjegybe fáj*” a kezdő jogász elméleti és gyakorlati tapasztalatlansága. Éles kodifikációs helyzetben viszont valós drámai helyzeteket idéz elő egy olyan jogalkotói koncepció megvalósítása, ami például a funkciómegosztás és az anyagi igazság maradéktalan és következetes érvényesítését tűzi zászlajára. Az eddig csak papíron megismert, elvont elvek ütközése szinte „*kitapinthatóvá*” válik, és nagyon komoly kihívást jelent a kodifikátor számára az ilyen ellentmondó helyzet kezelése, és megfelelő jogtechnikai kivitelezése, arról nem is beszélve, hogy mivel tökéletes megoldás nem létezik, azzal már a „*tervezőasztalon*” számolni kell, hogy minden jogi beavatkozás szükségszerűen viták keresztútjába fog kerülni.

Erre tekintettel különösen fontosnak tartom, hogy rávilágítsak azokra a főbb elvi kérdésekre, amelyek az időszerűség és az eljárás gyorsítása kapcsán a mindenkori kodifikációt meghatározzák. Mindezt a száz évet jócskán meghaladó, érdekes időbeli párhuzam szemléltetése kedvéért a Bp. indoklásából vett idézetekkel, ha úgy tetszik, egy-egy mottóval kívánom alátámasztani.

„A törvényhozás, mely a társadalom jogérzetének szava elől el nem zárkozhatik, a gyorsaság követelményét csakúgy köteles felkarolni, mint az alaposság igényeit. Meg kell fontolnia, hogy a társadalom bizalma rendül meg a jogtudomány és igazságszolgáltatás iránt, ha azt látja, hogy évek kellene a legegyszerűbb ügy végleges befejezéséhez.”⁶³

⁶³ Idézet a Bp. 281-284. §-ához fűzött indokolás szövegéből.

„Az a kívánság, hogy a bünvádi eljárás minden áron «expeditiv» legyen, nem tekinthető ugyan jogosultnak, mert a büntető ítélet sokkal fontosabb érdekeket érint, sokkal helyrehozhatatlanabb sérelmeket okozhat, semhogy a per gyorsasága, mint feltétlen és egyedül irányadó tekintet elfogadható volna. De másrészt nem lehet tagadni, hogy az ügymenet lassúsága nagyon csonkítja az anyagi büntetőjog céljait, és még nem biztosítja az alaposságot. Az alaposságnak és a gyorsaságnak lehető összeegyeztetésében keresendő tehát a helyes megoldás kulcsa.”⁶⁴

Álláspontom szerint egyértelműen évszázados dilemma, hogy az eljárás gyorsítására irányuló törekvésnek vajon *milyen korlátai vannak*. Szakmai körben ez a kérdés teljes mértékben költőinek tekinthető, hiszen evidencia, hogy az egész büntetőeljárást *garanciák rendszere* hatja át, amelyeknek célja jellemzően az egyes eljárási szereplők jogainak védelme, a büntetőügyekben eljáró hatóságok eljárásának ellenőrizhetősége, végső soron az eljárás törvényességének biztosítása. A valós garanciákból azonban nyilvánvalóan nem lehet engedni, a büntetőeljárás gyorsítása nem lehet abszolút célja sem a büntetőpolitikának, sem a konkrét bűnügyben eljáró hatóságoknak, azt számos olyan tényező korlátozza, amely nem áldozható fel az eljárás gyorsításának oltárán⁶⁵. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy a jogalkotó felülvizsgálja a garanciák rendszerét és a tényleges garanciális tartalmat nem hordozó jogintézményeket ennek eredményeként mellőzze⁶⁶.

Ezzel kapcsolatban minden esetben felmerül az a kérdés is, hogy az állandóan napirenden lévő gyorsítási igény és az eljárási garanciák *ellentétben állnak-e egymással*, amennyiben igen, *ez az ellentét feloldható-e?*

Dogmatikus megközelítés alapján nem, mivel az időszerűség-gyorsítás-egyszerűsítés velejárója (záloga) a garancia elhagyása, aminek pedig az ellenértéke, hogy nem

⁶⁴ Idézet a Bp.-hez fűzött általános indokolás VI. pontjának szövegéből.

⁶⁵ MÉSZÁROS Ádám: *A büntetőeljárás gyorsításának, hatékonyság-növelésének lehetőségei*. Ügyészek Lapja, 20. évf. 2013/1., 12-13.

⁶⁶ Be. koncepció, II/2. pont.

<https://2015->

2019.kormany.hu/download/d/12/40000/20150224%20IM%20el%C5%91terjeszt%C3%A9s%20az%20C3%BAj%20b%C3%BCntet%C5%91elj%C3%A1r%C3%A1si%20t%C3%B6rv%C3%A9ny%20szab%C3%A1lyoz%C3%A1si%20elveir%C5%91.pdf#!DocumentBrowse (2025. január 20-i letöltés)

maradéktaianul érvényesül a büntetőígény, azaz a valódi egyszerűsítés garanciafeladással jár⁶⁷.

Pragmatikus megközelítésben pedig igen. Elég csak utalni a Be. egyik fontos elvi alapjára, amely szerint az új szabályozást oly módon kell kialakítani, hogy az egymást szükségszerűen korlátozó, ám nem rangsorolható eljárási érdekek rendezésére a tisztességes eljárás, mint egyetemes alapelv legyen a legfőbb szervezési szempont⁶⁸.

Álláspontom szerint az akkuzatórius és inkvizitórius jegyeket magában hordozó *vegyes rendszerünk* lényege pont az, hogy a látszólag feloldhatatlan ellentétben álló elvekre⁶⁹ visszavezethető rendelkezések is megférnek egymás mellett, még akkor is, ha ez értelemszerűen a jogtudósokat mindig is dogmatikai dilemmák elé állítja. Azt azonban fontos hangsúlyozni, hogy ezek az eljárási modellek nemzetközi viszonylatban tisztán sehol nem jelennek meg. Az angolszász büntetőeljárási rendszereket az akkuzatórius rendszerhez lehet közelállónak tekinteni, a kontinentális büntetőjogi rendszerek pedig leginkább egy vegyes rendszerhez hasonlíthatók, de minden esetben keverednek az eredetileg inkvizitórius és akkuzatórius eljárásra jellemző elemek.

A pragmatikus megközelítés híveként szilárd meggyőződésem, hogy a jogalkotónak a – tisztességes eljárás vezérelve mentén – a helyes és észszerű szabályozási arányokat túlnyomó részt sikerült megtalálnia a Be. szabályozásában, azonban a jogalkotói célok érvényre juttatásához mindenképpen szükséges az is, hogy ebben a jogalkalmazók megfelelő partnerek legyenek, mivel ha a jogalkalmazó befogadó szándékkal is áll az új törvényhez, a hatékony működtetés már a jogalkotó hatáskörén kívül esik, a jogalkotó ettől kezdve csak bízhat a jogalkalmazó bölcsességében, leleményességében⁷⁰.

⁶⁷ MÁRKI Zoltán: *A büntetőeljárás megújulásának lehetőségei*. Ügyvédek Lapja, 2014/4., 4.

⁶⁸ Be. koncepció, 1.2.1. pont.

2019.kormany.hu/download/d/12/40000/20150224%20IM%20el%C5%91terjeszt%C3%A9s%20az%20C3%B Aj%20b%C3%BCntet%C5%91elj%C3%A1r%C3%A1si%20t%C3%B6rv%C3%A9ny%20szab%C3%A1lyoz%C3%A1si%20elveir%C5%911.pdf#!DocumentBrowse

⁶⁹ Például: legalitás-officialitás vs. opportunitás; anyagi igazság vs. funkciómegosztás; anyagi igazság vs. törvényes garanciák; anyagi igazság vs. formális igazság; inkvizitórius vs. akkuzatórius eljárás.

⁷⁰ JANCSÓ Gábor: *Jogalkotás vs. jogalkalmazás: „Egyedül nem megy...” (Az új büntetőeljárási törvény előkészítésének kihívásai egy ügyész-kodifikátor szemével)*, Fontes Iuris, 2015/3-4., 28.

„És nincs tévesebb felfogás, mint a mely az eljárás nehézkességében és lassúságában látja az alaposság biztosítékát. A gyors, életerős mozgás nem egyértelmű a felületességgel és elhamarkodással.”⁷¹

A Be. koncepció irányelvként nevesítette – többek között – a *hatékonyság és a gyorsaság* követelményét azzal, hogy a hatékonyság és gyorsaság azt fejezi ki, hogy az új büntetőeljárás törvény maradéktalanul és indokolatlan késlekedés nélkül képes érvényre juttatni a Btk.-ban megfogalmazott büntetőpolitikai szándékot⁷².

Ennek megfelelően már a Be. Preambulumában megjelenik az a törekvés, hogy a törvény az eljárás elhúzódását megelőzni képes eljárásjogi szabályozási lehetőségeket minél hatékonyabban érvényre juttassa és a Büntető Törvénykönyv, illetve a nemzetközi jog által büntetendő bűncselekmények elkövetőinek a tisztességes eljáráshoz való alapvető jog érvényesülését biztosító, hatékony és észszerű határidőn belül lefolytatott eljárásban történő felelősségre vonását elősegítse.

„Az anyagi igazságnak érvényre emelése csak akkor lehetséges, ha – mint a vádrendszer mellett – a bűnvádi eljárás folyamán közreműködő hatóságoknak és a feleknek jogköre helyesen el van különítve s a bíró felmentve minden vádoló tevékenységtől, elfogulatlanul és igazságosan dönthet a bizonyítás eredménye és a felek indítványai fölött.”⁷³

Az időszerűség kapcsán felmerülő fontosabb elvi kérdések körében szükséges kitérni a *funkciómegosztás és az anyagi igazság* – látszólag ugyancsak feloldhatatlan ellentétben álló – elvének sajátos relációjára és értelmezési kérdéseire. Itt szeretném megjegyezni, hogy minden látszat ellenére az időszerűség kapcsán felmerülő fontosabb, ha nem a legfontosabb elvi kérdések körébe tartozik a következőkben vizsgált felvetés, ugyanis az anyagi igazság kompromisszumok nélküli keresése és az eljárás elhúzásához vezető túlbizonyítási kényszer sokszor „*kéz a kézben járó*” jelenség, ami a funkciómegosztás keresztmetszetén belül értelmezhető.

⁷¹ Idézet a Bp. 281-284. §-ához fűzött indokolás szövegéből.

⁷² Be. koncepció, 1.2.1. pont.

2019.kormany.hu/download/d/12/40000/20150224%20IM%20el%C5%91terjeszt%C3%A9s%20az%20C3%BAj%20b%C3%BCntet%C5%91elj%C3%A1r%C3%A1si%20t%C3%B6rv%C3%A9ny%20szab%C3%A1lyoz%C3%A1si%20elveir%C5%91.pdf#!DocumentBrowse

⁷³ Idézet a Bp.-hez fűzött általános indokolás V. pontjának szövegéből.

Az 1998-as Be. jogalkalmazói tapasztalatai alapján ismert a „*bírói túlbizonyítási kényszer*”, illetve az ezzel összefüggő „*hatályon kívül helyezéstől való félelem*” jelensége⁷⁴, ami azért nem kívánatos, mert egyrészt az eljárás indokolatlan elhúzásához vezethet, másrészt pedig magában rejti annak veszélyét, hogy a bíró a vádfunkciót átveszi a bizonyítás során, ami pedig a funkciómegosztás elvének sérelmét jelenti. Az Alkotmánybíróság ezzel kapcsolatban leszögezte, hogy a tisztességes eljárás követelményének alapfeltétele a vádlói és az igazságszolgáltatási funkciók szétválasztása. Az ügyészség és a bíróság feladatainak elkülönítése, az egyes tevékenységi körökre vonatkozó részletes szabályok, az eljárás alanyai számára előírt kötelezettségek és a részükre biztosított jogosultságok konstrukciója eljárási garanciákat is jelent a védelem számára⁷⁵.

Fontos kérdés, hogy az említett, negatív következményeket magában rejtő gyakorlat mire vezethető vissza, szabályozási anomáliára vagy egy helytelen irányba terelődött jogalkalmazási gyakorlatra, hiszen a megoldások megtalálásához az okok feltárása feltétlenül szükséges.

Több olyan állásponttal lehet találkozni a szakirodalomban, amely szerint az 1998-as Be. szabályozása, különösen annak 75. § (1) bekezdése⁷⁶ félreértésekre ad okot.

Elek Balázs szerint kiszámíthatatlan az elsőfokú bíróság számára, hogy a másodfokon eljáró bírói tanács a tényállás felderítésének kötelezettségét, avagy az eljárási funkciók elkülönítésének elvét helyezi-e előtérbe, és az 1998-as Be. 75. § azon szabályának érvényesülését, hogy ügyészi indítvány hiányában a bíróság nem köteles a vádat alátámasztó bizonyítási eszközök beszerzésére és megvizsgálására. Megállapításait azzal összegzi, hogy a szakirodalom egységesnek tűnik abban, hogy a szabályozás félreérthető, nem ad egyértelmű

⁷⁴ A Kúria Büntető-Közigazgatási-Munkaügyi és Polgári Kollégiumai Joggyakorlat-Elemző Csoport „*Az ítéleti bizonyosság elméleti és gyakorlati kérdései*” című összefoglaló véleménye, 129. https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefogl_velemen_y_iteleti_bizonyossag.pdf (2025. január 20-i letöltés)

⁷⁵ 14/2002. (XI. 27.) AB határozat III/3.1. pont

⁷⁶ 1998-as Be. 75. § (1) A bizonyítás azokra a tényekre terjed ki, amelyek a büntető és a büntetőeljárás jogszabályok alkalmazásában jelentősek. A bizonyítás során a tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására kell törekedni, azonban, ha az ügyész nem indítványozza, a bíróság nem köteles a vádat alátámasztó bizonyítási eszközök beszerzésére, és megvizsgálására.

válaszokat és segítséget a jogalkalmazó bírácoknak arra az egyszerű kérdésre, hogy milyen mélységű bizonyítást folytassanak le⁷⁷.

Ficsór Gabriellának az 1998-as Be. 75. § (1) bekezdése kapcsán kifejtett álláspontja szerint, míg a jogszabályhely második mondatának az első fele azt fogalmazza meg, hogy a bíróságnak hivatalból mindent meg kell tennie az anyagi igazságnak megfelelő tényállás felderítése érdekében, a mondat második fele ezzel teljesen ellentétes⁷⁸.

Jancsó Gábor a problémát a gyakorlat eltorzulásában látja, álláspontja szerint az elsőbíróság hatályon kívül helyezettől való „*félelmével*”, és ennek esetenként túlbizonyításba torkolló következményével, a hatályon kívül helyezés egyszerűbb, és – a legutóbbi időkig – kontroll nélküli eszközének jelentőségével a jogirodalom és a Kúria joggyakorlat-elemző csoportja is behatóan foglalkozott. E körülmények pedig nem a jogszabályban gyökereznek⁷⁹.

A Kúria Büntető Kollégium Joggyakorlat-elemző csoport 2012.El.II.E.1/6. számú, a bíróságok hatályon kívül helyezési gyakorlatának elemzése tárgyában készített összefoglaló véleménye leginkább mindkettőben, a jogalkalmazásban és a jogi szabályozásban is problémákat azonosított. Az összefoglaló véleményben kifejtett álláspont szerint a [z 1998-as] Be. 2006. évi módosítása fél lépést tett az ügyféli per irányába azzal, hogy előírta: ha az ügyész nem indítványozza, a bíróság nem köteles a vádat alátámasztó bizonyítási eszközök beszerzésére, és megvizsgálására. E rendelkezéssel azonban nem hozta összhangba a Be. más §-ait (a megalapozatlanság miatti hatályon kívül helyezés esetében továbbra sem differenciál aszerint, hogy az ügyész vagy a bíró hibájából nem lett minden releváns bizonyíték beszerezve és megvizsgálva). Ezért az ítékezésben meglehetősen nagy a bizonytalanság azon a téren, hogy hatályon kívül helyezési okot jelent-e, ha a bíróság a vádat alátámasztó bizonyítékot nem szerzett be vagy nem vizsgált. A hatályos szabályozás rákényszeríti a bírót arra, hogy a [z 1998-as] Be. 75. § (1) bekezdésében foglaltak ellenére az ügyész helyett szerezzék be azokat a bizonyítékokat, amelyek a vádat erősítik, ugyanis szintén a [z 1998-as]

⁷⁷ ELEK Balázs: *A másodfokú eljárás módosuló szabályai a készülő büntetőeljárás törvényben*. *Ügyészek Lapja*, 23. évf. 2016/3-4., 76.

⁷⁸ FICSÓR Gabriella: *A készülő új büntetőeljárás kódex margójára*. *Büntetőjogi Szemle*, 2015/1-2., 29.

⁷⁹ JANCSÓ Gábor: *Jogalkotás vs. jogalkalmazás: „Egyedül nem megy...” (Az új büntetőeljárás törvény előkészítésének kihívásai egy ügyész-kodifikátor szemével)*, *Fontes Iuris*, 2015/3-4., 27.

Be. 75. § (1) bekezdése írja elő a tényállás alapos, hiánytalan és a valóságnak megfelelő tisztázását⁸⁰.

A megoldási opciókat illetően van, aki az anyagi igazság feladásában látta volna a szabályozás helyes irányát. Ficsór Gabriella véleménye szerint úgy tűnik, hogy el kell engedni az anyagi igazságra törekvés elvéhez való magyar jogtörténeti ragaszkodásunkat, hiszen ennek idejétmúlt voltának megfogalmazásával egyre többet találkozzunk, minél többet olvassuk a jelenkori tudomány képviselőinek írásait⁸¹.

Ezzel szemben már az új büntetőeljárás törvény kodifikációjának előkészítése során is evidenciának tűnt, hogy marad a vegyes rendszer; az eljárás gyorsítása egyidejűleg az általánosan elismert eljárási elvek és garanciák megóvásával történhet; illetve a büntetőeljárás célja továbbra is az anyagi igazság tisztázása marad⁸².

Ha pedig a Be. Preambulumának szövegét nézzük, látható, hogy az nem hagy semmilyen kétséget a jogalkotói szándék felől. Érdeemes azonban megjegyezni, hogy a „*szem előtt tartva az igazság megállapításának igényét*” fordulat az igazságra vonatkozóan – nem véletlenül – nem tartalmaz semmilyen címkét, ami álláspontom szerint inkább ahhoz a szemlélethez áll közel, amely már nem ragaszkodik görcsösen az objektív valóság, abszolút igazság kizárólagosságának fenntartásához, hiszen a XXI. század jogalkotójának egyre inkább be kellett látnia, hogy az objektív valóság feltárására és az így felszínre hozott társadalmi-gazdasági problémák teljes vertikumának megoldására – a különösen nagy társadalmi elvárások ellenére – önmagában az igazságszolgáltatás a maga eszközrendszerével nem elégséges. Ez azonban nem feltétlenül egyenlő a valóság feltárásáról való lemondással⁸³.

⁸⁰ A Kúria Büntető Kollégium Joggyakorlat-elemző csoport 2012.EI.II.E.1/6. számú, a bíróságok hatályon kívül helyezési gyakorlatának elemzése tárgyában készített összefoglaló véleménye, 43. https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglalo_velemen_y_2012iimod2_2.pdf (2025. január 20-i letöltés)

⁸¹ FICSÓR Gabriella: *A készülő új büntetőeljárás kódex margójára*. Büntetőjogi Szemle, 2015/1-2., 30.

⁸² MÁRKI Zoltán: *A büntetőeljárás megújulásának lehetőségei*. Ügyvédek Lapja, 2014/4., 8.

⁸³ A Kúria Büntető-Közigazgatási-Munkaügyi és Polgári Kollégiumai Joggyakorlat-Elemző Csoport „Az ítéleti bizonyosság elméleti és gyakorlati kérdései” című összefoglaló véleménye, 30., 32. o. https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefogl_velemen_y_iteleti_bizonyosság.pdf (2025. január 20-i letöltés)

A jogalkotó a Be. kodifikálásakor tehát nem mondott le a valóság feltárásáról, nem áldozta fel az anyagi igazság feltárására törekvést a funkciómegosztás oltárán⁸⁴, ellenben felismerte, hogy a szabályozás finomhangolása lehet az egyetlen járható út az ellentétben álló elvek összehangolására, mivel egyik alapelv kizárólagos érvényesítése sem lehet megfelelő megoldás még akkor sem, ha ez továbbra is teret hagyhat a dogmatikai vitáknak⁸⁵.

Ilyen vitára ad okot például az, hogy a Be. 163. § (2) bekezdésében használt „*valóság*hű” fordulat hogyan értelmezhető.

Kónya István szerint a Be.-ben az a fordulat, hogy a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság „*döntését valóság*hű tényállásra alapozza”, nem az anyagi igazsághoz eljutás próbálkozását jelenti, hanem annak bekövetkezett, *valósággal egyező*, kétségbevonhatatlan igazságtartalmát határozza meg fundamentális követelményként⁸⁶.

Finszter Géza némi rosszallással állapítja meg, hogy a hatályos Be. azzal, hogy egyfelől – erősen vitatható módon – visszatér a szélesebb értelemben felfogott igazságszolgáltatás szemléletéhez, amikor nem tesz különbséget a bíróság, az ügyészség, illetve a nyomozó hatóság döntései között, másfelől pedig megelégszik a „*valóság*hű tényállás” követelményével, ami akár igen messze is állhat az anyagi igazság megállapításától.⁸⁷

Álláspontom szerint a kérdéses fordulat inkább a joghagyományainknak megfelelő, az objektív valóság megismerésére való igény fenntartását, az *arra való törekvést jelképezi továbbra is*, azaz e tekintetben az új szövegezés nem jelent érdemi elmozdulást. Az 1998-as Be. 75. §-ában írt „*valóságnak megfelelő*” fordulat normaszövegből történő mellőzése viszont pont a valóságnak való teljes megfelelés látszatát igyekszik elkerülni egy rugalmasabb

⁸⁴ Eltérő álláspontot fogalmazott meg Hack Péter és Horváth Georgina. Álláspontjuk szerint az új törvény gyakorlatilag szakít az anyagi igazság elvével. HACK Péter–HORVÁTH Georgina: *A büntetőeljárásról szóló új törvényről*. Jogtudományi Közlöny, 2018. 6., 296., 301-302.

⁸⁵ Tóth Mihály szerint öröndetes, hogy a kodifikátorok ezúttal is mértéktartóak voltak: felismerték és elfogadták, hogy forradalmi, a rendszert alapjaiban átformáló újításokra nincs, nem is lehet reális igény. TÓTH Mihály: *A büntetőeljárás kodifikálásának tanulságai, néhány, elsősorban a bíróságot érintő kérdésben*. Magyar Jog, 2018. 9., 456.

⁸⁶ KÓNYA István: *Kúriai szemmel az új büntetőeljárás törvényéről*. Ügyvédek Lapja, 2017/6., 22.

⁸⁷ FINSZTER Géza: Valóság hű tényállás, avagy az anyagi igazság megállapítása. In. MADAI Sándor–PALLAGI Anikó–POLT Péter (szerk.): *Sic itur ad astra Ünnepi kötet a 70 éves Blaskó Béla tiszteletére*. Budapest, 2020, 180.

kategória beillesztésével, melynek használata az 1998-as Be. alkalmazása során sem volt példa nélküli⁸⁸.

Ha megvizsgáljuk a Preambulum szövegezését, amely az *igazság megállapításának igényét* és nem az igazság megállapítását irányozza elő, akkor úgy tűnik, hogy ez a jogalkotói megoldás inkább az utóbbi gondolatmenetbe illeszthető.

Hasonló értelmezést tartalmaz a Kúria „*Az ítéleti bizonyosság elméleti és gyakorlati kérdései*” című összefoglaló véleménye, mely szerint a bizonyítandó tényállásnak már *nem a valósággal megegyezőnek*, hanem csupán ahhoz *hűnek*; azaz csak a valósággal nem ellentétesnek, lényeges pontjait illetően annak megfelelőnek kell lennie. Az összefoglaló vélemény szerzője leszögezi továbbá, hogy „*a bizonyítás részletszabályai között pedig a valósággal megegyezést a valósághoz való hűség váltotta fel; ezzel – álláspontom szerint – beteljesedett a már korábban megkezdődött helycsere a processzuális és az anyagi igazság között*”⁸⁹.

A magam részéről ugyan a teljes „*helycsere*” gondolatával maradéktalanul nem tudok egyetérteni és tekintettel joghagyományainkra azt a magam részéről nem is tartanám kívánatosnak, mégis vitathatatlan, hogy a jövő jogfejlődésének tendenciája ebbe az irányba mutat⁹⁰.

⁸⁸ Lásd például a 8/2013. (III. 1.) AB határozat 2.3.2. [30] pont; a 34/2013. (XI. 22.) AB határozat 2.1. és 2.2. pont; a 90/2011. BK. vélemény III/5. pont; a Kúria Büntető Kollégium Joggyakorlat-elemző csoport 2012.El.II.E.1/6. számú összefoglaló véleménye, 25. o.

https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglalo_velemeney_2012iimod2_2.pdf (2025. január 20-i letöltés)

⁸⁹ A Kúria Büntető-Közigazgatási-Munkaügyi és Polgári Kollégiumai Joggyakorlat-Elemző Csoport „Az ítéleti bizonyosság elméleti és gyakorlati kérdései” című összefoglaló véleménye, 64.

https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefogl_velemeney_iteleti_bizonyosság.pdf (2025. január 20-i letöltés)

⁹⁰ „Az egészen közeli múltban megújult mindhárom nagy eljárási törvényünk (új Be.; új Ket.; és új Pp.) az általános elvi megfontolások szintjén arra a felismerésre épült, hogy a külvilág jogilag releváns tényei bár megismerhetők, azonban ennek lehetőségei nem korlátlanok. Az emberi megismerésnek lehetnek objektív, természetes, fizikai akadályai. A jogalkotó maga is olyan általános és absztrakt jogi normákat alkot, amelyek esetenként egy-egy konkrét tényállásra csak áttételesen, esetleg csak kiterjesztő módon alkalmazhatók. Emellett a jogalkotó az eljárásjogi szabályok megalkotása során jogpolitikai és célszerűségi szempontokat is érvényesít, amelyek alkalmanként a bírói megismerés korlátjaként is jelentkezhetnek.” A Kúria Büntető-Közigazgatási-Munkaügyi és Polgári Kollégiumai Joggyakorlat-Elemző Csoport „Az ítéleti bizonyosság elméleti és gyakorlati kérdései” című összefoglaló véleménye, 164.

https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefogl_velemeney_iteleti_bizonyosság.pdf (2025. január 20-i letöltés)

Tekintettel arra, hogy az 1998-as Be. 75. §-át felváltó kodifikációs alternatíváknak és az azokat kísérő elméleti kérdéseknek és kihívásoknak Miskolczi Barna külön tanulmányt szentelt⁹¹, ezzel én nem kívánok részletesebben foglalkozni, csupán a jogalkotás – témám szempontjából – releváns további kérdéseire kívánok kitérni.

A Be.-ben a *funkciómegosztás következetesebb érvényesítése* alapvető törekvés volt, ennek megfelelően hangsúlyosabban jelenik meg, hogy a vád bizonyítása nem a bíróság feladata, a vádért egyértelműen a vádló viseli a felelősséget, ezért az elsőfokú bíróság hatályaon kívül helyezés útján nem lesz számonkérhető, ha a vádló nyilvánvalóan nem tett eleget a vád bizonyítására irányuló kötelezettségének, egészen pontosan annak a kötelezettségnek, hogy a vád bizonyításához szükséges tények feltárása érdekében az alátámasztásukra szolgáló bizonyítási eszközöket rendelkezésre bocsássa, illetve azok beszerzését indítványozza⁹².

Meglátásom szerint valójában ez a korrekciós szabály adja a szabályozás valódi nívumát, ez vezet szemléletváltáshoz, illetve ez jelent megoldást a túlbizonyítási kényszer feloldásához. Azt, hogy mit jelent a kötelezettség *nyilvánvaló elmulasztása*, a jogalkalmazásnak kell kimunkálnia, mindenesetre meglátásom szerint a jogalkotó – többek között – el akarta kerülni a szabály mechanikus alkalmazását olyan esetekben, amikor például a minősítés eltérő értékelésével függ össze az eltérő bizonyítási koncepció és az eltérően megítélhető ügyészi aktivitás, amely álláspontom szerint ilyen esetben semmiképpen sem tekinthető számonkérhető mulasztásnak⁹³.

Ellenkező állásponttal is lehet találkozni. Kónya István szerint e szabály az új törvényben nem változtatta meg a megalapozatlanság következményeinek viselését, mivel a rendelkezés a vádlót terhelő kötelezettségre utal vissza, amely szerint a vád bizonyításához szükséges tények feltárása, az alátámasztásukra szolgáló bizonyítási eszközök rendelkezésre bocsátása, illetve beszerzésének indítványozása a vádlót terheli. A két rendelkezést tekintve

⁹¹ MISKOLCZI Barna: *Az igazság-igazságosság megjelenése a szabályozási elvekben. Ügyvédvilág*, 2015/6.

⁹² Be. 593. § (4) Ha a megalapozatlanság nyilvánvalóan a 164. § (1) bekezdésében foglalt kötelezettség elmulasztására vezethető vissza, a megalapozatlanság következményei nem alkalmazhatók.

⁹³ Más aspektusból ugyanezzel a kérdéssel foglalkozik Fantoly Zsanett, aki szerint a gyakorlatban akkor is jelentkezhet probléma, amikor az ügyész és a bíró (szubjektuma) a bizonyítékokat másképp értékeli. Az ügyész szerint a tárgyaláson felvett bizonyítás már elég a bűnösség megállapításához, a bíró szerint azonban nem. FANTOLY Zsanett: *A büntetőeljárás célja, avagy anyagi igazság kontra elégedett ügyfelek*. In: ELEK Balázs - MISKOLCZI Barna (szerk.): *Úton a bírói meggyőződés felé. A készülő büntetőeljárás törvény kodifikációja.*, Debrecen, Printart-Press, 2015., 108.

pedig – álláspontja szerint – könnyen belátható, hogy a megalapozatlanság következményei alól a bíróság aligha mentesülhet, mert a vádló a törvényi kötelezettségét már azáltal teljesíti, ha indítványt tesz a bíróságnak arra, hogy bizonyítási eszközt szerezzen be. Ezt abban az esetben is megteheti a megalapozatlanság következményeinek viselése nélkül, ha ezt megelőzően mulasztotta el a vád bizonyításához szükséges tények feltárását, vagyis ha a vád „gyenge lábakon áll”⁹⁴.

Ugyancsak a funkciómegosztás, az anyagi igazság elvével és végső soron az eljárás időszerűségével függ össze, hogy az indítványokhoz kötöttség a bíró oldalán karakteresebben jelenik meg az új szabályozásban, mégis szükséges hangsúlyozni, hogy az anyagi igazságra való törekvésnek annyiban teret enged a rendszer, hogy *nem zárja ki teljes mértékben azt a lehetőséget, hogy a bíró szükség esetén, kivételes esetben hivatalból vegyen fel bizonyítást*. A főszabály által közvetített szemlélet viszont az, hogy a bíróság a tényállás tisztázása során bizonyítékot indítvány alapján szerez be, indítvány hiányában bizonyíték beszerzésére és megvizsgálására nem köteles⁹⁵.

Érthető okból rendre felmerülnek olyan *kritikák*⁹⁶, amelyek e megoldás következetlenségét hangsúlyozzák, azonban számomra minden esetben nyitott maradt az a kérdés, hogy a funkciómegosztás elvének következetes képviselője, illetve a bírói bizonyítási lehetőség kategorikus kizárása esetén mi maradhatott volna az anyagi igazságra törekvés elvéből, amelyet vitathatatlanul az eljárási rendszerünk alapértékének tekintünk? Gondoljunk csak újra arra a gondolatsorra, amelyet a XXI. századi kodifikátor vívódásairól fejtettem ki az előzőekben.

A jogtörténeti fejlődés eredményeként a bírói munkával szemben eleve kialakult egy olyan alapvető társadalmi elvárás, hogy a bíró a jogvita elbírálása szempontjából jelentős összes tényről és körülményről az objektív valóságnak megfelelően szerezzen bizonyosságot és döntését kizárólag ilyen tényállásra alapítsa. Ez a követelmény pedig szükségképpen

⁹⁴ KÓNYA István: *A Kúria hatása az új büntetőeljárás törvény kodifikációjára*. Ügyvédek Lapja, 2016/4., 5.

⁹⁵ Be. 164. § (1) A vád bizonyításához szükséges tények feltárása, az alátámasztásukra szolgáló bizonyítási eszközök rendelkezésre bocsátása, illetve beszerzésének indítványozása a vádlót terheli.

(2) A bíróság a tényállás tisztázása során bizonyítékot indítvány alapján szerez be.

(3) *Indítvány hiányában a bíróság bizonyíték beszerzésére és megvizsgálására nem köteles*.

⁹⁶ Lásd például: KÓNYA István: *Kúriai szemmel az új büntetőeljárás törvényről*. Ügyvédek Lapja, 2017/6., 21.; FÁZSI László: *A bizonyítás bizonytalansága a büntetőeljárásban*. Jogtudományi Közöny, 2021. 1.; GYEKICZKY Tamás: *Az emancipáció útján*. Jogtudományi Közöny, 2021. 2.; BENCZE Mátyás: „*A mitikus bizonyítás*”. Jogtudományi Közöny, 2021. 5.

elvezetett a *szabad bizonyítási rendszer* kialakulásához, mely a ténymegállapítás során a bizonyítékok körének és bizonyító erejének meghatározását a bíró belső meggyőződésére, lelkiismeretére bízta, mert ez állt összhangban az objektív valóság perbeli megjelenítésére irányuló kötelezettséggel⁹⁷.

E körben érdemes azt az esetet felvetni, amikor a terhelt javára merül fel olyan ki nem aknázott bizonyítási lehetőség, amely az anyagi igazság igényének szem előtt tartásával mellőzhetetlen lenne, ugyanakkor erre mégsem tett senki indítványt. Fontos dilemma, hogy ebben az esetben *a bíró meggyőződése, lelkiismerete mennyire legyen meghatározó?* Egyáltalán mikor dől el, mikor dönthető el, hogy a bizonyítás a védelem vagy a vád javát szolgálja vagy esetleg számukra hátrányos eredménnyel jár? Lehet-e ezekre a kérdésekre adekvát jogalkotási megoldást találni? Vagy vannak olyan kérdések, amelyeket érdemes inkább a bírói meggyőződésre, lelkiismeretre bízni.

Elek Balázs szerint „*[a] vádlott javára vagy terhére történő bizonyítás elrendelése ugyanis legtöbbször értelmezhetlen, így ezen fogalmak mentén nem lehet meghatározni a bíró hivatalból történő bizonyításának elrendelését. A tanú kihallgatása, vagy a szakértői vélemény megismerése után a bizonyítékértékelés keretében lehet csak eldönteni azt, hogy az adott bizonyíték a vádlott terhére vagy javára szól-e.*”⁹⁸

A Kúria Büntető-Közigazgatási-Munkaügyi és Polgári Kollégiumai Joggyakorlat-Elemző Csoport „*Az ítéleti bizonyosság elméleti és gyakorlati kérdései*” című összefoglaló véleménye több kérdésre megfelelő választ ad. E szerint a szabad mérlegelés és a belső bírói meggyőződés – a bírói függetlenséggel kiegészülve – kellő mozgásteret biztosít a bírónak, hogy a tisztességes eljárás keretei között per tárgyává tett adatokból és tényekből helyes következtetéseket vonhasson le. A mérlegelés és meggyőződés szabadságának a korlátozása, vagy a bizonyítottság szintjével összefüggő további kritériumok megfogalmazása a

⁹⁷ A Kúria Büntető-Közigazgatási-Munkaügyi és Polgári Kollégiumai Joggyakorlat-Elemző Csoport „*Az ítéleti bizonyosság elméleti és gyakorlati kérdései*” című összefoglaló véleménye, 29. https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefogl_velemen_y_iteleti_bizonyossag.pdf (2025. január 20-i letöltés)

⁹⁸ ELEK Balázs: *A bizonyítási teher változó szabályai és az észszerű kételyen túli bizonyosság.* In: FINSZTER Géza–KORINEK László–VÉGH Zsuzsanna (szerk.): *A tudós ügyész.* Tanulmányok Bócz Endre 80. születésnapjára. HVG Orac, Budapest, 2017., 58.

bizonyítási rendszert kötöttebbé tenné, továbbá növelné a távolságot a való tények és a bírói gondolkodás között⁹⁹.

A jogalkotónak is szükségszerűen szembesülnie kellett ezekkel a kérdésekkel, és ha jobban belegondolunk inkább a fegyverek „kiegyenlítése” irányába mutató „féloldalas”, az ellentétek feloldásán alapuló megoldást választott a szabályozás kialakításakor, amit Belovics Ervin találó megjegyzése világít meg a legjobban, amely szerint csupán a vádlói mulasztás járhat azzal, hogy a másodfokú bíróság nem juttatja érvényre a megalapozatlanság következményeit, míg a védő mulasztásakor feléled a materiális igazság megállapításával kapcsolatos elvárás és a bíróságnak a vádlott érdekét szolgáló bizonyítékokat akkor is be kell szereznie és meg kell vizsgálnia, ha ilyen terhelti, illetve védői indítvány előterjesztésére nem került sor¹⁰⁰.

Megítélésem szerint a Be. bizonyítási rendszere tehát alapvetően továbbra is összhangban áll az Alkotmánybíróság által kifejtettekkel, miszerint a vád bizonyításának terhe ugyan az ügyészt terheli, azonban a bíróságnak hivatalból és önálló szakmai felelősséggel kell törekednie az igazság elérésére¹⁰¹.

A bírói bizonyítás kapcsán felmerült jogalkalmazói bizonytalanságot végül az Alkotmánybíróság oszlatta el a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 164. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezés elutasításáról szóló 20/2020. (VIII. 4.) AB határozatban¹⁰² foglalt érvelésével. Az Alkotmánybíróság lényegesebb megállapításai a következők:

– Attól, hogy a Be. 164. § (3) bekezdése lehetővé teszi indítvány hiányában is bizonyíték beszerzését és megvizsgálását, és ezáltal a bizonyítási eljárás bíróság általi alakítását, a konkrét szabály alkalmazása *nem válik kiszámíthatatlanná*.

⁹⁹ A Kúria Büntető-Közigazgatási-Munkaügyi és Polgári Kollégiumai Joggyakorlat-Elemző Csoport „Az ítéleti bizonyosság elméleti és gyakorlati kérdései” című összefoglaló véleménye, 36. https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefogl_velemeny_iteleti_bizonyossag.pdf (2025. január 20-i letöltés)

¹⁰⁰ BELOVICS Ervin: *Új büntetőeljárás törvény, új feladatok*. Börtönügyi Szemle, 2018/4., 8.

¹⁰¹ 14/2004. (V.7.) AB határozat III.B.3.1.

¹⁰² Az Alkotmánybíróság e döntése a bírói pártatlanság kérdését járja körül. Ehhez lásd még például az EJEB *Mucha v. Slovakia* ügyben hozott döntését.

– A Be. támadott rendelkezésének a nyelvtani értelmezéséből egyértelműen következik, hogy a bíróság indítvány hiányában bizonyíték beszerzésére és megvizsgálására nem köteles, ám *annak lehetőségétől nincs elzárva*, a szabály alkalmazása esetén alappal lehet számítani arra, hogy konkrét büntetőeljárásban *a bíróság a bizonyítási eljárást indítvány hiányában is alakítja*.

– A Be. 163. § (2) bekezdése értelmében a büntetőeljárásban a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a döntését *valóságghű tényállásra* alapozza. Ennek következtében az említett hatóságok egyike sem mondhat le eljárási feladatainak teljesítése során a valóságghű tényállás felderítéséről és megállapításáról. Ezt a jogalkotói kívánalmat korlátozhatja vagy *akadályozhatja az, ha a bíróság bizonyítási tevékenysége indítványhoz kötött*.

– A valóságghű tényállás felderítése szolgáltató legitím indokot ahhoz, hogy a bíróság – akár a vádlói, akár a védői inaktivitást korrigálva – indítvány nélkül szerezzen be és vizsgáljon meg bizonyítási eszközt, és azt felhasználja a tényállás megállapításához. A bíróság hivatalbóli bizonyítási tevékenységének ugyanakkor *legfőbb korlátja annak célhoz kötöttsége* azáltal, hogy kizárólag *a valóságghű tényállás megállapítására irányulhat*.

Több mint egy évszázados távlatra visszatekintve láthatjuk, hogy az eljárás időszerűségéhez kapcsolódóan még mindig *hasonló elvi problémákba ütközünk*, mint nagy kodifikátor elődeink. De vajon mit hoz a jövő? Talán pár évtized múlva a mesterséges intelligencia állítja elő az új normatömeget, amelyben a dogmatikai paraméterek is a lehető legtisztább formában tudnak érvényre jutni. Azonban a Be. kodifikációja – nemsokára talán már „*old school*”-nak minősülő – humán erőforrásra épült, ezért sem a tévedés, sem az nem zárható ki, hogy hosszútávon mégis tetten érhetőek lesznek az új törvény újításainak kedvező hatásai¹⁰³, valamint érvényre jutnak a Be. koncepciójában meghatározott *irányelvek*¹⁰⁴, a *hatékonyság, a gyorsaság, az egyszerűség, a korszerűség, a koherencia és a célszerűség*.

¹⁰³ Polt Péter szerint ilyen kedvező hatás – többek között – az lehet, hogy a megalapozatlansággal kapcsolatos szabályok egyértelművé válása és a hatályon kívül helyezések rendes jogorvoslattal történő támadásának lehetővé tétele csökkenti az elsőfokú bíróságokra nehezedő, túlbizonyításra ösztönző nyomást; ez feltehetően az elsőfokú bírósági eljárások egyszerűsödését, rövidülését fogja előidézni; a másodfokú bíróságok nagyobb arányban fogják gyakorolni reformatórius jogkörüket, gyakrabban kerül sor a megalapozatlansági hibák akár eltérő tényállás megállapításához vezető orvoslására, így többször születik majd a másodfellebbezés bejelentését megnyitó ellentétes döntés. Mindez valószínűleg a bírósági szintek közötti arányosabb ügyleterheltséghez vezet. POLT Péter: *A büntetőeljárás törvény újításainak várható hatásai*. Belügyi Szemle, 2018/9., 38.

¹⁰⁴ Be. koncepció, 1.2.1. pont

- **3. A sértetti jogok felértékelődése (a reparációs szemlélet térnyerése)**

3.1. Mérföldkövek a jogfejlődésben

Első lépésben ugyancsak indokolt visszapillantani az időben, és röviden bemutatni, milyen út vezetett a jelenlegi szabályozás kialakulásához. A bemutatás – a dolgozat kereteire is figyelemmel – ebben az esetben is csak vázlatos, és a sarokpontok kiválasztása kapcsán szubjektív lehet. A folyamat leírására Tóth Mihálytól veszem kölcsön mottóként az egyik előadásának találó címét: „*a tett-központú büntetőjogtól a sértett-központú büntetőjogig*”. Ő fogalmazta meg ebben, hogy a cím a tettől a sértettig vezető utat vetíti előre, ami – a valósággal ellentétben – azt is sugallhatja, hogy a kriminológia és a büntetőjog fejlődése szinte töretlen úton haladt a tett középpontba állításától, a tettes személyiségének, biológiai majd társadalmi meghatározottságának elengedhetetlen vizsgálatán keresztül a napjainkban divatosá vált sértett-centrikus felfogásig. Utóbbi esetben „*nem új, nem az eddigiektől eltérő irányatról van szó, csupán a szintézis elengedhetlenségének felismeréséről, s annak a korábbinál magasabb fokra emeléséről.*”¹⁰⁵

Bérces Viktor rámutat arra, hogy már az ókori Róma „*XII. táblás törvényei*” is utaltak a sértett kárigénye kielégítésének fontosságára: a kompozíció elve alapján – amennyiben az elkövető a sértettnek a bűncselekménnyel okozott kárt valamilyen formában jóvátette, akkor mentesült a szokásos felelősségre vonási formák alól¹⁰⁶.

Kezdetben a konfliktusok során elszenvedett sérelem az egyénre hárult, aki képessége szerint saját erejére támaszkodva érvényesíthette érdekeit. Később az állam, miután korlátok közé szorította a magánbosszút, átvette a bűncselekmények megtorlásának terhét, annak érdekében, hogy ne a sértettnek vagy hozzátartozóinak kelljen az elkövetőt üldöznie, valamint azért, mert a deviáns cselekmények az államra és az egész társadalmi rendre nézve súlyos veszélyt jelentettek. A büntetőjogi felelősség alapja így az egyén helyett a közösségen esett

[https://2015-](https://2015-2019.kormany.hu/download/d/12/40000/20150224%20IM%20el%C5%91terjeszt%C3%A9s%20az%20C3%BAj%20b%C3%BCntet%C5%91elj%C3%A1r%C3%A1si%20t%C3%B6rv%C3%A9ny%20szab%C3%A1lyoz%C3%A1si%20elveir%C5%91.pdf#!DocumentBrowse)

2019.kormany.hu/download/d/12/40000/20150224%20IM%20el%C5%91terjeszt%C3%A9s%20az%20C3%BAj%20b%C3%BCntet%C5%91elj%C3%A1r%C3%A1si%20t%C3%B6rv%C3%A9ny%20szab%C3%A1lyoz%C3%A1si%20elveir%C5%91.pdf#!DocumentBrowse (2025. január 20-i letöltés)

¹⁰⁵ TÓTH Mihály: *A tett-központú büntetőjogtól a sértett-központú büntetőjogig*. JURA, 2005/1., 189-192.

¹⁰⁶ BÉRCES Viktor: *A sértett perjogi pozíciójában beálló változások elemzése és kritikája az új büntetőeljárás törvény tükrében*. Kúriai Döntések, Bírószági Határozatok, 65. évf. 6. sz., 2017, 857.

sérelem lett¹⁰⁷. Hasonlóan vélekedik a kezdetekről Belovics Ervin, aki szerint „[a] társadalmi fejlődés kezdetleges szakaszában az egyéni elv érvényesült az egyén által kifejtett magatartás miatt az egyén feladata volt elégtételt venni, azaz az érdeksértés és a sérelmet okozó magatartás tanúsítójával szembeni fellépés egyaránt magánügy volt. Az állam kialakulását követően és az anyagi javak jelentőségének felértékelődésével az egyéni érdekérvényesítési formák egyre inkább háttérbe szorultak és előtérbe került, majd kizárólagossá vált az állami fellépés.”¹⁰⁸

Az államalapítást követően, *Árpád-házi királyaink dekrétumaikban* már határozottan felléptek a magánbosszú ellen, mely nyilvánvalóan egyik fontos záloga volt az államhatalom és a társadalmi rend megszilárdításának¹⁰⁹. E folyamat kezdetén megjelent a károsult egyfajta anyagi vagy erkölcsi jóvátételének követelménye is¹¹⁰, hiszen már *Szent István Király Dekrétomainak* Második könyve is változatos formában rendelkezik megváltásról; engesztelésről; rokonoknak való (arany pénz, tinó) fizetési kötelezettségről; szülőkkel való megbékélésről; a megrongált tulajdon helyreállításáról; megölt szolga árának megfizetéséről; cseléddel fizetésről; (az erőszakkal elvett, lopott, sikkasztott) dolog visszaadásáról; vérdíj megfizetéséről¹¹¹. Azaz a *represszív* szemlélet mellett kétségtelenül megjelent a *reparációs* is.

Werbőczy István 1514-es Hármaskönyve (a továbbiakban: Tripartitum) már az „ellenféllel” történő kiegyezést ösztönző, rövid határidőt meghatározó – a jelenlegi mediációt idéző – rendelkezést is tartalmaz, miszerint a „főbenjáró ítélet” végrehajtása során a bírónak az elítélt foglyot békülés és kiegyezés végett három napon át magánál kellett tartania. Amennyiben a kiegyezés ezalatt nem vezet eredményre, akkor a bíró az elítéltet „az ellenfél kezébe tartozik adni és szolgáltatni, hogy fejét veszítse és vétkeért megbűnhődjék”¹¹².

¹⁰⁷ KISS Anna: *A sértett szerepe a büntetőeljárásban*. OKRI, Budapest, 2018, 9.

¹⁰⁸ BELOVICS Ervin: *Az ügyészség feladatai a megújult büntetőeljárás tükrében*. Magyar Jog, 2021/6.,337.

¹⁰⁹ KOMÁROMI Brigitta: Kártérítés a büntetőperben (A polgári anyagi és eljárásjogi szabályok érvényesülése a büntetőeljárás bírósági szakaszában). *Büntetőjogi Szemle*, 2015/1-2., 62.

¹¹⁰ A mediáció történeti és nemzetközi kitekintéséről lásd bővebben HERKE Csongor: *Megállapodások a büntetőperben*. Pécsi Tudományegyetem ÁJK, Pécs, 2008, 169-171.

¹¹¹ Lásd Szent István Király Dekrétomai Második Könyvének 13., 14., 16., 25., 30., 33., 36., 37., 38., 39., 42., 44., 48., és 49. Fejezeteit. Forrás: <https://uj.jogtar.hu/> (2025. január 20-i letöltés), Corpus Juris Hungarici adatbázis.

¹¹² Tripartitum Második Rész 55. CZIM 3. §.

A jóvátétel jelentőségét jelzi az az ugyancsak a Tripartitum rendelkezéseiből vett példa, amely szerint a királyi felség főbenjáró ítélet alá nem eshet, de még a királyi felség is tartozik azokat a károkat megtéríteni, melyeket tisztjei vagy jobbágysai bárkinek okoztak¹¹³.

A 19. század haladó jogi szemléletének középpontjában már egyértelműen a büntetőeljárással érintett egyén, a terhelt állt. Csemegi Károly szerint „[a] bűnvádi eljárás a közszabadság sarokköve! A közszabadság nem képzelhető a polgár egyéni jogának biztosítása nélkül. A jogrend nemcsak a jogot megzavaró büntetett megbüntetését, hanem a nem bűnös vádlott – oltalmát vagyis védelmének megkönnyítését is jelenti”¹¹⁴.

Ilyen előzmények után született meg a kor modern jogi gondolkodását megtestesítő Bp., amely lehetővé tette, hogy a sértett mint főmagánvádló, magánvádló, illetve mint pótmagánvádló léphessen fel¹¹⁵, valamint a sértett vagy jogutódja *magánjogi igényt érvényesítsen* a büntető bíróság előtt¹¹⁶. A magánjogi igény érvényesítéséről és biztosításáról szóló szabályokat a Bp. külön fejezete tartalmazta¹¹⁷, ahol még egy helyen találhatjuk meg a lefoglalt dolog kiadására és a bűnügyi zárlatra vonatkozó szabályokat, valamint e fejezetben található rendelkezések azokra a sértett által támasztott igényekre, amelyek nem valamely tárgynak a visszaadására, hanem a bűncselekmény folytán szenvedett kárnak, sérelemnek vagy elmaradt haszonnak a megtérítésére vonatkoznak. Utóbbi esetben, ha sem a jogosultság, sem a jogosult személye iránt nincs kétség, a kártérítés összege pedig biztosan meghatározható, a bíróság megítéli a kártérítést¹¹⁸.

Az érdekesség kedvéért meg kell jegyezni, hogy a Bp. indoklásában már megjelennek olyan hangzatos jogalkotói deklarációk, mint például a „*sértett félnek kimélete érdekében*”, de az akkori szabályozás még az előzőekben kiemelt jogkörökön nemigen mutatott túl, az a mai sértetti jogokat biztosító szabályozás körével érdemben nem összemérhető¹¹⁹.

¹¹³ Tripartitum Második Rész 39. CZIM 1. §.

¹¹⁴ CSEMEGI Károly: *Törvényjavaslat. Magyar Bűnvádi Eljárás Törvényszékek Előtt.* Budapest, 1882, 219.

¹¹⁵ Bp. 42. §.

¹¹⁶ Bp. 5. §.

¹¹⁷ Bp. XXVII Fejezet.

¹¹⁸ Bp. 489. §.

¹¹⁹ „*Első sorban kivételt kell tenni ez alól a sértett félnek kimélete érdekében, illetőleg abból a célból, hogy a sértettnek a bűncselekmény okozta szerencsétlenségét a bűnvádi eljárásnak hivatalból való megindítása ne növelje.*” Idézet a Bp.-hez fűzött általános indoklás V. a) pontjának szövegéből.

Bérces Viktor felhívja a figyelmet arra, hogy a XIX. század óta tudományos polémiák zajlanak a sértett érdekeinek intenzívebb büntetőjogi védelméről, kárigényének szükségképpen kielégítéséről. Angyal Pál már ekkor a büntetési elméletek egyik típusának tekintette az *ún. elégtételi teóriát*, melynek lényege, hogy a büntetés jogalapját és célját az elégtételben keresi. Finkey Ferenc pedig ehhez hasonlóan a büntetések közös céljának egyrészt az általános visszatartást, másrészt az államnak és sértettnek nyújtott elégtételt, harmadrészt pedig a nevelést tekintette¹²⁰.

A hetvenes évektől kezdve a kriminológia figyelme a közvélemény nyomására fokozatosan az áldozat felé fordult, nemzetközi és regionális szintű szabályozási aktusok születtek, áldozatvédő szervezetek alakultak, illetve e folyamatok hatására a nemzeti büntetőeljárás törvények korszerűsítése is sor került a sértett érdekeire tekintettel. Marosi Kriszta ezt a folyamatot második, neokonzervatív forradalomnak nevezi az első hullám: az elkövető jogaiért vívott évszázadokon át tartó küzdelem után¹²¹.

Az 1973-as Be. közel három évtizedig volt hatályban, és összekötő szerepet töltött be a rendszerváltást megelőző és az azt követő időszakban. Az 1973-as Be.-ben a sértett szerepe feljelentőként vagy magánindítvány előterjesztőként, illetve tanúként a sérelmére elkövetett bűncselekmény miatt indult büntetőeljárásban még mindössze annyi volt, hogy egyfajta *információforrást jelentett a hatóságok számára*, lényegében a bűncselekmény áldozata sértetti szerepben többnyire a feljelentők és a tanúk egyike volt. Ebben az időszakban nem a sértett szerepének erősítése, hanem a fair eljárás betartása volt a cél, melyet úgy lehetett elérni, ha az eljárás alá vont személynek a jogállamiságból eredő jogait garantálták¹²². Ezt követően azonban felerősödtek azok a hangok, amelyek a sértettnek hangsúlyosabb és kímélőbb szerepet kívántak biztosítani a büntetőeljárásban.

„Ezért a kilencvenes években egyre többen sürgették, hogy a sértett nyerje vissza méltó helyét és szerepét a büntetőeljárásnak nevezett drámában. Ez csak úgy lehetséges, ha a

¹²⁰ BÉRCES Viktor: *A sértett perjogi pozíciójában beálló változások elemzése és kritikája az új büntetőeljárás törvény tükrében*. Kúriai Döntések, Bírósági Határozatok, 65. évf. 6. sz., 2017, 861.

¹²¹ MAROSI Kriszta: *A sértett büntetőeljárásban betöltött szerepének egyes történeti vonatkozásai*. In.: MEZEY Barna (szerk.): *Jogtörténeti értekezések* 28. Eckhart Ferenc emlékkönyv. Gondolat Kiadó, Budapest, 2004, 265-266.

¹²² KISS Anna: *A sértett szerepe a büntetőeljárásban*. OKRI, Budapest, 2018, 12.

sértett jogosítványait bővítik; továbbá, ha a sértett jogainak korlátozását lehetetlenné tevő garanciákat építenek be az igazságszolgáltatás rendjébe.”¹²³

E szemlélet az 1998-as Be. szabályozásán is tetten érhető. Jó példa erre a Be. koncepció mellékletének 6. pontjában foglalt szempont, mely szerint „[a] büntetőeljárás során szélesíteni kell a sértett igényérvényesítési lehetőségeit és eljárási jogosítványait. Megfelelő korlátok között meg kell engedni, hogy a sértett pótmagánvádlóként járhasson el.”

Ennek megfelelően a vádkorrektívumként beemelt *pótmagánvád* intézménye meg is jelent az 1998-as Be. szabályozásában, amelyről a 42/2005. (XI. 14.) AB határozat indokolása a következőket rögzítette: „[a] pótmagánvád a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. törvényben vált a magyar kodifikált jog intézményévé a XIX. században uralkodó, az eljárási funkciók megosztását és a vádrendszert modellként választó büntetőjogi eszmerendszer részeként, más európai (elsősorban osztrák és skót) szabályozási tapasztalatok alapján. A sértett jogát a pótmagánvadra a büntető perrendtartásról szóló 1951. évi III. törvényt módosító 1954. évi V. törvény megszüntette, majd közel fél évszázad után a [z 1998-as] Be. ismét lehetővé tette. Az új büntetőeljárási törvény előkészítésének koncepciójában a pótmagánvád felélesztésének gondolata nem a vádmonopólium veszélyeinek kiküszöbölésével összefüggésben fogalmazódott meg, hanem a sértett igényérvényesítési lehetőségeinek és eljárási jogainak szélesítéseként. A XX. század utolsó harmadától az ENSZ, az Európa Tanács és az Európai Unió keretében dokumentumokban fogalmazódtak meg azok a büntetőpolitikai törekvések, amelyek a bűncselekmény állam által „háttérbe szorított” szereplője: az áldozat/sértett eljárási helyzetének javítására, jogainak bővítésére irányultak. A pótmagánvád ismételt bevezetése elsősorban ezekkel a célokkal függött össze [2002/1994. (I. 17.) Korm. határozat 6. pont].”

Szemléletesen foglalja össze Tóth Mihály a XX. századi fejlődés rövid lényegét, mely szerint „[k]étségtelen, hogy a sértett felé fordulás folyamata a XX. század közepétől, a viktimológia kialakulásával kezdődött. Ma már az is igazolhatónak tűnik viszont, hogy míg e vizsgálatok kezdetben inkább az áldozattá válás, a sértetti közrehatás kérdéskörét tekintették lényegesnek, mára inkább a reparáció, vagy a mediáció problémáját érintik”. Gyorsan hozzá is teszi, hogy a leegyszerűsítő megfogalmazásoktól ebben az esetben is óvakodni kell, mivel a

¹²³ KISS Anna: *A sértett szerepe a büntetőeljárásban (PhD értekezés)*. Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2006., 10.

sértett jelentőségét, s ezzel összefüggésben a reparáció fontosságát már a XVIII. század második felében felismerték, majd utal Hajdú Lajos kutatásának eredményére, melyben idézi az 1795-ös kódex-tervezetünk XIV. szakaszának 5. §-át, mely szerint „[...]mivel a per során mindig fel kell deríteni az adatokból a tettes által magánszemélyeknek okozott kár vagy sérelem minőségét, ezért ugyanebben az ítéletben kifejezetten ki kell a bűnösre szabni a sértett vagy károsult fél kártalanítását is, az elítélt összes létező javaiból; sem a sértettek, sem a károsultak e tekintetben nem utalhatók elkülönített perre.”¹²⁴

Álláspontom szerint a *XXI. századi jogfejlődés* már egyértelműen a sértetti jogok töretlen fejlődésének irányába mutat.

3.2. A sértett eljárási szerepének és védelmének felértékelődése a közelmúltban

Magyarországon 2010-ben indult el az az *átfogó büntetőjogi reform*, amely az új anyagi jogi, majd az új büntetés-végrehajtási kódexet követően, a Be. elfogadásával teljesedett be.

A sértett eljárási szerepét érintő jogalkotási feladatok azonban már a Be. kodifikációját megelőzően is felmerültek, hiszen a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló Európai Parlament és a Tanács 2012. október 25-i *2012/29/EU irányelvének* (a továbbiakban: *Áldozatvédelmi irányelv*) megjelenésére¹²⁵ és az átültetés határidejére¹²⁶ tekintettel a korábban hatályban volt eljárási kódexet, az 1998-as Be.-t is módosítani kellett. Az igazsághoz azonban az is hozzátartozik, hogy a magyar eljárásjogi szabályok az *Áldozatvédelmi irányelv* alapvető célkitűzéseinek nagyrészt már az átültetés előtt is megfeleltek, ezért a megfeleléshez a sértett jogintézményének, jogainak és kötelezettségének a koncepcionális reformjára – szigorúan csak az irányelv miatt – nem volt szükség¹²⁷.

¹²⁴ TÓTH Mihály: *A tett-központú büntetőjogtól a sértett-központú büntetőjogig*. JURA, 2005/1., 189-192.

¹²⁵ Az Európai Unió szabályozási szintjén két fontos aktus is megelőzte az *Áldozatvédelmi irányelv* megjelenését, amelyekre terjedelmi okokból nincs mód részletesen kitérni: az áldozatok jogállásáról szóló, 2001. március 15-i 2001/220/IB kerethatározat; majd a büntetőeljárások során való megerősítésére vonatkozó ütemtervről szóló, 2011. június 10-i állásfoglalás (Budapest Ütemterv).

¹²⁶ Az *Áldozatvédelmi irányelv* átültetési határideje 2015. november 16. napja volt.

¹²⁷ KARA Ákos–SZENTMIHÁLYI-SOÓS Viktória: *A sértett jogai az új büntetőeljárásról szóló törvényben*. Fontes Juris, 2018/1, 51.

Az Áldozatvédelmi irányelv az Európai Unió elkötelezettségét fejezi ki a bűncselekmények áldozatainak védelme mellett, melynek az egyik legfőbb célkitűzése, hogy a bűncselekmények áldozatai megfelelő tájékoztatásban, támogatásban és védelemben részesüljenek, valamint képesek legyenek részt venni a büntetőeljárásban¹²⁸. Az Áldozatvédelmi irányelv 3. Fejezet 16. cikk (1) bekezdésében az az elvárás is megfogalmazódik, hogy a büntetőeljárás keretein és *ésszerű határidőn belül* határozat szülessen az elkövető által az áldozat részére nyújtandó kártérítés tárgyában, kivéve, ha a nemzeti jog értelmében az ilyen határozatot más jogi eljárás keretében kell meghozni. Fontos tehát, hogy nemcsak elméletben vagy elvi szinten létezik egyfajta kapcsolat az általam vizsgált két követelmény között, hanem az uniós norma szintjén, konkrétan megjelenik a jóvátétel mellett az időszerűség követelménye¹²⁹.

Az Áldozatvédelmi irányelv átültetését elvégző *2015. évi CLI. törvény* 2015. október 14-én jelent meg a Magyar Közlönyben, a törvénymódosítások pedig 2015. november 1-jén léptek hatályba.

A törvénymódosítás több, a másodlagos viktimizáció megelőzését szolgáló új szabályt vezetett be a büntetőeljárás jogba, amelyek közül a teljesség igénye nélkül kiemelendő például, hogy az eljáró szerveknek az eljárás során törekedniük kell arra, hogy elkerüljék a sértett és a terhelt szükségtelen találkozására okot adó helyzeteket¹³⁰; az eljáró szerveknek kötelezettségükké vált, hogy kerüljék el a sértettet érintő eljárási cselekmények indokolatlan megismétlését¹³¹; bizonyos bűncselekmények esetén a sértett kérelmére vele azonos nemű személynek kell a kihallgatást lefolytatnia ha ez az eljárás érdekeit nem sérti¹³²; valamint a módosítás biztosítja annak lehetőségét is, hogy a sértettet érintő eljárási cselekményeken jelen

¹²⁸ Áldozatvédelmi irányelv 1. Fejezet 1. cikk (1) bekezdés.

¹²⁹ Szükséges megjegyezni, hogy már a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat 9. cikk (1) bekezdése is kötelezte a tagállamokat, hogy a terhelt általi kártérítés kérdésében ésszerű időn belül hozzanak döntést. Róth Erika szerint nem csak az adhéziós eljárás, de a mediáció és más, az ügyészi szakaszban alkalmazható intézkedések is alkalmasak a cél elérésére és ösztönözhetik fizetésre az elkövetőt. Ha az adhéziós eljárásban meg is ítélik a kártérítést, a végrehajtás a sértett feladata marad. A legkedvezőbb megoldás az, amikor a kompenzáció megelőzi az egyéb jogkövetkezmények érvényesítését, pl. a pénzbüntetést, az állam által megelőlegezett költségek megtérítését. RÓTH Erika: *A sértett helyzete a büntetőeljárásban az Európai Unió elvárásainak tükrében*. Miskolci Jogi Szemle, 2011. 6. évf., 164.

¹³⁰ 1998-as Be. 62/B. § (1) bekezdés.

¹³¹ 1998-as Be. 62/B. § (2) bekezdés.

¹³² 1998-as Be. 86/A. §.

lehesen egy, a sértett által megjelölt nagykorú személy a sértett érzelmi (adott esetben nyelvi) támogatása érdekében¹³³.

A módosítás eredményeként megjelenik a különleges bánásmódot igénylő sértett kategóriája, illetve a hatóságok azon kötelezettsége, hogy minden sértett esetében vizsgálják meg, hogy fennállnak-e a különleges bánásmódot igénylő sértetté nyilvánítás feltételei, továbbá az az általános követelmény is bekerült a törvénybe, hogy a különleges bánásmódot igénylő személlyel szemben a lehető legnagyobb kímélettel kell eljárni és minden olyan eljárási jogintézmény, lehetőség alkalmazására kell törekedni, amelyek elősegíthetik, hogy minél kevesebb teherrel és megpróbáltatással járjon számára a büntetőeljárás¹³⁴.

A *Be. kodifikációjának* is meghatározó elvi alapja volt, hogy az megfeleljen a nemzetközi elvárásoknak: a jelentőségüknél fogva kiemelkedő nemzetközi jogi dokumentumokban és egyezményekben foglaltaknak, az Emberi Jogok Európai Bírósága gyakorlatának, valamint a már elfogadott európai uniós jogi aktusokban foglalt rendelkezéseknek, különösen az Áldozatvédelmi irányelv elvárásainak¹³⁵. Mindezen szemlélet a nemzetközi tudományok szakirodalomban már régóta felbukkant¹³⁶.

A *Be. koncepció* külön szabályozási elvként rögzítette, hogy a büntetőeljárásban a sértettek érdekeinek védelmére a jelenleginél nagyobb hangsúlyt kell fektetni. Az új törvénynek a sértettek védelmét és a sértettek érdekeinek érvényesítését minden lehetséges eszközzel támogatnia kell. Olyan eljárási szabályokat kell kidolgozni, amelyek biztosítják, hogy az eljáró hatóságok a sértettekkel szemben a lehető legkíméletesebb módon járjanak el. A *Be. koncepció* mindezen elvi kiindulási pontokat már konkrétan szemléletváltásként fogalmazza meg, amelynek alapja az a felismerés, hogy a sértettek nem csupán a bűncselekménnyel megbomlott társadalmi viszony szükségszerű alanyai, hanem e sajátos jogviszony alanyaiként, alapvető jogaik sérelme okán érvényesítendő igényekkel

¹³³ 1998-as Be. 184. § (9) bekezdés.

¹³⁴ 1998-as Be. 62/C. § (1) és (3) bekezdés.

¹³⁵ *Be. koncepció* I./2.) és II./1.) b) pont.

<https://2015->

[2019.kormany.hu/download/d/12/40000/20150224%20IM%20el%C5%91terjeszt%C3%A9s%20az%20C3%BAj%20b%C3%BCntet%C5%91elj%C3%A1r%C3%A1si%20t%C3%B6rv%C3%A9ny%20szab%C3%A1lyoz%C3%A1si%20elveir%C5%91.pdf#!DocumentBrowse](https://2015-kormany.hu/download/d/12/40000/20150224%20IM%20el%C5%91terjeszt%C3%A9s%20az%20C3%BAj%20b%C3%BCntet%C5%91elj%C3%A1r%C3%A1si%20t%C3%B6rv%C3%A9ny%20szab%C3%A1lyoz%C3%A1si%20elveir%C5%91.pdf#!DocumentBrowse) (2025. január 20-i letöltés)

¹³⁶ Lásd például: WALTHER, Susanne: *Reparation and criminal justice: Can they be integrated?* Israel Law Review, Vol. 30, 1996., 316-330.; HARDING, John: *Reparation: Prospects for criminal justice.* 31 Probation Journal, No. 4., 1984., 140-142.; PEAK, Ken: *Crime victim reparation: Legislative revival of the offended ones.* Federal Probation 50, No. 3., 1986., 36-41.

rendelkeznek. Alapvető célkitűzés, hogy a sértettek a büntetőeljárás keretein belül, *ésszerű határidőben hatékonyabb eljárásban kaphassanak megfelelő jóvátételt, illetőleg kártérítést a terhelttől*¹³⁷.

A Be. ennek megfelelően már a kibontakozóban lévő új szemléletet fejlesztette tovább nemcsak a törvényi rendelkezések szintjén, hanem rendszerszinten is. Ennek az volt az oka, hogy az 1998-as Be. vonatkozó szabályozása jellemzően az egyes eljárásjogi szerepekhez, eljárási szakaszokhoz kapcsolódott, az egyes rendelkezések szétszórtnak voltak megtalálhatóak a törvényben. A Be. kodifikációja ugyanakkor lehetőséget adott a sértettel kapcsolatos rendelkezések struktúrájának az áttekintésére is, és a Be. megalkotása során már alapvető kodifikációs törekvés volt a sértetti jogok egységes, átgondolt, koherens szabályozásának a kialakítása.

A Be. Preambulumában kifejezetten megjelenik az a követelmény, hogy *különös hangsúlyt kell fektetni a bűncselekmények sértettjeinek fokozott védelmére, valamint jogaik érvényesítésére*. A Be. általános indokolásának IV. pontja pedig elvi élel rögzíti, hogy a sértettek érdekeinek hatékonyabb védelme jegyében az új törvény megőrzi, továbbviszi az áldozatvédelem körében már kialakított vívmányokat, amelyek erősítik a sértetti jogokat, valamint az őket megillető eljárási garanciákat, nagyobb hangsúlyt helyez arra, hogy a sértett aktív, alakító feladatot láthasson el a büntetőeljárásban. Ennek megfelelően a Be. – más résztvevőkhöz hasonlóan – a sértett esetében is egyértelműen és világosan meghatározza eljárási jogait.

A Be. ezen kívül számos további, sértettet érintő *szabályozási novumot* tartalmaz, amelyek közül – a teljesség igénye nélkül – néhány példát e helyütt is szükségesnek tartok kiemelni:

– Az Európai Bizottság áldozatvédelemmel kapcsolatos ajánlására volt tekintettel a jogalkotó, amikor megteremtette a sértetti nyilatkozat¹³⁸ új jogintézményét¹³⁹. A nyilatkozat előremutató

¹³⁷ Be. koncepció II./3. pont.

<https://2015->

2019.kormany.hu/download/d/12/40000/20150224%20IM%20el%C5%91terjeszt%C3%A9s%20az%20C3%BAj%20b%C3%BCntet%C5%91elj%C3%A1r%C3%A1si%20t%C3%B6rv%C3%A9ny%20szab%C3%A1lyoz%C3%A1si%20elveir%C5%91.pdf#!DocumentBrowse (2025. január 20-i letöltés)

¹³⁸ Bárd Károly szerint – amennyiben az észrevétel tételének meglévő jogositványára tekintünk – akkor ez nem „igazi újdonság a mi jogunkban”, de mégsem felesleges a sértettek figyelmét külön felhívni arra, hogy

lehetőség a sértettek számára, hogy érdekeiket, sérelmeiket a hatóságok, eljáró szervek figyelembe vegyék, hogy ne csak a büntetőeljárásban kizárólag büntetőjogi szempontból vizsgált járulékos szereplőt lássák benne, hanem a sérelmet szenvedett embert¹⁴⁰.

– A sértetti akarat érvényesülésének elősegítése érdekében, az Áldozatvédelmi irányelvnek megfelelően került be a törvénybe az a rendelkezés, hogy a sértett bármikor jogosult nyilatkozni arról, hogy a továbbiakban az eljárásban sértetti jogait nem kívánja gyakorolni¹⁴¹.

– Az új Be. a sértettek megkülönböztetett bánásmódban részesítésével a sértettek büntetőeljárási szerepét új felfogásban szabályozza. A különleges bánásmód biztosításának célja az egyéniesítés lehetőségének hangsúlyosabb megjelenítése és a büntetőeljárásban részt vevő személy – elsősorban a sértett és a tanú – egyedi igényeinek figyelembevétele. A törvény a különleges bánásmód intézményrendszerével azt kívánja kifejezni, hogy a különleges bánásmódot igénylő személyek esetében fokozott figyelem, védelem, körültekintés, az eljáró bíróság, ügyészség, nyomozó hatóság részéről aktív, az érintett jogérvényesítését kifejezetten elősegítő magatartás tanúsítása szükséges. Bár az eljáró szervek a különleges bánásmód megállapításáról főszabály szerint egyéni értékelés alapján döntenek, külön döntés nélkül – ex lege – különleges bánásmódot igénylő személynek minősülnek a 18 éven aluliak, a fogyatékos személyek és a szexuális bűncselekmények sértettjei. A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a különleges bánásmódot igénylő személyekkel szemben számos egyedi igényt is figyelembe vevő intézkedést alkalmazhatnak. Például biztosíthatják a személyes adatok fokozott védelmét; segítő közreműködésének lehetőségét; speciális helyiségben történő kihallgatást; kép- és hangfelvétel készítését; a telekommunikációs eszköz alkalmazását¹⁴².

– A Be. megkönnyíteni kívánja a sértettnek az őt érintő eljárási cselekményeken való megjelenését is. Ennek érdekében a sértett lakcíme, vagy tényleges tartózkodási helye is megalapozhatja a bíróság illetékességét. Ennek az a feltétele, hogy az ügyészség e bíróságnál emeljen vádat¹⁴³.

nyilatkozhatnak min mentek keresztül, hogyan változtatta meg a büntett az életüket. BÁRD Károly: *Az út az igazsághoz – büntetőeljárás törvényünk a jogállami elvek tükrében*. Belügyi Szemle, 2019/3., 15.

¹³⁹ Be. 51. § (2) A sértett bármikor jogosult nyilatkozni arról, hogy a bűncselekmény következtében milyen testi, lelki sérelmet szenvedett, milyen vagyoni hátrány érte, illetve kívánja-e a terhelt bűnösségének megállapítását és megbüntetését.

¹⁴⁰ KARA Ákos–SZENTMIHÁLYI-SOÓS Viktória: *A sértett jogai az új büntetőeljárásról szóló törvényben*. *Fontes Iuris*, 2018/1., 52-53.

¹⁴¹ Be. 51. § (3) bekezdés.

¹⁴² Be. XIV. Fejezet.

¹⁴³ Be. 21. § (3) bekezdés b) pont.

Látható, hogy nem a Be. volt az első, amely eltért a „*hagyományos*” gondolkodástól, de talán az eddigiekhez képest leginkább a Be. közvetíti azt a korszerű jogalkotói törekvést, amelyből – álláspontom szerint – jól körvonalazható, hogy *a sértetti jogok előtérbe helyezésének követelménye ma már a sértetti reparáció időszerűségének követelményét is jelenti*, amely nyilvánvalóan az eljárás hatékony és észszerű határidőn belül történő lefolytatásának célját is szolgálhatja, ezért céлом, hogy a Be. vonatkozó szabályozási nívóumait olyan mélységben mutassam be, amelynek eredményeként e két jogalkotói törekvés egymást erősítő hatása érzékelhetővé válik.

3.3. A resztoratív igazságszolgáltatás

Mivel a sértetti jogok felértékelődésének folyamata nem választható el a resztoratív igazságszolgáltatás fejlődésétől, ezért az utóbbira is kitérnék röviden.

3.3.1. A resztoratív igazságszolgáltatás története

A resztoratív igazságszolgáltatás történeti gyökerei egészen a természeti népek kultúráiba nyúlnak vissza. Ezekben az időkben még nem beszélhetünk állami büntetőigénnyről, az egyének által elkövetett, másnak sérelmet okozó magatartások miatti „büntetés kiszabása” nem az állam feladata volt. A *XI-XII. századig* így a büntető igazságszolgáltatás központjában a béketeremtés és a jóvátétel állt, az elkövető, a sértett és a közösségeik egyezséget kötöttek a sértettet ért sérelem jóvátétele tárgyában.¹⁴⁴ Az őslakos amerikai és kanadai népek már több, a közösség aktív részvételén alapuló jogszolgáltatási modellt ismertek, ilyenek voltak az ún. ítézőkörök, vagy békítőkörök, melyeknél spirituális és vallási elemek is megjelentek, melyek központjában az embertársak irányába tanúsított megbékélés és megbocsátás állt¹⁴⁵. A XI. század végétől azonban, a felerősödő centralizációs folyamatok eredményeként a büntetőhatalom gyakorlása már az államot illette meg, a bűncselekmény az állam rendjét sértette, és a felelősség alapja az egyén helyett a közösség ellen elkövetett sérelem lett. A bűncselekmény elkövetése miatt indult eljárás központjában az elkövető állt, a vele szemben

¹⁴⁴ KEREZSI Klára: *A párbeszéd hatalma. A helyreállító igazságszolgáltatás szerepe a közpolitikában*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest. 2018., 87.

https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/12643/web_PDF_A_parbeszed_hatalma.pdf;jsessionid=FEFC8ED38D1A595D846CA680AD3AC34C?sequence=1 (2025. január 20-i letöltés)

¹⁴⁵ PÁPAI-TARR Ágnes: *A büntetőeljárás gyorsításának lehetőségei a francia és a magyar jogban (PhD értekezés)*. Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2010., 58.

kiszabott büntetés pedig megtorló (retributív) jellegű, a sértettnek okozott sérelem jóvátétele pedig csak másodlagos, vagy teljesen figyelmen kívül maradt.

Az 1950-es években – egyes nyugati országokban, főként az USA-ban – felerősödtek azon kritikai hangok, amelyek megkérdőjelezték a hagyományos büntető igazságszolgáltatás hatékonyságát. Ezek főként kriminálpolitikai okokra voltak visszavezethetők, ugyanis kezdtek megnyilvánulni a megtorlásra épülő büntetőpolitikai árnyoldalai is. Egyes területeken a bűnözés mértéke és az elítéltek visszaesése is folyamatos növekedést mutatott, melynek következtében új büntetőpolitikai elméletek jelentek meg, mint például a rehabilitációs elmélet, amely nem a bűncselekményt, hanem az elkövetőt állítja az eljárás középpontjába; célja pedig, hogy az elítéltek a büntetésük letöltését követően ne kövessenek el újabb bűncselekményt. Ezt úgy próbálták elérni, hogy szabadságelvonással nem járó szankciókat szabtak ki és az utógondozási célú eljárások is előtérbe kerültek¹⁴⁶.

Az 1970-es évekre azonban nyilvánvalóvá vált, hogy az új elméletek alkalmazása alulmúlta a várakozásokat, a bűnözés és a visszaesések számának visszaszorítása elmaradt. Ekkor a közhangulat is inkább a hagyományos büntető igazságszolgáltatás irányába fordult vissza és kezdtek megjelenni a resztoratív gondolatok, egyfajta alternatívaként a reszocializációs törekvések és a hagyományos büntetőpolitika mellett. Az USA-ban, Kanadában és Angliában ekkoriban kezdődtek meg az áldozat-elkövető kiegyezési programok (victim-offender reconciliation programs) illetve a különböző beszélőkör modellek (békekörök, ítélő körök, gyógyító körök), valamint az ún. konferencia-modellek alkalmazása¹⁴⁷. Az 1980-as évekre a resztoratív igazságszolgáltatás elmélete már egész Európában elterjedt, az ezredfordulót követően a legtöbb országot pedig nemzetközi jogi dokumentumok is kötelezték bizonyos resztoratív módszerek alkalmazására¹⁴⁸.

¹⁴⁶ SZABÓ András: *Resztoratív igazságszolgáltatás. Érvék és ellenérvék 50 év távlatából*. Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest, 2020., 1-2., <http://www.kre-dit.hu/tanulmányok/szabo-andras-resztorativ-igazsagszolgalattas-ervek-es-ellenervek-50-ev-tavlatabol/?print=pdf> (2025. január 20-i letöltés)

¹⁴⁷ PÁPAI -TARR Ágnes: *A büntetőeljárás gyorsításának lehetőségei a francia és a magyar jogban (PhD értekezés)*. Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2010., 60.

¹⁴⁸ SZABÓ András: *Resztoratív igazságszolgáltatás. Érvék és ellenérvék 50 év távlatából*. Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest, 2020., 2. <http://www.kre-dit.hu/tanulmányok/szabo-andras-resztorativ-igazsagszolgalattas-ervek-es-ellenervek-50-ev-tavlatabol/?print=pdf> (2025. január 20-i letöltés)

3.3.2. A resztoratív igazságszolgáltatás fogalma

A resztoratív igazságszolgáltatásnak nincs általánosan elfogadott definíciója, ezért következőben a téma egyes kiemelkedő kutatói által megadott körülírásokra hagyatkozhatunk.

Howard Zehr a helyreállító igazságszolgáltatás egyik legegyszerűsebb híve, egy olyan igazságszolgáltatási modellt lát benne, melyben az áldozat, az elkövető, és a közösség azokat a megoldásokat keresik, amelyek elősegítik a helyreállítást, a kiegyezést és a megnyugvást¹⁴⁹.

Tony Marshall szerint ez egy „olyan eljárás, amelyben az adott sérelemben érdekelt minden résztvevő összeül, hogy közösen döntsön az elkövetett cselekmény utóhatásának és jövőbeni szerepének ügyében.”¹⁵⁰

Desmond Tutu, dél-afrikai érsek a megtorló és a helyreállító igazságszolgáltatás között tett különbséget. Úgy vélte, hogy a megtorló igazságszolgáltatás egy olyan folyamat, amelyben a személytelen állam kiszabja a büntetést, de nem veszi figyelembe az áldozat érdekeit, és az elkövető szempontjait sem. A resztoratív megközelítés központi gondolat nem a megtorlás vagy a büntetés, hanem a viták elsimítása, az egyensúlyhiányok kiegyensúlyozása, és az elromlott kapcsolatok helyreállítása. Ez a fajta igazságosság megkísérli rehabilitálni úgy az áldozatot, mint a tettest, mivel esélyt kell adni a közösségi reintegrálódáshoz, mind annak, aki okozta, mind annak, aki elszenvedte a tettet¹⁵¹.

Kathleen Daly a resztoratív megközelítést az igazságszolgáltatás mechanizmusaként határozza meg. Az igazságszolgáltatás mechanizmusa alatt igazságszolgáltatási válaszokat vagy gyakorlatokat ért, amelyek lehetnek konvencionálisak (például nyomozás, ítélelhozatal

¹⁴⁹ ZEHR, Howard: *Changing Lenses. A new focus for Crime and Justice*. Herald Press, 1990. 181. o. Idézi: PÁPAI-TARR Ágnes: *A büntetőeljárás gyorsításának lehetőségei a francia és a magyar jogban (PhD értekezés)*. Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2010., 60.

¹⁵⁰ MARSHALL, Tony: *The evolution of restorative justice in Britain. European Journal on Criminal Policy and Research*, 1996/4. 37. o. Idézi: PÁPAI-TARR Ágnes: *A büntetőeljárás gyorsításának lehetőségei a francia és a magyar jogban (PhD értekezés)*. Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2010., 60.

¹⁵¹ TUTU, Desmond: *No Future Without Forgiveness*. New York, Random House. 1999. 54-55. o. Idézi: KERESZSI Klára: *A párbeszéd hatalma. A helyreállító igazságszolgáltatás szerepe a közpolitikában*. Dialog Campus Kiadó, Budapest. 2018., 93.

https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/12643/web_PDF_A_parbeszed_hatalma.pdf;jsessionid=FEFC8ED38D1A595D846CA680AD3AC34C?sequence=1 (2025. január 20-i letöltés)

stb.) vagy innovatívok (például problémamegoldó bíróság, őslakosok bírósági fórumai, helyreállító konferenciaeszközök), vagy e kettő variációi. Szerinte a helyreállító igazságszolgáltatást az igazság kibontásának mechanizmusaként és nem, mint a megtorló igazságszolgáltatás alternatívájaként kell kezelni. Ebből pedig négy következtetést von le: (1) A helyreállító igazságszolgáltatás nem az igazságszolgáltatás egy fajtája, hanem az igazság (kibontásának) mechanizmusa. (2) A megtorló igazságszolgáltatás is egy igazságszolgáltatási mechanizmus és nem az igazságszolgáltatás egyik fajtája. (3) Az innovatív igazságszolgáltatási megoldások körében a helyreállító megközelítés az egyik az igazságszolgáltatási mechanizmusok közül. (4) Ennek megfelelően a helyreállító igazságszolgáltatás definiálható. Daly szerint, ahhoz, hogy az előbbi megközelítés a gyakorlatban alkalmazható legyen mindenképpen szükséges a helyreállító igazságszolgáltatás definiálása¹⁵².

Az egységes fogalmat kereső kutatók egyetértenek abban, hogy a helyreállító igazságszolgáltatás elsősorban a sértett igazságszolgáltatási szerepének megerősítését szolgálja, de fontos szerepet kap a terhelti jogok védelme is. Eltérő vélemények alakultak ki azonban annak megítélésben, hogy mi a szerepe az államnak és a büntetésnek a helyreállító igazságszolgáltatásban.

Itt érdemes említést tenni *Kent Roach*, kanadai jogászprofesszor által elképzelt, a resztoratív igazságszolgáltatáson belüli büntetési- és büntetés nélküli modellekről. Lényegében mindkét modell figyelembe veszi a sértetti, illetve az áldozati jogokat, és mindkettő azt hirdeti, hogy visszaszorítja, vagy legalábbis kontrollálja a bűncselekmények számát, és ezzel együtt az elkövetőt valamint az áldozatot is tiszteletben tartja. A büntetés nélküli rendszer az egyéneket felelősségteljes állampolgároknak tekinti, de a büntetés preventív funkciójában nem hisz. A hagyományos büntetőeljárást főleg azért veti el, mert ellenségesen viszonyul a felekhez, viszont a megelőzés és a helyreállítás lehetővé teszi, hogy a megsértett közösségi béke helyreálljon, az elkövetők és áldozataik kibéküljenek. A két modell közötti lényeges különbség viszont az, hogy míg a büntetési modell minden energiáját a meglévő igazságszolgáltatási rendszer (a nyomozó hatóság, az ügyészség, a bíróság és a

¹⁵² DALY, Kathleen: *What is Restorative Justice? Fresh Answers to a Vexed Question. Victims & Offenders*, 2016. Vol. 11, No. 1. 9-29. Idézi: KEREZSI Klára: *A párbeszéd hatalma. A helyreállító igazságszolgáltatás szerepe a közpolitikában*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest. 2018., 95.

https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/12643/web_PDF_A_parbeszed_hatalma.pdf;jsessionid=FEFC8ED38D1A595D846CA680AD3AC34C?sequence=1 (2025. január 20-i letöltés)

büntetés-végrehajtás szervezetének, illetve eljárásának) megreformálására fordítja, addig a büntetés nélküli modell a társadalom egyéb szerveit hívja segítségül. Roach szerint a hagyományos igazságszolgáltatás válságba jutott és a jövője attól függ, hogy a sértetti jogokra mennyire lesz tekintettel, hogyan erősíti a bűncselekmény áldozatának helyzetét. Roach úgy véli, hogy az állam két lehetőség közül választhat. Vagy marad a már jól bevált módszernél és tovább alkalmazza a vádemelés meglévő formáit, s bár a terhelt megbüntetése nem a sértett dolga, az eljárás folyamán viszont mégis számít az aktív részvételére. Megvédi a sértettet úgy, hogy a terhelt szabadságát meghatározott időre elvonja, illetve a sértett kárigényét kielégíti, lehetővé téve ezzel a bűncselekménnyel okozott károk helyreállítását. Roach azonban egy másik utat javasol, amely olyan értékekkel rendelkezik, amelyek minimalizálják a bűncselekménnyel okozott fájdalmat, és amelyben nagyobb szerephez jutnak a felek is. Ebben a rendszerben azonban a büntetőhatalom meglévő struktúrája, a jogalkalmazók jelenlegi hatalma, illetve ennek monopóliuma veszélybe kerülhet¹⁵³.

Összegezve az előadottakat a következő megállapításokat tehetjük. *A hagyományos büntető igazságszolgáltatásban* a büntető hatalom gyakorlása az államot illeti meg, az elkövetett bűncselekmény az állam rendjét sérti, és a felelősség alapja az egyén helyett a közösség ellen elkövetett sérelem. A jogalkalmazó feladata a múltban megtörtént esemény felderítése, a figyelem a tette összpontosul. A hagyományos igazságszolgáltatással szemben kritikaként jelenik meg, hogy az eljárásból és a döntési folyamatból az egyébként is szerény jogokkal rendelkező sértett és a terhelt is kimarad, valamint hogy a kiszabott szankció stigmatizáló hatású, mivel kizárólag a jogellenes magatartásra összpontosít, ami később a deviáns azonosságtudatot erősíti az elkövetőben. A hagyományos igazságszolgáltatásban a szankció célja az ún. fájdalmas büntetés kiszabása, melynek hátterében a megtorlás, az elrettentés, és a megelőzés áll.

Ennek ellentételezéseként, egy alternatív igazságszolgáltatási rendszer felvázolásával alakult ki a *resztoratív igazságszolgáltatás* elmélete, amely szerint a bűncselekmény a terhelt sértett ellen intézett támadása, tehát nem az államot és a jogrendet sérti. A resztoratív igazságszolgáltatás az elkövető és az áldozat közötti konfliktust kívánja rendezni és ezzel együtt a bűncselekménnyel okozott kárra irányul, úgy, hogy a problémamegoldásra koncentrálnak, és nem a jogszabályban tilalmazott, múltban megtörtént magatartásra, a

¹⁵³ KISS Anna: *A sértett szerepe a büntetőeljárásban (PhD értekezés)*. Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2006., 171-173.

helyreállító folyamatnak köszönhetően pedig az elkövető sem lesz stigmatizálva. A resztoratív igazságszolgáltatás arra koncentrál, hogy az elkövető és az áldozat között egyezség jöjjön létre, a sértett jóvátétele központi szerepet kap az eljárás során. A jóvátételi szemlélet hívei szerint a büntetés egyrészt nem alkalmas a viselkedés megváltoztatására, másrészt nemcsak az elkövetőre, hanem a közösség harmóniájára is rossz hatással van¹⁵⁴.

A fentiekből kiindulva az látszik, hogy addig, amíg a resztoratív igazságszolgáltatás pontos definíciója és célja nem kerül meghatározásra, nehezen értelmező alternatív igazságszolgáltatási rendszerként, a megjelenő újabb és újabb elméletek pedig csak fokozzák az elmélet körül egyébként is fennálló bizonytalanságot. A resztoratív megközelítés teóriája sok kérdést megválaszolatlanul hagy, többek között azt is, hogy a resztoratív elvek hogyan alkalmazhatók egy olyan eljárásban, ahol a bűncselekménynek nincs sértettje, vagy a sértett nem természetes személy, pl. a költségvetési csalás vagy korrupciós bűncselekmények esetében.

3.3.3. A resztoratív szemlélet megjelenése a kontinentális jogban és Magyarországon

Mindezek alapján látható, hogy a resztoratív igazságszolgáltatás elméletének kiindulópontja az angolszász jogrendszerekben gyökerezik, és az európai vagy kontinentális értelemben vett resztoratív igazságszolgáltatás fogalma nagymértékben különbözik az angolszász országokban ismeretes fogalomtól. A kontinentális jogban a büntetőjogi értelemben vett helyreállító igazságszolgáltatás jellemzően a büntetőeljárás során, a kárhelyreállításban játszik szerepet; önálló, alternatív igazságszolgáltatási rendszerként történő alkalmazása kizárt. Fontos megemlíteni, hogy a két jogrendszer különbözősége miatt a fogalmi eltérések ellenére a resztoratív igazságszolgáltatás elterjedésében fontos szerepet játszott a nemzetközi szervezetek tevékenysége és a nemzetközi jogi dokumentumok belső jogrendbe történő átültetése is.

Az 1980-as évek végétől kezdődően – a resztoratív elméletek térhódításának köszönhetően – Magyarországon is igény mutatkozott a büntetőeljárás megreformálására. Az újítások első sorban a büntetőjogon kívüli területeken jelentkeztek, de később az alternatív vitarendezés térhódítása a magyar büntető eljárásjogot sem kerülte el, és tanúi lehettünk

¹⁵⁴ KISS Anna: *A sértett szerepe a büntetőeljárásban (PhD értekezés)*. Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2006., 178-180.

annak, hogy a mediáció, mint a magyar igazságszolgáltatásban megjelenő resztoratív elem, milyen fejlődésen ment keresztül egészen a büntetőjogi közvetítés megjelenéséig¹⁵⁵.

A *rendszerátváltást követő években* az látszott, hogy a bűnözés mértéke növekszik, ezzel együtt nyilvánvalóan nőtt a szabadságvesztések kiszabásának száma, a magyarországi börtönök pedig egyre zsúfoltabbá váltak. A probléma megoldása érdekében több kutatást is készült, melyeknek a központi kérdése az volt, hogy az elkövetők és áldozataik vállalnák-e a konfliktusuk békés rendezését. Az Országos Kriminológiai Intézet volt az első, amely ilyen kutatásokat végzett a témában. Az 1993-ban folytatott vizsgálatok során a kutatók büntetés-végrehajtási intézetekben készítettek interjúkat rövidebb időtartamra ítélt, „középsúlyos” bűncselekményeket elkövető fogvatartottakkal.

2003-ban az Országos Tudományos Kutatási Alapprogram *„A helyreállító igazságszolgáltatás lehetőségei a bűnözés kezelésében”* c. kutatás keretében újabb felmérést végzett, kibővítve a megkérdezettek körét fiatalkorú elkövetőkkel. A kutatások pozitív eredménnyel zárultak, vagyis a megkérdezettek általában hajlandóságot mutattak a közvetítői eljárásban való részvételre. Ennek ellenére azonban a *közvetítő eljárás* büntetőügyekben történő alkalmazására csak 2007. január 1-jével került sor, az új szabályozás bevezetése legfőképp a 2004-ben történt Európai Unióhoz való csatlakozásunk miatt következett be, tekintve, hogy a csatlakozási szerződések aláírásával uniós jogi kötelezettségként vállaltuk az eljárási forma bevezetését¹⁵⁶.

Az Európa Tanács égisze alatt megjelent ajánlások közül kiemelném *az Európai Tanács Miniszteri Bizottságának R (2018) 8 számú ajánlását*, amely a resztoratív igazságszolgáltatás lehető legszélesebb körű büntetőeljárásbeli alkalmazását szorgalmazza a tagállamokban. Többek között rögzíti, hogy a helyreállító igazságszolgáltatás kiegészítheti a hagyományos büntetőeljárásokat, vagy azok alternatívájaként használható, és tovább kell fokozni az érdekelt felek, köztük az áldozat és az elkövető, az egyéb érintett felek és a

¹⁵⁵ PÁPAI-TARR Ágnes: *A büntetőeljárás gyorsításának lehetőségei a francia és a magyar jogban (PhD értekezés)*. Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2010., 61-63.

¹⁵⁶ PÁPAI-TARR Ágnes: *A büntetőeljárás gyorsításának lehetőségei a francia és a magyar jogban (PhD értekezés)*. Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2010., 185-187.

szélesebb közösség részvételét a bűncselekmények által okozott károk kezelésében és helyreállításában¹⁵⁷.

E dolgozatban nem volt céлом az, hogy a resztoratív igazságszolgáltatás elméletének középpontjába állított jóvátétel szerteágazó aspektusait minden részletre kiterjedően feldolgozzam, ezt az általam idézett szerzők tudományos igénnyel, kimerítően megtették. A téma zárásaként inkább néhány, a jóvátétel és a büntetőeljárás elvi kérdéseivel foglalkozó – számomra – érdekes gondolatot idéznék.

Nagy Ferenc szerint az az ősi eredetű jóvátételi alapgondolat, amely szerint az elkövető az általa a sértettnek okozott sérelmet a törvényi keretek alapján a sértett által elfogadható módon és mértékben jóvátéti, helyeselhető. Azonban a különböző jóvátételi megoldások nem veszély nélküli eszközök, megfelelő garancia mellett alkalmazhatóak, és nem általános gyógyírt jelentenek a problémákra, ugyanakkor mindezek fényében és ismeretében is a hazai (büntető) gyakorlatban a jóvátétel intézményét a jövőben hatékonyabban ki lehetne használni és bátrabban lehetne igénybe venni, *ez lehet a büntetőjog egyik fejlődési iránya*¹⁵⁸.

Király Tibor szerint a sértett kártalanítása iránti érdeklődés azután nőtt meg, hogy a viktimológia tudománya a második világháborút követő megalapozása után erre a figyelmet ráirányította. Világos, hogy az állam tartozik kártalanítani, az állam és szervei által elkövetett bűncselekmények áldozatait, azonban kérdés, hogy az állam, amely védi a polgárok életét, javait, szavatolja a közbiztonságot, ne siessen-e a kártalanítással vagy annak előlegezésével az áldozatok segítségére¹⁵⁹.

Tóth Mihály hangsúlyozza, hogy az igazán színvonalas kutatások a sértettet sohasem a tettes vagy a tett rovására, vagyis azok szükségszerű háttérbe szorításával vizsgálták, ugyanis a sértett megváltozott szerepe, s e szerep felértékelődése önmagában nem, kizárólag a tettessel összefüggésben, kettőjük viszonyából kiindulva magyarázható meg. *„Ha tehát most mi*

¹⁵⁷ Recommendation CM/Rec(2018)8 of the Committee of Ministers to member States concerning restorative justice in criminal matters.
<https://www.cep-probation.org/wp-content/uploads/2018/10/Recommendation-CM-Rec-2018-of-the-Committee-of-Ministers-to-member-States-concerning-restorative-justice-in-criminal-matters-.pdf> (2025. január 20-i letöltés)

¹⁵⁸ NAGY Ferenc: *Reflexiók a jogállami büntetőjog helyzetéről*. Magyar Jog, 2019/5, 265.

¹⁵⁹ KIRÁLY Tibor: *Büntetőeljárás jog. 2. javított kiadás*, Osiris Kiadó, 2001., 177.

formálódó "sértett-centrikus" büntetőjogról beszélünk, voltaképpen nem tesziünk egyebet, mint a tettet és a sértettet együtt, egymást szükségszerűen feltételezve és meghatározva vizsgáljuk, a kárt, a hátrányt, a veszélyt vagy a sérelmet az azt okozó és az azt elszenvedő oldaláról komplex módon közelítjük meg."¹⁶⁰

Bárd Károly egy egészen érdekes aspektusból világítja meg a sértett szerepének és jogainak megítélését. Megállapítja, hogy a kontinentális eljárási rend tolerálja a sértettek participációs jogait, azt, hogy a bizonyítási eljárásban részt vegyenek. Az angolszász rendszerben a sértettnek nincs szerepe a bizonyítási eljárásban, peralakító jogosítványokkal nem rendelkezik. Arra azonban ma már módot adnak számára, hogy kulcsfontosságú döntések meghozatala előtt álláspontját kifejtse¹⁶¹.

Kiss Anna szerint a sértett szempontjából *elméletileg* a legalitás tételét elfogadó eljárási rendszer a kedvezőbb, mivel az opportunásra épülő rendszerben az ügyész széles diszkrecionális hatalommal rendelkezik, célszerűségi szempontokra hivatkozva eltekinthet az eljárás folytatásától¹⁶². Fontos kiemelni azonban, hogy a szerző sem véletlenül hangsúlyozza a tétel „*elméleti*” jellegét, hiszen később maga is arra a következtetésre jut, hogy a legalitás-opportunitás fogalompár mára elvesztette jelentőségét, mivel a korábbiakhoz képest jelentése tágult, így a hipotézis, miszerint legalitás jobban kedvez a sértettnek hamis, napjainkban már nem alkalmazható¹⁶³. Az utóbbi állásponttal egyetértve magam is úgy gondolom, ha létezne tisztán legalitásra és opportunásra épülő rendszer, akkor sem lehetne ennek a tételnek az igazságát maradéktalanul igazolni, hiszen az eljárás lefolytatásának kötelezettségéből nem feltétlenül következik, hogy a sértett reparációja a büntetőeljárásban megtörténik, illetve ma már az elterelés sem hozza szükségszerűen hátrányosabb helyzetbe a sértettet, sőt. Utóbbi a Be. jogalkotói szemléletére különösen igaz.

Kiss Anna azon megállapításával is maradéktalanul egyet tudok érteni, mely szerint elsősorban nem az a fontos, hogy melyik tételt fogadjuk el, a lényeg, hogy milyen jogosítványokat biztosítunk a sértettnek a legalitás tételének elfogadása esetén, és milyeneket

¹⁶⁰ TÓTH Mihály: *A tett-központú büntetőjogról a sértett-központú büntetőjogig*. JURA, 2005/1., 189-192.

¹⁶¹ BÁRD Károly: *Az áldozatok méltósága és vádlottak jogai – összehasonlító tanulmány*. HVG Orac, Budapest, 2021, 131-132.

¹⁶² KISS Anna: *A sértett szerepe a büntetőeljárásban*. OKRI, Budapest, 2018, 28.

¹⁶³ KISS Anna: *A sértett szerepe a büntetőeljárásban*. OKRI, Budapest, 2018, 32.

az opportunitás elvének érvényesülésekor. A lényeg, hogy mindkét esetben *a jog rögzítse a határokat*¹⁶⁴.

E tekintetben álláspontom szerint a Be. a korábbinál szélesebb perspektívákat nyit, a szabályozási kereteket tovább tágítja, de legalább ösztönző hatással lehet a jogalkalmazásra. Ugyanakkor nem vitatom, hogy továbbra is életben lehet tartani azokat a vitákat, amelyeknek a fókuszában az áll, hogy a jelenlegi jogalkotási eredmények elegendőek-e a teljes jogalkalmazói szemléletváltáshoz.

3.4. Sértett fogalma a Be.-ben

A *sértett fogalmának evolúciója* – ha egyáltalán beszélhetünk ilyenről – kis kitérőt érdemel, hiszen a sértetti jóvátétel alapja, hogy legyen sértett az ügyben; továbbá a sértett fogalmának Be.-ben való rögzülése egy igen aktív, vitákat sem nélkülöző tanulságos egyeztetési folyamat kompromisszumos végeredménye.

A Bp. adott először törvényi szintű fogalmi meghatározást, melynek 13. §-a szerint *„[s]értett az, a kinek bármely jogát sértette vagy veszélyeztette az elkövetett vagy megkísérlett bűncselekmény”*. A rendelkezéshez fűzött indokolás szerint, *„[m]inde személyek megjelölésére oly műszót kellett választani, mely magában foglalja mindazok körét, a kiknek jogait a bűncselekmény érintette vagy veszélyeztette. Erre felette alkalmas a „sértett” megjelölés, mely mindezekre egyformán kiterjed. [...] E helyen csak még az jegyzendő meg, hogy a „sértett” fogalma a vagyoni károsítóra is kiterjed”*.

Balogh Jenő 1887-ben megjelent tanulmányában írt definícióját Marosi Kriszta idézi tanulmányában, mely szerint: *„sértett az, aki az elkövetett büntetendő cselekmény által jogaiban közvetlenül sértve vagy veszélyeztetve lett, 16. életévét betöltötte, és gondnokság alatt nem áll”*, illetve *„sértett alatt a közvetlenül sértett értendő, tudniillik az, akinek bármely, tehát nem csupán vagyoni, hanem intellektuális vagy kegyeleti stb. jogait sértette vagy veszélyeztette az elkövetett vagy megkísérlett büntetendő cselekmény”*¹⁶⁵.

¹⁶⁴ KISS Anna: *A sértett szerepe a büntetőeljáráásban*. OKRI, Budapest, 2018, 29.

¹⁶⁵ MAROSI Kriszta: *A sértett büntetőeljáráásban betöltött szerepének egyes történeti vonatkozásai*. In.: MEZEY Barna (szerk.): *Jogtörténeti értekezések 28. Eckhart Ferenc emlékkönyv*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2004., 267.

Angyal Pál sértett alatt érti azt, „*akinek bármely jogát sértette vagy veszélyeztette, az elkövetett vagy megkísérelt bűncselekmény (Bp. 13. §. 6. bek.); sértett alatt értendő még ennek törvényes képviselője és ah nincs külön felemlítve: a magánvádra jogosult (Btk. 110. §.) is (Bp. 13. §. 7. és 9. bek.)*”¹⁶⁶.

Ugorva időben megállapítható, hogy az 1973-as Be.¹⁶⁷ és a 1998-as Be.¹⁶⁸ már teljesen azonos fogalom meghatározást használt, amely a bűnvádi perrendtartás definíciójától a lényegét tekintve nem tért el. Fázsi László szerint a sértett fogalmának meghatározásában egy évszázad alatt lényegében mindössze annyi változás következett be, hogy 1973. óta a „*jogos érdek*” is annak elemét képezi¹⁶⁹.

Király Tibor meghatározásában a sértett alapvetően processzuális fogalom, de az a büntetőjogból vezethető le. A büntetőjog a sértett fogalmát ugyan nem alkalmazza, de a bűncselekmény által megtámadott, veszélyeztetett személyek, alanyok és jogtárgyak nélkül bűncselekményről nem lehet beszélni. A büntetőeljárás jog sértetten azokat a fizikai vagy jogi személyeket érti, akinek/amelyeknek a bűncselekmény sérelmet okoz¹⁷⁰.

A történeti bevezető után fel kell tenni azt a kérdést, hogy vajon miért fontos annyira a sértett definíciójának pontos meghatározása és mi az akadálya a probléma végleges, megnyugtató rendezésének? Kissé demagógnak tűnik úgy feltenni a kérdést, hogy annak, akit például hamis vád eredményeként tévesen ítélnék el, vajon miért érzi fontosnak, hogy a sértetti jogok megillessék, esetleg pótmagánvádlóként felléphessen¹⁷¹?

A Be. kodifikációja során a jogalkotó figyelmét nyilvánvalóan nem kerülhette el az *Áldozatvédelmi irányelv definíciója*¹⁷², amely szerint „*áldozat*” az olyan természetes személy,

¹⁶⁶ ANGYAL Pál: *A magyar büntetőeljárás jog tankönyve*. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt., Budapest, 1915., 197.

¹⁶⁷ 1973-as Be. 53. § (1) Sértett az, akinek jogát vagy jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette.

¹⁶⁸ 1998-as Be. 51. § (1) Sértett az, akinek a jogát vagy a jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette.

¹⁶⁹ FÁZSI László: *A sértett fogalmának dilemmái*. Magyar Jog, 2012/5., 293. A jogos érdek kérdésével kapcsolatban lásd még – FÁZSI László–STÁL József: *A jogos érdek kérdése a büntetőjogban*. Magyar Jog, 2024/6.

¹⁷⁰ KIRÁLY Tibor: *Büntetőeljárás jog*. 2. javított kiadás, Osiris Kiadó, 2001., 175-176.

¹⁷¹ A legtöbb szerző a definíció igénye kapcsán – nem véletlenül – elsősorban Király Tibort idézi. Lásd például KISS Anna: *A sértett szerepének változása az új büntetőeljárás törvényben*. Magyar Rendészet, 2017/5., 13.; vagy FÁZSI László: *A sértett fogalmának dilemmái*. Magyar Jog, 2012/5., 292.

¹⁷² Áldozatvédelmi irányelv 1. Fejezet 2. cikk (1) bekezdés a) i. pont.

aki közvetlenül bűncselekmény következtében sérelmet szenvedett – ideértve a fizikai, szellemi vagy érzelmi sérülést, vagy gazdasági hátrányt. Ezzel azonban az „áldozat” definíciója nem teljes, hiszen a kört az Áldozatvédelmi irányelv tovább bővíti, mivel ide tartoznak a közvetlenül bűncselekmény következtében életét veszített személy családtagjai, akik e személy elhalálása folytán sérelmet szenvedtek¹⁷³.

A konkrét fogalom meghatározás ellenére a nemzetközi elvárásoknak való megfelelés érdekében a jogalkotónak több, a következőkben írt *problémás kérdésre* kellett a lehető legoptimálisabb szabályozási megoldást megtalálnia:

– Állást kellett foglalni abban a kérdésben, hogy az Áldozatvédelmi irányelv mely csoportja felel meg leginkább annak a személyi körnek, akiket a hazai eljárásjogban a sértetti kategóriába besorolhatónak tartunk (nyilvánvalóan abban az esetben, ha a jogalkotó nem akar a sértett mellett újabb eljárási pozíciót létesíteni „áldozat” néven). Ez csak első látásra tűnik könnyű feladatnak. A másodikra azért nem, mert az 1998-as Be. sértett fogalma¹⁷⁴ meglehetősen széles körű definíciót adott a sértettekre vonatkozóan, ugyanakkor pont ez vezetett oda, hogy a gyakorlat a fogalmat annak nyelvtani jelentés tartalmától eltérve, szűkítően kezdte el értelmezni. A *Kúria 90/2011. BK véleménye* szerint a sértett fogalma alatt lényegében kizárólag az anyagi jogi értelemben vett passzív alany és az a személy értendő, akivel kapcsolatban a bűncselekmény tényállásában megfogalmazott eredmény (ha van ilyen) megvalósult, akár passzív alanyiság nélkül is. Ez pedig minden ügyben esetileg, külön vizsgálendő¹⁷⁵. Ez az értelmezés – álláspontom szerint – leginkább a pótmagánvád „*szilipfunkcióját*” volt hivatott szolgálni, ugyanakkor nem felel meg maradéktalanul az Áldozatvédelmi irányelv tágabb meghatározásának¹⁷⁶.

¹⁷³ Áldozatvédelmi irányelv 1. Fejezet 2. cikk (1) bekezdés a) ii. pont.

¹⁷⁴ 1998-as Be. 51. § (1) Sértett az, akinek a jogát vagy a jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette.

¹⁷⁵ 90/2011. BK vélemény a pótmagánvadás eljárás gyakorlati tapasztalatai alapján felmerült egyes jogértelmezést igénylő kérdésekről II. 1. pont.

¹⁷⁶ A probléma annyira nem újkeletű, hogy hasonló jogi dilemmával, ti., hogy a sértettre anyagi vagy eljárási fogalomként kell-e tekinteni, illetve az értelmezés milyen hatással van a közvádó helyett fellépni jogosultak személyi körére, már Csemegi Károly 1882-es törvényjavaslatában is találkozhatunk: „*Hogy tehát mindazok, a kiknek joga a büntett által közvetlenül megtámadtatott, a kir ügyész netaláni tétlensége vagy a jogot veszélyeztető enyhesége esetében is, igénybe vehessék a büntető törvények oltalmát: a jelen törvényjavaslat pozitív jogkört ruházott ugy azokra, a kik a büntetendő cselekmény által közvetlen joghátrányt szenvedtek, habár az őket károsító cselekmény nem is tartozik azok közé, a melyek miatt az eljárás a B. T. K. szerint a sértett fél indítványától van föltételezve*”. CSEMEGI Károly: *Törvényjavaslat. Magyar Bűnvádi Eljárás Törvényszékek Előtt*. Budapest, 1882., 266.

– Az irányelv szövegének fordítása tekintetében problémaként jelentkezett, hogy az angol „victim” szó megfelelő fordítása: „áldozat”, amely jogi szakkifejezés már foglalt, és nem azonos személyi kört foglal magában¹⁷⁷, mint a sértett eljárásjogi fogalma¹⁷⁸. Kiss Anna szerint az utóbbi egyrésztől szűkebb abban az értelemben, hogy nem öleli fel azokat az áldozatokat, akikre a bűncselekmény kihatással volt, másrésztől pedig tágabb, mert a magyar büntetőeljárásban a hatályos szabályok értelmében sértettként nemcsak természetes személy, hanem jogi személy is felléphet. A sértett/áldozat kettőssége abból is fakad, hogy az angol nyelv a victim szót használja, és ezt leginkább áldozatnak fordítják, de sértettet is értenek alatta, azonban az irányelvben foglalt követelményektől eltérően az áldozatoknak csak egy része kap aktív legitimációt a magyar büntetőeljárásban¹⁷⁹. Meg kell említeni, hogy Békés Ádám is felhívja a figyelmet arra, hogy az áldozat és sértett nem azonos fogalmak, mivel az áldozat mindenképpen sértettje egy bűncselekménynek, de egyáltalán nem minden sértett tekinthető áldozatnak¹⁸⁰. Azonban, ha szigorúan a Be. és az Ást. szabályozási köréből indulunk ki, akkor ez fordítva is igaz, vagyis minden sértett áldozat, de nem minden áldozat sértett. Abban viszont teljes mértékben egyetértek Békés Ádámmal, hogy az áldozat és

¹⁷⁷ Az érdekesség kedvéért tartom indokoltnak megjegyezni, hogy a Kúria a gyermekpornográfia bűncselekmény értelmezése kapcsán a „kriminológiai értelemben vett sértett” kategóriát használja. A Bfv.II.1267/2020/5. számú ítéletének indokolásában kimondta, hogy a Btk. 52. § (3) bekezdésében – de a Btk. 204. § (2) bekezdésében is – szereplő „sértett sérelmére” kifejezés értelemszerűen nem az anyagi jogi, vagy eljárásjogi, hanem a kriminológiai értelemben vett sértett fogalmának felel meg, ellenkező következtetésre alapot adó korlátozás a törvény szövegében sem szerepel.

Ugyancsak érdekességgé tartom indokoltnak megjegyezni, hogy a hágai székhelyű Nemzetközi Büntetőbíróság (International Criminal Court, ICC) gyakorlatában még tágabb az áldozati kör meghatározása. Bárd Károly ismerteti tanulmányában, mely szerint „[a]z EBSZ szélesesen határozza meg az áldozat fogalmát: áldozat minden természetes személy, aki hátrányt szenvedett el (suffered harm) az NBB joghatósága alá tartozó valamely büntett következményeként. Az áldozati státusznak tehát nem feltétele, hogy az egyén a vád tárgyává tett bűncselekmény sértettje legyen. [...] A konkrét eljárásban az áldozatként történő elismerésnek és ezzel a részvételi jogok gyakorlásának a feltétele azonban, hogy az áldozat igazolja: van kapcsolata az eljárásban megvizsgált bizonyítékokhoz, illetve hogy az eljárás tárgya közvetlenül érinti az érdekeit.” BÁRD Károly: *Az áldozatok méltósága és vádlottak jogai – összehasonlító tanulmány*. HVG Orac, Budapest, 2021, 120-121.

¹⁷⁸ A bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény (a továbbiakban: Ást.) 1. § (1) bekezdése szerint e törvény alkalmazásában *áldozat* a Magyarország területén elkövetett bűncselekmény és a Magyarország területén elkövetett tulajdon elleni szabálysértés természetes személy sértettje, valamint az a természetes személy, aki a Magyarország területén elkövetett bűncselekmény vagy a Magyarország területén elkövetett tulajdon elleni szabálysértés közvetlen következményeként hátrányt, így különösen testi vagy lelki sérülést, érzelmi megrázkódtatást, illetve vagyoni kárt szenvedett el, ha

- a) magyar állampolgár,
- b) az Európai Unió bármely tagállamának állampolgára,
- c) az Európai Unió kívüli államnak az Európai Unióban jogszerűen tartózkodó állampolgára,
- d) Magyarország területén jogszerűen tartózkodó hontalan személy,
- e) emberkereskedelem áldozataként azonosított személy, valamint
- f) az állampolgársága szerinti államnak Magyarországgal kötött nemzetközi megállapodása vagy viszonyosság alapján erre jogosult.

¹⁷⁹ KISS Anna: *A sértett szerepének változása az új büntetőeljárás törvényben*. Magyar Rendészet, 2017/5., 14–15.

¹⁸⁰ BÉKÉS Ádám: *A mostohagyerek álma – lehet-e önálló eljárásjogi sértett-fogalom?* Ünnepi kötet dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár 70. születésnapjára. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2018., 116.

áldozatvédelem sokkal kevésbé az anyagi jog és az eljárásjog körébe tartozó kérdés, mintsem a büntetőeljárást kísérő, az állam által nyújtott védelmet és áldozatsegítést jelentő intézményrendszer¹⁸¹.

Az ellentmondások feloldására végül az a megoldás mutatkozott a legoptimálisabbnak, hogy az 1998-as definíció kiegészítésre került az Áldozatvédelmi irányelvnek megfelelően, egyben azt meghaladóan is, hiszen az új fogalom nyilvánvalóvá tette, hogy a büntetőeljárásban nemcsak a természetes személy lehet sértett. Így került 2016. évben egyeztetésre az a szövegtervezet, amely szerint „*sértett az a természetes vagy nem természetes személy, akinek vagy amelynek a jogát vagy a jogos érdekét a bűncselekmény közvetlenül sértette vagy veszélyeztette, ideértve azt is, aki a bűncselekmény közvetlen következtében testi, lelki sérelmet szenvedett, illetve akinek vagy amelynek a bűncselekmény közvetlen vagyoni hátrányt okozott*”¹⁸². Végül az utóbbi, nem taxatív felsorolást tartalmazó fordulat az élénk egyeztetési folyamat eredményeként kikerült, és a korábbi rendelkezéshez képest – a normaszöveg pontosításai mellett – csupán a „*közvetlenül*” fordulat maradt meg olyan nívumként, ami teret adhat az elméleti és gyakorló jogászoknak arra, hogy a korábbi jogalkalmazói értelmezés vagy annak elvetése mellett érveljenek.

A Be. 50. §-ához fűzött *miniszteri indokolás* szerint az új fogalomban *egyértelmű utalás* történik a sértett személyt ért *közvetlen* sérelemre, vagyis, hogy sértett az lehet, akinek jogát vagy jogos érdekét a bűncselekmény közvetlenül sértette vagy veszélyeztette. Megítélésem szerint az „*új*” jelző és az „*egyértelmű utalás*” fordulat talán adhat némi kapaszkodót, de az eltérő értelmezés lehetőségét az indokolás szövege továbbra sem zárja ki annak ellenére, hogy ugyancsak a miniszteri indokolás tartalmazza más esetben azt, hogy „*a törvény a büntetőeljárásban részt vevő személyeket érintő szabályozás körében a sértetteket érintően szemléletváltást tartalmaz*”.

Az Igazságügyi Minisztérium képviselője a miniszteri indokolás vonatkozó részében rögzített jogalkotói szándékot egy 2017. évben tartott előadáson azzal magyarázta, hogy a „*joggyakorlat ezt jelenleg is így értelmezi, azonban a közvetlenséget a normaszövegben is*

¹⁸¹ BÉKÉS Ádám: *A mostohagyerek álma – lehet-e önálló eljárásjogi sértett-fogalom?* Ünnepi kötet dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár 70. születésnapjára. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2018., 116.

¹⁸² <https://2015-2019.kormany.hu/hu/dok?page=9&source=5&year=2016#!DocumentBrowse> (2025. január 20-i letöltés)

szükséges volt megjeleníteni”, ami látszólag arra utal, hogy az előadó a joggyakorlat korábbi értelmezését tartja irányadónak¹⁸³.

A Legfőbb Ügyészség által a Be. alkalmazásának kérdéseiről kiadott, LFNIGA//142/2019. számú *Emlékeztető* (a továbbiakban: *Emlékeztető*) szerint a Be. 50. §-a a „közvetlenül sértette vagy veszélyeztette” kifejezést használja. Ez a korábbi Be. alkalmazása során a bírói gyakorlat által kialakított, 90/2011. BK véleményben körülírt sértetti fogalmat fedi le, ezért e vonatkozásban a korábbi gyakorlat folytatása indokolt, azaz a Legfőbb Ügyészség ugyancsak a korábbi bírói gyakorlat követését tartja megfelelőnek¹⁸⁴.

Békés Ádám álláspontja szerint a sértett fogalma az 1998-as Be. fogalmához képest ugyan alakilag csekély mértékben változott, de ez egyáltalán nem jelenti azt, hogy a Be. elfogadná vagy fenntartaná a sértett már ismert és sok bizonytalansággal övezett korábbi fogalom-meghatározását. „*A kodifikáció során az sem volt cél, hogy a sértetti körre csupán a pótmagánvádló szabályozási fókuszának maradékként tekintsünk, azaz olyan mesterséges – akár contra legem – korlátozások kerüljenek bevezetésre, amelyek a sértett fogalmát csak annak érdekében csonkítanák, hogy a pótmagánvád alkalmazási kereteit a joggyakorlat kordában tarthassa. Nem tartható az az álláspont sem, amely a sértettet a passzív alany, illetőleg a kár/vagyoni hátrány vagy más sértési/veszélyeztetési eredmény elszenvedőjének anyagi jogi sértett fogalmával azonosítja.*” A sértett eljárási fogalmát az Áldozatvédelmi irányelv rendelkezéseire, valamint a Preambulumra és a Be. alapelveire tekintettel kell értelmezni, amely így nyilvánvalóan *más és szélesebb*, mint az említett anyagi jogi fogalom; ezzel együtt ugyanakkor a sértett fogalmába nem tartozik bele az áldozat fogalma¹⁸⁵.

Fázszi László tanulmányában a 3384/2018. (XII. 14.) AB határozat indokolásában kifejtettek elvi jelentőségére hívja fel a figyelmet, mivel álláspontja szerint az túlmutat nem csupán a konkrét ügyön¹⁸⁶, hanem a büntetőeljárást eredményező hamis vád miatti pótmagánvád lehetőségének problematikáján is¹⁸⁷.

¹⁸³ KARA Ákos–SZENTMIHÁLYI-SOÓS Viktória: *A sértett jogai az új büntetőeljárásról szóló törvényben. Fontes Iuris, 2018/1., 52.*

¹⁸⁴ A bírói gyakorlat pedig töretlennek tűnik, lásd például a Szolnoki Törvényszék, mint másodfokú bíróság 1.Bpkf.769/2019/2. számú, 2019. szeptember 18-án kelt végzését, amely a 90/2011. BK véleményben foglaltara alapítja az indokolását, azt továbbra is irányadónak tartja.

¹⁸⁵ POLT Péter (szerk.): *Kommentár a büntetőeljárásról szóló törvényhez*. 1. kötet., Wolters Kluwer, Budapest, 2018., 168-169.

¹⁸⁶ A konkrét ügyben első- és másodfokon is olyan bírósági döntés született, amelynek indokai szerint a hamis vád bűncselekménye a Btk. XXVI. Fejezetében, az igazságszolgáltatás elleni bűncselekmények között található.

Az Alkotmánybíróság a határozat indokolásában először is leszögezte, hogy a sértetti minőségek, az egyéb feltételek teljesülésének és a kizáró körülményeknek a vizsgálata az egyedi ügyekben eljáró bíróságok feladata. Ennél azonban lényegesen fontosabb az a megállapítás, amelyet az Alkotmánybíróság a 90/2011. BK vélemény lényegének felhívását követően rögzített. E szerint a Be. hatálybalépése és a pótmagánvádlóra irányadó szabályozás megváltozása – különösen a Be. 50. § és 54. §-ára, valamint a Be. 787. § (3) bekezdés *d*) pontjára figyelemmel – szükségessé teszi a BK vélemény felülvizsgálatát és a fenti megállapítások újragondolását annak érdekében, hogy a bíróságoknak szóló iránymutatás a Be. rendelkezéseivel összhangban álljon. Orvosolni szükséges továbbá a jogalkalmazás azon hiányosságát, amely a sértett mint büntető eljárásjogi, valamint a passzív alany mint büntető anyagi jogi fogalom viszonyának a rendezetlenségében, ennek következtében pedig a két büntetőjogi kategória következetlen és a jogbiztonság követelményeinek a sérelmét felvető alkalmazásában nyilvánul meg.

A konkrét ügyben az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy az indítványozó vádindítványa alapján eljáró bíróságok nem az Alaptörvénnyel összhangban álló döntést hoztak akkor, amikor az indítványozót a hamis vád tárgyában indult büntetőügyben nem tekintették sértettnek és emiatt a pótmagánvádlói fellépés lehetőségét nem tartották törvényesnek¹⁸⁸.

Egyetértek azzal, hogy az idézett alkotmánybírósági döntés elvi jellegű megállapításokat tartalmaz, ugyanakkor az indokolás vezérfonalat csak a konkrét üggyhöz ad. Arról nem is beszélve, hogy az Alkotmánybíróság valójában a korábbi bírósági gyakorlat iránymutatásainak megfelelő eljárást kérte számon az eljáró bíróságokon, vagyis azt, hogy az indítványozó sértetti minőségének a hiányát a bíróságok a törvényi tényállás és a konkrét eset összes körülményének az érdemi vizsgálata nélkül állapították meg, ami számomra némileg ellentmondásossá teszi azt a megállapítást, amely a jogalkalmazói gyakorlat hiányosságára vonatkozik. A kérdés súlyát azonban mi sem igazolja jobban, mint az, ha az egyedi ügyben a

A bűncselekmény jogi tárgya az igazságszolgáltatás rendje és a hatóságok törvényes működése, valamint az igazságszolgáltatás zavartalan működéséhez fűződő társadalmi érdek. Természetes személy esetében ezért a bűncselekmény nem okoz közvetlen érdeksérelmet és ennek megfelelően *csupán származékos sértetti pozíciót eredményez*. Mindennek következtében az indítványozó az adott bűncselekmény vonatkozásában nem minősült sértettnek, és nem volt törvényes lehetősége arra sem, hogy pótmagánvádlóként lépjen fel.

¹⁸⁷ FÁZSI László: *Hamis vád és pótmagánvád*. Ügyvédek Lapja, 2019/2, 15.

¹⁸⁸ 3384/2018. (XII. 14.) AB határozat a Gödöllői Járásbíróság 5.B.48/2016/2. számú végzése és a Budapest Környéki Törvényszék 14.Bf.227/2016/2. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről IV. 2.7. és IV. 3.2. pont.

bíróság a joggyakorlat által lefektetett elveknek megfelelő tesztet elmulasztja vagy nem helyesen alkalmazza, akkor az az Alaptörvényből fakadó jogok korlátozásához vezethet.

A Balassagyarmati Törvényszék 14.Bf.28/2022/2. számú végzése megsemmisítéséről szóló 13/2023. (VII. 13.) AB határozat foglalt alkotmánybírói érvelése szerint a 90/2011. BK vélemény az 1998-as Be. sértetti fogalma kapcsán kialakított joggyakorlat meglehetősen megszorítóan értelmezte a sértetti jogokat gyakorló személyek körét, olyan személyek nem minősültek eljárásjogi értelemben sértettnek, akik az adott bűncselekmény által egyértelműen és közvetlenül sérelmet szenvedtek. Az 1998-as Be. hatálya alatt, a 90/2011. BK vélemény alapján kialakult bírói gyakorlat lényegében a bűncselekmény törvényi tényállása mentén, az egyes bűncselekmények általános kategorizálása, a sértetti státusz megállapíthatósága kapcsán próbálta a pótmagánvádló fellépés lehetőségét meghatározni.

A csődbűncselekmény sértettjéről szóló 6/2018. Büntető jogegységi határozat is a 90/2011. BK vélemény szellemében rögzítette, hogy a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvény hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezet hitelezője a csődbűncselekmény miatt indult büntetőeljárásban nem sértett. A jogegységi határozatot a csődbűncselekmény sértettjéről szóló 6/2018. Büntető jogegységi határozat alaptörvényellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről 15/2023. (VII. 24.) AB határozat semmisítette meg. Indokolásában rögzíti, hogy a bírói gyakorlatot alapvetően a Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiuma 90/2011. BK véleménye határozza meg, illetve megerősíti, hogy a kialakult bírói gyakorlat szerint körültekintően kell vizsgálni az egyes esetekben azt, hogy a sértetti igény alapja csupán egyszerű károsulti, vagyoni jogi érdek, avagy a büntetőjogi érdekhez szorosan kötődő, abban gyökerező olyan jog- vagy jogos érdekbeli sérelem, illetve veszélyeztetettség, amely az adott (természetes vagy jogi személy) sértettre konkretizált és közvetlen. Ennél lényegesebb, hogy az Alkotmánybíróság vizsgálta az igazságügyi miniszter – a 13/2023. (VII. 13.) AB határozat alapjául szolgáló ügyben előterjesztett – állásfoglalását. Az igazságügyi miniszter szerint a Be. megalkotásakor kiemelt jogalkotói cél volt a sértettek érdekeinek hangsúlyosabb védelme. Ennek többek között egyik eleme a sértett fogalmának pontosítása volt, tekintettel arra, hogy a sértett törvényi meghatározásának döntő jelentősége van a büntetőeljárások során. A Be. kodifikációja során az új fogalommal kifejezett szándék volt a lehetőség biztosítása a joggyakorlat számára, hogy a sértetti pozíció és a bűncselekménnyel okozott sérelem közötti kapcsolatot újraértelmezze. A sértett fogalmában a Be. hatálybalépésével bekövetkező változások azért sem tekinthetők technikai módosításnak,

mert a *közvetlenség* mint új fogalmi elem bevezetése új kapcsolatot teremt az eljárásjogi pozíció és a bűncselekmény következménye között, másrészt a fogalom módosítására a joggyakorlatban felmerült problémák azonosítására tekintettel kerül sor, azaz a sértetti fogalom meghatározásakor az eredeti jogalkotói cél *nem a sérelem megszorító értelmezésére irányult*. Éppen ellenkezőleg, a sértetti fogalom módosításával elhatározás volt a 90/2011. BK vélemény talaján kialakult megszorító értelmezés megváltoztatása, úgy, hogy az új szabályozás tágítani kívánta a bűncselekménnyel sérelmet szenvedett személyek köréből sértettnek minősíthető személyek körét. A sérelem közvetlenségének megállapítása tekintetében – annak sokszínűségére tekintettel – az volt a cél, hogy a közvetlen jogsértés és veszélyeztetés fennállásának vizsgálatára a konkrét, vádindítványban leírt történeti tényállás szerinti bűncselekményt érintően, *ügyenként mérlegelve kerüljön sor*.

Mindezek alapján egyértelmű, hogy a sértetti fogalommal kapcsolatos mértékadó, általános meghatározás továbbra sem adható. A konkrét ügyben a jogalkalmazóra van bízva, hogy a törvényi szabályozás alapján kit tekint sértettnek. Az teljesen nyilvánvaló, hogy a jogalkotói szándéknak nem a megszorító értelmezés felel meg.

Ha tehát csupán a jogász kreativitáson múlna a megoldás, lehet, hogy már nem is kellene a sértetti fogalomról, mint problémáról beszélnünk, de mivel a kérdés jóval összetettebb¹⁸⁹, továbbra is a következő dilemmák merülnek fel, már a jogalkotás szintjén:

– Indokolt-e esetleg a sértett fogalmi kategóriájának részletesebb meghatározása? Egyáltalán lehet-e az Áldozatvédelmi irányelv követelményrendszerére figyelemmel kidolgozott, minden problémás kérdésre gyógyírral szolgáló konkrét szövegjavaslatot kidolgozni, amely a jogalkalmazók és a jogtudósok számára sem hagy lehetőséget értelmezési vitára? Álláspontom szerint nem. Egy kazuisztikus irányba mutató fogalmi megközelítés ellen szól többek között az a tapasztalat is, hogy a Be. első szövegjavaslata az egyeztetés – szükségszerűen kompromisszumokkal lezárt – folyamatában jócskán megfogatkozott¹⁹⁰.

¹⁸⁹ Lásd a sértetti fogalom kialakulásának történetéről és a fogalmi meghatározás problematikájáról részletesebben: FÁZSI László: *A sértett fogalmának dilemmái*. Magyar Jog, 2012/5., 292-301.

¹⁹⁰ Lásd erről részletesebben: BÉKÉS Ádám: *A mostohagyerek álma – lehet-e önálló eljárásjogi sértett-fogalom? Ünnepi kötet dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár 70. születésnapjára*. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2018., 115-126.; illetve KISS Anna: *A sértett szerepének változása az új büntetőeljárási törvényben*. Magyar Rendészet, 2017/5., 15-18.

– Amennyiben viszont valójában a pótmagánvád „*zsilipszabályozása*” lenne a fő kérdés, akkor egész egyszerűen az „*input*” oldalt kellene tételesen a konkrét bűncselekmények megjelölésével meghatározni¹⁹¹, ami világos helyzetet teremtene a jogalkalmazók számára. Könnyű azonban azt is belátni, hogy ez a szabályozási megoldás teljesen ellentétes lenne a Be. koncepcióban meghatározott irányelvek¹⁹² közül az *egyszerűség* követelményével.

Jelenleg a jogalkalmazók – megítélésem szerint – nem hagyatkozhatnak másra, mint a bírói gyakorlat iránymutatásaira, szerencsésebb esetben annak esetleges változására, ugyanis – a 3384/2018. (XII. 14.) AB határozat indokolásában kifejtettekkel egyetértve – magam is úgy látom, hogy szükség van a 90/2011. BK vélemény újragondolására a Be. jogalkotói szándékának tükrében és a nemzetközi elvárásoknak megfelelően. Utóbbi céloknak pedig a *2016. évben, egyeztetés céljából közzétett normaszöveg-tervezet felelt meg leginkább*. Az akkori fordulat elfogadásával az értelmezési dilemmák nagy részének méregfogát is ki lehetett volna húzni. De soha nem késő.

Mindezeket alátámasztja, hogy az Európai Parlament által az áldozatvédelmi irányelv végrehajtásáról 2018. május 30-án kiadott állásfoglalás szerint továbbra is gondot jelent, hogy a tagállamokban eltérő a sértett fogalma, és több tagállamban szűkebb, mint a kriminológiai értelemben vett áldozaté¹⁹³.

3.5. A sértett fogalma - német szabályozási minta

Amennyiben egy tudományos dolgozat *nemzetközi kitekintést* is tartalmaz, és a releváns külföldi szabályozási mintákat is bemutatja, az mindenképpen a tudományos értékét növelheti, ugyanakkor ez nem feltétlenül kölcsönöz időtálló jelleget is a munkának. Egészen pontosan arra gondolok, hogy a szigorúan követett hazai szabályozási háttér is változó, amely ugyancsak érvényes a kevésbé szigorúan monitorozott külföldi szabályozásra, így a kitekintés

¹⁹¹ Egy ilyen verzió komolyabb támogatás hiányában a Be. kodifikációjának előkészítése során is elvetésre került, illetve a javaslat szakmai körökben sem ismeretlen. FÁZSI László: *Hamis vád és pótmagánvád*. Ügyvédek Lapja, 2019/2., 15.

¹⁹² Be. koncepció, 1.2.1. pont.

<https://2015-2019.kormany.hu/download/d/12/40000/20150224%20IM%20el%C5%91terjeszt%C3%A9s%20az%20C3%BAj%20b%C3%BCntet%C5%91elj%C3%A1r%C3%A1si%20t%C3%B6rv%C3%A9ny%20szab%C3%A1lyoz%C3%A1si%20elveir%C5%91.pdf#!DocumentBrowse> (2025. január 20-i letöltés)

¹⁹³ KISS Anna: *A sértett aktív legitimitációjának minimális szintje az európai modellek és az EU irányelvei alapján* 2. Ügyészségi Szemle, 2019/04, 66.

során is csupán egy időpillanat rögzítésére lehet vállalkozni. Ráadásul a terjedelmi és arányossági korlátokra tekintettel a teljesség igénye nélkül, *a német szabályozási mintát* vettem röviden górcső alá.

Németország *büntetőeljárás törvénye (Strafprozeßordnung, StPO¹⁹⁴)* a téma szempontjából releváns törvénymódosítás hatálybalépése előtt is több helyütt használta a „sértett” („*der Verletzte*”) kifejezést, melynek tartalmát törvényi definíció hiányában a jogalkalmazás alakította ki.

Az StPO-ba *a büntetőeljárás továbbfejlesztése és további előírások módosítása céljából meghozott törvény (Gesetz zur Fortentwicklung der Strafprozessordnung und zur Änderung weiterer Vorschriften¹⁹⁵)*, 2021. július 01. hatállyal iktatta be az új 373/B. §-t (Begriff des Verletzten), amelyben rögzítették „*a sértett*” törvényi fogalmát. A definíció törvénybe iktatását megelőzte az a döntés, amelyet az Európai Bizottság hozott meg Németország és más uniós tagállamok ügyében az Áldozatvédelmi irányelv hiányos végrehajtása miatt.

A törvénymódosítás indokolása¹⁹⁶ egyértelműen kifejezésre juttatta, hogy a jogalkotó az új szabályozással az Áldozatvédelmi irányelvnek való megfelelés érdekében konkretizálja a sértett fogalmát, mégpedig az StPO addigi terminológiájának szem előtt tartásával, kizárólag a büntetőeljárás törvényre vonatkoztatva. A módosítás nem hagyott kétséget afelől, hogy a „sértett” fogalma magában foglalja az Áldozatvédelmi irányelv által is ismert „*áldozat*” fogalmát, ugyanakkor az új meghatározással a „sértett” fogalma alá esnek – az addigi jogalkalmazási gyakorlatnak megfelelően – a jogi személyek is. Ez a kiterjesztés megfelel az Áldozatvédelmi irányelvnek, mert a szabályozó tagállam az irányelvben előírányzottakhoz képest szélesebb terjedelemben is biztosíthat jogokat.

Az StPO 373/B. § (1) bekezdésében foglalt új fogalom meghatározás szerint „*e törvény alkalmazásában sértett az, akinek jogos érdeke közvetlenül sérül, vagy akit a cselekmény – annak feltételezett elkövetése vagy jogerős megállapítása – következtében közvetlen kár ért.*”

¹⁹⁴ <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/> (2025. január 20-i letöltés)

¹⁹⁵ Bundesgesetzblatt Jahrgang 2021 Teil I Nr. 37, S. 2099-2113.

¹⁹⁶

https://www.bmj.de/SharedDocs/Downloads/DE/Gesetzgebung/RefE/RefE_StPO_Fortentwicklung.pdf?__blob=publicationFile&v=3 (2025. január 20-i letöltés)

A (2) bekezdés szerint pedig „*az (1) bekezdés értelmében vett sértettekkel azonosak*

- 1. a házastársa vagy a bejegyzett élettársa,*
- 2. a közös háztartásban élő élettársa,*
- 3. az egyeneságbeli rokonai,*
- 4. a testvérei és*
- 5. az eltartásra jogosultjai*

annak a személynek, akinek a halála a cselekmény – annak feltételezett elkövetése vagy jogerős megállapítása esetén – közvetlen következménye volt”.

Az indokolás szerint a „*annak feltételezett elkövetése vagy jogerős megállapítása*” kitétel közbeiktatása azért szükséges, mert a büntetőeljárásban érvényesülő ártatlanság vélelme miatt a jogerős elítélés előtt csupán lehetséges vagy állított, de még nem véglegesen megállapított cselekményről lehet szó.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a hatályos hazai szabályozásunk is az Áldozatvédelmi irányelvnek való megfelelésre vezethető vissza, ugyancsak a *közvetlenség* kategóriája jelenti a büntetőeljárás szűrőt, illetve a szabályozási körbe jogi személyek is beletartoznak. Ugyanakkor a hazai szabályozás sértett fogalma nyilvánvalóan szűkebb, nem terjed ki például a sértett egyeneságbeli rokonára, házastársára vagy élettársára. A megjelölt személyi kör az Ást. szélesebb szabályozási körében releváns, ugyanis az Ást. 6. § a)-c) pontja szerint kárenyhítésre jogosult az a természetes személy is, aki a szándékos, személy elleni erőszakos bűncselekmény következtében testi épségében, egészségében súlyosan károsodott sértettnek vagy meghalt személynek az elkövetés időpontjában egy háztartásban élő egyenes ági rokona, örökbefogadója vagy nevelőszülője, örökbe fogadott vagy nevelt gyermeke, házastársa, élettársa, továbbá akinek eltartására a sértett jogszabály, végrehajtható bírósági, illetőleg hatósági határozat vagy érvényes szerződés alapján köteles volt. Az Ást. megjelölt §-hoz fűzött miniszteri indokolás szerint ezek a személyek a bűncselekmény közvetlen fizikai sértettjeinek meghatározott státusú hozzátartozói, vagy egyéb személyek.

3.6. Polgári jogi igény

Szeghő Katalin frappánsan foglalja össze a polgári jogi igény jogintézményének lényegét, ezért célszerűnek tartom idézni: „*[a] büntetőeljárás fő célja és funkciója a büntetőjogi igény érvényesítése, a jogalkotó azonban pergazdaságossági okokból és a sértett*

jogainak kiteljesítése érdekében lehetővé teszi, hogy a sértett a sérelmére elkövetett cselekmény büntetőjogi és polgári jogi jogkövetkezményeinek levonását egy eljárásban is kérhesse, a vád tárgyává tett cselekménnyel kapcsolatban keletkezett egyes polgári jogi igényeit már a büntetőeljárás során érvényesítse. A polgári jogi igényt érvényesítő sértett, a magánfél csak a terhelttel szemben érvényesíthet polgári jogi igényt, és csak olyan igényt, ami a konkrét ügyben vád tárgyává tett cselekmény közvetlen következtében keletkezett.”¹⁹⁷

A polgári jogi igény ezen elvi alapjai nem változtak a Be.-ben. A sértetti reparáció időszerűségét érintő változás e körben látszólag nincs is. Ha viszont a polgári jogi igény érvényesítésének gyakorlati kérdéseit boncolgatjuk, egy érdekes aspektusból mégis vizsgálható az időszerűség, melynek kapcsán a Be. novumait is ismertetem. Ezt megelőzően azonban egy rövid történeti visszatekintést indokoltnak tartok, főleg az említett elvi alapok megértéséhez.

Először a Bp.¹⁹⁸ hozott lényegi változásokat a sértett jogállásában, mert gazdagította eljárási fellépésének lehetőségeit, és kodifikálta a polgári jogi igény büntetőeljárás során történő érvényesítésének addigi bírói gyakorlaton alapuló lehetőségét¹⁹⁹. A Bp.-hez fűzött indokolás szerint: „[a]z adhaesio (51. §) jogosultsága már régebben el van ismerve, mint a magánvádnak szüksége. A károsított félnek majdnem mindenütt biztosított joga, hogy kártérítési igényét a büntető perben érvényesíthesse, szükségszerűen arra vezetett, hogy e feleknek szerepe tisztán magánigénylői természetéből többé-kevésbé kivetkőzött és részben bűnvádi perjogi hatáskörre fejlődött. [...] A kívánat, hogy a károsított ne legyen csak tétlen nézője a bűnvádi eljárásnak, hanem hogy azt előmozdíthassa és ily módon sérelmének megtorlását, illetőleg követelésének megítélését szorgalmazhassa, annyira méltányos, hogy ma már nem az a kérdés: elfogadandó-e az adhaesio intézménye, hanem az: hogy mily kiterjedésben fogadandó el.”

¹⁹⁷ SZEGHŐ Katalin: *Polgári jogi igény a büntetőeljárásban*. Magyar Jog, 2018/9., 492.

¹⁹⁸ Bp. 51. § A magánfél igényének érvényesítése végett a főtárgyalás, illetőleg a járásbírói tárgyalás befejezéséig a büntető bíróság előtt felléphet, mely esetben joga van:

1. a terhelt bűnösségének és a magánjogi igénynek bizonyítására szolgáló adatokat a kir. ügyészségnek, illetőleg a bíróságnak bemutatni;
2. az ügy iratait, hacsak fontos ok nem gátolja, a nyomozás és a vizsgálat folyamán is, a vádirat benyújtása után pedig mindenestre megtekinteni;
3. a főtárgyalásra leendő megidézését kívánni és ha ott megjelent, abban a mértékben, a melyben ez a magánjogi igény érvényesítéséhez szükséges, indítványokat tenni, valamint a tanukhoz és a szakértőkhöz kérdéseket intézni.

¹⁹⁹ MAROSI Kriszta: *A sértett büntetőeljárásban betöltött szerepének egyes történeti vonatkozásai*. In.: MEZEY Barna (szerk.): *Jogtörténeti értekezések 28. Eckhart Ferenc emlékkönyv*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2004., 271.

A Bp. tehát korlátozott mértékben, de elfogadta az úgynevezett *adhézió rendszerének elméletét*, következésképpen azt, hogy a kárt szenvedett sértett magánfél már a büntetőperben is érvényesíthesse kártérítési igényét. Ez azonban nem változtatott azon, hogy a büntetőper fő célja a büntetőjogi felelősség megállapítása²⁰⁰.

Angyal Pál a múlt század elején a polgári jogi igény létjogosultságát célszerűségi okokkal magyarázta: „*A sértett felet megillető magánjogi igénynek érvényesítése annak természeténél fogva tulajdonképpen a polgári bíróság előtt eszközölhető (így a német bp., amely csak a Busse érvényesítését engedi meg a büntetőperben), ámde tekintettel arra, hogy a büntetőítélet a bűncselekményből származó magánjogi igénynek mintegy jogalapját tárja fel, s így a magánjogi kérdésnek eldöntése annak a bíróságnak a részéről, mely a bűncselekmény tárgyában jár el és ítéel, rendszerint sokkal könnyebb és egyszerűbb, mintha ez ítélezések különválasztásával a magánjogi igény feletti döntést a polgári bíróságok kizárólagos hatáskörébe utalnák: e célszerűségi tekintet odavezette a legtöbb törvényhozót, hogy – bizonyos esetektől eltekintve – legalább is megengedje a magánjogaiban sértett félnek, hogy ez ebbeli igényeit az alapul szolgáló bűncselekmény tárgyában eljáró és ítélező büntetőbíróság előtt érvényesíthesse*”²⁰¹.

Ezt követően a polgári jogi igény érvényesítésének lehetősége a soron következő kódexek szabályozásában is adott volt, így az 1951. évi III. törvény, az 1962. évi 8. törvényerejű rendelet, az 1973-as Be., és természetesen az 1998-as Be. is tartalmazott ilyen rendelkezéseket. Az elvi alapok nem változtak, a szabályozás viszont egyre cizelláltabb lett. Az előzményeket tekintve különösen az 1973-as Be.-ben²⁰².

Hiába azonban az Angyal Pál által kiemelt célszerűségi szempont és az egyre bővülő törvényi lehetőség, ha a jogalkalmazás ennek a szempontnak ellenáll. És úgy tűnik, ilyen tendencia valóban felfedezhető a polgári jogi igény elbírásának korábbi gyakorlatában, ami

²⁰⁰ BLASKÓ Béla–HORGOS Livia: *A vagyonekhozás és a polgári jogi igény érvényesítésének problematikája a bírói gyakorlat tükrében*. Belügyi Szemle, 2022. 6., 1139.

²⁰¹ ANGYAL Pál: *A magyar büntetőeljárásjog tankönyve*. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt., Budapest, 1915., 247.

²⁰² A szabályozási történet részletesebb feldolgozására lásd BAJNOK István: *Polgári egyezés a büntetőeljárásban*. Jogtudományi Közlöny, 2022/11.

nem is csoda, hiszen egy másik, idegen jogterület²⁰³ szabályozására is figyelemmel kell lennie a jogalkalmazóknak.

Pápai-Tarr Ágnes szerint az adhéziós eljárás egy olyan sajátos eljárás, ahol a büntető és polgári jog, valamint az eljárásjogok együtt, egymás mellett kell, hogy érvényesüljenek, de természetesen a büntetőeljárás dominanciájával. Az eljárás mögött meghúzódó jogpolitikai indokok között – többek között – *a gyors reparáció szükségességét is kiemeli, amelyet uniós jogszabály is előírányoz.* Az 1998-as Be. jogalkalmazási gyakorlatára vonatkozóan azonban megjegyzi, hogy a hatályos szabályozás alapján ugyan nem kizárt, hogy a polgári jogi igényről a lehető legrövidebb időn belül, egy eljárásban döntsön bíróság, ha a büntetőjogi felelősséget megállapította, vagyis a kártérítési jogalap és az összecszerűség is egyértelműen adott, *a gyakorlat azonban teljesen mást mutat, érthetetlen okok miatt a büntetőbíróságok vonakodnak a kártérítés kérdésében nyilatkozni*²⁰⁴.

Amennyiben ezt az álláspontot elfogadjuk, akkor valójában az merül fel kérdésként, hogy a Be. – egyértelmű és jól körülhatárolható²⁰⁵ – szabályozása tartalmaz-e olyan változást, amely alkalmas arra, hogy a *polgári jogi igények elbírálását ösztönözze*, ami a jövőben esetleg a *sértetti reparáció időszerűségére* is kedvező hatással lehet.

Álláspontom szerint a Be. több ilyen, látszólag formainak tűnő módosítást tartalmaz.

A Be. 55–56. §-hoz fűzött indokolás kifejezetten rögzíti, hogy a polgári jogi igény büntetőeljárásban történő érvényesítésével kapcsolatos szabályozás kialakítása során a törvény fokozott mértékben kívánja elősegíteni, hogy a sértett a sérelmére elkövetett cselekmény büntetőjogi és polgári jogi jogkövetkezményeinek megállapítását egy eljárásban

²⁰³ Angyal Pál szerint: „A polgári perjog annyiban megegyezik a büntető eljárásjoggal, hogy mind a két szabályösszeg oly cselekménysorozatot rendez, mely igazságszolgáltatás céljából bizonyos mult tényeket derít fel s ezeket megfelelő jogszabály alá von; mindazonáltal e két alaki jog különtartandó s bár párhuzamosan futó, de egymástól eltérő utakon is fejlődött, mert tárgya, közvetlen célja s ezekből folyó alapelvei különböző irányt vágtak egyiknek másiknak.” ANGYAL Pál: *A magyar büntetőeljárásjog tankönyve*. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt., Budapest, 1915., 1.

²⁰⁴ TARR Ágnes: *A kárhelyreállítás jelene és jövője a büntetőeljárásban*. Debreceni Jogi Műhely, 2006/2. szám. https://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/2_2006/a_karhelyreallitas_jelene_es_jovoje_a_magyar_buntetoe_ljarasban/ (2025. január 20-i letöltés)

²⁰⁵ A Be. egyértelmű, jól körülhatárolható szabályozással rögzíti a polgári jogi igény büntetőeljárásban történt elbírálásának lehetőségét, tételesen felsorolja ennek kereteit, valamint a büntetőeljárásban érvényesíthető polgári jogi igények körét. A Be. e rendszerrel megerősítette az adhéziós eljárás létjogosultságát, és egyben könnyebb és hatékonyabb alkalmazhatóságát a büntetőeljárás keretén belül. BLASKÓ Béla–HORGOS Livia: *A vagyonek Kobzás és a polgári jogi igény érvényesítésének problematikája a bírói gyakorlat tükrében*. Belügyi Szemle, 2022. 6., 1145.

is kérhesse. E cél elérése érdekében a törvény egyszerű, de egyértelmű, jól körülhatárolható szabályok szerint rendezi a polgári jogi igény büntetőeljárásban történő elbírálásának lehetőségét. Ugyancsak az indokolás állapítja meg, hogy az új polgári perrendtartás számos olyan új megoldást alkalmaz a polgári eljárás lefolytatásával összefüggésben, amelyek alapvetően térnek el mind a polgári peres eljárás korábbi, mind a büntetőeljárás tervezett szabályaitól, a törvény összehangolja a polgári jogi igény vonatkozásában az eltérő jellegű eljárásjogi szabályozásokat, ami – álláspontom szerint – a jogalkalmazás során felmerülő problémás kérdések számát is csökkentheti, egyben a büntetőeljárásban nehezen értelmezhető szabályok alkalmazásában nyújthat biztos támpontot.

Röviden tehát a *Be. pontosabb, kimerítőbb szabályozásra váltott*²⁰⁶, amelyből a magam részéről feltétlenül kiemelésre érdemesnek tartom az érvényesíthető *polgári jogi igény körének* konkrét meghatározását. A *Be.* elfogadott szövegállapota szerint a büntetőeljárásban polgári jogi igényként a kártérítésre; a jogalap nélküli gazdagodás visszatérítésére; a jogsértés abbahagyására, illetve a sérelmes helyzet megszüntetésére; a sérelmes helyzetet megelőző, illetve az eredeti állapot helyreállítására; illetve az előző igények körébe nem tartozó, dolog kiadására vagy pénz fizetésére irányuló követelés érvényesíthető, amely a vád tárgyává tett cselekmény közvetlen következtében keletkezett. A felsorolás valamennyi, a büntetőügyben eljáró bíróság által egyszerűbben elbírálható, jellemzően vagyoni jellegű követelést lefed és csupán azon követelések esnek e körön kívülre, amelyek érvényesítését a büntetőbíróság a gyakorlati tapasztalatok alapján egyébként is egyéb törvényes útra utasítaná, ugyanis a megítélésük szétfeszítené a bizonyítás menetét²⁰⁷.

Érdekes fordulat azonban, hogy a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény hatálybalépésével összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2017. évi CXCVII. törvény még a *Be.* hatálybalépését megelőzően szűkítette az érvényesíthető igények körét a kártérítési, illetve a dolog kiadására vagy pénz fizetésére irányuló követelésre. A vonatkozó törvényi indokolás szerint az alapvető szabályozási koncepció nem módosult, inkább olyan „*finomhangolásra*” volt szükség, amelyet a *Be.*, illetve az új polgári perrendtartásról szóló törvény alkalmazására való jogalkalmazói felkészülés eredményeképpen felszínre került tapasztalatok alapoztak meg. Többek között kiemelt jogalkotói cél volt, hogy a módosítások

²⁰⁶ A *Be.* önálló fejezetben (LXXIX. Fejezet) jeleníti meg azokat a rendelkezéseket, amelyeket a polgári jogi igény elintézésére alkalmazni kell, illetőleg rögzíti a büntetőeljárás jellegéből adódó alapvető eltéréseket is.

²⁰⁷ POLT Péter (szerk.): *Kommentár a büntetőeljárás törvényhez.* 1. kötet., Wolters Kluwer, Budapest, 2018., 181.

nyomán a Be. polgári jogi igény érvényesítésére és elintézésére vonatkozó rendelkezései a jogalkalmazók számára egyértelműbbé, érthetőbbé, átláthatóbbá váljanak, lehetővé téve a *rendelkezések gördülékeny alkalmazását*. A módosítás mellőzi a felsorolásból azokat az eseteket, amelyek a büntetőeljárásban nehezen értelmezhetők, illetve, amely kérdések kezelését a büntetőjog a saját intézkedési, illetve szankcionálási eszközeivel hatékonyabban megoldja (például zaklatás esetén távoltartás keretében a terhelt eltiltása a további jogsértéstől)²⁰⁸.

A 2020. évben is olyan kiemelkedően fontos módosításokat eszközölt a jogalkotó, amelyek ugyancsak a sértetti igényérvényesítést segítik elő. Az érintett tételes rendelkezések felsorolását mellőzve a módosítás – a börtönszűfolttság miatti kártalanítási eljárással összefüggő visszaélések megszüntetése érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2020. évi CL. törvény – miniszteri indokolásából indokolt idézni, mely szerint a bűncselekményből származó sértetti igényérvényesítések számszerű bővítéséhez szorosan kapcsolódik a sértett büntetőeljárásban elfoglalt pozíciója. Ezért a módosítás a Be. tekintetében is arra törekszik, hogy a sértett helyzetét könnyítő feltételeket teremtsen, így annak alapján a sértett elfogadhatná a bíróság által a bűncselekménnyel kapcsolatban megállapított összeget kártérítési összegként, illetve a bíróság által elítélt személyt kötelezettként. A módosítás továbbá lehetővé kívánja tenni, hogy a terhelt elfogadhassa a sértetti követelést kvázi „*egyezség*” formájában. Jelentős változást jelent, hogy azokban az esetekben, amikor a büntetőbíróság úgy ítéli meg, hogy a sértett által előterjesztett polgári jogi igény büntetőeljárásban történő elbírálása a kérdés bonyolultsága, bizonyítási nehézségei miatt a büntetőeljárás indokolatlan elhúzódását eredményezné, és erre tekintettel annak egyéb törvényes útra utasításáról rendelkezik, az ilyen igényérvényesítés a sértett közreműködése nélkül, automatikusan átkerüljön a polgári bírósághoz.

A büntetőeljárásban érvényesíthető polgári jogi igények típusának a körét a Be. tételesen határozza meg. A felsorolás a büntetőügyben eljáró bíróság által egyszerűbben elbírálható, jellemzően vagyoni jellegű követeléseket fedi le. A taxációt – a kodifikáció idején – meghatározó elv az volt, hogy nem indokolt a polgári jogi igény kategóriájába sorolni azokat a követeléseket, amelyek megítélése szétfeszítené a büntetőeljárásban végzett bizonyítás kereteit. Ezen az alapon eddig nem képezte a szabályozásban a polgári jogi igény

²⁰⁸ Lásd a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény hatálybalépésével összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2017. évi CXCVII. törvény indokolását a Be. 56. § (1) és (2) bekezdéséhez.

tárgyát a személyhez fűződő jogok megsértésének vagyoni elégtétellel történő közvetett kompenzációját és szankcióját megtestesítő sérelemdíj, amely jellegére tekintettel gyakran kötődik büntetőjogi szempontból releváns magatartáshoz. A törvénymódosítás egyik meghatározó, a sértetti igényérvényesítés hatékonyságát növelő koncepciójára tekintettel, a jogalkotó a büntetőeljárást nem terhelő módon, szűk körben megteremti a sérelemdíj, polgári jogi igény keretében való érvényesítésének lehetőségét. Ez lényegében kizárólag abban az esetben lesz lehetséges, ha a sértett által követelt sérelemdíj jogalapját és összegét a büntetőeljárásban a terhelt elfogadja²⁰⁹.

Álláspontom szerint az utóbbi évek jogi változásai is jól mutatják azt a jogalkotói szándékot, amely a szabályozás egyértelmű kereteinek meghatározásával, kiegészítésével *minél inkább ösztönözni kívánja a polgári jogi igények nagyobb számú, hatékony és időszerű elbírálását.*

Végül az érdekesség kedvéért Bárd Károly kutatási eredményéből idéznék, amely a fair eljárás és a magánjogi igény érvényesítése kapcsolatának egy sajátos aspektusára mutat rá a strasbourgi székhelyű Emberi Jogok Európai Bírósága (továbbiakban: EJEB) gyakorlatában, ahol – a szerző megállapítása szerint – az EJEB ítéletei nem adnak eligazítást minden sértett büntetőeljárásbeli pozíciójára nézve. E szerint „[a] strasbourgi döntések alapján egyértelmű, hogy a sértettek csak abban az esetben hivatkozhatnak a tisztességes eljáráshoz való jogra, ha kártérítési igényt terjesztettek elő, vagy a büntetőeljárásban való részvételük összekapcsolódik egy jövőbeli kártérítési perrel. A sértetteket a tisztességes eljáráshoz való jog mint a polgári jogokat és kötelezettségeket érintő jogvita alanyait illeti. Ha a sértett kizárólag punitív céllal vesz részt az eljárásban, vagyis ha nem érvényesít és a jövőben sem kíván magánjogi igényt érvényesíteni, úgy a 6. cikkre²¹⁰ nem hivatkozhat.”²¹¹ Ebből azonban nem következik, hogy

²⁰⁹ Lásd a börtönzsúfoltság miatti kártalanítási eljárással összefüggő visszaélések megszüntetése érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2020. évi CL. törvény indokolását a Be. módosításához.

²¹⁰ Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény 6. Cikk 1. pontja szerint mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően. Az ítéletet nyilvánosan kell kihirdetni, a tárgyalóterembe történő belépést azonban meg lehet tiltani a sajtónak és a közönségnek a tárgyalás teljes időtartamára vagy egy részére annyiban, amennyiben egy demokratikus társadalomban ez az erkölcsök, a közrend, illetőleg a nemzetbiztonság érdekében szükséges, ha e korlátozás kiskorúak érdekei, vagy az eljárásban résztvevő felek magánéletének védelme szempontjából szükséges, illetőleg annyiban, amennyiben ezt a bíróság feltétlenül szükségesnek tartja, mert úgy ítéli meg, hogy az adott ügyben olyan különleges körülmények állnak fenn, melyek folytán a nyilvánosság az igazságszolgáltatás érdekeit veszélyeztetné.

az EJEB érzéketlen lenne a bűncselekmény áldozatainak igényei iránt, ugyanis „[é]rdekeik védelme ugyanis biztosított azzal, hogy az állam igenis köteles a szubsztantív jogait – az élethez, a fizikai integritáshoz vagy a magánélethez való jogukat – sértő magatartásokat kriminalizálni és gondoskodni a büntető jogszabályok hatékony alkalmazásáról.”²¹²

A továbbiakban két irányban folytatom a téma vizsgálatát, részben az új eljárási megoldások tükrében, részben pedig a korábbiak érintésével. Az előzménnyel rendelkező jogintézmények esetében is igyekszem inkább a sértetti jóvátételhez kapcsolódó változásokra helyezni a hangsúlyt.

Ahol szükséges, kitérek a vonatkozó törvényi rendelkezések elemzésére, lehetőség szerint rámutatok a jogalkalmazási gyakorlat első időszakában felmerült érdekesebb jogértelmezési kérdésekre²¹³, esetleg egy-egy gyakorlatban előfordult példára, valamint ahol lehetséges, továbbra is összevetem a korábbi szabályozást a Be. rendelkezéseivel annak érdekében, hogy szemléltethető legyen a változás.

• 4. A konszenzuális jogintézmények szabályozásának fejlődése

4.1. Az eljárások differenciálásának kérdése

Egy, az eljárások időszerűségével kapcsolatos tudományos kutatás kapcsán megkerülhetetlenek tartom az *eljárások differenciálásának kérdésére* való rövid kitekintést.

Az eljárásrendet meghatározó normarendszer kialakításakor egyaránt érvek és ellenérvek hozhatók fel mind a teljesen *homogén*, mind a *specializált külön eljárásokat* is bevezető rendszer vonatkozásában. A homogén rendszer jellemzője, hogy egységes gyakorlatot, kiszámíthatóbb jogalkalmazást eredményezhet, ugyanakkor nincs tekintettel az

²¹¹ BÁRD Károly: *Az áldozatok méltósága és vádlottak jogai – összehasonlító tanulmány*. HVG Orac, Budapest, 2021, 164.

²¹² BÁRD Károly: *Az áldozatok méltósága és vádlottak jogai – összehasonlító tanulmány*. HVG Orac, Budapest, 2021, 141.

²¹³ A Be. új konszenzuális megoldásai a tudományos életet már a Be. elfogadását, különösen a hatálybalépését követően élénken foglalkoztatták, azonban a közelmúltban a nagyobb hivatásrendek képviselői is egyre többször megnyilvánultak a Be. hatálybalépését követő időszak jogalkalmazási tapasztalatairól. Ezek a dogmatikai elemzések és prognózisok helyett kifejezetten a gyakorlatra helyezték a hangsúlyt. A teljesség igénye nélkül lásd: KÓNYA István: *A Be. egy éve kúriai szemmel*. Ügyvédek Lapja, 2019/6; IBOLYA Tibor: *Az új Be.-törvény ügyészi szemmel*. Ügyvédek Lapja, 2019/6; VARGA Zoltán: *Az előkészítő ülés hatása a büntetőeljárársban*. Ügyvédek Lapja, 2019/6.

egyedi igényekre. A számos külön eljárással tagolt, egyéniesítő eljárásrend ezzel szemben megfelelőbben biztosíthatja az erőforrások hatékony elosztását, ebből következően azonban bonyolultabb lehet, ezért összességében nehezebben is alkalmazható. Álláspontom szerint a két véglet közötti megfelelő egyensúly megtalálása jelentheti a megoldást, melyet mindig könnyebb kijelenteni, mint a gyakorlatban kivitelezni.

A büntetőeljárás jellegére, annak az egyénekre gyakorolt hatására figyelemmel az eljárásjogban alapvető jelentőséggel bírnak a terhelt és egyéb érdekelték jogainak érvényesülését biztosító *garanciák*. Ezeknek az általános eljárásrendben történő megfelelő alkalmazása, biztosítása alapvető követelmény, amely elváráshoz képest bármilyen tagozódás az eljárási garanciák átrendeződését két irányban befolyásolhatja. Bizonyos esetben a külön eljárást, vagy csupán egyes különleges eljárási szabályok alkalmazását többlet garanciák biztosításának, vagy speciális garanciális elemek fokozottabb érvényesülésének igénye indokolhatja. Ilyen lehet például a fiatalkorúakat érintő büntetőeljárás. Egyes esetekben felmerülhet annak igénye is, hogy az eljárásrend átalakítása számottevően egyszerűbb, gyorsabb eljárás lefolytatását tegye lehetővé.

A büntetőeljárás egyszerűsítésének két jellemző iránya lehet: vagy *a terhelt együttműködését valamilyen módon preferáló és premizáló szabályozás*, vagy a cselekmény tárgyi súlyához hangolt *egyénesítő normarendszer*, vagy ezek valamilyen arányú kombinációja.

A terhelti együttműködéshez kötött egyszerűsítés, gyorsítás elfogadottsága egyre általánosabb. Ennek egyik, a kontinentális gondolkodásmódú jogászok számára talán végletesnek tűnő példája az angolszász rendszer. A cselekmény tárgyi súlyával is összefüggésben kialakított egyszerűbb eljárásrendre is számos országban találunk példát: Németországban, Franciaországban, Lengyelországban stb.

A tárgyi súly szerinti egyéniesítés hazánk jogalkotásától, jogalkalmazásától sem idegen intézmény. Már a Bp. is lehetőséget teremtett a csekély tárgyi súlyú ügyek egyszerűbb eljárási keretek között történő elbírálására.

A *Be. koncepció* II/5. pontjában írt indokolás szerint az 1951. évi III. törvény – az egész büntetőeljárás egészének átalakítása mellett – szakított a korábbi törvénnyel, és

egységes eljárásrendet vezetett be mind a nyomozás, mind a bíróság előtti eljárást illetően, amelyet az 1962. évi 8. törvényerejű rendelet is megtartott. Az 1973-as Be. azonban érdemi változást hozott: büntetési és vétségi eljárást különböztetett meg. A tárgyi súly szerinti elkülönült, de – a büntetési szabályok alkalmazásának irányában – átjárható rendszer, meghatározta a nyomozást, a tárgyalás előkészítést, a bírósági tárgyalást és a jogorvoslati rendszert is, így az egész eljárást alapvetően átható szervező elvvé vált. Ugyanakkor a törvényalkotók már ekkor célul tűzték ki, hogy a vétségi eljárás úgy egyszerűsítse és gyorsítsa fokozott módon az egész büntetőeljárást, hogy az ne járhasson a törvényesség sérelmével, a garanciális elvek gyakorlati érvényesülésének feladásával²¹⁴.

Az 1998-as Be. már nem alkalmazott a cselekmények tárgyi súlya szerinti differenciált megközelítést. A törvényalkotó a korábbi rendszer megváltoztatásával kapcsolatos érveit nem részletezte, a jogszabály indokolása mindössze annyit rögzített, hogy a korábbi törvény rendelkezéseitől eltérően az új törvény „nem különböztet büntetési és vétségi eljárás között sem az előkészítő, sem a bírósági szakasz során”²¹⁵. Az 1998-as Be. alapvető célkitűzése inkább az eljárás egészének egyszerűsítése volt, azonban a várakozásokat az idő nem igazolta.

A soron következő kodifikációs előkészítő munka során aktuálissá váltak az előzőekben vázolt kérdések, hiszen jól érvelhető az elkülönült eljárásrend alkalmazása például egy életfogytiglani szabadságvesztés büntetéssel fenyegetett minősített emberölés büntetése, vagy az egyre elterjedtebb, szervezett módon elkövetett pénzügyi, gazdasági, korrupciós bűncselekmények felderítése, nyomozása esetén, összehasonlítva az ún. bagatell bűncselekményeket érintő nyomozással. Egyes álláspontok szerint a sokszor szükségtelen, a cselekménnyel arányban nem álló eljárási kötöttségeket alkalmazó bizonyítási eljárás, az egyszerű megítélésű ügyek öncélú béklyójává vált, a gyors és hatékony büntetőeljárás ugyanakkor egyértelműen rugalmas eszközrendszert feltételez.

E gondolatmenet folytatásaként az is felmerült, hogy vajon a jelentősebb tárgyi súlyú, összetett bizonyítási nehézségeket felvonultató bűncselekmények esetében legyen irányadó az általános eljárási rend, és ehhez képest kell lehetővé tenni az könnyített, rugalmasabb eljárás

²¹⁴ Lásd Be. koncepció II/5. pont.

<https://2015->

2019.kormany.hu/download/d/12/40000/20150224%20IM%20el%C5%91terjeszt%C3%A9s%20az%20C3%B Aj%20b%C3%BCntet%C5%91elj%C3%A1r%C3%A1si%20t%C3%B6rv%C3%A9ny%20szab%C3%A1lyoz%C3%A1si%20elveir%C5%91.pdf#!DocumentBrowse (2025. január 20-i letöltés)

²¹⁵ Lásd az 1998-as Be. 217. §-hoz fűzött magyarázat 2. pontját.

alkalmazását a csekélyebb tárgyi súlyú, egyszerűbb megítélésű cselekmények esetén, vagy esetleg fordítva.

A Be. koncepció igen „*diplomatikus*” és mértékadóan fogalmaz, hiszen egy ilyen volumenű kodifikációs folyamat első lépéseként nem lehetséges előre minden kérdésre konkrét és kimerítő válaszokat adni. Szükségszerűen meg kell hagyni a „*menekülési útvonalat*” a jogalkotónak. Minden bizonnyal így fordulhatott elő, hogy a koncepció – nem kétségesen – számol a differenciált eljárási rend bevezethetőségével. Ráadásul mindezt az ügyészség-nyomozó hatóság feladatának újradefiniálásával és a vonatkozó eszközrendszer – ennek megfelelő – kialakításának koncepciójával kötik össze, hiszen az egyszerűbb megítélésű ügyek esetében a bizonyítékok beszerzésének és rögzítésének rugalmasabb módja még hatékonyabban biztosíthatja, hogy az eljárás rövid időn belül a bíróság elé kerülhessen. Ilyen módon a bizonyítás súlya – indokolt esetben – a bírósági eljárásra tevődhet át, anélkül azonban, hogy a bizonyítékok bizonyító ereje az időmúlásra figyelemmel érdemi sérelmet szenvedne. Így a bírósági eljárás egyúttal megfelelő garanciális ellentételezést jelentene a nyomozás gyorsításából fakadó esetleges hiányosságokat, hitelességi aggályokat illetően is. Ezzel szemben a jelentősebb tárgyi súlyú – általános – eljárásokban a bizonyítékok beszerzése formálisabb szabályainak kell érvényesülnie azzal, hogy azok alkalmazása nem eredményezheti a kétszeres bizonyítási eljárás lefolytatását, az eljárás indokolatlan elhúzódását. A tagolt, a cselekmény tárgyi súlya szerint egyéniesített nyomozás így közvetve szükségszerűen befolyásolhatja a bírósági eljárás rendszerét is. Az azonban egyáltalán nem merült fel érdemben, hogy a jogorvoslati rendszert a cselekmény tárgyi súlyához kellene igazítani, mint ahogyan azt az 1973. évi I. törvény tette. A jogorvoslati rendszer garanciális elemeinek ugyanis elsősorban a bírósági eljárás formáihoz kell igazodnia, az abban megtestesülő esetleges garanciális hiányosságok ellenpontjaként.

Megállapíthatjuk tehát, hogy az eljárások differenciálásával kapcsolatban a Be. kodifikációja során – de azt megelőzően is²¹⁶ – felmerült az a dilemma, hogy lehet-e, szükséges-e valamilyen ismérvek szerint különbséget tenni *egyszerű és bonyolult ügyek* között, ehhez képes *szükséges-e differenciált eljárási rend*. A jogalkotó elvi válasza az utóbbi kérdésre határozott és egyszerű: nem. Az első kérdésre viszont ezzel ellentétes a válasz:

²¹⁶ Lásd a büntetőeljárás törvény koncepciójáról szóló 2002/1994. (I. 17.) Korm. határozat 7. pontját, mely szerint az alaptípusnak tekintendő eljárás mellett - ahol a tárgyalás dominál - ki kell alakítani az egyszerűsített eljárásokat, amelyek megfelelő alkalmazása lehetőséget ad az ügyek differenciált elbírálására.

szükséges, a jogtörténeti előzményekre is figyelemmel, a jogfejlődési trendeknek megfelelően.

4.2. Az eljárási struktúra változásának hatása a sértetti jóvátételre

Az eljárási struktúrára vonatkozó felvezetést követően, a konszenzuális jogintézmények körében megjelenő reparációs lehetőségek kérdését szükséges fókuszba helyezni és vizsgálni, amelyek a Be. szabályozásának eredményeként időben is egyre inkább közel kerülhetnek az eljárás megindításához.

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának a büntetőeljárás egyszerűsítéséről szóló R(87)18. számú Ajánlása²¹⁷ számos megoldást vázolt a büntetőeljárás egyszerűsítésére, amelyet jelentősége miatt a témával foglalkozó szerzők is gyakran idéznek. A teljesség igénye nélkül ezek közül csak azokat az ajánlásokat emelném ki, amelyek a sértetti jóvátétellel is összekapcsolódnak:

– Az illetékes hatóságnak – a hazai jogrendszer szerint – figyelemmel kell lennie különösen valamennyi állampolgár törvény előtti egyenlősége alapelvére és a büntető igazságszolgáltatás egyéniesítésére, és még különösebben:

[...] *a sértett helyzetére.*

– Az oportunitás alkalmazásával az eljárás megszüntetése történhet egyszerű módon, de együtt járhat figyelmeztetéssel, megrovással vagy súlyos megrovással, avagy a gyanúsítottnak bizonyos feltételek betartásának előírásával, mint például magatartási szabályok, pénzösszeg megfizetése, *a sértett kártalanítása*, vagy a próbára bocsátás.

– A sértett részére biztosítani kell, hogy a bűncselekmény által okozott *jogsérelmet saját maga polgári- vagy büntetőbíróóság előtt érvényesíthesse.*

– Törvényben kell szabályozni a hatóságok által a gyanúsítottak felajánlott megegyezés feltételeit, különösen;

- a megegyezés eljárási díjának az állam, vagy közhasznú-, avagy jótékonsági intézmény részére történő megfizetése;
- a bűncselekményből származó *javak vagy haszon visszajuttatása*;
- *a sértett részére megfelelő kártérítés*, amelyet akár a megegyezés előtt teljesíteni kell, akár pedig a megegyezés része is lehet.

²¹⁷ <https://kuria-birosag.hu/hu/etmb/r-87-18-ajanlas-buntetoeljaras-egyszerusiteserol> (2025. január 20-i letöltés)

Az ajánlás indokolásából külön is szükségesnek tartom kiemelni a gyors ítélethozatal koncepciójára vonatkozó elvi magyarázatból azt a fordulatot, hogy „[a]z eljárás lassúsága érinti a sértett helyzetét, valamint a rendelkezésre álló bizonyítékok minőségét; ezen túlmenően ahhoz a nem kívánatos eredményhez vezet, hogy a büntetés a bűncselekmény elkövetésétől elválik, és növekednek az eljárás költségei. A túlzott késedelem minden tekintetben hozzájárul a büntető igazságszolgáltatásba vetett hit megrendüléséhez, és zavarhatja az igazságszolgáltatás megfelelő működését.” Továbbá azt, hogy „[a]z opportunitás elvének elfogadásával a tagállamok [...] a sértett érdekét is szolgáló gyorsabb és megfelelőbb választ adhatnak a bűncselekményekre”.

Az R(87)18. számú Ajánlásban található egyes megoldások a hazai jogban vagy már ismertek voltak vagy folyamatosan épültek be eljárásjogunkba, így a Be. szabályozása sem előzmény nélküli, ezzel egyidejűleg pedig a jogalkalmazói gyakorlat és szemlélet fejlődése is nyomon követhető. Herke Csongor már az 1998-as Be. esetében is leszögezte, „ha megvizsgáljuk a Be. konszenzus-orientált rendelkezéseit a törvényben való helyük, tartalmuk, mindenkori funkciójuk szerint, akkor meggyőződhetünk arról, hogy a megállapodások alapvetően megengedettek, s ezek tartalma és nagy száma arról is meggyőzi a kételkedőt, hogy nem pusztán kivételeknek vagy valamiféle külön szabályozásoknak tekintendők”²¹⁸.

A Be. – álláspontom szerint – az Európa Tanács Ajánlása által meghatározott szemléletnek megfelelő fejlődési irányt követi²¹⁹. Találónak tartom azt a megállapítást is, hogy a jogalkotó nemcsak lehetőséget adott a konszenzuson alapuló jogintézményekre, hanem azokat a komplett büntetőeljárás alappilléreivé tette²²⁰.

A Be. Preambuluma – többek között – elsődleges jogalkotói célként nevesíti a *hatékony, észszerű határidőn* belül lefolytatott eljárás igényét, valamint a *sértetti jogok érvényesítését*. Látható, hogy az állami büntetőhatalom érvényre jutásának időszerűsége és a sértetti reparáció egyre inkább jogpolitikai prioritás, amelyet a jogalkalmazás során is szem előtt kell

²¹⁸ HERKE Csongor: *Megállapodások a büntetőperben*. Pécsi Tudományegyetem ÁJK, Pécs, 2008., 7.

²¹⁹ Az Európa Tanács Ajánlásának szemléletéről és annak a Be. kodifikációjára gyakorolt hatásáról lásd bővebben: ELEK Balázs: *Költség és időtartalékok a büntetőeljárásban*. Az új Btk., 2015.

<https://ujbtk.hu/dr-elek-balazs-koltseg-es-idotartalekok-a-buntetoeljarasban/> (2025. január 20-i letöltés)

²²⁰ BÉRCES Viktor–KISS Anna: *A konszenzuális elemek szerepe a büntetőeljárásban*. Ügyészégi Szemle, 2023/04., 40.

tartani. Annyit azonban mindenképpen szükséges megjegyezni, hogy ennek észszerű gátját mindenkor a fair eljárás érvényesülésének követelménye képezi²²¹.

A Be. általános indokolása *időszerűségi és pergazdaságossági érveket hoz* az új konszenzuális jogintézmények bevezetése mellett. Ezt viszi tovább a Be. 407. §-hoz fűzött részletes indokolás, mely szerint *a törvény célként tűzte ki a büntetőeljárásban a terhelti együttműködés fokozását*, hiszen egy, a tisztességes eljárás követelményeinek is megfelelő konszenzuális eljárás az állam oldalán idő- és költségmegtakarítást, a terhelt oldalán enyhébb szankcionálást, *a sértett oldalán biztos jóvátételt*, míg a társadalom szempontjából azt eredményezi, hogy a bűncselekmény elkövetőjét biztosan felelősségre vonják.

Békés Ádám szerint az eljárások hatékonyabbá tételének legfőbb érdekeltje az igazságszolgáltatási rendszert fenntartó állam, mivel erőforrásai korlátosak, amelyek megnövelése csak jelentős anyagi többletforrások bevonása révén lenne kivitelezhető. Tehát az egyezség nem a védők vagy a terhelték találmánya, és csak a felületes szemlélő tekint úgy rá, hogy a terhelt az egyezséggel bizonyosan jobban fog járni²²². Csatlakozni tudok ehhez a gondolathoz azzal a megjegyzéssel, hogy sok esetben valóban nehezen mérhető patikamérlegen, hogy egy konszenzusos eljárás végén a terhelt bizonyosan jobban jár-e, esetleg mennyivel jár jobban, de meggyőződésem, hogy az eljárás végén összességében – ideértve az államot és a sértettet is – így vagy úgy mindenki előnyösebb helyzetbe kerülhet.

Az 1998-as Be. X. Fejezete szerinti vádemelési szak nyomozástól elkülönülése a nyomozás előkészítő szerepében szükségtelen törést okozott, és az érdemi ügyészségi álláspont kialakítását egy formális aktussal, az iratismertetéssel lezárt nyomozás alapján tette csak lehetővé. A Be. ezzel szemben dinamikus, a nyomozás folyamatába épített ügyészségi döntéshozatalt rendszeresít, amely színhelye és eszköze a vizsgálat, az 1998-as Be. fogalomhasználatával vádemelési szakká a Be. nyomozási rendszerében a vizsgálat vált²²³.

²²¹ Az alku és megegyezés témaköréhez a nemzetközi szakirodalomból lásd például: KINGMAN Michael L.: *Survey of criminal procedure - plea bargain and speedy trial*. Rutgers Law Review 30, No. 3, 1976., 675-695.; TOR, Avishalom–GAZAL-AYAL, Oren–GARCIA, Stephen M.: *Fairness and the willingness to accept plea bargain offers*, Journal of Empirical Legal Studies 7, No. 1, 2010., 97-116.; SRUTIN, Ken: *Truth, justice, and the american style plea bargain*. Albany Law Review 77, No. 3, 2013., 825-880.

²²² BÉKÉS Ádám: *Az egyezség (valóban) új lehetőségei a magyar büntetőeljárásban*. In.: MOLNÁR Gábor Miklós–KOLTAY András (szerk.): *Bonus iudex - Ünnepi kötet Varga Zoltán 70. születésnapja alkalmából*. Pázmány Press, Budapest, 2018, 29

²²³ POLT Péter (szerk.): *Kommentár a büntetőeljárás törvényhez*. 1. kötet., Wolters Kluwer, Budapest, 2018., 703.

Belovics Ervin úgy fogalmaz, hogy az új büntetőeljárás törvény két igen jelentős újdonsága egyrészt, hogy a nyomozást két szakaszra, felderítésre és vizsgálatra különíti el, másrészt, hogy a vádemelés szakaszának önállóságát megszüntetve a vádemelés folyamata már a nyomozás részét képezi²²⁴. Vagyis a Be. megszüntette a korábbi elkülönült vádemelési szakaszt, illetve azt a vizsgálat részévé tette és az ügyészség eljárásba történő legkésőbbi érdemi belépését is a gyanúsított eljárásbeli részvételének kezdetéhez kötötte, amellyel az eljárások mielőbbi, sok esetben *konszenzusos befejezése is elérhetővé vált*²²⁵. Ráadásul a Be. 391. § (1) bekezdésének rendelkezéseiből az következik, hogy a vizsgálati szakba lépve, amikor az ügyészség a nyomozást operatív módon befolyásolhatja²²⁶, és amely eljárási szakasz célja, hogy az ügyészség a gyanúsítottal szemben folyamatban lévő nyomozás befejezésének kérdésében döntsön²²⁷, a vádhatóság nemcsak jogosult, de köteles is megvizsgálni, hogy az eljárás befejezését²²⁸ megelőzően van-e helye a konszenzuális jogintézmények alkalmazásának²²⁹.

A Be. mögött meghúzódó jogalkotói szándék tehát egyértelműen abba az irányba mutat, hogy a nyomozást érintő – adott esetben valamely konszenzusos jogintézményen alapuló – érdemi döntésnek ne lehessen gátja az, hogy az eljárás éppen melyik szakban van.

Fontosnak tartom azt is vizsgálni, hogy a szabályozás fejlődése kinek az érdekét szolgálja. Angyal Pál definíciója szerint a büntetőper kétoldalú viszony, melyben az állam és a terhelt állnak egymással szemben. Kezdetben a terhelt *„e túlnyomó s többnyire ellenőrzés nélkül működő erővel szemben csak mint kötelezett, mint a bíróság részéről egyoldalúan kifejtett, tehát rendszerint önkényes perbeli cselekmények passzív alanya, mint pertárgy szerepelt”*. Később az alkotmányosság kialakulása és megerősödése a kétoldalú viszonyban

²²⁴ BELOVICS Ervin: *A Büntető eljárásról szóló törvény új jogintézményei (I. rész)*. Ügyvédek Lapja, 2019/4, 2.

²²⁵ Lásd a Be. 389. §-ához fűzött miniszteri indokolás magyarázatát.

²²⁶ BELOVICS Ervin: *A Büntető eljárásról szóló törvény új jogintézményei (I. rész)*. Ügyvédek Lapja, 2019/4, 3.

²²⁷ Be. 348. § (4) bekezdés.

²²⁸ Be. 348. § (5) bekezdés.

²²⁹ Más kérdés, és kicsit árnyalja a képet, hogy ennek a strukturális újításnak időközben a gyenge pontjai is megmutatkoztak a gyakorlatban. Egyrészt a felelősségi körök következetes elhatárolása a korábbi jogalkalmazói gondolkodással összeférhetetlen. Ibolya Tibor szerint nemritkán óriási önuralomra, önmegtartóztatásra van szükség ahhoz, hogy az ügyész *„ne szóljon bele”* egy-egy felderítési szakban lévő ügybe. Másrészt azzal, hogy az ügyészi szak megszűnt, az ügyészi álláspont kialakításához szükséges idő is beleszámít a nyomozás határidejébe, számos nagy volumenű, kiemelt jelentőségű ügyben futnak versenyt az ügyészek az idővel annak érdekében, hogy a korábbihoz mérten rövidebb eljárási határidőben is eredményesen, törvényesen tudjanak vádat emelni. IBOLYA Tibor: *Az új Be.-törvény ügyészi szemmel*. Ügyvédek Lapja, 2019/6., 21–22.

az egyéni jogok biztosítékainak megteremtéséhez vezetett²³⁰. Ennek alapján az lenne a helyes konklúzió, hogy az eljárás konszenzusos befejezése elsősorban az állam és a vele szemben álló terhelt érdekeit szolgálja.

Herke Csongor álláspontja szerint azonban a megállapodások (mint minden egyezség) soha nem kizárólag az egyik fél érdekét szolgálják. Ennek alátámasztására Herke a megállapodások megkötéséhez fűződő érdekelttség alapján három kategóriát állít fel: a bíróság érdeke; a terhelt érdeke; az egyéb eljárási alanyok, résztvevők érdeke. Utóbbi kategóriába sorolja az ügyészt, a védőt és a tanút²³¹.

Álláspontom szerint – a Be. új szabályozási rendszerére tekintettel – az egyéb eljárási alanyok kategóriájából immár a sértettet is indokolt kiemelni, nevesíteni, hiszen a mielőbbi konszenzusos befejezés lehetősége az időszerű sértetti reparáció lehetőségét is magában rejti²³².

Ennek alátámasztására ugyancsak Herkét tartom szükségesnek idézni, aki szerint az eljárás végső kimenetelét döntően meghatározó megállapodások közé kell sorolni a vádlott és a sértett közötti megállapodást. Mindamellet, hogy magánvadás (pótmagánvadás) ügyben is jelentős szerepe lehet ennek a fajta megállapodásnak (és végső soron az eljárás megszüntetéséhez vezethet), a közvadás eljárásban sem elhanyagolható a terhelt és a sértett közti megállapodás. Ennek két fő formáját kell kiemelni: az egyik, amikor a sértettnek nyújtott kártérítés és/vagy jóvátétel a vádemelés elhalasztásához vezet, a másik pedig a közvetítői eljárás (mediáció)²³³.

Egy biztos, akármilyen érdekek is húzódnak meg a konszenzuális eljárások szabályozása, illetve alkalmazása mögött, a jogalkalmazás hatékonyságát a kölcsönös bizalom, a „*bizalmi elv*” is alapvetően meghatározza²³⁴, amelyet a várakozások szerint a Be. hatálybalépését követő jogalkalmazói szemléletváltásnak kellene előmozdítani. Bizalom a

²³⁰ ANGYAL Pál: *A magyar büntetőeljárás jog tankönyve*. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt., Budapest, 1915, 9.

²³¹ HERKE Csongor: *Megállapodások a büntetőperben*. Pécsi Tudományegyetem ÁJK, Pécs, 2008., 58.

²³² Szigeti Imola szerint „[M]aga a sértett is kedvezőbb helyzetbe kerül azáltal, hogy az időben hozott ügydöntő határozat a kártérítési és egyéb igényeinek is alapjául fog szolgálni”. SZIGETI Imola: *Az egyezségekre vonatkozó eljárásjogi normarendszer*. *Magyar Jog*, 2018/12, 690–697.

²³³ HERKE Csongor: *Megállapodások a büntetőperben*. Pécsi Tudományegyetem ÁJK, Pécs, 2008., 81–82.

²³⁴ SZIGETI Imola: *Az egyezségekre vonatkozó eljárásjogi normarendszer*. *Magyar Jog*, 2018/12., 690–697.

vád-védelem-ítélkezés tevékenységét ellátó szakemberek között, bizalom a védő és ügyfele között. Békés Ádám mindezt szemléletesen azzal jellemezte, hogy szerinte „*az egyezés olyan, mint a jó házasság: egyszerre ketten kellene hozzá, és tekintettel kell lenniük a másikra, tudniuk kell, hogy mit szeret a másik, ellenkező esetben válás lesz a vége*”²³⁵.

A bizalom kérdésével kapcsolatban hasonlóan vélekedik Belovics Ervin is, aki szerint a Be. terhelti együttműködéssel kapcsolatos intézményrendszerének kiindulópontja annak a lehetővé tétele, hogy az ügyészség és a terhelt legálisan léphessen kapcsolatba egymással az eljárás kiszámítható befejezésének elősegítése érdekében. Az 1998-as Be. ilyen típusú rendelkezései lényegében „*tetszhalott*” állapotban egzisztáltak, aminek az okát az képezte, hogy az ügyészség bizalmatlan volt a terhelttel és a védővel szemben, ezzel egyidejűleg a terhelt és a védő sem bízott az ügyészségben, ami végső soron oda vezetett, hogy az „*együttműködés*” rendszerszinten működőképtelen volt²³⁶.

4.3. Gyorsítás, egyszerűsítés és/vagy konszenzus?

A továbbiakban kísérletet teszek arra, hogy az eljárás gyorsításával sokszor szervesen összekapcsolódó fogalmak erejében egy saját ösvényt vágjak²³⁷ néhány, általam fontosnak tartott rendező elv szerint²³⁸.

Ha csoportokat kellene felállítani, a legtágabb halmazba az *eljárás gyorsaságát szolgáló jogintézményeket* helyezném, ugyanis a Be.-nek kevés olyan rendelkezése van, ahol az eljárás gyorsítására irányuló jogalkotói szándék így vagy úgy nem érzékelhető²³⁹.

²³⁵ BÉKÉS Ádám: *A beismerő vallomásról és az egyezés lehetőségéről pro és kontra*. Ügyvédek Lapja, 2017/6, 37.

²³⁶ BELOVICS Ervin: *A Büntető eljárásról szóló törvény új jogintézményei (I. rész)*. Ügyvédek Lapja, 2019/4, 4.

²³⁷ Lásd 1. sz. Mellékletben foglalt táblázatot.

²³⁸ Az előző pontban taglalt R(87)18. számú Ajánlás a büntetőeljárás egyszerűsítését, gyorsítását szolgálja, ennek érdekében azonban számos megoldást felvet a megegyezéstől kezdve az egyszerűsített eljárásokig.

²³⁹ A teljesség igénye nélkül a Be. reform jellegű változtatásokat eszközöl a bíróság összetételére, illetőleg az ülnökök részvételére vonatkozó szabályozásban; a Be. teljesen új alapokra helyezi a terhelt beismerésén alapuló egyezés új rendszerét; a sértetti igényérvényesítés és reparáció időszerűségét segítő lehetőségeket tovább bővíti; új nyomozási modellt vezet be; a jelenlét telekommunikációs eszközzel történő biztosításának lehetőségét kiszélesíti; az előkészítő ülés szerepét felértékeli, annak megtartását kötelezővé teszi; újításokat vezet be fellebbezés esetén a felülbírálat terjedelmére vonatkozó szabályozásban. VIDA József: *A hatályon kívül helyezésre csökkentésére irányuló kodifikációs törekvések szabályozási megoldásai az új büntetőeljárás törvényben*. Magyar Jog, 2019/7-8, 459.

Nyilvánvalóan az eljárás gyorsaságát szolgáló jogintézmények körébe sorolható minden *konszenzusra épülő eljárási megoldás* is²⁴⁰. Itt azonban fontos elhatárolni a két fogalmat. Nyelvtani értelemben a konszenzus *egyezséget, egyetértést, megállapodást* jelent²⁴¹. Ezek a szinonimák egészen kitágíthatják a kört, hiszen egy indítványban foglalt kezdeményezés, annak elfogadása, majd az indítványnak megfelelő döntés is nyilvánvalóan *egyetértést* tükröz.

Megállapodás az is, ha nem kell bizonyítani azokat a tényeket, amelyek valóságát a vádló, a terhelt és a védő az adott ügyben, együttesen elfogadja²⁴²; vagy a bíró mellőzi a bizonyítást az ügyész, a vádlott és a védő által valónak elfogadott tények tekintetében²⁴³. Egyfajta *egyezségnek tekinthető*, hogy a vádlott a tárgyaláson is beismerheti a bűnösségét a vád tárgyává tett bűncselekményben, amely jelentősen lerövidítheti, adott esetben azonnal befejezhetővé teszi az eljárást²⁴⁴. Utóbbi – mérőföldkőnek tekinthető – szabályozási nívumokat az *eljárást gyorsító jogintézmények körébe sorolom* annak ellenére, hogy az eljárás rövidülése a terhelt számára kifejezetten előnyös következmény lehet²⁴⁵.

Ugyancsak *eljárás gyorsaságát szolgáló jogintézményeknek tekintem* a bíróság elé állítás (Be. XCVIII. Fejezet) és a büntetővégzés (Be. C. Fejezet) külön eljárásokat is, függetlenül attól, hogy rokon vonásokat mutatnak a megegyezésen alapuló jogintézményekkel, hiszen ezek is az eljárás időszerűségét, egyszerűsítését szolgálják, egyben a terhelt beismerésén alapul(hat)nak²⁴⁶, viszont konszenzuális elem ezekhez az eljárásokhoz nem közvetlenül kötődik²⁴⁷.

Mi ez a *konszenzuális elem*? Álláspontom szerint az, ha a törvény a terhelt–sértett–állami büntetőhatalom képviselője részére *kölcsönösen, előre kiszámíthatóan kedvezményeket* biztosít az együttműködés esetére, a terhelt esetében *a fokozatosság elvére figyelemmel*. Erre

²⁴⁰ A büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezése (Be. 219. §), nyomozási alku (Be. 382. §, Be. 399. §), ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése (Be. 404-406. §), egyezés a bűnösség beismeréséről (Be. 407-411. §), közvetítői eljárás (Be. 412-415. §), feltételes ügyészi felfüggesztés (Be. 416-420. §) beismerő nyilatkozat elfogadása előkészítő ülésen (Be. 504-505. §).

²⁴¹ <https://idegen-szavak.hu/konszenzus> (2025. január 20-i letöltés)

²⁴² Be. 163. § (4) bekezdés c) pont.

²⁴³ Be. 508. § c) pont ca) alpont.

²⁴⁴ Be. 524. § (1) bekezdés.

²⁴⁵ Eltérő álláspont is létezik, erre Pápai-Tarr Ágnes hívja fel a figyelmet tanulmányában. PÁPAI-TARR Ágnes: *A büntetőjogi megegyezés tárgya: a büntetés kiszabás*. Jogtudományi Közlöny, 2020/1., 37.

²⁴⁶ A Be. hatálybalépését követően már a büntető végzés esetében sem kizárólagosan.

²⁴⁷ Szűk kivételt jelent büntetővégzés esetén a tárgyalás tartására irányuló kérelem eredményeként tartott előkészítő ülés, amelyen nem kizárt a beismerő nyilatkozat megtétele (Be. 743. §).

utal az egyezséghez fűzött miniszteri indokolás szövege is, mely szerint a Be. a terhelti együttműködéshez kapcsolódóan a terhelt számára nyújtható *kedvezmények fokozatosságát szem előtt tartva* az egyezség megkötését kizárólag a nyomozás során teszi lehetővé, azaz a *vádemelést követően a terhelti együttműködés már csak az előkészítő ülés során, a bűnösség beismerésében nyilvánulhat meg.*

Mindezekre figyelemmel *a konszenzus alanyai szerint* két további csoport képezhető. Az elsőben az *állami büntetőhatalom képviselője* (a nyomozó hatóság tagja, az ügyész, illetve a bíró) áll szemben a *terhelttel* (például egyezség). A közvetítői eljárásban viszont az állam lényegében csak koordinál, itt a *terhelt* és a *sértett* megegyezésére helyeződik a hangsúly.

Az eljárás kimenetele szempontjából vádemelést elkerülő (például feltételes ügyészi felfüggesztés), *vádemelést eredményező* (például egyezség), *illetve vádemelést feltételező* (beismerő nyilatkozat előkészítő ülésen) konszenzuális jogintézményeket lehet megemlíteni.

A *terhelti beismerés* törvényi feltétele kapcsán látszólag egyszerű a kategorizálás *a terhelti beismerés feltételét kifejezetten előíró szabályozás* (például ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése) és az ilyen előírást nem, de *a terhelt együttműködését előfeltételező* jogintézmények esetén (nyomozási alku²⁴⁸). Álláspontom szerint lényegében minden ilyen körben tett beismerés az együttműködés körébe sorolható, ami fordított relációban már nem igaz, azaz az együttműködés nem feltétlenül jelent minden esetben beismerést. A Be. sem a beismerésre, sem az együttműködésre nem fogalmaz meg definíciót, de egyes rendelkezések tartalmaznak kiindulópontot az értelmezéshez²⁴⁹. Nyilvánvalóan fontos támpontot jelentenek a jogtudományi meghatározások²⁵⁰ és a jogalkalmazóknak címzett iránymutatások²⁵¹ is.

²⁴⁸ Az elkövető együttműködése a Be. 382. § (1) bekezdésében meghatározott okból a feljelentés elutasításához, illetőleg a Be. 399. § (1) bekezdésében meghatározott okból az eljárás megszüntetéséhez vezethet, amelyet a szakzsargonban sok esetben csak *nyomozási alkuként* említenek és az egyszerűség kedvéért a továbbiakban én is mindkét esetet ezzel a megjelöléssel fogom említeni.

²⁴⁹ Lásd például a Be. 219. § (1) bekezdését, a Be. 500. § (2) bekezdését, valamint a Be. 504. § (1) bekezdését.

²⁵⁰ BELOVICS Ervin: *A Büntető eljárásról szóló törvény új jogintézményei (II. rész)*. Ügyvédek Lapja, 2019/5., 3.

²⁵¹ Például a Kúria a 2012. évi C. törvény és az 1998. évi XIX. törvény közvetítői eljárásra vonatkozó egyes rendelkezései értelmezéséről szóló 3. BK. véleményének III. 2. a) pontjában foglaltak szerint a beismerő vallomásnak ténybelinek és a bűnösségre is kiterjedőnek kell lennie.

Vagy például az Emlékeztető Be. 504-505. §-ához fűzött állásfoglalásának 1) pontja, mely szerint a vádlott nyilatkozata akkor tekinthető a bűnösség beismerésének, ha teljes mértékben elismerte a (módosított) vádban rögzített tényeket, és a beismerése az anyagi jogi bűnösségre is kiterjed (nem hivatkozik például büntethetőséget kizáró vagy megszüntető okra).

A beismerésen és az együttműködésen alapuló jogintézmények ráadásul különböző érdekeket szolgálhatnak²⁵². Legfőképpen *bűnüldözési érdeket* és/vagy *nemzetbiztonsági érdeket* (például nyomozási alku), illetve láthatjuk, egyre inkább *a sértett érdekeit is* (közvetítői eljárás)²⁵³.

Az eljárási szakaszokhoz köthető, nem elhanyagolható kérdés a törvényi kategóriarendszer *koherenciájának* igénye, azaz, hogy következetes legyen a jogszabály szóhasználata. Márpedig ha a nyomozást elrendelték, akkor a gyanúsított (terhelt) beismerése lehet feltétel (például ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése), azonban előfordulhat az is, hogy az együttműködőt (elkövetőt, bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személyt) érintően nem indul eljárás, vagy az eljárás megindul, de az gyanúsítás nélkül fejeződik be, megszüntetéssel (nyomozási alku). Utóbbi esetekben terhelti beismerésről nyilvánvalóan nem lehet szó, ugyanakkor nehéz elképzelni, hogy ilyenkor az együttműködés ne járjon valamilyen formában együtt beismeréssel.

Mindezeket összegezve úgy vélem, *valamennyi a Be.-ben található konszenzuális alapokon nyugvó jogintézmény feltételez együttműködést, de nem mindegyik törvényi feltétele a terhelti beismerés*²⁵⁴.

A rendszerezhetőség tekintetében ugyancsak bonyolítja a képet, hogy ezek a jogintézmények – a korábbihoz képest – jóval szélesebb körben *kombinálhatóak* [például Be. 404. § (2) bekezdés *c*) pont], esetenként a konszenzuális és az eljárást gyorsító külön eljárások is *találkozhatnak egymással* [például Be. 404. § (2) bekezdés *d*) pont].

²⁵² Természetesen sok egyéb olyan szempont is felmerülhet, amelyek értékelése meghaladja ezen értekezés vizsgálódási kereteit. Ebbe a körbe tartoznak az alkuk etikai kérdései. Erről bővebben lásd például: SCOTT, Zina Lu Burke: *An inconvenient bargain: The ethical implications of plea bargaining in Canada*, Saskatchewan Law Review 81, No. 1, 2018., 53-86.

²⁵³ Ebben a körben nem elhanyagolható szempont az alkuknak a taktikai szerepe a bűnüldözésben. Lásd például: BAR-GILL, Oren– BEN-SHAHAR, Omri: *The prisoners' (plea bargain) dilemma*. Journal of Legal Analysis 1, No. 2, 2009., 737-773.

²⁵⁴ Külön rendszerezési alapot jelentene, ha csak a beismerő vallomást előtérbe helyezve tagolnánk azokat az új Be. nyújtotta lehetőségeket, amelyek az eljárás egyszerűsítését, hatékonyabbá tételét és gyorsítását hivatottak szolgálni. Bakonyi Mária tagolása szerint ebbe a kategóriába sorolható a közvetítői eljárás, a feltételes ügyészi felfüggesztés, a bíróság elé állítás, a büntetővégzés meghozatalára irányuló eljárás, az egyezség és az előkészítő ülésen tehető beismerés. BAKONYI Mária: *A beismerő vallomás az új Be. középpontjában*. Ügyészségi Szemle, 2019/03, 48.

A rendszerezési kísérlet eredményeként joggal merül fel a kérdés, hogy *miért a konszenzuális eljárások kerülnek leginkább a dolgozatom középpontjába?*

Ennek egyrészt az az oka, hogy álláspontom szerint a konszenzuális jogintézmények eljárás egyszerűsítését, gyorsítását szolgáló sajátossága miatt *itt vizsgálható leginkább a jóvátétel időszerűségének kérdése* a korábbi eljárási szabályozásokhoz képest. Másrészt az is, hogy ezek *a jogintézmények többségében működnek, beváltak*. Azaz nemcsak elméleti frázis marad a dolgozatom alaptétele, miszerint: *gyors eljárás, gyors jóvátétel*. Utóbbi igazolására statisztikai adatokat is igyekeztem felsorakoztatni. Továbbá az említett *fokozatosság elve* az eljárás kezdetén tárja legszélesebbre a konszenzus kapuját, ami nyilvánvalóan vonatkozik a reparációs lehetőségekre is.

Vass Péter két fontos következtetést közölt beszámolójában a Be. hatálybalépését követő évek releváns ügyforgalmi adatai és a jogalkalmazók visszajelzései alapján:

- a terhelti beismerésen alapuló konszenzuális jogintézmények az ügy további menetét érdemben és egyre több esetben véglegesen meghatározzák,
- ezen jogintézmények már jóval nagyobb arányt képviselnek a büntetőügyek befejezésében, mint az ezeket nélkülöző, általános eljárásrend szerint lefolytatott eljárások²⁵⁵.

4.4. Eljárási struktúrák sokszínűsége (nemzetközi trendek)

Mielőtt rátérnék az egyes – a dolgozatom szempontjából fontosnak tartott – jogintézmények elemzésére, külföldi és hazai kutatási eredményeket idéznék röviden arról, hogy nemzetközi viszonylatban, a konszenzus alapú eljárások esetében hogyan alakulnak nemzetközi minták, trendek.

Ali Emrah Bozbayndir rámutatott arra, hogy *az amerikai modell* szerint a vádalku egy olyan, a vádlott és az ügyész közötti tárgyalásos megállapodás, ahol a bíró inkább passzív szerepet játszik. Szerepe lényegében az érintett önkéntességének felülvizsgálatára korlátozódik. *Európában is ügyészközpontú modell* dominál, de visszafogottabb formában, jogkörét szilárdabb bírósági felülvizsgálat korlátozza. Az ilyen eljárások hatékonyságának köszönhetően el lehet kerülni a teljes tárgyalást, vagy jelentősen le lehet rövidíteni a

²⁵⁵ VASS Péter: *A terhelti beismerésen alapuló konszenzuális rendszer egyes kiemelt intézményei – Beszámoló az Igazságügyi Minisztérium és a Magyar Ügyvédi Kamara konferenciájáról*. Fontes Iuris, 2022/3., 14.

tárgyalási szakot, csökkenteni lehet az ügyterheket, ami az ügyészközpontú modell érvényesülésének a jövőben is kedvezni fog Európában. A szerző hangsúlyozza, hogy a bizonyításfelvételi eljárás a vádalkunak köszönhetően lerövidül, ami újra felértékeli a bizonyítékok királynőjét, azaz a terhelti vallomást. Az utólagos bírósági felülvizsgálat és a vádalku megsemmisítése inkább kivételnek tekintendő, mégis a szerző azzal összegzi a megállapításait, hogy a *bírói felülvizsgálat elengedhetetlen* a rendszer garanciális gyengeségeinek kiküszöbölésére²⁵⁶.

Nuno Garoupa szerint a vádalkut támogató szakirodalom túlzottan optimista, és ellentétben áll egyes tudományos álláspontokkal. Ennek az oka részben az, hogy előbbi még mindig nagymértékben támaszkodik a „*hatékony ügyész*” modellre, és csak a közelmúltban terelődött újra a figyelem a *bírói kontroll* lehetséges előnyeire. Emellett a szerző a *védelem* szerepét is kiemeli, illetve hangsúlyozza, hogy az ügyész és a védelem egyaránt meghatározói a vádalku sikerének vagy kudarcának²⁵⁷.

A Californiai Egyetem jogtudósa, Seung-Hee Lee vizsgálata a vádalku folyamatban a az amerikai jogrendszerben a *bírói attitűdre* terjed ki. Megállapításai szerint a bíró magatartása befolyásolja az alkufolyamatokat és annak eredményét. A bírói szerepnek egyrészt a *semlegesség* normatív kötelezettségét kell szolgálnia, másrészt meg kell felelnie a *hatékonyság* gyakorlati követelményének is. Utóbbi azt is jelenti, hogy a bíró „*finoman*” beleavatkozhat az alkufolyamatba, befolyásolhatja annak eredményét a hatékonyságot, a méltányosságot és az igazságosságot szem előtt tartva. Az ellentét e két követelmény között feszül, Seung-Hee Lee szerint a semlegesség intézményes eszménye korlátozza, hogy mennyiben, illetve milyen módon avatkozhat be ténylegesen a bíró az alkufolyamatokba²⁵⁸.

Nancy Hollander arra hívja fel a figyelmet, hogy a *bírósági tárgyalás* a büntetőítéletek igazságosságát biztosító kulcsfontosságú garancia. A terhelték gyakran lemondanak a

²⁵⁶ BOZBAYNDIR, Ali Emrah: *The role of the judge in the European plea bargaining procedures: Three models compared*. The International Journal of Evidence & Proof, 2023., 25-27., <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/13657127231217773> (2025. január 20-i letöltés)

²⁵⁷ GAROUPA Nuno–STEPHEN H. Frank: *Why Plea-Bargaining Fails to Achieve Results in So Many Criminal Justice Systems: A New Framework for Assessment*. 15 MJ 3 (2008), 357. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1023263X0801500303?journalCode=maa> (2025. január 20-i letöltés)

²⁵⁸ LEE Sheung-Hee: *The scales of justice: balancing neutrality and efficiency in plea-bargaining encounters*. Discourse & Society, 2005., 51., <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0957926505048229> (2025. január 20-i letöltés)

tárgyaláshoz való jogokról azzal, hogy bűnösnek vallják magukat. Az egyes jogi rendszerek erre ösztönzik a vádlottakat (például alacsonyabb büntetés vagy kedvező feltételekkel történő vádemelés felajánlásával). Ez a gyakorlat elterjedt az egész világon az elmúlt 25 évben, ami nem veszélytelen. A tárgyalás teljes garanciáitól való elmozdulás például a tisztességes eljárást sértheti. Nem reális és nem is kívánatos, hogy minden esetben teljes körű tárgyalás legyen, és természetesen nem is hatékony. Azonban nem lehet az átláthatóságot és az igazságosságot feláldozni a hatékonyság oltárán²⁵⁹.

Kiss Anna tanulmányában *az európai mintákat vizsgálta* (Bulgária, Franciaország, Németország, Olaszország, Spanyolország). Megállapítása szerint a kontinentális európai jogrendszerek, benne a magyar büntetőeljárás is, bővelkednek a konszenzuális megoldásokban. Az amerikai vádalku mintájára, de attól mégis eltérően beszivárognak az eljárásokba a „*vádalku-szerű*” jogintézmények, melyektől sokan az eljárás egyszerűsítését és gyorsítását remélik. Napjainkra Európában a kontinentális jogrendszereken belül alapvetően megváltozott a kriminálpolitikai gondolkodás, amely egyrészt a sértetti pozíció erősödését jelenti, ami mögött a sértett kompenzációja és az érzelmek szerepének megjelenése áll, másrészt pedig egyre inkább előtérbe kerül a felek közötti megegyezés lehetősége²⁶⁰.

Nehéz a különböző jogi kultúrájú rendszereket összevetni. Ugyanakkor megítélésem szerint a terhelt beismerésén alapuló, konszenzuális alapú eljárások képlete mindenhol nagyjából azonos. Adott az állami büntetőhatalmat képviselő *ügyészi oldal*, amely a konszenzuális folyamatban döntően aktív (különösen az USA-ban). Adott a végső *bírói döntési fórum*, melynek helyiértéke egyre inkább erősödik. Ez az európai, de az amerikai kontinens esetében is kirajzolódik, azaz a jogfejlődés nem a bírói passzivitás irányába mutat, éppen ellenkezőleg. A védői közreműködés mindenhol elhagyhatatlan garanciális elem. A rövid nemzetközi kitekintés is azt mutatja, hogy a konszenzusos jogintézmények – hatásukat tekintve – jellemzően a bírósági tárgyalási szakra nehezedő bizonyítási eljárást rövidítik le,

²⁵⁹ RUSSEL Jago–HOLLANDER Nancy: *The Disappearing Trial: The global spread of incentives to encourage suspects to waive their right to a trial and plead guilty*. New Journal of European Criminal Law, 2017, Vol. 8(3), 321-322, <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/2032284417722281?journalCode=njea> (2025. január 20-i letöltés)

²⁶⁰ KISS Anna: A terhelttel kötött megállapodások az Európai Unió néhány tagállamában. Kriminológiai tanulmányok. Országos Kriminológiai Intézet, 2014., 91-108. https://www.okri.hu/images/stories/KT/KT61_2024/004_Kiss.pdf

amely persze – sokak szerint – az eljárás garanciális alapjait (pl. közvetlenség elve²⁶¹) is erodálhatja.

A továbbiakban a magyar szabályozási rendszer meghatározó elemeit kívánom részletesen bemutatni, amelyből remélhetőleg jól láthatóvá válik, hogy a magyar jogalkotó hová helyezte a súlypontokat, milyen garanciákkal támasztotta alá a konszenzuális eljárásokat, illetőleg milyen jóvátételi lehetőségeket nyitott a jogosultak számára. És ez hogyan épült be ténylegesen a gyakorlatba.

- **5. A Be. konszenzuális jogintézményei**

5.1. Nyomozási alku

Nyomozási alku alatt két büntetőeljárás megoldást értek:

A Be. 382. § (1) bekezdése szerint az ügyészség *a feljelentést elutasíthatja*, ha a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy az ügy, illetve más büntetőügy felderítéséhez, bizonyításához hozzájárulva olyan mértékben *együtműködik*, hogy az együtműködéshez fűződő nemzetbiztonsági vagy bűnüldözési érdek jelentősebb, mint a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy büntetőjogi felelősségre vonásához fűződő érdek.

A Be. 399. § (1) bekezdése szerint az ügyészség *az eljárást megszüntetheti*, ha a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy vagy a gyanúsított az ügy, illetve más büntetőügy felderítéséhez, bizonyításához hozzájárulva olyan mértékben *együtműködik*, hogy az együtműködéshez fűződő nemzetbiztonsági vagy bűnüldözési érdek jelentősebb, mint a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy vagy a gyanúsított büntetőjogi felelősségre vonásához fűződő érdek.

Szeretném előljáróban leszögezni, hogy minden hasonló, laikus vélekedés ellenére a nyomozási alku nem azonos az angolszász vádalkuval²⁶².

²⁶¹ Ehhez kapcsolódóan lásd az EJEB Case of Hermi v. Italy ügyben hozott döntését.

²⁶² Ezen állításom különösen igaz annak fényében, hogy a kontinentális eljárásjogok jogintézményeit nem lehet teljesen megfeleltetni az angolszász doktrínában meghonosodott vádalku jogintézményével. A következő

Kovács Tamás szerint „*a köznyelvben, de a szakzsargonban is – tévesen – vádalkuként szokták említeni a [z 1998-as] Be. 175., illetve 192. §-ában szabályozott eljárásokat. A törvény szövegéből is kitűnően itt szó sincs vádalkuról, hiszen – minthogy a feljelentés elutasításáról, vagy a nyomozás megszüntetéséről van szó – a vádig el sem jut az eljárás, s az eljárásban a bírónak nincs szerepe. Kétségtelen valamiféle alkut feltételez ez az eljárás, de azt legfeljebb nyomozási alkuként lehetne említeni. A kétféle eljárás céljában is eltérő, hiszen ez utóbbi nem az eljárás gyorsítása érdekében történik, hanem igen fontos nemzetbiztonsági, illetve bűnüldözési érdeket szolgál.*”²⁶³

Egyetérttek Kovács Tamással abban, hogy a nyomozási alku nem elsődlegesen a büntetőeljárás időszerűségét szolgálja, ugyanakkor következményét tekintve egy hosszadalmasabb eljárás jelentős rövidítését jelentheti.

Álláspontom szerint a nyomozási alku nem is egyezség (Be. 407. §) és nem azonos a büntetőjogi felelősségre vonás elkerülése jogintézménnyel (Be. 219. §). Attól, hogy például az ügyészi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése körében (Be. 404. §) van mód a gyanúsított együttműködésére tekintettel – a Be. 399. § (1) bekezdésében meghatározott okból – az eljárás megszüntetését, illetve – a Be. 382. § (1) bekezdésében meghatározott okból – a feljelentés elutasítását kilátásba helyezni²⁶⁴, ez a két jogintézmény sem azonos. Ezért tartom fontosnak a büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésétől, az ügyészi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezésétől, illetőleg az egyezségtől külön tárgyalni e jogintézményt.

Ezzel kapcsolatban mindjárt a Be. miniszteri indokolásának vonatkozó magyarázata vet fel kérdéseket, mely szerint a Be. 382. § alkalmazásához vezető intézmény minden esetben feltételezi a büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezése, az ügyészségi határozat vagy intézkedés kilátásba helyezése, vagy az egyezség megkötése intézményének alkalmazását, amely során alakulhatnak ki azok az együttműködési feltételek, amelyekre tekintettel a feljelentés elutasítható. Ezek az együttműködést koordináló intézmények alkalmasak továbbá arra is, hogy az együttműködést kötő elkövető vagy terhelt,

összegző tanulmány egy ilyen összehasonlító elemzésére tesz kísérletet. Lásd: DEMKO, Olga S.–KOLESNIKOVA, Valerya N.–LESNIKOV, Gennadij Yu–MALIMON, Lyudmila A.–SPEKTOR, Lyudmila A.: *Institute of plea bargain: Features of legal regulation*. Journal of Politics and Law 10, No. 4, 2017., 187-191.

²⁶³ KOVÁCS Tamás: Kell-e nekünk a vádalku? VÓKÓ György (szerk.): *Tanulmányok Polt Péter 60. születésnapja tiszteletére*. HVG-ORAC, Budapest, 2015, 152.

²⁶⁴ Be. 404. § (2) c) pont.

valamint az eljáró szervek számára is megfelelő garanciát nyújtsanak a megállapodásban foglaltak betartására, a büntetőjogi felelősségre vonással szemben álló, a feljelentés elutasítását megalapozó érdek hatékony érvényesülésére²⁶⁵.

Hasonló magyarázattal szolgál a vonatkozó Be. kommentár, mely szerint az együttműködés kereteinek kialakítása, az együttműködő személy által tanúsítandó magatartás tartalma, az együttműködés egyéb feltételeinek és büntetőeljárásai következményeinek meghatározására a Be. 219. §-a szerinti büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezésével vagy a Be. LXIV. Fejezete szerinti ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése vagy a Be. LXV. Fejezete szerinti egyezség megkötése útján kerülhet sor²⁶⁶.

A magyarázatokban írt gyakorlati és garanciális megfontolásokkal nem áll módomban vitába szállni, ugyanakkor szükségesnek tartom tisztázni, vajon *önálló vagy csupán járulékos jogintézményről* van szó.

A jogintézményi szabályozás előzményét a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény vezette be az 1973-as Be. normaszövegébe. Az 1998-as Be. a korábbi szabályozást hasonló rendelkezésekkel vette át. Utóbbi Általános Indokolása szerint az 1998-as Be. a rendőrségről szóló törvénnyel összhangban rendelkezik a nyomozás megtagadásának és megszüntetésének azokról az eseteiről, amikor a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személlyel történő együttműködéshez fűződő érdek az érintettnek a konkrét ügyben történő felelősségre vonásához fűződő érdeket meghaladja. A gyanúsított felelősségre vonásához fűződő érdeket háttérbe szorító bűnüldözői vagy nemzetbiztonsági érdekeket azonban a törvény nem határozza meg és ez az esetek túlnyomó részében nem kapcsolódik ahhoz a konkrét eljáráshoz, amelyben a nyomozást megtagadták, illetve megszüntették. Megjegyzem az együttműködés fogalmát, tartalmi kereteit sem definiálja a törvény. A magyarázat koncepcionális, a jogalkotó szerint az eljárási jog – az anyagi jog közvetítésével – a következményről rendelkezik csupán²⁶⁷.

²⁶⁵ Lásd a Be. miniszteri indokolásának a Be. 382. §-ához fűzött magyarázatát.

²⁶⁶ POLT Péter (szerk.): *Kommentár a büntetőeljárás törvényéhez*. 1. kötet., Wolters Kluwer, Budapest, 2018., 761.

²⁶⁷ Lásd az 1998-as Be. Általános Indokolásának VII. pontját.

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról szóló 2002. évi I. törvény indokolása is hasonlóan szűkszavú, következetesen az opportunitás lehetőségét nyújtó jogintézményként nevesíti a nyomozási alku.

Fontos, hogy a Be. indokolása szerint az együttműködő személyt érintő feljelentést elutasító ok az 1998-as Be. rendelkezéseire képest érdemben nem változott. Ez az első érvem arra, hogy a korábban önálló jogintézmény nem vált járulékosává.

Ugyancsak a szabályozás önállóságát támasztja alá az érintett jogintézmények rendszertani elkülönülése, illetőleg a szabályozási keret eltérő jellege.

A nyomozási alku, a büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezése, az ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése, valamint az egyezség eltérő eljárási szakokban (előkészítő eljárás és/vagy felderítés és/vagy vizsgálat), eltérő elkövetőt, terheltet érintően (bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy vagy a gyanúsított) alkalmazható. A nyomozási alku általában az együttműködést preferálja; a büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezése egy bizonyos együttműködést támogat²⁶⁸; az ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése, valamint az egyezség törvényi előfeltétele a gyanúsított beismerésen keresztüli együttműködése.

Fontos különbség, hogy az eredményes nyomozási alku a vádra nincs kihatással, eleve a feljelentés elutasításához vagy az eljárás megszüntetéséhez vezet. A büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezése keretében viszont olyan megállapodás is köthető, hogy az elkövetővel szemben büntetőeljárást nem indítanak, ami – álláspontom szerint – nem feltétlenül a feljelentés elutasítását jelenti. Az egyezség a vádat meghatározza, de sok tekintetben az ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése is determinálja az ügyészi vádemelést.

Az ügyészség több, a későbbiekben részletesen ismertetendő iránymutatásban szögezte le, hogy az egyezség valójában a nem egyszerű megítélésű ügyek esetén lehet a gyorsítás és a hatékonyság növelésének eszköze. Ha az ügy egyszerű megítélésű, bizonyítási nehézség nem

²⁶⁸ Ha az ügy, illetve más büntetőügy felderítésével, bizonyításával összefüggő információkat és bizonyítékokat bocsát rendelkezésre [Be. 219. § (1) bekezdés].

várható, akkor az ügyészség jellemzően nem fog egyezséget kötni. Ilyen esetben azonban vizsgálni kell, hogy a rendelkezésre álló terhelti nyilatkozat *értékelhető-e eljárás megszüntetését eredményező nyomozási alku*ként (Be. 399. §). Ehhez viszont meg kell hallgatni, mivel csak a meghallgatása útján dönthető el, hogy tud-e olyan információkat szolgáltatni, amelyek nemzetbiztonsági vagy bűnüldözési érdekből jelentősebbek, mint a terhelt büntetőjogi felelősségre vonásához fűződő állami érdek²⁶⁹.

Továbbá a Legfőbb Ügyészség egy egyezségi kezdeményezés elutasítása kapcsán rögzítette, hogy a beadvány eljárás megszüntetését eredményező nyomozási alkuként történő értékelését vetheti fel, ha a terhelt más ügyre vonatkozó információkat akart átadni a hatóságnak, de egyezés kötésének valamely okból nincs helye. Az iránymutatás szerint azt eldönteni, hogy ennek az ügyben helye lehet-e, a terhelt által közölni kívánt információk mérlegelésével lehet²⁷⁰.

Az iránymutatások megerősítik azt a meggyőződésemet, hogy *a nyomozási alku önálló, ugyanakkor más eljárási lehetőségekkel rugalmasan kombinálható jogintézmény*.

A normaszöveg *expressis verbis* utal rá, hogy az együttműködés ebben az esetben egyértelműen *bűnüldözési érdeket és/vagy nemzetbiztonsági érdeket* szolgál. Ugyanakkor – álláspontom szerint – másodlagosan *a sérelmet szenvedett személy érdekét is szolgálja, aki az állami helytállás eredményeként rövid idő alatt hozzájuthat az őt ért kár vagy az őt megillető sérelemdíj összegéhez*. Ugyanis a Be. 382. § (3) bekezdése szerint, ha az ügyészség a feljelentést az együttműködő személlyel szemben az (1) bekezdés alapján utasítja el, az állam téríti meg *azt a kárt, illetve sérelemdíjat*, amelynek megtérítésére az elkövető a polgári jog szerint köteles, feltéve, hogy az más módon nem térült meg. Ha a kártérítésről, illetve a sérelemdíj megfizetéséről polgári perben kell határozni, az ezek iránti igény jogalapját vélelmezni kell.

A nyomozási alku keretében a sértetti reparációs lehetőség ugyancsak már az 1998-as Be.-ben megjelent. A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról szóló 2002. évi I. törvény indokolása szerint az 1998-as Be. a 175. §-ban rendelkezik arról, hogy a

²⁶⁹ Legfőbb Ügyészség NF. 3842/2018/28.

²⁷⁰ Legfőbb Ügyészség NF. 2414/2020/2-3-I.

feljelentés elutasítása esetén az állam köteles az elkövetőt a polgári jog szerint terhelő kártérítés megfizetésére, és az ilyen perben a kár jogalapjára nézve törvényi vélelmet állít fel.

A hatályos rendelkezésekhez fűzött magyarázat szerint, ha az együttműködő személy által elkövetett bűncselekmény polgári jogi igényt is keletkeztetett, a feljelentés elutasítása esetén az állam ezen igény kielégítéséért helytállni tartozik. Az állam helytállási kötelezettsége azonban csak a más módon – például biztosítás eredményeként – meg nem térült kár, illetve sérelemdíj erejéig áll fenn, és ennek mérséklése, illetve az együttműködés büntetőjogi igényre korlátozása érdekében az együttműködés kialakítása során a bűncselekménnyel megalapozottan gyanúsítható személy számára feltételül szabható az is, hogy a bűncselekménnyel okozott kárt, illetve a sérelemdíjat térítse meg²⁷¹.

A polgári jogi igényt megalapozó magánjogi követelésért tehát főszabály szerint az állam tartozik helytállni, de csakis akkor, ha az más módon, például a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy közreműködésével meg nem térült.

Hasonló szabállyal egyébként a büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezése leplezett eszköznel is találkozhatunk, azonban abban az esetben a Be. 219. § (1) bekezdésének normaszövege kifejezetten utal arra, hogy feltételként szabható, hogy az elkövető az állam közvetítésével, részben vagy egészben térítse meg azt a kárt, illetve sérelemdíjat, amelynek megtérítésére a polgári jog szabályai szerint köteles. Továbbá a Be. 219. § (5) bekezdése kifejezetten utal arra, hogy az állam akkor tartozik helytállni, ha a felmerült kárt, illetve sérelemdíjat az elkövető nem térítette meg.

A nyomozási alku tehát olyan, *együttműködésen alapuló konszenzuális jogintézmény*, amelynek gyökerei az 1973-as Be.-re vezethetők vissza. Elsősorban nemzetbiztonsági vagy bűnüldözési érdeket szolgál, de a büntetőeljárás egyszerűsítését, gyorsítását is elősegítheti úgy, hogy a sérelmet szenvedett személy is viszonylag egyszerűen és gyorsan hozzájuthat az őt megillető kártérítéshez, sérelemdíjhoz.

Amennyiben *statisztikai adatokra* alapozva meg akarjuk vizsgálni, hogy a nyomozási alku milyen módon érvényesül a gyakorlatban, akkor az ügyészség által közzétett statisztikai

²⁷¹ POLT Péter (szerk.): *Kommentár a büntetőeljárás törvényhez*. 1. kötet., Wolters Kluwer, Budapest, 2018., 761.

adatok alapján csupán részmegállapítások tehetők, mivel ilyen jellegű adatrögzítést a statisztikai adatbázis nem tartalmaz²⁷². A feljelentés elutasítások, illetve az eljárás megszüntetések statisztikai mutatóit csak összértékben tudjuk vizsgálni, amely a részhalmozra vonatkozó következtetést nem segíti elő.

Kivételt jelent talán az ügyészség 72. számú, „*Ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése (Bázis: érkezések – elintézések)*” megnevezésű táblája, amely – a szerkesztéséből következően – a Be. 404. § (2) bekezdés c) pontja szerinti feljelentés elutasítására, valamint eljárás megszüntetésére vonatkozó kezdeményezések számát tartalmazza.

Ügyészi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése			
Év	Ügyészi intézkedés vagy határozat Kilátásba helyezése összesen	Ebből kilátásba helyezte	
		A feljelentés elutasítását	Az eljárás megszüntetését
2019.	917	0	3
2020.	882	0	4
2021.	996	2	16
2022.	1 303	1	23
2023.	1 710	1	32
2024.	1 926	2	17

Elég jól látszik, hogy az összképhez viszonyítva *elhanyagolható számadatokról* van szó, és az enyhén emelkedő tendencia sem konstans.

Ez az eljárás- és a reparáció gyorsítására vonatkozó elméleti megállapításaimat ugyan nem cáfolja, de azt valószínűsíti, hogy jelenleg nem ez a jogintézmény, amely a hipotézisemet a gyakorlatban is visszaigazolja.

²⁷² <https://ugyeszseg.hu/statisztikai-adatok/> (2025. január 20-i letöltés)

5.2. A büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezése

Az 1998-as Be. hatálybalépésével a különleges eszközök, módszerek, erők alkalmazásának lehetősége a büntetőeljárás törvényben is megjelent, és emellett lehetővé vált a titkos információgyűjtés során bírói engedéllyel beszerzett adatok felhasználása is, ugyanakkor a titkos információgyűjtés szabályai az ágazati törvényekben változatlanul megmaradtak. Az ágazati törvényben meghatározott titkos információgyűjtéssel összefüggő cél- és eszközrendszer az 1998-as Be. szabályaival történő megfelelő összehangolása viszont elmaradt, így a bűnügyi és rendészeti felderítés sajátos konkuráló jellege alakult ki. Ezen anomáliák nem kívánt mellékhatásaként került sor sok esetben a titkos információgyűjtés során keletkezett adatoknak a bizonyítékok köréből történő kizárására, ami sok büntetőügy eredményét befolyásolta hátrányosan²⁷³.

Óriási jelentősége van annak, hogy az állampolgárok magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását, személyes adatait súlyosan korlátozó leplezett eszközök alkalmazását milyen törvényi garanciarendszer biztosításával engedélyezi a jogalkotó²⁷⁴, ezért rendszerszerű nívumot jelent, hogy a bűnüldözési célú titkos információgyűjtés szabályai az eljárási kódexbe integrálódtak, így a nyomozó hatóságok ágazati törvényeiben található titkos információgyűjtésre irányuló eszközök, módszerek és erők szabályozása²⁷⁵ a Be.-ben is megjelent, amelynek eredményeképpen az eljárási garanciák megtartása, sőt erősítése mellett javulhat a titkos felderítés hatékonysága²⁷⁶. A Be. e különleges eszközöket, módszereket és erőket összefoglalóan leplezett eszközöknek nevezi, ezzel is hangsúlyozva, hogy immár nem egy különálló eljárás részét képezik²⁷⁷.

A büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezése ügyészi engedélyhez kötött *leplezett eszköz*. A leplezett eszközöknek ez a formája a nyomozó hatóság információhiányával függ össze, mivel sok esetben a nyomozó hatóság a bűncselekmény

²⁷³ POLT Péter-VIDA József: *Az ügyészség részvétele az új büntetőeljárás törvény kodifikációjában*. In: Tanulmányok Bánáti János 75. születésnapjának tiszteletére. HVG-ORAC, Budapest, 2019, 181-182.

²⁷⁴ CZINE Ágnes: *Az emberi jogok és az új büntetőeljárás törvény*. Jogtudományi Közlöny, 2018. 10., 438.

²⁷⁵ 1994. évi XXXIV. törvény a rendőrségről, VII. Fejezet; 2010. évi CXXII. törvény a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról, IV. Fejezet.

²⁷⁶ BÁRÁNDY Gergely-DÁVID Ferenc: *Mint a mesebeli okos lány: gondolatok a bűnösség beismeréséről szóló egyezségről*. Az új Btk., 2019.

<https://ujbtk.hu/barandy-gergely-david-ferenc-mint-a-mesebeli-okos-lany-gondolatok-a-bunosseg-beismereserol-szolo-egyezsegrol/> (2025. január 20-i letöltés)

²⁷⁷ Be. Hatodik Rész.

elkövetőjével való megegyezés kilátásba helyezésén kívül más módon nem tudja a bűncselekményt hatékonyan felderíteni, nem tud más módon információt szerezni, az ügy felderítésében előrelépni²⁷⁸.

A leplezett eszközök alkalmazására feljogosított szerv az ügyészség engedélyével a bűncselekmény elkövetőjével megállapodást köthet, amelyben számára kilátásba helyezi, hogy vele szemben büntetőeljárást nem indítanak, illetve a folyamatban lévő büntetőeljárást megszüntetik, ha az ügy, illetve más büntetőügy felderítésével, bizonyításával összefüggő információkat és bizonyítékokat bocsát rendelkezésre. Erre abban az esetben kerülhet sor, ha a megállapodással elérhető nemzetbiztonsági vagy bűnüldözési érdek jelentősebb, mint az elkövető büntetőjogi felelősségre vonásához fűződő érdek²⁷⁹. Az elkövető együttműködésére tekintettel tehát a megegyezés a Be. 382. § (1) bekezdésében meghatározott okból a feljelentés elutasításához, illetőleg a Be. 399. § (1) bekezdésében meghatározott okból az eljárás megszüntetéséhez vezethet (*nyomozási alku*).

A jogintézmény egyezségtől történő elhatárolására ad megfelelő itinereket az *egyezségkötésről szóló 1/2024. (VIII. 31.) LÜ h. körlevél*, melynek 14) pontja szerint a Be. 219. §-ában szabályozott leplezett eszköz, a büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezése *a felderítés eszköze*, melynek révén a nyomozó hatóság és az ügyészség még fel nem derített bűncselekményekre vonatkozó bűnügyi információkhoz, illetve bizonyítási eszközökhöz juthat. Ezzel szemben az egyezés az ismert bűncselekmény miatt folytatott büntetőeljárás gyorsítását, a bizonyítás egyszerűsítését célozza. Nem kizárt azonban, hogy a két jogintézmény egymás mellett, együttesen kerüljön alkalmazásra, így az egyezésben az ügyészség vállalhatja, hogy a más bűncselekmény vonatkozásában a Be. 219. §-ában szabályozott leplezett eszközt alkalmazza vagy engedélyezi.

A téma szempontjából fontos rendelkezés, ha az elkövetővel szemben nem indul büntetőeljárás vagy azt megszüntetik, az állam téríti meg azt a kárt, illetve sérelemdíjat, amelynek megtérítésére az elkövető a polgári jog szerint köteles, amennyiben azt az elkövető nem térítette meg²⁸⁰.

²⁷⁸ BELOVICS Ervin–ERDEI Árpád (szerk.): *A büntetőeljárás törvény magyarázata*. HVG-ORAC, Budapest, 2018., 307.

²⁷⁹ Be. 219. §.

²⁸⁰ Be. 219. § (5) bekezdés.

A Be. 219. §-ához fűzött miniszteri indokolás szerint annak nincs akadálya, hogy a megállapodásnak részét képezze az, hogy *az elkövető az általa okozott kárt térítse meg vagy sérelemdíjat fizessen*. Ezen módszer leplezett jellege okán a törvény nyitva hagyja a kérdést, hogy a kártérítés és sérelemdíj megfizetése közvetlenül a sértett részére történjen, vagy az állam közbeiktatásával.

Az indokolás megfogalmazása nem is egészen pontos, hiszen nemcsak akadálya nincs az elkövető helytállásának, de a Be. ezt a lehetőséget kifejezetten nevesíti. Kimondja, hogy a büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezése során feltételként szabható, hogy az elkövető az állam közvetítésével, részben vagy egészben térítse meg azt a kárt, illetve sérelemdíjat, amelynek megtérítésére a polgári jog szabályai szerint köteles.

Álláspontom szerint ez azért lényeges nívum, mert a jogintézménnyel szerves egységet alkotó, de – álláspontom szerint – önállóan is alkalmazható nyomozási alku korábbi, 1998-as Be.-ben foglalt szabályozása²⁸¹ csupán az állami helytállással számol²⁸². Ha azonban a Be. 382. § (3) bekezdését²⁸³ összevetjük az annak megfeleltethető 1998-as Be. 175. § (3) bekezdésével, feltűnik, hogy a Be. rendelkezése szerint már csak abban az esetben köteles az állam helytállni, ha a kár, sérelemdíj *más módon nem térült meg*.

A Be. 382. §-ához fűzött miniszteri indokolás szerint a törvény további újítása, hogy az együttműködőt érintő feljelentés elutasítása esetén az állam helytállási kötelezettsége csak abban az esetben éled fel, ha a bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj más módon nem térül meg. Ennek megfelelően akár az előbb említett megállapodások tárgyát is képezheti, hogy az elkövető a bűncselekménnyel okozott kárt térítse meg, vagy a bűncselekményt megelőző eredeti állapotot állítsa helyre. A feljelentés elutasítása esetén az állam helytállási kötelezettsége az elkövető polgári jog szabályai szerinti kötelezettségének teljes körére kiterjed, így amennyiben az elkövető közreműködése alapján vagy más okból, a polgári jogi kötelezettség csak részben teljesül, úgy a fennmaradó részben az állam tartozik helytállni.

²⁸¹ A nyomozási alkuról lásd bővebben KOVÁCS Tamás: *Kell-e nekünk a vádalku?* VÓKÓ György (szerk.): *Tanulmányok Pólt Péter 60. születésnapja tiszteletére*. HVG-ORAC, Budapest, 2015., 152.

²⁸² 1998-as Be. 175. § (3) bekezdés.

²⁸³ A Be. 399. § (3) bekezdése szerint, ha az ügyészség az eljárást az (1) bekezdés alapján szünteti meg, a 382. § (3) és (4) bekezdését megfelelően alkalmazni kell.

Azaz a jogalkotó fontosnak tartotta kifejezetten megjeleníteni a Be. szabályozásában azt, hogy adott esetben ne csak az állam terhén maradjon a jóvátétel²⁸⁴, ennek a felelősségét az elkövető (terhelt) is magára vállalhassa.

Farkas Krisztina szerint a Be. által bevezetett ügyészi engedélyhez kötött leplezett eszközöket a gyakorlatban egyelőre kevés számban alkalmazzák, a gyakorlat még a lehallgatáscentrikus. Ezek közül egyre gyakoribb azonban az ún. „nyomozási alku” (Be. 219. §)²⁸⁵, amely jelentősen megkönnyíti a bizonyítást. Összevetve az egyezséggel, ennél a leplezett eszköznél nem kell gyanúsított kihallgatás, fennáll a bűncselekmény gyanúja, de nem kell a tényállást teljes körűen felderíteni, csak nyilvánvalóan az alapvető adatokat kell tisztázni. Ehhez kapcsolódóan a szerző megjegyzi, hogy paradigmaváltás van alakulóban, „[f]elemás módon a jövő a számítástechnika fejlődésével mégis a humán hírszerzésé. Az ügyészi engedélyhez kötött nyomozati alku, illetőleg az egyezés, az ügyészi intézkedés kilátása keretében alkalmazható együttműködési szabályok jelentik majd a jövőt.”

Egyetértek a szerző összegző megállapításával abban is, hogy a leplezett eszközök alkalmazásával összefüggésben az új büntetőeljárás törvény hatálybalépése óta eltelt – még mindig – relatíve rövid időre tekintettel kevés gyakorlati tapasztalat tárható fel. Általános érvényű megállapítás egyelőre nem tehető, egyrészt az ügyek kis száma miatt, másrészt, mivel a leplezett eszközök alkalmazása útján nyert bizonyíték alapján folyó eljárások még folyamatban vannak²⁸⁶.

A nyomozási alkuhoz hasonlóan az elérhető ügyészségi statisztikai adatbázis e leplezett eszköz alkalmazására vonatkozó adatokat nem tartalmaz.

²⁸⁴ Barabás Andrea Tünde a mediációs jóvátétel kapcsán részletesen foglalkozik az állam sértett irányába történő helytállásának elméleteivel. BARABÁS Andrea Tünde: *Egyezés a büntető eljárásban?* Magyar Jog, 1991/8., 468.

²⁸⁵ Megjegyzésre érdemesnek tartom, hogy nem Farkas Krisztina az egyetlen, aki a büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezése jogintézményt nevesíti nyomozási alkuként, ami álláspontom szerint összefüggésben állhat a nyomozási alku önállóságának kérdésével is, amelyről az előzőekben fejtettem ki részletesen az álláspontomat.

²⁸⁶ FARKAS Krisztina: *A leplezett eszközök alkalmazásának gyakorlati tapasztalatai.* Ügyészségi Szemle, 2022/02., 21-22.

5.2. Az ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése

Az ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése alapvetően új, a Be. LXV. Fejezetében szabályozott egyezséghez hasonló, előzetes megállapodáshoz kötött, egyszerűbb formai kötöttségekkel, ugyanakkor bizonyos értelemben kevésbé kiszámítható eredménnyel járó *konszenzuális jogintézmény*, amely érdemben mégsem tekinthető teljesen újnak, sokkal inkább a Be. rendelkezésre álló eszközszerének hatékony alkalmazását biztosító sajátos módszernek²⁸⁷. Az ügyészség által kilátásba helyezhető intézkedések és határozatok tartalmát nem az eljárás résztvevői, hanem az eljárási törvénynek az egyes jogintézményeket szabályozó rendelkezései határozzák meg²⁸⁸.

A szabályozás kiindulópontja annak megteremtése, hogy az ügyészség és a terhelt kapcsolatba léphessen egymással az eljárás időszerű és kiszámítható befejezésének elősegítése érdekében²⁸⁹.

A Be. 404. § (1) bekezdése szerint az ügyészség a nyomozás során bármikor közölheti a *gyanúsítottal*, hogy milyen, a Be.-ben meghatározott intézkedés alkalmazására vagy határozat meghozatalára lát lehetőséget abban az esetben, ha a gyanúsított a bűncselekmény elkövetését beismeri. Az, hogy a jogalkotó nem az „*elkövető*” kifejezést használja, nem véletlen, ami alapja lehet a büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezésétől való elhatárolásnak is.

A Be. 404. § (2) bekezdése sorolja fel azokat az ügyészség rendelkezése alatt álló *intézkedéseket, határozatokat*, amelyek beismerés esetén alkalmazhatók. Ezek:

- közvetítői eljárás céljából az eljárás felfüggesztése, a közvetítői eljárás eredményéhez képest az eljárás megszüntetése,
- feltételes ügyészi felfüggesztés alkalmazása és annak eredményéhez képest az eljárás megszüntetése,

²⁸⁷ POLT Péter (szerk.): *Kommentár a büntetőeljárás törvényhez. 1. kötet.*, Wolters Kluwer, Budapest, 2018., 404.

²⁸⁸ BELOVICS Ervin: *A Büntető eljárásról szóló törvény új jogintézményei (I. rész)*. Ügyvédek Lapja, 2019/4., 4.

²⁸⁹ Lásd a Be. 404–406. §-ához fűzött miniszteri indokolás magyarázatát.

– a nyomozási alku lehetőségének kilátásba helyezése az együttműködő gyanúsítottal szemben²⁹⁰,

– valamint vádemelés esetén a bíróság elé állítás és a büntetővégzés meghozatalára irányuló eljárás kezdeményezésének felkínálása.

A törvény a formai követelményeket az alkalmazás hatékonyságának elősegítése érdekében és az eljárási garanciák megóvása érdekében csak a legszükségesebb megoldásokra korlátozza, egyben lehetővé teszi, hogy azt ne csak az ügyész, hanem a gyanúsított és a védő is kezdeményezhesse.

A választott téma szempontjából a Be. 404. § (3) bekezdés *b)* és *c)* pontjaiban írt rendelkezéseket szükséges a fókuszba állítani. Ezek szerint az ügyészség az intézkedés megtételét vagy a határozat meghozatalát

b) a nyomozási alku és a bírósági eljárás meghatározott formájával kapcsolatos fellépés esetében *a sértett bejelentése szerint érvényesíteni kívánt polgári jogi igény kielégítéséhez, illetve*

c) a feltételes ügyészi felfüggesztéssel kapcsolatos döntés kivételével *a feltételes ügyészi felfüggesztés keretében előírható egyéb kötelezettség teljesítéséhez is kötheti.*

A *b)* pont annyiban igényel magyarázatot, hogy a Be. szabályozási rendszerében polgári jogi igényt kizárólag bíróság előtt lehet érvényesíteni, ugyanakkor a törvény nem zárja ki, sőt kifejezetten lehetővé teszi, hogy a sértett a polgári jogi igény érvényesítését a büntetőeljárás bírósági szakaszát megelőzően előkészíthesse, az erre vonatkozó szándékát a vádemelés előtt bejelentse²⁹¹. A jogalkotó a *b)* pont szövegezésével ennek a koncepciónak kíván megfelelni.

A *c)* pont pedig a feltételes ügyész felfüggesztés 419. § (2) bekezdésében írt szabályaira utal, mely szerint az ügyészség a gyanúsított részére magatartási szabályként, illetve kötelezettséggként előírhatja, hogy

²⁹⁰ A vonatkozó kommentári magyarázat szerint ilyen esetben a határozat kilátásba helyezése nem zárja ki a Be. 219. §-a szerinti alkalmazását sem, annak kiindulópontja lehet. POLT Péter (szerk.): *Kommentár a büntetőeljárás törvényhez. 1. kötet.*, Wolters Kluwer, Budapest, 2018., 405.

²⁹¹ Lásd Be. 55. §.

- a) a bűncselekménnyel okozott kárt, vagyoni hátrányt, az adóbevétel-csökkenés, a vámbevétel-csökkenés összegét vagy a bűncselekmény elkövetési értékét térítse meg,
- b) más módon gondoskodjon a sértettnek adandó jóvátételről,
- c) meghatározott célra anyagi juttatást teljesítsen vagy a köz számára munkát végezzen,
- d) előzetes hozzájárulása esetén pszichiátriai vagy alkoholfüggőséget gyógyító kezelésben vegyen részt.

A szövegezés egyértelművé teszi, hogy az alkalmazott és a kilátásba helyezett *jogintézmények nem konkurálhatnak egymással*, azaz nem szabható olyan feltétel, amely a kilátásba helyezett jogintézményhez kapcsolódik vagy azzal szükségszerűen együtt jár. A vonatkozó miniszteri indokolás példákat is megjelöl: a sértett számára nyújtandó jóvátétel nem szabható a közvetítői eljárás (amelynek ez a célja), vagy a feltételes ügyészi felfüggesztés (amely keretei között kerülhet sor ennek előírására) alkalmazásaként; a feltételes ügyészi felfüggesztés alkalmazása nem köthető magatartás teljesítéséhez; valamint kizárt az együttműködés előírása a nyomozási alku kilátásba helyezése esetén²⁹².

A variációs lehetőségek száma miatt sem kívánom a reparációs megoldásokat külön elemezni²⁹³. Álláspontom szerint a fontos az, hogy az új szabályozás igen széles körben teszi lehetővé, hogy a *sértett minél hamarabb, teljes körű anyagi vagy egyéb elégtételt kaphasson*, a jogalkotói szándék ebben nyilvánvaló. A Be.-hez fűzött indokolás rögzíti, hogy a törvény alapján az együttműködés intézménye nem terhelti jogosultságként került meghatározásra, *hanem az eljárást gyorsító, a sértetti, bűnüldözési érdekeket is szem előtt tartó lehetőségként*²⁹⁴.

A jogintézmény kapcsán egy *érdekes jogalkalmazói kérdésre* kívánok kitérni, amely megítélésem szerint több szálon köthető a jóvátételhez. Két álláspont körvonalazható:

²⁹² Lásd a Be. 404-406. §-ához fűzött miniszteri indokolás magyarázatát.

²⁹³ A jóvátétel kapcsán azonban itt jegyezném meg, hogy irányadónak tartom a közvetítői eljárás vonatkozó részéhez fűzött kommentári magyarázatot, mely szerint jóvátétel alatt bármilyen, a sértett által elfogadott módon és mértékben meghatározott szolgáltatást kell érteni. Ez lehet egy bocsánatkérés, a megrongált dolog megjavítása, a sértett részére teljesített munkavégzés. A kár megtérítése történhet természetben, pénzben vagy járadékfizetésben is. Fontos kiemelni, hogy a kár megtérítése vagy a jóvátétel – hacsak a felek másként nem állapodnak meg – nem feltétlenül kívánja meg a gyanúsított személyes teljesítését, így például gondozás vállalása esetében a gyanúsított megbízhat szakembert a teljesítéssel. POLT Péter (szerk.): *Kommentár a büntetőeljárás törvényéhez. 1. kötet.*, Wolters Kluwer, Budapest, 2018., 814.

²⁹⁴ Lásd a Be. 404-406. §-ához fűzött miniszteri indokolás magyarázatát.

– Az egyik álláspont szerint az ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezésére sor kerülhet a gyanúsított első vagy folytatólagos kihallgatása során, illetve ezeket követően, *ha nem született beismerő vallomás* és nincs olyan más bizonyítási eszköz vagy bizonyíték, amely a gyanúsított elkövetői minőségét és bűnösségét egyértelművé teszi, hiszen a jogintézménynek tulajdonképpen az egyik célja, hogy a beismerő vallomás alapján bizonyítási eszközt szerezzenek meg²⁹⁵. Ezen érvelésből álláspontom szerint az a következtetés is levonható, hogy az ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezésére nem kerülhet sor, ha korábban már megszületett a beismerő vallomás.

– A másik álláspont nem zárja ki ennek lehetőségét, bár ebben az esetben is hangsúlyos, hogy a kilátásba helyezés elsősorban a terhelt beismerését célozza, így indokolatlan az ügyészségi határozat vagy intézkedés kilátásba helyezése abban az esetben, ha a terhelt a cselekmény elkövetését beismerte és a kilátásba helyezni kívánt határozat vagy intézkedés feltételei fennállnak. Ugyanakkor a Be. 404. § (3) bekezdése alapján a beismerés mellett az ügyészség a rendelkezése alatt álló döntések meghozatalát – akár a vádemelés meghatározott formájának alkalmazását – feltételhez is kötheti. Ebben az esetben a kilátásba helyezhető döntéshez az ügyészség nem tartja elegendőnek a beismerést, a terhelt további együttműködését – *jellemzően valamilyen jóvátétel nyújtását*, más jellegű együttműködést – tartja indokoltnak. Ilyenkor a kilátásba helyezés nyilvánvalóan alkalmazható akkor is, ha a terhelt a bűncselekmény elkövetését korábban már beismerte, *annak érdekében, hogy az ügyészség a többlet feltételek vállalása tekintetében a terhelt nyilatkozatát beszerezze*²⁹⁶. Azaz a jóvátétel lehetősége vagy más jellegű együttműködés indokolhatja, hogy a korábbi beismerés esetén, az ügyészség mérlegelje a kilátásba helyezés alkalmazását.

Mindkét álláspont mellett felsorakoztathatók szakmai érvek, azonban – álláspontom szerint – az utóbbi áll közelebb ahhoz a jogalkotói szándékhoz, amely a jogintézmény alkalmazásának hatékonysága és a reparációs lehetőségek igénybevételének ösztönzése irányába mutat. A miniszteri indokolás vonatkozó magyarázata szerint a törvény nem zárja ki annak lehetőségét sem, hogy az ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezésére akár a gyanúsítást követően, de még a terhelti vallomás megtétele előtt sor kerüljön. A terhelt ebben az esetben már az ügyészség tájékoztatásának tudatában tehet érdemi vallomást. Ennek

²⁹⁵ BELOVICS Ervin–ERDEI Árpád (szerk.): *A büntetőeljárás törvény magyarázata*. HVG-ORAC, Budapest, 2018., 493.

²⁹⁶ POLT Péter (szerk.): *Kommentár a büntetőeljárás törvényhez. 1. kötet.*, Wolters Kluwer, Budapest, 2018., 794.

ellenére nem kizárt az intézmény alkalmazása akkor sem, ha a terhelt már beismertő vallomást tett, azonban meghatározott ügyészségi döntések alkalmazása további feltételhez, így más büntetőügy felderítésében, bizonyításában történő együttműködéshez, *a sértett polgári jogi igényének megtérítéséhez, feltételes ügyészi felfüggesztés esetén előírható magatartási szabály teljesítésének vállalásához is köthető*²⁹⁷.

A későbbiekben kitérek egy nagyon hasonló érdekes, az egyezséget érintő jogalkalmazási kérdésre is, melynek a végére a jogalkalmazó tett pontot azzal, hogy 2021. január 1-jei hatállyal pontosította a Be. normaszövegét. Ezzel pedig az előzőekben rögzített álláspontomat erősítette meg.

A jogintézmény alkalmazásának kezdeti tapasztalatait Farkas Krisztina – részben egyéni interjúk módszerével – összegezte, és rögzítette. Ezekből csak a témám szempontjából lényeges fordulatot emelném ki, mely szerint *több ügyész akkor alkalmazza, ha a sértetti érdeket kell szem előtt tartani*. Amennyiben az a cél, hogy a sértett kártérítést kapjon, vagy jóvátételhez jusson, és a rendelkezésre álló adatok alapján látható, hogy a terheltnek szándékában áll a sértett irányába történő teljesítés, akkor az ügyész a kilátásba helyezett ügyészi intézkedés révén kísérletet tesz arra, hogy a terhelt átlássa az eljárás következményeit, és a kilátásba helyezett eljárás eredményes legyen. *„Ez a gyakorlat kitűnően működik, szinte minden esetben eredményes”*²⁹⁸. Az interjúk teljes összefoglalóját olvasva bennem személy szerint egyértelműen az a meggyőződés alakult ki, hogy a jogalkalmazók összességében inkább nyertek a rugalmasan használható jogintézmény bevezetésével, és még inkább megerősít abban, hogy ez a konszenzuális jogintézmény is egy határozott előrelépés a sértetti reparáció és annak időszerűsége előmozdítása felé.

²⁹⁷ Lásd a Be. 404-406. §-ához fűzött miniszteri indokolás magyarázatát.

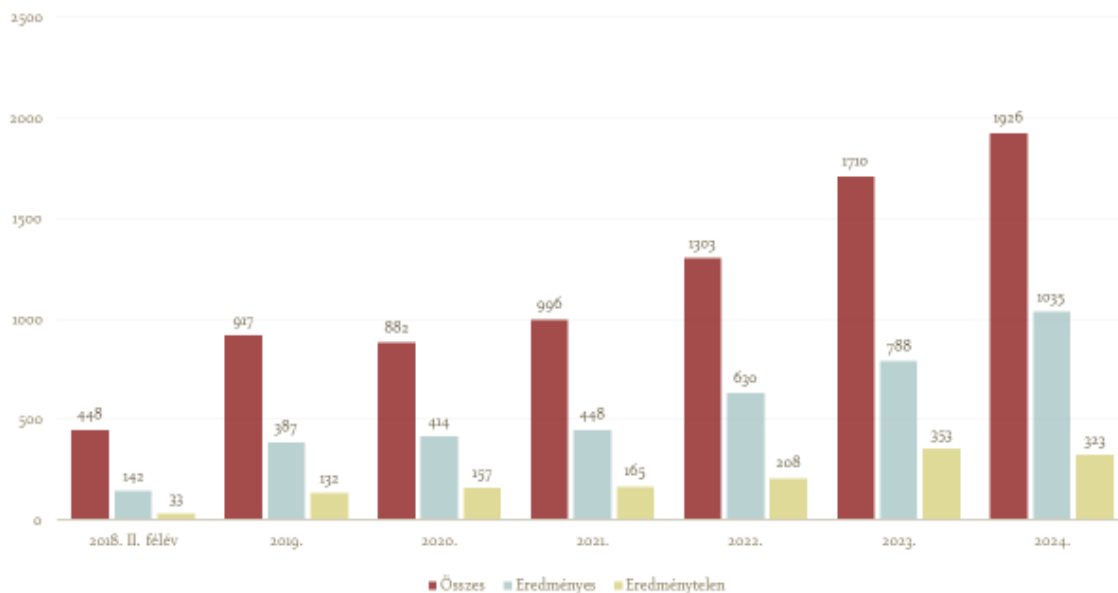
²⁹⁸ FARKAS Krisztina: *A büntetőeljárás időszerűségét célzó egyes újítások empirikus megközelítésben*. Kriminológiai Tanulmányok 58., OKRI, Budapest, 2021., 145.

A statisztikai számok ebben az esetben is *növekedő tendenciát* mutatnak, de nem tekinthetők kiugróan magasnak²⁹⁹.

Ügyészégi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése			
Év	Összes	Eredményes	Eredménytelen
2018. II. félév	448	142	33
2019.	917	387	132
2020.	882	414	157
2021.	996	448	165
2022.	1303	630	208
2023.	1710	788	353
2024.	1926	1035	323

Ügyészégi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése

²⁹⁹ <https://ugyeszseg.hu/statisztikai-adatok/> (2025. január 20-i letöltés)

5.3. Egyezség a bűnösség beismeréséről

5.3.1. Bevezető gondolatok

„Be van fejezve a nagy mű [...]
Év-milliókig eljár tengelyén,
Míg egy kerékfogát ujítani kell.”³⁰⁰

A magyar irodalom egyik legismertebb drámájából kölcsönzött klasszikus idézettel egy viszonylag új és népszerű jogintézményre szeretném a figyelmet ráirányítani, egyben válaszokat keresni a témám alapkérdéseire: *az eljárás időszerűségének és a sértetti reparáció kölcsönhatásának speciális helyzetére*, továbbá arra a kérdésre, hogy az egyezség a bűnösség beismeréséről vajon betöltötte-e azt a funkcióját, amelyet a jogalkotó eredetileg neki szánt, vagy a szabályozás esetleg újragondolást igényel?

Ezen a gondolati síkon azonban nincs megállás, mert az egyik kérdésből szükségszerűen következik a másik. Például jogosan merül fel, hogy tudjuk-e pontosan, a jogalkotó milyen szerepet szánt az egyezségnek azon túl, hogy az eljárások gyorsabbá váljanak?

Nem elhanyagolható szempont az sem, hogy a kétes emlékü, jelenleg már nem létező, hasonló konszenzuális jogintézménnyel, a tárgyalásról lemondással párhuzamba állítva az egyezség alkalmazása – rövid élettartamára visszatekintve – eredményesnek tekinthető-e. Utóbbi kérdés megkerülhetetlen, mivel a tudományos közéletben nagyon gyakran kerül az érdeklődés középpontjába, hogy az egyezség – különösen a számmutatók alapján – tulajdonképpen sikertörténet-e vagy kudarc?

A következőkben legalább kísérletet teszek arra, hogy minden ezzel kapcsolatban felmerülő aktuális kérdésre a saját nézőpontomból válaszoljak, de azt, hogy mennyire van ebben a helyzetben könnyű dolgom, egy rövid, Albert Einsteinnek tulajdonított anekdotával szeretném érzékeltetni, amely szerint a sofőrje – sokat hallgatva a tudós elméleteit – kijelentette, hogy ő is meg tudná már tartani helyette az előadást. Amikor Einstein egy

³⁰⁰ MADÁCH Imre: *Az Embert Tragédiája*. Drámai költemény. Első Szín, 2. <https://mek.oszk.hu/00800/00849/00849.pdf> (2025. január 20-i letöltés)

alkalommal megadta a lehetőséget, hogy szerepet cseréljenek, az előadást követően egy komoly tudományos kérdéssel szólították meg a sofőrt, aki gyors gondolkodás után csak annyit válaszolt: a válasz egyszerű, sőt annyira, hogy én nem is kell, hogy válaszoljak, megteszi helyettem a sofőröm.

A saját nézőpontomból legalább a sofőr szerepét el merem vállalni, a bölcs tudós pedig maradjon a jogalkotó.

Az elnevezésből is egyértelműen kiderül, hogy az egyezség a bűnösség beismeréséről olyan *konszenzuális jogintézmény, amely beismerésen alapul*. E jogintézménynek ebben a formában nincs előzménye a magyar eljárási jogban, bizonyos tekintetben mégsem előzmény nélküli. Az egyezség bevezetése egy folyamat, egy jogfejlődési tendencia eredménye, amely nagymértékben a jogalkalmazási tapasztalatokra épült.

5.3.2. Szabályozási előzmény (tárgyalásról lemondás)

Tekintettel arra, hogy az egyezség szabályozásának egyes megoldásai a korábbi eljárási törvényre vezethetők vissza, ott érdemes elsősorban az előzményeket kutatni. Az 1998-as Be. szabályozásában már számos olyan jogintézményt találunk, amely a terhelti beismerésre épül. Ilyen a közvetítői eljárás, a bíróság elé állítás, a tárgyalásról lemondás, a tárgyalás mellőzése, illetve én ide sorolnám a nyomozási alku intézményét is, mivel az együttműködés nehezen képzelhető el beismerés nélkül. Ezek között van olyan, amely korábban megfelelő hatékonysággal működött, ezért a jogalkotó azt átvette és az alkalmazás további ösztönzése érdekében csak kisebb korrekciókat hajtott végre a szabályozáson (például bíróság elé állítás).

Az ellenkezőjére is van példa, hiszen jól ismert, hogy a tárgyalásról lemondás rendkívül csekély számban fordult elő a gyakorlatban³⁰¹, ezért a bevezetése³⁰² nem nevezhető sikertörténetnek³⁰³.

³⁰¹ Polt Péter szerint a tárgyalásról lemondás mint külön eljárás nem tudott ténylegesen meggyökeresedni a joggyakorlatban, a büntetőeljárások befejezési módjaként betöltött szerepe statisztikailag szinte nem is fejezhető ki. POLT Péter: *A büntetőeljárás törvény újításának várható hatásai*. Belügyi Szemle, 2018/9, 33.

³⁰² Sokáig elképzelhetetlen volt, hogy a külön eljárások között egyáltalán megjelenjen a tárgyalásról lemondás jogintézménye, az eljárást pedig már akkor is egyszerűsíteni és gyorsítani kívánta a jogalkotó. Az 1973. évi I. törvény, majd az azt módosító 1995. évi LXI. törvény komoly változtatásokat vezetett be, azonban csak az 1999. évi CX. törvény iktatta be a lemondás a tárgyalásról-t. Az 1998. évi XIX. törvényben kezdetek óta szerepel,

Tóth Mihály szerint hasonló angolszász gyökerű intézmények Európában, változatos formában részben már korábban működtek. Az eljárás beiktatásának indoka nálunk is a költségkímélés, egyszerűsítés és gyorsítás volt³⁰⁴.

Az 1998-as Be.-hez fűzött magyarázat szerint a tárgyalásról lemondás sajátos kompromisszum, megállapodás az eljárás alá vont személy és az állam büntetőjogi igényét érvényesíteni hivatott ügyész között, amiben mindkét fél lényeges jogairól mond le. A vádlott lemond a kontradiktórus bizonyítási eljárásról és ezzel együtt az érdemi védekezés lehetőségéről, valamint tudomásul veszi, hogy a bűnösség, a beismerő vallomásán alapuló, váddal egyező tényállás és a minősítés miatt fellebbezési joga kizárt. Ennek fejében a törvényben meghatározott enyhébb büntetést szabnak ki vele szemben. A közvádoló az egyszerűbb eljárás lefolytatása érdekében pedig lemond a Btk. Különös Részében írt büntetési tételkeret alkalmazásáról.³⁰⁵

A 422/B/1999. AB határozat indokolása szerint a tárgyalásról lemondás a büntetőeljárás bírósági szakaszának egyszerűsítését és gyorsítását szolgáló olyan jogintézmény, amelyben az állam lehetőséget teremt a büntetőeljárás alá vont személy rendelkezési jogának érvényesülésére a bírósági eljárás formájának megválasztásában. A terhelt nem az ellene emelt vádnak a törvény által felállított független és pártatlan bíróság általi nyilvános elbírálásáról mond le, hanem csupán arról, hogy a bíróság az ellene emelt vádról a kontradiktórus tárgyalás keretében lefolytatott teljes körű bizonyítás alapján, az általa közvetlenül megvizsgált bizonyítékok egyenként és összességükben történő értékelése után döntsön. A terhelt tárgyaláshoz való joga nem tartozik az olyan abszolút alkotmányos eljárási jogok közé, mint az ártatlanság vélelme vagy a tisztességes eljáráshoz való, ezért arról

majd a 2011. évi LXXXIX. törvény, és a 2011. évi CL. törvény, valamint a 2012. évi CCXXIII. törvények által módosításra került a jogintézmény. Lásd SZIGETI Imola: *Az egyezségre vonatkozó eljárásjogi normarendszer*. Magyar Jog, 2018/12., 690–697.

³⁰³ Az 1998-as Be. miniszteri indokolása még kiemeli, hogy a „normál” eljárástól eltérő formák (köztük a tárgyalásról lemondás) terjedésében a bíróságok tehermentesítésének szándéka tükröződik. Utóbb ezt a célt azonban a tárgyalásról lemondás nyilvánvalóan nem érte el. Pápai-Tarr Ágnes nem is spórol a jelzőkkel, egyenesen „szégyenletes alkalmazási gyakoriságról”, „fantom jogintézményről”, „tárgyalásról lemondás csődjéről” beszél. PÁPAI-TARR Ágnes: *A büntetőjogi megegyezés tárgya: a büntetéskiszabás*. Jogtudományi Közlöny, 2020/1., 35., 37.

³⁰⁴ TÓTH Mihály: *Az egyezés és a „mértékes ügyészi indítvány” kezdeti tapasztalatai*. Magyar Jog, 2022. 3., 130.

³⁰⁵ BODOR Tibor–CSÁK Zsolt–MÁZINÉ Szepesi Erzsébet–SOMOGYI Gábor–SZOKOLAI Gábor–VARGA Zoltán: *Nagykommentár a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényhez (archív)*. Wolters Kluwer, a Be. 533-534. §-ához.

lemondhat. Az Alkotmánybíróság határozatában kimondta továbbá, hogy a tárgyalásról lemondás – a tisztességes eljárást biztosító szabályok mellett – alkalmas eszköz arra, hogy társadalmi méretekben is hozzájáruljon az állami büntetőigény észszerű időn belüli elbírálásához, az igazságszolgáltatás megfelelően hatékony működtetéséhez. Vagyis leegyszerűsítve – megfelelő garanciák mellett – sem az eljárás gyorsításával, rövidítésével, sem a terhelt beismerésre való ösztönzésével, illetőleg a terhelt tárgyalásról való lemondásával szemben nem vethető fel alkotmányos aggály.

Az EJEB a *Case of Hermi v. Italy ügyben* a fair eljárás kérdését vizsgálta, melynek eredményeként leszögezte, hogy a tisztességes és igazságos büntetőeljárás érdekében rendkívül fontos, hogy a vádlott megjelenjen a tárgyaláson, és az a kötelezettség, hogy biztosítani kell a vádlott azon jogát, hogy jelen lehessen a tárgyalóteremben, akár az eredeti eljárás során, akár a megismételt eljárás során³⁰⁶. Az Egyezmény 6. cikkének sem betűje, sem szelleme nem akadályozza meg, hogy egy személy saját szabad akaratából, akár kifejezetten, akár hallgatólagosan lemondjon a tisztességes eljárás garanciáihoz való jogáról. Az ilyen lemondást azonban, ha azt akarjuk, hogy az Egyezmény szempontjából hatékony legyen, egyértelműen meg kell állapítani, és a fontosságával arányos minimális biztosítékokkal kell ellátni. A rövidített eljárás kétségtelen előnyökkel jár a vádlott számára: ha elítélik, lényegesen enyhített büntetést kap, és az ügyészség nem nyújthat be fellebbezést olyan elítélő határozat ellen, amely nem változtat a bűncselekmény jogi minősítésén. Másrészt a gyorsított eljárás a belső jog által biztosított eljárási garanciák szűkítésével jár. A Bíróság elfogadta, hogy a nyilvánosság szükségességének meghatározásakor más szempontokat is figyelembe kell venni, beleértve az észszerű időn belüli tárgyaláshoz való jogot és a bírósági ügyek gyors kezelésének szükségességét.

Az EJEB a *V.C.L. and A.N. v. The United Kingdom ügyben* a vádalkukkal összefüggésben a Bíróság megállapította, hogy a vádemelés nem vitatásával a kérelmező lemondhat arról a jogáról, hogy az ellene indított büntetőeljárást érdemben vizsgálják meg. A vádalku elfogadásáról szóló döntést azonban a következő feltételeknek kell kisélniük: (a) az alku az ügy tényeinek és a jogi következmények teljes ismeretében és valóban önkéntesen kell elfogadni; és (b) az alku tartalmát és a felek közötti megállapodás méltányosságát

³⁰⁶ Lásd az 1993. évi XXXI. törvény 6. Cikkét.

megfelelő bírósági felülvizsgálatnak kell alávetni (lásd Natsvlisvili és Togonidze kontra Georgia, 9043/05. sz., 92. §, ECHR 2014).

Bárd Károly ezzel összhangban jegyzi meg, „[a]z, hogy a közvetlenség alóli kivételeket egyáltalán elismerik, és ha igen, milyen körben és milyen mértékben, igazságszolgáltatás-politikai és nem emberi jogi kérdés. Ezért úgy vélem: nincs akadálya annak, hogy az eljárási jog a vádlott lemondását a tárgyalásról a súlyosabb büntetéssel fenyegetett bűntettek miatt folytatott ügyekben is elfogadja. E következtetést támasztja alá az Európai Tanács Miniszteri Bizottságának a büntető igazságszolgáltatás egyszerűsítéséről szóló 1987. évi ajánlása.”³⁰⁷

Ettől függetlenül a tárgyalásról lemondás a gyakorlatban mégsem működött megfelelően. Herke Csongor szerint a jogintézmény működőképtelenségének több oka is van, de közülük is a legfontosabbnak a várható büntetés kiszámíthatatlanságát és e tekintetben az ügyészi jogkör megszorítását tartja. A terhelt ugyanis akkor ismeri be könnyebben a bűncselekmény elkövetését, ha ennek fejében konkrét, kiszámítható büntetést ajánlanak fel neki³⁰⁸. Pápai-Tarr Ágnes szerint a tárgyalásról lemondás egyik legnagyobb kritikája mindig is a büntetéskiszabásban rejlő anomáliák és a terheltnek biztosított látszatkedvezmények voltak³⁰⁹. Mások a lehetséges okok közül az eljárás nehézkességét és az adminisztratív terheket emelik ki³¹⁰.

Érdekes, hogy ezt az álláspontot – a szakma, illetőleg az egyezség magyarázata kapcsán – a jogalkotó is szinte egyöntetűen osztotta. A szabályozás mögötti jószándék ugyan nem volt vitatható, azonban a kivitelezés, és annak működőképessége annál inkább.

Az is érdekes felismerés, hogy akármilyen okokat tulajdonítanak a szerzők a jogintézmény alkalmatlanságának, látszólag azáltal nyer igazolást minden kritika, hogy a tárgyalásról lemondás alkalmazására szinte *elhanyagolható számban* került sor. Ezt a statisztikai adatok cáfolhatatlanul alátámasztják. Ezt azért fontos hangsúlyozni, mert a

³⁰⁷ BÁRD Károly: *Emberi jogok és büntető igazságszolgáltatás Európában*. A tisztességes eljárás büntetőügyekben – emberi jog-dogmatikai értekezés. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., 2008., 195.

³⁰⁸ HERKE Csongor: *Megállapodások a büntetőperben*. Pécsi Tudományegyetem AJK, Pécs, 2008., 210.

³⁰⁹ PÁPAI-TARR Ágnes: *A büntetőjogi megegyezés tárgya: a büntetéskiszabás*. Jogtudományi Közlöny, 2020/1., 38.

³¹⁰ GULYÁS-NÉ BIRINYI Ildikó–PÁPAI-TARR Ágnes: *Néhány gondolat a büntetőjogi egyezségről*. Ügyészek Lapja, 2019/3, 24.

statisztikai mutatók az egyezség működőképességének megítéléséhez is gyakori hivatkozási alapot jelentenek, hiszen számszerűen valóban nem sok eredményes egyezségkötésre kerül sor egy évben. A számadatok és az okok elemzésére a későbbiekben kívánok részletesen kitérni.

5.3.3. A hatályos szabályozás kialakulása

A bevezetőmben utaltam arra, hogy egy szabályozás kialakulásának vizsgálatakor célszerű először azokat a *konpcionális alapvetéseket* vagy *szabályozási elvi tételeket* megvizsgálni, amelyek a nagyobb kódexek esetében sokszor a kodifikálást megelőzik³¹¹. A *Be. koncepciójában*³¹² önálló pont szól arról a jogalkotói törekvéstről, hogy a büntetőeljárások eredményesebbé tétele és a sértett sérelmeinek hatékony orvoslása céljából a szabályozás kialakítása során szélesíteni kell azt a lehetőséget, hogy a terhelt a hatóságokkal való együttműködésben érdekelt legyen. Az itt kifejtett érvek szerint „[a] közreműködés maradéktalanul szolgálja az officialitás elvének érvényre juttatását, és egyúttal a megfelelő eljárási garanciák, jogorvoslati rendszer biztosításával a terhelti jogok sérelme is elkerülhető [...] mára a modern, hatékony bűnüldözés, büntetőeljárás elképzelhetlenné vált a terhelti együttműködésben rejlő lehetőségek maradéktalan kiaknázása nélkül. [...] Az új eljárási törvénynek ezért szélesebb körben ki kell használnia az intézményrendszer adottságait, amely közvetlenül, és az eljárás hatékonyságának növelésén, a felszabaduló erőforrásokon keresztül közvetetten is képes az eljárás időszerűségét javítani, egyúttal úgy nyújt segítséget a bűnüldözési érdekek érvényesítéséhez, hogy az nem eredményezi a terhelttel szembeni büntetőjogi igény érvényesítésének érdemi sérelmét.”

Meglátásom szerint a *Be. Preambuluma* több olyan elvi alapvetést szabályoz, amely e jogalkotói szándéknak felel meg. Ilyen a hatékony és észszerű határidőn belül lefolytatandó eljárás követelménye. De ha jobban megnézzük a vonatkozó szabályozást, akkor a sértetti jogok fokozott érvényesítésének követelménye (sértetti reparáció) is egyértelműen e körbe

³¹¹ Az 1998-as Be. esetében például ezt a büntetőeljárási törvény koncepciójáról szóló 2002/1994. (I. 17.) Korm. határozat rögzítette.

³¹²

<https://2015->

2019.kormany.hu/download/d/12/40000/20150224%20IM%20el%C5%91terjeszt%C3%A9s%20az%20C3%BAj%20b%C3%BCntet%C5%91elj%C3%A1r%C3%A1si%20t%C3%B6rv%C3%A9ny%20szab%C3%A1lyoz%C3%A1si%20elveir%C5%91.pdf#!DocumentBrowse (2025. január 20-i letöltés)

tartozik. Továbbá az egyezség – bizonyos tekintetben – az igazság megállapításának igényét is szolgálja.

A Be. Általános indokolása II. pontjának lényegét – nem véletlenül – sokat idézik, mely szerint: „[a]z időszerűség és a pergazdaságosság elveinek megfelelően az európai államok többsége eljutott annak felismerésére, hogy pragmatikus szempontok alapján érdemes eltérően kezelni azokat az ügyeket, amelyekben a terhelt beismer, azokkal az eljárásokkal szemben, amelyekben a tagadó terhelt bűnösségét kell bizonyítani. A beismerés egyben lehetőséget teremt a terhelttel való együttműködésre, melyben valamennyi fél és a társadalom egésze érdekelt, hiszen az a hatóságok oldalán idő- és költségmegtakarítást, a terhelt oldalán enyhébb szankcionálást, a sértett oldalán biztos jóvátételt eredményez, egyben azt az üzenetet közvetíti, hogy a bűncselekmény elkövetőjét valóban felelősségre vonják.” Ezt az érvrendszert Békés Ádám azzal is kiegészíti, hogy a beismerésnek komoly kriminalisztikai jelentősége is van, hiszen a gyorsabban és a beismerés révén részletesebben feltárt tényállás segíthet más bűncselekmények felderítésében, új bűnözési módok és taktikák megismerésében³¹³.

A Be. 407. §-hoz fűzött miniszteri indokolás szerint „[a] jogintézmény előzményének a Be. XXVI. Fejezetében szereplő lemondás a tárgyalásról külön eljárás tekinthető, amely azonban a szabályozás többszöri módosítása ellenére sem működik rendeltetésszerűen, ezért a törvény a terhelttel való megegyezés szabályait a bűnösség elismerésére irányuló egyezségként szabályozza újra.” Azaz maga a jogalkotó mondja ki, hogy a legközvetlenebb kapcsolódási pontot az 1998-as Be. külön eljárása, a tárgyalásról lemondás jogintézménye jelenti, a korábbi szabályozási fordulatokból sok visszaköszön a hatályos rendelkezésekben.

Álláspontom szerint a jogalkotó belátta, hogy új megoldásokra van szükség, de nem feltétlenül kell teljesen elszakadni a korábbi szabályozási előzményektől. Látható, hogy az egyezség sok rendelkezése a tárgyalásról lemondás szabályaiból ismerős³¹⁴.

³¹³ BÉKÉS Ádám: *Az egyezség (valóban) új lehetőségei a magyar büntetőeljárásban*. In.: MOLNÁR Gábor Miklós–KOLTAY András (szerk.): *Bonus iudex - Ünnepi kötet Varga Zoltán 70. születésnapja alkalmából*. Pázmány Press, Budapest, 2018, 28.

³¹⁴ Itt szeretném megjegyezni, hogy még mindig tetten érhető szakmai berkekben az a meglepettség, hogy a Be. lehetővé teszi az előkészítő ülésen az ítélet meghozatalát, ami azt az általánosan elfogadott és a büntetőeljárásban meggyökeresedett elvet töri át, hogy az ítélet csak tárgyaláson lefolytatott bizonyításon alapulhat. Pedig ezt már az 1998-as Be. is megtette, melynek 534. § (1) bekezdése szerint, ha a terhelt a vádemelést megelőzően bűnösségére is kiterjedő beismerő vallomást tesz és a tárgyaláshoz való jogáról lemond, a bíróság az ügyész indítványára, nyilvános ülésen hozott ítélettel megállapíthatja a vádirattal egyező tényállás,

A jogalkotó végül – a gyakorlati tapasztalatokra alapozva – egy külföldi, *Szlovéniában bevezetett és eredményesen alkalmazott szabályozási modellt* vett alapul.

Mivel e – sokszor emlegetett – *szlovén szabályozási mintáról* nem sokat tudunk, csak röviden, néhány érdekes példa erejéig kitérnék a szabályozás sajátosságaira³¹⁵. A büntetőeljárásról szóló szlovén törvény [ZAKON o kazenskem postopku (ZKP), a továbbiakban: SZBe.] XXVI.a. Fejezete – angol fordításban – „*Guilty Plea Agreement*” fejezetcím alatt szabályozza a releváns rendelkezéseket.

– A büntetőeljárásban a vádlott, a védő és az államügyész is javaslatot tehet arra, hogy *kössenek megállapodást az elkövetett bűncselekmény vádlotti bűnösségének elismeréséről*. A megállapodást kezdeményező államügyésznek írásban tájékoztatnia kell a gyanúsítottat *a cselekmény leírásáról* és annak a bűncselekménynek *a jogi minősítéséről*, amelyre vonatkozóan megállapodást javasol³¹⁶. A felek tárgyalhatnak *a bűnösség elismerésének feltételeiről*, valamint *a megállapodás tartalmáról*³¹⁷.

– A plusz eljárási garanciát az SZBe. szabályozásában is a *kötelező védelem* jelenti³¹⁸, illetve az eredménytelen megegyezés esetén ugyancsak minden, a tárgyalási folyamattal kapcsolatos *„iratot törölni kell az aktából”*.

– A megállapodást a benyújtott vádirathoz vagy vádemelési javaslatához kell csatolni; ha a megállapodás *később jön létre*, azt az államügyésznek haladéktalanul, de legkésőbb a főtárgyalás megkezdése előtt a bíróság elé kell terjesztenie. (Az utóbbi lehetőség eltér a magyar megoldástól, hiszen nálunk a vádemelésig van csak lehetőség az egyezség megkötésére.)

– *Megállapodás tárgya lehet* – többek között – a büntetőjogi szankció, ugyanakkor speciálisan szlovén sajátosság, hogy *a büntetés végrehajtásának módjáról* is meg lehet

valamint a vádirattal egyező minősítés miatt a vádlott bűnösségét, és büntetést szabhat ki, illetve intézkedést alkalmazhat. A témáról bővebben lásd POLT Péter–BODONY István: *Marasztaló ítélet tárgyalás nélkül - az előkészítő ülés új funkciói a tárgyalás előkészítése során*. In.: CZINE Ágnes–DOMOKOS Andrea–LUKÁCS Krisztina (szerk.): *Ünnepi kötet dr. Tóth Mihály 70. születésnapjára*. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara, Patrocinium Kiadó, 2021.

³¹⁵ A forrás a szlovén jogi információs rendszer (Pravno-informacijski sistem – PIS) hivatalos weboldalán található büntetőeljárás kódex normaszövege, amely esetében az oldal arra hívja fel a figyelmet, hogy a joganyag nem hivatalosan átdolgozott szövege csak tájékoztató, munkavégzést segítő jellegű, amelyre vonatkozóan egyéb felelősséget nem vállalnak. <https://pisrs.si/aktualno/zakonodaja-v-anglescini> (2025. január 20-i letöltés)

³¹⁶ SZBe. 450.a cikk (1) bekezdés.

³¹⁷ SZBe. 450.a cikk (3) bekezdés.

³¹⁸ SZBe. 450.a cikk (2) bekezdés.

egyezni³¹⁹. Hasonlóan a Be. 410. § (4) bekezdésében foglaltakhoz a megállapodás tartalmazza az elkövetett bűncselekmény miatt kiszabandó büntetés fajtáját (nemét), mértékét vagy tartamát³²⁰.

– *Megállapodás tárgya nem lehet a bűncselekmény jogi minősítése, valamint a bűncselekménnyel szerzett vagyoni haszon elkobzása, kivéve az elkobzás módját.*³²¹ (E fordulat a tényállás kötelező államügyészi megállapítását nem tartalmazza, arra a korábbi rendelkezésekből lehet következtést vonni.)

– *Megállapodás tárgya lehet továbbá, hogy a terhelt „figyelmeztető szankciót” (ez a megrovásnak felelhet meg) kapjon*³²²; továbbá megállapodhatnak a „vádemeléssel alóli felmentésben olyan cselekmények miatt, amelyekre a vádmegállapodás nem vonatkozik, amennyiben ebbe a „károsult” is beleegyezik³²³; a terhelt a büntetőeljárás költségei viselése alól is mentesíthető³²⁴; továbbá az alperes (terhelt) perbejelentéssel azt is vállalhatja, hogy legkésőbb a megállapodás bíróság elé terjesztését megelőzően a bűncselekménnyel okozott kárt rendezi, gyermektartási kötelezettségét rendezi, vagy más feladatot teljesít³²⁵.

– A vádlott által az államügyésszel kötött vádmegállapodásról a büntetőeljárásban eljáró bíróság az „előzetes tárgyaláson”, ha a megállapodás később jött létre, a fő tárgyaláson dönt.

Visszatérve a magyar szabályozási modellre, a jogalkotói koncepció szerint a beismerés és a terhelt együttműködési szándéka kétféle megegyezéshez vezethet: az *első esetben* a nyomozási szakban a vádemelés előtt az ügyész, a terhelt és a védő – a bíróságtól függetlenül – formális megállapodást, úgynevezett *egyezséget* köthet. Az ügyész ebben az esetben a megkötött egyezésnek megfelelően emel vádat, a bíróság pedig csak az egyezés törvényességét vizsgálhatja, annak tartalmát nem változtathatja meg, azt jóváhagyja, vagy a jóváhagyást megtagadja. *A másik esetben*, formális egyezés hiányában a vádemelést követő bírósági előkészítő ülés keretében történhet meg a beismerés.

Közös eleme e két megoldásnak, hogy a tényállás és a jogi minősítés nem lehet megállapodás tárgya, azt az ügyész állapítja meg, így az angolszász rendszerben jellemző alkudozásról nem lehet szó. A kontinentális rendszerben kevesebb az alku, kevésbé

³¹⁹ SZBe. 450.b cikk (1) bekezdés.

³²⁰ SZBe. 450.c cikk (1) bekezdés.

³²¹ SZBe. 450.b cikk (2) bekezdés.

³²² SZBe. 450.c cikk (2) bekezdés.

³²³ SZBe. 450.c cikk (3) bekezdés.

³²⁴ SZBe. 450.c cikk (4) bekezdés.

³²⁵ SZBe. 450.c cikk (5) bekezdés.

„üzletszerű”, és sokkal inkább garanciákhoz kötött. A magyar szabályozás alapján az ügyészség és a terhelt nem vádalkut kötnek, hanem sokkal inkább „büntetésalkut”³²⁶.

A magam részéről továbbra is érvényesnek tartom az 1998-as Be. miniszteri indoklásában foglaltakat, mely szerint a gyorsított eljárások egy részét az amerikai jogban ismert vádalku mintájára alakították, vagyis alkalmazásuk a felek megállapodását, konszenzusát feltételezi. Ugyanis az angolszász vádalku valóban mintául szolgált a konszenzuális intézmények kialakítása során, de fontos, hogy egyik hazai megoldás sem azonos vele, ezért legfeljebb csak a közbeszédben és a sajtóközlések esetében nézhető el az a következetesen használt hangzatos formula, mely szerint „vádalku” keretében egyeztek meg a „bűnözővel”. Tóth Mihály szerint a vádalku kifejezés oly mértékben terjedt el, hogy egyenesen hasztalan tűnik hadakozni ellene, a vádalku kitörölhetetlen részévé vált a közbeszédnek³²⁷.

Mindezeket összefoglalva megállapítható, hogy a tárgyalásról lemondással összevetve az egyezség új szabályozása mögött is lényegében azonos jogalkotói törekvés húzódik meg. Fogalmazhatunk úgy is, hogy az alapok a korábbi Be.-ben is stabilak és jók voltak, de az új épületbe valamiért nem akart senki beköltözni, ezért a jogalkotó 2015-ben úgy döntött, hogy az alapoktól szükséges újra építkezni, a falakat pedig helyenként érdemes megőrizni és arra építeni. Tóth Mihály szerint a jogalkotó „*a hatékony serkentőszert a bíróságot is kötő konkrét (ezáltal garantált) büntetési mértékben vélte megtalálni [...] ha az ügyész és vádlott megállapodik a joghátrány mértékében, a vádlott törvényi garanciát kap arra, hogy tényleg ezt az előzetesen vele közölt és általa is elfogadott szankciót fogják vele szemben kiszabni*”³²⁸.

E szükségszerű felvezetést követően ebben az esetben is elsősorban a jóvátételi lehetőségekre vonatkozó szabályozásra kívánom ráirányítani a figyelmet, majd a jogalkalmazási tapasztalatok alapján igyekszem arra is rávilágítani, hogy az egyezség kapcsán beszélhetünk-e vajon sikerekről vagy csak a jogelőd jogintézmény „újracímkezése” történt?

³²⁶ GULYÁSNÉ BIRINYI Ildikó–PÁPAI-TARR Ágnes: *Néhány gondolat a büntetőjogi egyezségről*. *Ügyészek Lapja*, 2019/3., 26.

³²⁷ TÓTH Mihály: *Az egyezség és a „mértékes ügyészi indítvány” kezdeti tapasztalatai*. *Magyar Jog*, 2022. 3., 129.

³²⁸ TÓTH Mihály: *Az egyezség és a „mértékes ügyészi indítvány” kezdeti tapasztalatai*. *Magyar Jog*, 2022. 3., 130.

Az egyezségnek vannak *szükségszerű (kötelező)* tartalmi elemei³²⁹, illetőleg vannak *nem szükségeszerű (alternatív)* elemei, ez utóbbiak a Be. 411. §-ában kerültek szabályozásra.

A Be. 411. § (3) bekezdés *b)* pontja lehetővé teszi, hogy az ügyészség egyes bűncselekmények vonatkozásában megegyezés tárgyává tegye a *nyomozási alku*, ami adott esetben reparációs eredménnyel is járhat. Ebben az esetben arról van szó, hogy az alapügyben³³⁰ kötött egyezség eredményeként egyes (más) bűncselekmények tárgyában a nyomozási alku folytán nem indul eljárás vagy azt megszüntetik.

A jóvátétel lehetőségére azonban a Be. 411. § (5) bekezdésében foglaltak adnak széles körben lehetőséget. Kiss Anna szerint a nyomozás folyamán tett beismerés esetében az egyezség a terhelt érdekeit leginkább úgy szolgálja, hogy enyhébb büntetést kap, de a törvény *a járulékos kérdésekben való egyezkedést is megengedi*³³¹.

A Be. 411. § (5) bekezdése szerint az egyezségben a terhelt vállalhatja, hogy

- a)* az ügy, illetve más büntetőügy bizonyításához hozzájárulva az ügyészséggel, illetve a nyomozó hatósággal jelentős mértékben együttműködik,
- b)* a magánfél polgári jogi igényét, illetve a sértett előzetes bejelentése szerint érvényesíteni kívánt polgári jogi igényt az egyezség jóváhagyásáról döntő előkészítő ülésig kielégíti,
- c)* közvetítői eljáráson vesz részt, illetve
- d)* az ügyészség által megállapított határidőn belül olyan egyéb kötelezettséget teljesít, amely a feltételes ügyészi felfüggesztés keretében előírható.

Érdekes ezt a szabályozást összevetni az ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése Be. 404. § (3) bekezdésében írt rendelkezéseivel, és a szabályozások párhuzamaiból levonni néhány érdekes következtetést, mivel kétségtelenül sok hasonló elemet lehet felfedezni:

– A Be. mindkét esetben szabályozza az együttműködés lehetőségét; az érvényesíteni kívánt polgári jogi igény megtérítésének lehetőségét; a feltételes ügyészi felfüggesztés keretében előírható kötelezettség teljesítésének lehetőségét, azonban amíg az egyik jogintézmény

³²⁹ Be. 410. §.

³³⁰ *Alapügyön* azt az ügyet értem, amelyben az egyezségkötés megtörténik.

³³¹ KISS Anna: *Vádalku magyar módra?* In: VÓKÓ György (szerk.): *Kriminológiai tanulmányok*. Országos Kriminológiai Intézet, 2019, 97.

esetében az ügyészség szabhatja meg az egyéb feltételeket, addig a másik esetben a terhelt vállalása kerül a szabályozás középpontjába. Az utóbbi esetben ugyanakkor a miniszteri indokolás is leszögezi, a törvény nem zárja ki, hogy a társadalmi hasznosságot mérlegelve azok vállalását az ügyészség is feltételül szabja az egyezség megkötéséhez.

– Az együttműködés lehetősége kapcsán arra külön érdemes utalni, hogy a szabályozás egyik jogintézménynél sem csupán az alapügyre fókuszál, hiszen az együttműködés az adott vagy más ügyben is elfogadható, honorálható³³², de mindkét esetben az érintett büntetőeljárásban részt vevő személy *terhelti pozícióban* van, ellenkező esetben más elterelés jöhet csak szóba³³³.

– A Be. 411. § (5) bekezdés *b)* pontjának szövegezésében egy érdekes fordulatot lehet felfedezni, hiszen abban a *polgári jogi igény* is szerepel, ami azonban az ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése szabályozásában értelemszerűen nem található, a vonatkozó törvényi rendelkezés ilyet nem tartalmaz³³⁴, ami az eltérés okát illetően rögtön ürügyet ad egy kis jogászkodásra. A Be.-ben következetesen végigvonuló alapvetés, hogy polgári jogi igényt kizárólag bíróság előtt lehet érvényesíteni, az alapügyben pedig csak a *sértett előzetes bejelentése szerint érvényesíteni kívánt polgári jogi igény* kielégítése merülhet fel a vádemelésig. A vád benyújtását követően a teljesítés határidejéig, azaz az előkészítő ülésig elvben már beszélhetnénk polgári jogi igényről, így ez a lehetőség indokolhatná a szövegezést, de a vállalás ebben az esetben is csak és kizárólag *az érvényesíteni kívánt polgári jogi igényre* vonatkozhat, így a polgári jogi igény fordulat valójában indokolatlannak tűnik.

– A határozat kilátásba helyezéséhez hasonlóan az egyezség is kombinálható a közvetítői eljárással³³⁵.

– Mindkét jogintézmény esetében lehetséges az olyan kötelezettség vállalása, illetve teljesítése, amely a feltételes ügyészi felfüggesztés keretében előírható³³⁶.

³³² Be. 404. § (3) bekezdés *a)* pont, illetve Be. 411. § (5) bekezdés *a)* pont.

³³³ Esetleg a feljelentés elutasítása „*sima*” nyomozási alku keretében [Be. 382. § (1) bekezdés]; vagy ügyészi engedélyes leplezett eszköz, a büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezése alkalmazása során [Be. 219. §].

³³⁴ Be. 404. § (3) bekezdés *b)* pont.

³³⁵ Be. 411. § (5) bekezdés *c)* pont.

³³⁶ Be. 419. § (2) bekezdés.

– A *teljesítési határidők* meghatározása kapcsán igyekszik a jogalkotó rugalmas lenni. A Be. 404. § (3) bekezdésében meghatározott feltételek teljesítésére a terheltnek az ügyészi határozat meghozataláig van határideje, azonban a törvény nem zárja ki, hogy az ügyészség a határozat vagy intézkedés kilátásba helyezésével kapcsolatos tájékoztatásában az előírt magatartási szabály teljesítését olyan határidőhöz kösse, amely egyébként összeegyeztethető a konkrét kilátásba helyezett ügyészségi döntés meghozatalával kapcsolatos, valamint az általános törvényi rendelkezésekkel³³⁷.

Az egyezség esetében a polgári jogi igényrel kapcsolatos vállalás az egyezség jóváhagyásáról döntő előkészítő ülésig, a feltételes ügyészi felfüggesztés keretében előírható kötelezettség vállalása pedig az ügyészség által megállapított határidőn belül teljesíthető.

Az előadottak alapján látható, hogy gyakorlatilag mindenféle magatartási szabály és kötelezettség teljesítése is előírható a terhelt számára, illetve vállalható a terhelt által, ami egyénre szabva leginkább szolgálja a speciális prevenciót, igazodva az ügy tárgyi súlyához és a konkrét elkövető társadalomra veszélyességéhez³³⁸.

A jogtudomány képviselőinek reflexiói közül egy érdekes gondolatmenetet itt kiemelnék. Bajnok István a polgári jogi egyezség büntetőeljárásban való érvényesülését vizsgálta egy tanulmányában, és arra a következtetésre jutott, hogy a polgári jogi igényérvényesítés érdekében is folyó – adhéziós – eljárásban a polgári jogi igényt érvényesítő sértett kárigényének rendezése csak bírói ítélettel történhet. Álláspontja szerint – figyelemmel a Be. Preambulumában is rögzített, kiemelt jogpolitikai célokra – a jogalkotó éppen azzal igazodna ezekhez a célokhoz, ha lehetővé tenné, hogy a magánfél és a terhelt a polgári jogi igény tárgyában egyezséget kössön a büntetőeljárás során is³³⁹.

Álláspontom szerint egy ilyen lehetőség számos problémás kérdést vetne fel, és a magam részéről inkább a miniszteri indokolásban kifejtett magyarázattal értek egyet, miszerint ez a büntetőeljárás jellegével összeegyeztethetetlen lenne.

³³⁷ Lásd a Be. 404-406. §-ához fűzött miniszteri indokolás magyarázatát.

³³⁸ GULYÁSNÉ BIRINYI Ildikó–PÁPAI-TARR Ágnes: *Néhány gondolat a büntetőjogi egyezségről*. *Ügyészek Lapja*, 2019/3., 29.

³³⁹ BAJNOK István: *Polgári egyezség a büntetőeljárásban*. *Jogtudományi Közlöny*, 2022/11., 440.

5.3.4. Az első évek jogalkalmazói tapasztalatai

A továbbiakban a *kezdeti jogalkalmazói tapasztalatok* eredményeként napvilágra került, az egyezség keretében vállalható jóvátételt érintő érdekesebb jogértelmezési kérdésekre térnek ki, amelyek kapcsán azt is jól szemléltetni lehet, hogy ezekre vajon a jogalkalmazó és/vagy a jogalkotó időközben reflektált-e, esetleg sikerült-e minden felmerült problémát megfelelően rendezni vagy még maradt megoldásra váró szabályozási kérdés. Miközben a jogalkalmazási problémák mögött rendre felsejlik az általam kutatott két elvi alapvetés párhuzama: *az időszerűség és a sértetti reparáció kérdése*.

5.3.4.1. A megtérítés határidejének és részlegességének kérdése

A megtérítés határidejének és részlegességének értelmezésével kapcsolatos kérdést vetett fel az a gyakorlatban felmerült eset, mely szerint a terhelt a nyomozás befejezéséig több százmillió forintot elő tudott volna teremteni, *de a vagyoni hátrány kisebbik részét csak későbbre vállalta volna*.

Amennyiben a jóvátétel a feltételes ügyészi felfüggesztés keretében előírható kötelezettség vállalásaként jelenik meg és nincs bejelentett, érvényesíteni kívánt polgári jogi igény, akkor a határidő megállapítása ügyészi mérlegelésen alapul, amit több körülmény is nehezít.

A Be. 411. § (5) bekezdés *b)* pontjára figyelemmel az egyezség esetében a polgári jogi igénnyel kapcsolatos vállalás az egyezség jóváhagyásáról döntő előkészítő ülésig teljesíthető.

Nyilvánvalóan az ügyésznek nincs semmilyen ráhatása az előkészítő ülés határnapjának meghatározására és a nyomozás határidejének meghosszabbítására sincs törvényes alap a terhelti vállalás érdekében, ezért az önmagában bizonytalansági faktor, hogy sikerül-e a rendelkezésre álló határidőben teljesíteni.

Az előkészítő ülés időpontját meghaladó teljesítés lehetősége ugyancsak kockázatot rejt magában, ugyanis az előkészítő ülés megkezdését követően több előre nem látható tényező is befolyásolhatja az eljárás befejezésének időpontját. Már az előkészítő ülésen is

jogerős bírói döntés születhet³⁴⁰, de az egyezség jóváhagyása után tárgyalás tartása sem kizárt³⁴¹. Az egyezségkötésen alapuló ítélet jogerőre emelkedését követően pedig a terhelt számára már nyilvánvalóan nem tud kényszerítő erővel jelentkezni a bűncselekménnyel okozott kár, vagyoni hátrány stb. önkéntes megtérítésének vállalása³⁴². Ennek tükrében logikusnak tűnik, hogy a Legfőbb Ügyészség által kialakított álláspont szerint az egyezség keretében az okozott *teljes vagyoni hátrány* megtérítésére kell kötelezni a terheltet és ez a tárgyalási kiindulópont az egyezség megkötésére irányuló egyezkedés során³⁴³. Ugyanakkor érdemes azon elgondolkodni, hogy ez az értelmezés összeegyeztethető-e azzal a jogalkotói szemlélettel, amely az egyezség ösztönzésének irányába mutat a szabályozás rugalmasságának kialakításával, hiszen a gyakorlat sok esetben elő tud állni olyan meglepő helyzetekkel, ahol a szűkítő értelmezés esetleg az alkalmazás gátja lehet. Nem lehet tudni, hogy utóbbi érv szerepet játszott-e abban, hogy a Legfőbb Ügyészség e szigorú értelmezésen utóbb némileg enyhített, de az tény, hogy a „*jogalkalmazói tapasztalatok alapján és az időközben elfogadott törvénymódosításokra figyelemmel*” felülvizsgálta az egyezségkötésre vonatkozó korábbi iránymutatásait³⁴⁴, amelyről az említett törvénymódosítás ismertetését követően kívánok részleteiben kitérni.

2020. év elején az Igazságügyi Minisztérium egy *nagyobb törvénymódosító csomag* előkészítésébe kezdett, mivel az igazságügyi reform részeként megjelent új büntetőjogi tárgyú kódexek (2012-ben az új Büntető Törvénykönyv, 2013-ban az új büntetés-végrehajtási törvény, 2017-ben pedig az új büntetőeljárás törvény) – ahogyan minden más jogszabály – folyamatosan formálódtak. Ennek eredményeként fogadta el a Parlament a büntetőeljárásról szóló törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2020. évi XLIII. törvényt (a továbbiakban: 2020-as Be. novella), melynek legtöbb módosítása 2021. január 1-jén lépett hatályba. Megjegyzésre érdemes, hogy a Be. a hatálybalépését követően több alkalommal módosult, de az első – a büntető jogalkalmazás, különösen a bírói gyakorlat tapasztalatait felhasználó – nagyobb volumenű novelláris módosítást a 2020-as Be. novella hajtotta végre.

³⁴⁰ Be. 504. § (6) bekezdés és Be. 736. § (1) bekezdés.

³⁴¹ Be. 737. § (1) bekezdés.

³⁴² Ennek megoldására elvben felmerült olyan „*jogalkalmazói forgatókönyv*”, amennyiben a terhelt vállalja a maradványösszeg részletekben való megfizetését, azt a felfüggesztett szabadságvesztés melletti pártfogó felügyelet elrendelése esetén a bíróság magatartási szabályként írná elő számára [Btk. 71. (3) bekezdés].

³⁴³ Lásd Emlékeztető, 174.

³⁴⁴ Legfőbb Ügyészség BF. 1398/2018.

A 2020-as Be. novella *több olyan módosítást is bevezetett, amely az egyezség szabályait is érinti*. Az egyik az előzőekben felvezetett problémára kínál megoldási opciót azzal, hogy *biztosítja a hathavi időtartamra való egyszeri felfüggesztés lehetőségét*³⁴⁵. A módosításhoz fűzött miniszteri indokolás szerint a Be. szabályai alapján az egyezség számos fakultatív eleme szabadon kialakítható. Ezek között a terhelt által vállalt egyéb kötelezettségek köre olyan, amelynek teljesítéséhez indokolt lehet határidőt biztosítani. A jelenlegi keretek között az ügyészségnek nincs kihatása arra, hogy a vádemelést követően a bíróság milyen határnapra tűzi ki az előkészítő ülés határnapját, és a nyomozásra-vádemelésre biztosított határidő meghosszabbítására sincs lehetőség azon az alapon, hogy a terhelt teljesítése ezalatt megtörténhessen. Ilyen környezetben a terhelt kénytelen azt a kockázatot vállalni, hogy ha az idő rövidségére tekintettel nem sikerül teljesítenie, az egyezség meghiúsul. Ennél világosabb és átláthatóbb kereteket biztosít a törvénymódosítás azzal, hogy az ehhez hasonló helyzetekre biztosítja a hathavi időtartamra való egyszeri felfüggesztés lehetőségét. Az új felfüggesztési okot a módosítás úgy illeszti be a többi közé, hogy ezzel együtt is csak egy elterelési lehetőség legyen az eljárás során, és a különféle típusú elterelő eljárások egymás alternatívái lehessenek.

Az egyezség szabályozása kapcsán bemutattam, hogy a Be. 411. § (1) bekezdés *e*) pontja alapján az egyezség opcionális részeként a terhelt által vállalt egyéb kötelezettségek írhatók elő a bűncselekménnyel okozott kár megtérítése érdekében. Ilyen egyéb kötelezettség lehet a Be. 411. § (5) bekezdés *b*) pontja alapján a magánfél polgári jogi igényének, illetve a sértett előzetes bejelentése szerint érvényesíteni kívánt polgári jogi igényének az egyezség jóváhagyásáról döntő előkészítő ülésig való kielégítése, valamint a Be. 411. § (5) bekezdés *d*) pontjára figyelemmel olyan egyéb kötelezettség vállalása, amelyre a feltételes ügyészi felfüggesztés keretében is sor kerülhet. Utóbbi a Be. 419. § (2) bekezdés *a*) pontja alapján a bűncselekménnyel okozott kár, vagyoni hátrány, adóbevétel-csökkenés, vámbevétel-csökkenés, vagy az elkövetési érték megtérítése, illetve *b*) pont alapján a sértettnek adandó jóvátétel más módja lehet. Az egyezségben tehát a terhelt különféle jogalapon vállalhatja az okozott kár, vagyoni hátrány megtérítését.

³⁴⁵ Be. 394. § (4) bekezdés *g*) pont, valamint Be. 395. § (1) bekezdés *d*) pont.

A Legfőbb Ügyészség ezzel kapcsolatban – a korábbi álláspontját is bizonyos tekintetben árnyaló – *fontos alapvetéseket* fogalmazott meg, amely a választott témám szempontjából is különös figyelmet érdemel³⁴⁶. Ebben leszögezte:

– A bűncselekménnyel okozott kár, illetve vagyoni hátrány megtérítésére vagy az annak révén szerzett gazdagodás elvonására két büntetőjogi, illetve büntető eljárásjogi jogintézmény ismert: a vagyonek Kobzás és a polgári jogi igény. Mivel ezek alapjául olyan jogviszonyok, követelések szolgálnak, amelyeken az ügyész kívül áll, és amelyekkel nem rendelkezik, *ezért főszabály szerint az okozott teljes vagyoni hátrány megtérítésére kell kötelezni a terheltet.*

– Ugyanakkor *nincs ok egyezség esetében sem a részleges megtérítés kizárásának.* A teljes vagyoni hátrány megtérítésére kötelezés, mint főszabály alóli kivételek meghatározása azonban csak számos további körülmény figyelembe vételével, a bűncselekménnyel okozott kár, illetve vagyoni hátrány megtérítésére vagy az annak révén szerzett gazdagodás elvonására vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel összhangban történhet.

– A bűncselekménnyel okozott kár, vagyoni hátrány *egy részének megtérítése nem szünteti meg a követelések fennmaradó részének érvényesíthetőségét, azaz a jóvátétel összegén felül maradt gazdagodás továbbra is vagyonek Kobzás tárgyát képezi, a megítélt ám meg nem térített polgári jogi igény pedig a fennmaradó összeg erejéig végrehajtható.*

- Így, ha a bűncselekmény révén szerzett vagyon meghaladja a polgári jogi igényt, a fennmaradó rész vagyonek Kobzás tárgya.
- A költségvetést károsító bűncselekmények esete bizonyos tekintetben különleges, de az elv ugyanaz, a kétszeres elvonás tilalmára is figyelemmel az el nem vont, meg nem térült bűncselekménnyel okozott kárt, vagyoni hátrányt, az adóbevétel-csökkenés, a vámbevétel-csökkenés összegét érintheti az egyezség.
- Egyes esetekben a bűncselekménnyel okozott kár, illetve vagyoni hátrány több elkövető cselekményének eredményeként keletkezik, vagy annak révén több elkövető (résztes, társtettes) gazdagodik. Az ilyen helyzetekben is felmerülhet a részleges jóvátétel teljesítésének lehetősége, a megtérítendő részösszegnek azonban ebben az esetben is el kell érnie az érintett terhelt gazdagodását.
- A Legfőbb Ügyészség álláspontja szerint a Be. 419. § (2) bekezdés *a*) pontjának szó szerinti értelmezése nem zárja ki az okozott kár megtérítésére való kötelezését annak a terheltnek sem, aki a bűncselekménnyel okozott kár, vagyoni hátrány révén nem gazdagodott (pl. hűtlen kezelés tette), akire tekintettel vagy cselekménye révén más

³⁴⁶ Legfőbb Ügyészség BF. 1398/2018. IV.

személy gazdagodott (pl. költségvetési csalás bűnsegédje), vagy akinek az érdekeltiségébe tartozó jogi személy gazdagodott (költségvetési csalás).

- Az egyezség alanya a terhelt, ily módon az egyezség kötelezettséget is csak a terheltre róhat, más személyre, jogi személyre nem. Következésképpen a jóvátétel megfizetése is főszabály szerint csak a terhelt saját vagyonából történhet. Ha a bűncselekménnyel okozott kár, vagyoni hátrány révén nem az adott terhelt, hanem pl. az érdekeltiségébe tartozó jogi személy gazdagodott (pl. költségvetési csalás révén egy gazdasági társaság), és a vagyonekobbzás alkalmazásának, vagy az adóhatóság határozata alapján történő befizetésre kötelezésnek a gazdasági társaság az alanya, akkor a terhelt vállalhatja, hogy a gazdasági társaságban fennálló tagsági, illetve vezető tisztségviselői szerepére figyelemmel, a gazdasági társaságot terhelő igényeket a gazdasági társaság kielégíti.

Álláspontom szerint az iránymutatás *lényeges előrelépést jelent a reparációs szemlélet kialakításának irányába*. Az egyik legfontosabb elvi tétel, amely kimondásra került, az az, hogy a részleges jóvátétel megfizetésének az állami büntető igény oldalán mutatkozó előnye az lehet, *ha az utólagos vagyonkutatással és a vagyonekobbzás végrehajtásával szemben az okozott kár, vagyoni hátrány egy része ténylegesen és késedelem nélkül megtérül*. Látható, hogy az előnyök körében az időszerűség itt is megkerülhetetlen szempont a megtérülés mellett.

Ezzel szemben kétségtelen, hogy az iránymutatás szigorú vonalat húz a főszabály szerinti eljárás és a kivételek alkalmazása között, mivel kimondja, hogy a teljes vagyoni megtérülés a főszabály, ezért ez a tárgyalási kiindulópont az egyezség megkötésére irányuló egyezkedés során; illetve a teljes vagyoni hátrány megtérítésére kötelezés, mint főszabály alóli kivételek meghatározása azonban csak számos további körülmény figyelembe vételével, a bűncselekménnyel okozott kár, illetve vagyoni hátrány megtérítésére vagy az annak révén szerzett gazdagodás elvonására vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel összhangban történhet. Vagyis gondos mérlegelést követel meg az eljáró ügyésztől. A teljes jóvátétel alóli kivételt megalapozó feltételek meghatározása tehát az adott ügy körülményeinek alapos értékelése révén, utólag ellenőrizhető mérlegelési szempontok szerint lehet elfogadható, ennek során az állami büntetőigény érvényesítése oldalán jelentkező előnyöket és az ellene szóló érveket kell ütköztetni.

Megítélésem szerint az említett útmutatás bár részletekbe menő direktívákat adott, de annak érdekében nem nehéz eltévedni, és jogalkalmazó legyen a talpán, aki magabiztosan tudja követni, és minden bizonytalanság nélkül meg tudja állapítani, milyen mérlegelési szempontok alapján kizárható vagy támogatható teljes bizonyossággal a részleges megtérítés. Ha ez így van, akkor e szerint a legbiztosabb tájékozási pont mégis a teljes megtérülés megkövetelése, ebben az esetben viszont fennáll az a veszély, hogy az iránymutatás nem érte el kellően a célját.

Hogy ez mennyire így van, a közelmúlt fejleményei igazolják. Ugyanis időközben megjelent az *egyezségkötésről szóló 1/2024. (VIII. 31.) LÜ h. körlevél*, amely az ismertetett iránymutatásokat részben pontosítja, részben felülírja, de mindenképpen átláthatóbb, és az értelmezéshez világosabb követleményeket fogalmaz meg. Erre a későbbiekben fogok részletesen kitérni.

5.3.4.2. Az azonos tényállás és minősítés kérdése

Ugyancsak a gyakorlatban merült fel az az érdekes értelmezési kérdés, amely a Be. 424. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezéssel függ össze. E szerint, ha az ügyészség és a terhelt egyezséget kötött, az ügyészség a jegyzőkönyvbe foglalt egyezséggel *azonos tényállás és minősítés miatt* emel vádat.

Egyik oldalról megközelítve, ha a vádemelést követően a jóvátételt határidőn belül teljesítik, illetőleg a magánfél polgári jogi igényét, illetve a sértett előzetes bejelentése szerint érvényesíteni kívánt polgári jogi igényét az egyezség jóváhagyásáról döntő előkészítő ülésig kielégítik, akkor ez a tény utóbb a tényállás részévé válik. A Be. 734. § (1) bekezdés *a)* pontjában foglaltakat szigorúan értelmezve ebben az esetben a bíróságnak *meg kell tagadnia* az egyezség jóváhagyását, mivel a vád a jegyzőkönyvbe foglalt egyezségtől eltér, hiszen az egyezség és a vádirat közös kötelező tartalmi eleme a bűncselekmény pontos leírása³⁴⁷. Ebben az esetben is az a kérdés, hogy ez az értelmezés vajon megfeleltethető-e a jogalkotói akaratnak?

³⁴⁷ Be. 410. § (2) bekezdés *a)* pont, 422. § (2) bekezdés *b)* pont.

Más aspektusból viszont a Be. 411. § (1) bekezdés *e*) pontja, valamint az (5) bekezdés *b*) és *d*) pontja alapján a terhelt által vállalt kötelezettség nem a bűncselekmény történeti tényállásához tartozó körülmény, így a kötelezettség teljesítésének ténye az egyezségkötést követő vádemelés esetén a vádirat „közlöm” rovatában feltüntethető³⁴⁸.

Álláspontom szerint egyértelműen az utóbbi megközelítés a helyes. Az utólagos jóvátétel az 56. BK vélemény III. 9. pontjára is figyelemmel büntetés kiszabási körülmény, enyhítő körülmény, nem a történeti tényállás része.

Mindezt azonban én egy további értelmezési szemponttal is kiegészíteném. Amennyiben az első érv mellett tennénk le a voksot és elfogadnánk, hogy az utólagos jóvátétel szükségszerűen a tényállás része, álláspontom szerint akkor sem lehetne az egyezség jóváhagyását megtagadni. A megtagadás ugyanis a Be. 734. § (1) bekezdés *a*) pontja alapján akkor kötelező, ha a vád és a 424. § (2) bekezdése szerinti indítványok a jegyzőkönyvbe foglalt *egyezségtől eltérnek*. Márpedig a tényállás utóbbi, a jóvátétel tényével való kiegészítése az egyezségtől nemhogy nem tér el, de annak maradéktalanul megfelel, ami végső soron a Be. Preambulumában – többek között – elsődleges jogalkotói célként nevesített hatékony, észszerű határidőn belül lefolytatott eljárás igényének, valamint a sértetti jogok hangsúlyosabb érvényesítésének felel meg.

A Legfőbb Ügyészség ebben a kérdésben is állást foglalt. E szerint a felvetett probléma alapját a Be. 424. § (1) bekezdésének egyértelmű törvényi rendelkezése képezi. Az egyezség és a vádirat közös kötelező tartalmi eleme a bűncselekmény tényállásának pontos leírása [Be. 410. § (2) bekezdés *a*) pont, 422. § (1) bekezdés *b*) pont]. A Be. 411. § (1) bekezdés *e*) pontja és az (5) bekezdés *b*) pontja alapján a terhelt által vállalt egyéb kötelezettség teljesítése *nem a bűncselekmény történeti tényállásához tartozó körülmény*, hanem az egyezség hatályosulásának olyan feltétele, amelyet az ügyészség a vádemelés, illetve a váddal való rendelkezés körében, a bíróság pedig az egyezség jóváhagyásával kapcsolatos döntése során vizsgál³⁴⁹.

³⁴⁸ 9/2018. (VI. 29.) LÜ utasítás az előkészítő eljárással, a nyomozás felügyeletével és irányításával, valamint a befejező intézkedésekkel kapcsolatos ügyészi feladatokról 57. § (5) bekezdés.

³⁴⁹ Legfőbb Ügyészség BF. 1398/2018. II.

5.3.4.3. A korábbi beismerés kérdése

Szintén a jogalkotói szándék feltárását igénylő, izgalmas kérdésként merült fel korábban – hasonlóan az ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése magyarázatánál, de talán itt még fajsúlyosabban –, hogy *korábbi beismerés esetén köthető-e egyezés?* Filmes szlengben csak spoilerezésnek hívják, ha valaki előre lelövi a poént, de jogászok közt ez fel sem merülhet, hiszen mindenki tisztában van azzal, hogy a felvezetett jogalkalmazási probléma a hatályos szabályozás szerint már nem probléma, mégis annak érdekes értelmezési kérdései – álláspontom szerint – fontos tanulsággal szolgálhatnak a jövőre vonatkozóan is, különösen az, hogy a jogalkotó viszonylag gyorsan reagálva tett pontot a jogalkalmazási polémiára.

A témával először Polt Péter foglalkozott behatóbban egy tanulmányában³⁵⁰. A Fővárosi Főügyészség gyakorlatában merült fel az a kérdés, amelynek alapját a Be. 407. §-ához fűzött, legfőbb ügyészségi álláspontot megjelenítő Emlékeztető képezte, mely szerint az egyezés tartalmi meghatározására is figyelemmel a bűncselekményt, illetve bűncselekményeket *már beismert terheltet illetően nem alkalmazható* a jogintézmény. A szerző a problémát azonban nemcsak általánosan, hanem konkrét példán keresztül is szemléltette, ugyanis joggal merült fel az, hogy sérti-e a Be. alapelveként felmerülő tisztességes eljárás követelményét, ha az előbb beismerő, majd utána egyezésre törekvő terhelt hátrányosabb helyzetbe kerül, mint az a terhelt, aki előbb felhívja a hatóságot az egyezési eljárás megkezdésére, megállapodik az egyezés tartalmában, majd ezzel párhuzamosan beismeri a bűncselekmény elkövetését, ami adott esetben együttműködés esetén a Btk. kétszeres leszállást engedő szakaszának alkalmazását is lehetővé teszi vele szemben³⁵¹.

Álláspontom szerint az egyezés célja nem más, mint az, hogy a terhelt a bíróság előtt tegyen beismerő vallomást. Amennyiben ez nem vagy nem az egyezésnek megfelelően történik, akkor a bíróság az egyezséget megtagadja, és a továbbiakban az egyezés sem az ügyészséget, sem a terheltet nem köti. A lényeg tehát, hogy a beismerés, amely a bíróság előtt megtörténik és alapvető feltétele az egyezés jóváhagyásának, garanciális okokból szigorú

³⁵⁰ POLT Péter: Az egyezés. *Magyar Tudomány*, 2020/5., https://mersz.hu/dokumentum/matud__821 (2025. január 20-i letöltés)

³⁵¹ Btk. 83. § (2) bekezdés.

formaságok mellett megfelelően rögzüljön a vádemelés előtt. A Be. LXV. Fejezetének megjelölése (Egyezség a bűnösség beismeréséről) is ezt fejezi ki és ennek megfelelően valóban a jövőre utal, ugyanakkor pont ezért nem releváns, hogy a beismerés rögzülésének a vádemelést megelőzően milyen előzménye volt: tett-e esetleg a terhelt korábban beismerő vallomást, illetve hányszor tett.

A 2020-as Be. novella megszüntette a jogalkalmazási bizonytalanságot, és a Be. 407. § (1) bekezdés utolsó mondataként beillesztésre került, hogy *az egyezségkötésnek nem akadályja, ha a gyanúsított a bűncselekmény elkövetését beismerte.* A módosításhoz fűzött miniszteri indokolás ebben az esetben is fontos elvi alapvetéseket fogalmaz meg. E szerint *„[A] terhelt mellett az ügyészség számára is nyitott az egyeztetési folyamat az egyezség tárgyai tekintetében, köztük a bűnösség beismerése kérdésében is. Ebből következően sem a folyamat megindításának, sem az egyezségkötésnek nem feltétele az, hogy az egyezség egyik tárgya, a beismerés már adott legyen. A Be. XCIX. Fejezete szerinti egyezség esetén lefolytatandó eljárás eredeti jogalkotó szándék szerinti lényege, hogy a terhelt az egyezségbe foglalt bűncselekmény vonatkozásában a bűnösségét a bíróság előtt, az előkészítő ülésen ismeri be. Ezzel ellentétes megoldás esetén a Be.-ben elegendő lett volna a beismerést pusztán a külön eljárás alaki feltételeként szabályozni. Ennek megfelelően a Be. 407. § (1) bekezdésében az egyezség nyelvtani értelemben vett tárgya nem a megállapodásba foglalt beismerés, hanem annak bíróság előtti kimondása. Ezt támasztja alá az a körülmény is, hogy az egyezségbe foglalt beismerés a terhelt azzal ellentétes bíróság előtt tett nyilatkozata eredményeképpen – függetlenül a terhelt vallomásának felhasználhatóságától – érvénytelenné válik. Ezért önmagában a nyomozás során tett beismerő nyilatkozat, illetve a bűncselekmény elkövetésének elismerése a jogszabály nyelvtani értelmezése alapján sem zárhatja ki önmagában az egyezség megkötését”.*

Az indokolás magáért beszél. Számomra azonban érdekes fejlemény, hogy a jogalkotó mennyire célzottan, lényegében egy értelmező rendelkezés bevezetésével teremtett egyértelmű, világos helyzetet az egységes jogalkalmazás érdekében.

Ami viszont még ennél is fontosabb a témám szempontjából az a jogalkotói magyarázat, *jogalkotói „üzenet,”* amely a reparációs lehetőséget érintően jelent meg, és amely más értelmezési kérdésben is fontos iránytű lehet a jogalkalmazók számára.

5.3.4.5. Az egyezségkötési tilalmak

A következőkben vázolt szabályozási kérdés azért nagyon érdekes számomra, mert először normaszinten szűrt szemet, és okozott fejtörést, majd később vált számomra nyilvánvalóvá, hogy ez jogalkalmazási bizonytalanságot is okozhat, pedig első olvasatra igazán *egyszerű törvényi tilalom* megfogalmazásáról van szó. Nem tagadom, hogy ez közvetlen kapcsolatban nem áll a sértetti reparációval és az időszerűséggel, azt viszont állítom, hogy megfelelő gondolati szálon, közvetett módon akár ide is eljuthatunk, igyekszem majd erre is rávilágítani.

A Be. 411. § (6) bekezdés közlőnyállapot szerinti szövege szerint a kényszergyógykezelés, az elkobzás, a vagyonekobzás és az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele nem képezheti egyezség tárgyát.

A vonatkozó miniszteri indokolás szerint a törvény az egyezség köréből *a Btk. értelmében kötelezően elrendelendő* kényszergyógykezelést, elkobzást, vagyonekobzást és elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételét kizárja.

A kommentári magyarázat szerint a Be. az egyezség köréből a Btk. értelmében kötelezően elrendelendő kényszergyógykezelést, elkobzást, vagyonekobzást és elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételét kizárja. Ez *nem jelenti azt*, hogy olyan ügyben, amelyben kötelezően vagyonekobzásnak vagy elkobzásnak van helye, *nem lehet egyezséget kötni, csupán azt jelenti, hogy ezek alkalmazásától nem lehet eltekinteni*. Azonban a kötelező kényszergyógykezelés alkalmazásának felmerülése esetében fogalmilag kizárt az egyezség megkötése, hiszen a terhelt nincs beszámítási képessége birtokában, amely az egyezség kezdeményezésének már előfeltétele lenne³⁵².

E gondolatmentnek megfelelően jegyzi meg Polt Péter, hogy e tilalom nem jelentheti azt, hogy a Btk. értelmében kötelezően elrendelendő kényszergyógykezelést, elkobzást, a vagyonekobzást, illetve az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételét illetően a vagyonekobzásról vagy elkobzásról ne lehetne egyezséget kötni, éppen ellenkezőleg, ezek

³⁵² POLT Péter (szerk.): *Kommentár a büntetőeljárás törvényéhez*. 1. kötet., Wolters Kluwer, Budapest, 2018, 808.

alkalmazásától nem lehet eltekinteni. Fogalmi képtelenség viszont a beszámítási képességgel nem rendelkező terhelt konszenzusos részvétele az egyezségben³⁵³.

A 2020-as Be. novella további tilalmakkal egészítette ki a szabályozást. 2021. január elsejétől nem képezheti az egyezség tárgyát – a büntügyi költség viselése kivételével – más, az egyszerűsített felülvizsgálati eljárás tárgyát képező kérdés, továbbá a polgári jogi igény vagy a szülői felügyeleti jog megszüntetése.

A módosítás miniszteri indokolása szerint a novella a normaszövegből eredő bizonytalanságot akként rendezi, hogy az egyezség fakultatív tartalmi elemeit rugalmasan, a Btk. alapján a büntetés kiszabása során meghozható minden egyéb rendelkezésben jelöli meg. Ehhez képest értelmezhető a tilalmak listája, melyek körében – a Be.-n belüli következetesség érdekében – szükséges módosítást eszközölni. Ennek alapja, hogy az egyezségkötési folyamat során *ne képezhesse alku tárgyát a törvény kötelező rendelkezése*. A hivatkozott rendelkezések alapja olyan törvényi parancs, amelyet a perorvoslat során az indítvány tartalmától függetlenül érvényesíteni kell, illetve amely kérdésekben a jogerő feloldására hivatalból is sor kerülhet.

Gulyásné Birinyi Ildikó és Pápai-Tarr Ágnes szerint védői részről vitatott az elkobzás és vagyonekobzás intézkedések kizárása az egyezség köréből, hiszen sok esetben mindkét intézkedés igen jelentős anyagi terheket róhat a terheltre³⁵⁴.

Mindezek alapján felmerül a kérdés, hogy a kötelezően alkalmazandó intézkedések az egyezség *tartalmi részét* képezhetik-e úgy, hogy az *egyezség (egyezkedés) tárgyai* nem lehetnek, vagy az egyezség egyáltalán nem terjedhet ki e büntetőjogi szankciókra. A minősítés és a tényállás sem lehet konszenzus tárgya, ugyanakkor azok az egyezség kötelező tartalmi elemeit képezik.

Az ügyészség egyezség tárgyában folytatott vizsgálatáról készült összefoglaló jelentés egyes megállapításai is azt tükrözik, hogy nem feltétlenül elméleti a felvetés. A jelentés szerint elenyésző számban, de előfordult a gyakorlatban a Be. 411. § (6) bekezdésében foglalt

³⁵³ POLT Péter: *Az egyezség*. Magyar Tudomány
https://mersz.hu/dokumentum/matud_821 (2025. január 20-i letöltés)

³⁵⁴ GULYÁSNÉ BIRINYI Ildikó–PÁPAI-TARR Ágnes: *Néhány gondolat a büntetőjogi egyezségről*. *Ügyészek Lapja*, 2019/3, 29-30.

törvényi tilalom megsértése azzal, hogy az egyezség magában foglalta, hogy a nyomozó hatóság által a terheltől lefoglalt kábítószer elkobzását a terhelt tudomásul veszi; azzal, hogy a megkötött egyezség kiterjedt az elkövetés eszközének elkobzására; valamint azzal, hogy a megkötött egyezség részét képezte a vagyoneklobzás. A Legfőbb Ügyészség iránymutatásának lényege szerint indokolt, hogy az ügyészség az egyezség megkötéséről szóló jegyzőkönyvben a tilalmakra vonatkozó törvényi korlátozást is közölje, így a terhelt valamennyi releváns körülmény ismeretében dönthet az egyezség megkötésének kérdésében, aminek részét képezi, hogy tisztában legyen azzal, hogy például az ügyében az ügyészség vagyoneklobzást fog indítványozni, és az milyen mértékű lesz. A Be. 411. §-ának (6) bekezdése szerinti jogintézményekre vonatkozó közléseket célszerű a megkötött egyezség tartalmi elemeitől egyértelműen elkülönülő módon feltüntetni³⁵⁵. Ez a követelmény pedig minden bizonnyal a fair eljárás elvének következetes képviselését is célozza.

Meglátásom szerint az egyezségi tilalmak – helyesen – *nem képezhetik az egyezség tárgyát, a tartalmát viszont annál inkább.*

Ez a normaszöveg szintjén viszont nincs következetesen, koherens módon szabályozva, így annak módosítása feltétlenül szükséges lenne a bizonytalansági tényezők megszüntetésére. Ennek maradéktalan kidolgozására már csak a dolgozat belső arányainak megtartása végett sem vállalkozhatom, de néhány esszenciális kérdéssel közelebb vihet a megoldáshoz:

– Álláspontom szerint következtelen a törvény fogalomhasználata, mivel a Be. az egyezség kötelező tartalmi elemeinél – többek közt – úgy fogalmaz, hogy az egyezség *tartalmazza az egyezség tárgyát képező* bűncselekmény tényállásának leírását és Btk. szerinti minősítését³⁵⁶, miközben tudjuk, hogy a minősítés és a tényállás egyezség (egyezkedés) tárgya valójában nem lehet. Ezzel szemben a Be. 411. § (1) bekezdés *a)* pontja szerint az egyezség tartalmazhatja a mellékbüntetést, illetve *a büntetés vagy intézkedés mellett is* alkalmazható intézkedést. A Btk. 63. § (4) bekezdésére figyelemmel utóbbi nem lehet más, mint az elkobzás, a vagyoneklobzás és az elektronikus adat végleges hozzáférhetlenné tétele. Igaz, hogy a Be. 411. § (6) bekezdése a tilalmak körében úgy fogalmaz, hogy azok egyezség

³⁵⁵ Összefoglaló jelentés a Be. LXV. Fejezete szerinti egyezség vizsgálatáról, Legfőbb Ügyészség NF. 2456/2019/51-I.

³⁵⁶ Be. 410. § (2) bekezdés *a)* pont.

tárgyát nem képezhetik, de – helyes értelmezéssel – ez azt is jelenti, hogy ezek az *egyezség tartalmi elemei lehetnek*, illetve kötelező esetekben *szükségszerűen az egyezés tartalmi körébe tartoznak*.

– Az előző kérdéskörhöz kapcsolódik, hogy mi van az olyan intézkedéssel, amely kivételesen mellőzhető, *mérlegelés tárgya lehet*. A Btk. 73. §-a szerint az elkobzás – a törvényben meghatározott esetekben – kivételesen mellőzhető, ha az az elkövetőre vagy a tulajdonosra a bűncselekmény súlyával arányban nem álló, méltánytalan hátrányt jelentene. Ebben az esetben vajon tilalmazott-e az egyezés (egyezkedés) vagy sem?

– Mi a helyzet a *pártfogó felügyelettel*, amely szükségszerűen járulékos: büntetés vagy intézkedés mellett alkalmazható, ugyanis nyelvtani értelmezéssel sem a Be. 410. § (2) bekezdés *c)* pontja, sem a 411. § (1) bekezdés *a)* pontja körébe nem illeszthető. Arról nem is beszélve, hogy a pártfogó felügyeletnek is vannak mérlegelhető esetei³⁵⁷.

– Nyilván az *egyszerűsített felülvizsgálat tárgyát képező kérdések* további elmélkedésre adnak okot. Csak példaként vetem fel a *pártfogó felügyelet* elrendeléséről vagy a *bűnügyi költségről* való rendelkezést, amelyre az egyezés kifejezetten kiterjedhet³⁵⁸.

– A *polgári jogi igény érvényesítésével okozati összefüggésben felmerült* – bűnügyi költségnek nem minősülő – *költségről* való rendelkezés is az egyszerűsített felülvizsgálat tárgyát képező kérdések körébe tartozik. Nem melleleg a reparációs témához is kapcsolódik. E tekintetben a Be. 555. § (2) bekezdésének *e)* pontja szerint a polgári jogi igény érvényesítésére és elintézésére a polgári perrendtartásról szóló törvény következő rendelkezéseit kell alkalmazni a polgári jogi igény érvényesítésével okozati összefüggésben felmerült azon költségre, amely e törvény alapján nem bűnügyi költség. A vonatkozó kommentári magyarázat szerint a költségekre vonatkozó rendelkezéseket a Pp. 78-102. §-ai tartalmazzák. A polgári jogi igény érvényesítésével okozati összefüggésben felmerült költség fogalma a perköltség Pp. 80. §-a szerinti definíciójából kiindulva határozható meg, az a magánfélnél és a terhelnél – a perben vagy azt megelőzően – a jog polgári jogi igényként történő érvényesítésével okozati összefüggésben és szükségképpen felmerült minden

³⁵⁷ Btk. 69. § (1) bekezdés.

³⁵⁸ Be. 411. § (1) bekezdés d) pont, Be. 411. § (4) bekezdés.

költség³⁵⁹. Mindezek megvilágítása sem segít azonban megérteni azt, hogy ebben az esetben milyen „*kogens*” törvényi rendelkezés indokolta a tilalmi kör kiegészítését.

– Ugyancsak „*húsba*” és témába vágó kérdés, hogy *nem képezheti az egyezség tárgyát a polgári jogi igény*. Bajnok István szerint a polgári jogi egyezségtől el kell határolni a büntetőeljárású egyezséget. Utóbbi keretében a terhelt vállalhatja, hogy a magánfél polgári jogi igényét, illetve a sértett előzetes bejelentése szerint érvényesíteni kívánt polgári jogi igényt az egyezség jóváhagyásáról döntő előkészítő ülésig kielégíti, „*[e]z azonban nyilván nem tekinthető a polgári jogi igény tárgyában létrejött és a büntetőbíróság által jóváhagyható egyezségnek, hiszen a terhelt által vállalt kötelezettség a szabályozásból következően egyoldalú, vagyis nélküli a megállapodás (azaz a közös akaratnyilvánítás) egyik alapvető fogalmi elemét*”. A szerző szerint „*talán*” ezt fejezi ki a Be. 411. § (6) bekezdésben írt tilalom, miszerint nem képezheti egyezség tárgyát a polgári jogi igény. Bár azt is hozzáteszi, hogy ebben az esetben teljesen felesleges ezt kimondani, mivel fogalmilag kizárt, hogy az ügyészség állapodjon meg a terhelttel a magánfelet illető igény tárgyában³⁶⁰. Bajnok István jól látja, hogy az almat nem lehet összevetni a körtével, ugyanis a polgári jogviszonytól eltérően az egyezség esetében az állami büntetőhatalmat képviselő ügyészség és a terhelt kerül egyezségkötési helyzetbe.

– Végül rendszertani megközelítés szerint számomra az sem stimmel teljesen, hogy „*Az egyezség tartalma*” alcím alatt nyert szabályozást az egyezség tárgya alóli törvényi tilalom.

5.3.4.6. Egyezség a pénzmosás elkövetőjével

Az egyezség keretében történő jóvátétel kapcsán egy *konkrét ügyben* felmerült további érdekes jogalkalmazói kérdésre szeretnék rávilágítani, amely kapcsán a Legfőbb Ügyészség egy iránymutatásban fejtette ki az álláspontját³⁶¹.

³⁵⁹ POLT Péter (szerk.): *Kommentár a büntetőeljárású törvényhez*. 2. kötet., Wolters Kluwer, Budapest, 2018., 1159.

³⁶⁰ A szabályozási történet részletesebb feldolgozására lásd BAJNOK István: *Polgári egyezség a büntetőeljárásban*. Jogtudományi Közlöny, 2022/11., 439.

³⁶¹ Legfőbb Ügyészség TPK. 6099/2017/4-I.

Az igényelt jogértelmezési kérdést, hogy a pénzmosás elkövetője (vagy a terhelt hozzátartozója) az egyezségkötés keretében teljesíthet-e jóvátételt az alapcselekmény sértettjének.

A kérdésre adott választ az határolja el, hogy a pénzmosással megalapozottan gyanúsítható terhelt a pénzmosás előcselekményeként megvalósított csalás elkövetésében is részt vett vagy sem. Előbbi esetben a csalás sértettje a neki okozott kár alapján polgári jogi igényt érvényesíthet a terhelttel szemben, aki az egyezségben vállalhatja, hogy azt az előkészítő ülésig kielégíti³⁶². Elvben annak sincs akadálya, hogy a sértett a polgári jogi igény biztosítása érdekében zár alá vétel alkalmazását indítványozza³⁶³, amelyre az ügyész belátásától függően nyilatkozatot tehet³⁶⁴.

Abban az esetben, ha a pénzmosás elkövetője a vagyon elleni alapcselekményben nem vett részt, úgy vele szemben polgári jogi igény érvényesítésének sem lehet helye.

A szabályozási előzményekre is figyelemmel is kijelenthető, hogy a pénzmosás járulékos jellege miatt az orgazdasággal esik azonos jogi megítélés alá³⁶⁵, így az orgazdaság kapcsán kialakított jogértelmezési gyakorlat a pénzmosásra is megfelelően irányadó³⁶⁶. A két bűncselekmény a polgári jogi igény szempontjából sem különbözik egymástól, ezért a 4/2004. számú BJE határozatban az orgazdaság tekintetében kifejtettek a pénzmosásra nézve is érvényesek.

A 4/2004. BJE. III. pontjának 4. bekezdés szerint *„az orgazdaság alapbűncselekményeit tekintve sértett az a természetes vagy jogi személy, akinek vagyoni viszonyait az adott bűncselekmény közvetlenül érintette. Az orgazdaság esetében viszont új, önálló bűncselekmény megvalósulásáról van szó, amelynek kapcsán az alapbűncselekmény sértettjének közvetlen érdekséreleme már nem áll fenn. Ebből következően az orgazdaság*

³⁶² Be. 411. § (5) bekezdés b) pont.

³⁶³ Be. 325. § (1) bekezdés.

³⁶⁴ Legfőbb Ügyészség által a Be. alkalmazásának kérdéseiről kiadott, LFNIGA//142/2019. számú Emlékeztető Be. 325-327. §-ához fűzött magyarázatának 1) és 2) pontja.

³⁶⁵ A büntetőeljárásról szóló törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2020. évi XLIII. törvény törvény 2021. január 1-jei hatállyal módosította a Btk. pénzmosás tényállását, egyben formálisan hatályon kívül helyezte (beolvasztotta a pénzmosásba) az orgazdaság tényállását.

³⁶⁶ Lásd az 1/2017. (VII.31.) LÜ h. körlevél 11. pontját, mely szerint a 4/2004. BJE határozatban az orgazdaság rendbeliségével és folytatólagos elkövetésével összefüggésben kifejtettek a pénzmosásra is megfelelően irányadók.

bűncselekményének passzív alanya (sértettje) nincs, ezért az alapbűncselekmény sértettje az gazdaság miatt indult büntetőeljárásban csupán az egyéb érdekelt (Be. 55. §) pozícióját töltheti be [eltekintve természetesen a Be. 55. §-ának (2) bekezdésében írt esettől], így magánfélként, pótmagánvádlóként értelemszerűen nem léphet fel.”

Ezt támasztja alá a Be. 56. § (1) bekezdés normaszövege, mely szerint a büntetőeljárásban polgári jogi igényként az a) kártérítésre, vagy b) dolog kiadására vagy pénz fizetésére irányuló követelés érvényesíthető, amely a vád tárgyává tett cselekmény közvetlen következtében keletkezett, vagyis a szabályozás közvetlen okozati összefüggést kíván meg a vád tárgyává tett magatartás és a kár bekövetkezése között. Ilyen „közvetlen oksági kapcsolat pedig csak azoknál a bűncselekményeknél állapítható meg, amelyeknél a kár vagy a vagyoni hátrány okozása a cselekmény szükségszerű velejárója, azaz törvényi tényállási eleme. Ide tartozik a vagyon elleni és a vagyon elleni erőszakos, továbbá a gazdasági, a szellemi tulajdon elleni valamint a költségvetést károsító bűncselekmények jelentős része.”³⁶⁷

Az alapcselekményként megvalósított csalás sértettje ezért a pénzmosás elkövetőjével szemben a vagyoni érdekelt jogállásából fakadó jogosítványokat gyakorolhatja³⁶⁸, polgári jogi igény előterjesztésére azonban nem, ebből következően pedig polgári jogi igényt biztosító zár alá vétel elrendelésének indítványozására sem jogosult.

Ennek ellenére annak nincs akadálya, hogy a járulékos deliktum elkövetője egyezségkötés keretében térítse meg a sértettnek az alapcselekménnyel okozott kárt, hiszen a Be. 411. § (5) bekezdés d) pontja alapján a terhelt az egyezség keretében egyéb olyan kötelezettség teljesítését is vállalhatja, amely a feltételes ügyészi felfüggesztés keretében előírható.

A Legfőbb Ügyészség állásfoglalása arra is kitér, hogy az egyezség az eljárásban részt nem vevő személyekre nem róhat terhet, ezért a jóvátételt a terhelt hozzátartozói közvetlenül a sértettnek nem teljesíthetik.

³⁶⁷ SZEZHŐ Katalin: *Polgári jogi igény a büntetőeljárásban*. Magyar Jog, 2018/9., 492-493.

³⁶⁸ Be. 57. § (2) bekezdés.

5.3.5. Az egyezség jogintézményének értékelése a tudományos megítélés, a gyakorlati tapasztalatok és a számadatok tükrében

A Be utóéletét vizsgáló szakmai konferenciák tapasztalatai alapján kijelenthető, hogy mind a jogalkalmazók körében, mind a tudományos életben igen eltérő e jogintézmény megítélése. Utaltam már arra, hogy az egyezség bírálata nagyon sok esetben a mennyiségi tényezőkön alapul, azaz, ha megvizsgáljuk a gyakorlat számmutatóit, az könnyen ad alapot negatív következtetések levonására. A konszenzus- és opportunizmus-barát nézőpont képviselői viszont sokkal inkább a jogintézmény szabályozásában rejlő lehetőségek mellett hoznak fel érveket.

Az viszont tény, hogy a jogintézmény élénk érdeklődés kereszttüzében áll, senkit nem hagy hidegen. Továbbá érdekes, hogy a „*Carthago delenda est*” gondolat a tárgyalásról lemondás jogintézményével ellentétben mégsem merült fel az egyezséggel kapcsolatban, de legalábbis ilyenrel még nem igazán találkoztam.

Az egyezség megosztó jellege kapcsán tehát fontosnak tartom feltenni azt a kérdést: szükség van-e erre a jogintézményre; mennyiségi vagy minőségi alapon kell értékelni a látható eredményeket?

Természetesen minden eddig felmerült jogos vagy kevésbé jogos kritikára már csak területi okokból sem lehetséges kimerítően reflektálni, nem is ez a célom. Egyébként sem tisztem megvédeni az egyezséget a bírálatokkal szemben, sokkal inkább néhány lényeges észrevételt szeretnék – az eltérő álláspontok tiszteletben tartása mellett – árnyalni, a saját nézőpontomból.

5.3.5.1. Az anyagi igazság csorbulása

Az egyezség kérdésének boncolgatását sokan a „*kályhától*” kezdik, és a konszenzusra épülő, opportunistá jellegű jogintézmény kapcsán fontosnak tartják az érvrendszerüket az anyagi igazság koordinátáihoz igazítani. Nem véletlen ez, hiszen a kontinentális, vegyes eljárási rendszerünk egyik alapvető tartópillére az anyagi igazság. De, hogy ez kinek mit

jelent, meglátásom szerint igen változó. Van, aki ennek szimbolikus jellegét hangsúlyozza, van, aki szerint ennek maradéktalanul meg kell felelni³⁶⁹.

Az közismert, hogy az angolszász hagyományokra épülő eljárási rendszerekben a klasszikus vádalkunak hagyományosan nagy szerepe van a büntetőeljárásokban³⁷⁰.

Kovács Tamás szerint „[ú]gy tűnik, hogy a kontinentális rendszerű országokban a jogtudósok, a jogalkalmazók többsége, de a laikus közvélemény máig fenntartásokkal viseltet az angolszász vádalkuval szemben, a »kufárszellemű« megoldást saját jogi hagyományaival, jogi kultúrájával szemben testidegennek tartja dacára annak, hogy nem vitatják a klasszikus jogi elveiknek nem mindenben megfelelő, de a tehercsökkentés és hatékonyság növelés szorító szükségessége miatt elkerülhetetlen vádalkuszerű megoldások bevezetését.”³⁷¹ Ugyanebben a tanulmányában leszögezi, hogy a büntetőeljárás elsődleges célja az anyagi igazság kiderítése, melyet nem írhat felül semmilyen praktikus vagy célszerűségi szempont sem.

Gulyásné Birinyi Ildikó és Pápai-Tarr Ágnes szerint a tudomány művelői és a jogalkotó évtizedek óta keresik az eljárás gyorsításának azon lehetőségeit, amelyek még a büntetőeljárás klasszikus alapelveinek bizonyos csorbítása mellett is beilleszthetők a nemzeti büntetőeljárásokba, és amelyek jó szolgálatot tehetnek az ügyek észszerű időben történő befejezésében³⁷².

³⁶⁹ Kónya István szerint a Be.-ben az a fordulat, hogy a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság „*döntését valósághű tényállásra alapozza*”, nem az anyagi igazsághoz eljutás próbálkozását jelenti, hanem annak bekövetkezett, valósággal egyező, kétségbevonhatatlan igazságtartalmát határozza meg fundamentális követelményként. KÓNYA István: Kúriai szemmel az új büntetőeljárásról. *Ügyvédek Lapja*, 2017/6., 22.

³⁷⁰ Lásd például Avishalom–GAZAL–AYAL, Oren–GARCIA, Stephen M.: *Fairness and the willingness to accept plea bargain offers*, *Journal of Empirical Legal Studies* 7, No. 1, 2010.; DEMKO, Olga S.–KOLESNIKOVA, Valerya N.–LESNIKOV, Gennadij Yu–MALIMON, Lyudmila A.–SPEKTOR, Lyudmila A.: *Institute of plea bargain: Features of legal regulation*. *Journal of Politics and Law* 10, No. 4, 2017., 187-191.; WHITE, Rand N–WILSON, Tom E.: *The preliminary hearing in California: Adaptive procedures in a plea bargain system of criminal justice*. *Stanford Law Review* 28, No. 6, 1976., 1207-1246.; KINGMAN Michael L.: *Survey of criminal procedure - plea bargain and speedy trial*. *Rutgers Law Review* 30, No. 3, 1976., 675-695.; BORMAN, Paul. D.: *The chilled right to appeal from a plea bargain conviction: A due process cure*. *Northwestern University LAW REVIEW*, 1975. Volume 69, november-december No. 5., 663-715.; – SRUTIN, Ken: *Truth, justice, and the american style plea bargain*. *Albany Law Review* 77, No. 3, 2013., 825-880.; SCOTT, Zina Lu Burke: *An inconvenient bargain: The ethical implications of plea bargaining in Canada*, *Saskatchewan Law Review* 81, No. 1, 2018., 53-86.

³⁷¹ KOVÁCS Tamás: Kell-e nekünk a vádalku? VÓKÓ György (szerk.): *Tanulmányok Polt Péter 60. születésnapja tiszteletére*. HVG-ORAC, Budapest, 2015, 150.

³⁷² GULYÁSNÉ BIRINYI Ildikó–PÁPAI-TARR Ágnes: *Néhány gondolat a büntetőjogi egyezségről*. *Ügyészek Lapja*, 2019/3, 23.

Bárándy Gergely és Dávid Ferenc szerint, amennyiben a terhelt megállapodik, gyorsan kikerül az eljárás hatálya alól, megspórolva ezzel kellemetlenséget, időt és költséget, mindez azonban azt eredményezi, hogy kisebb vagy nagyobb számban, de csorbát szenved az igazságosság³⁷³.

A jogalkotó végül a Be. Általános indokolás I. pontjában írt magyarázatában tisztázta, hogy a Be. meg kívánja őrizni a kontinentális jogrendszeren alapuló magyar eljárásjogi hagyományokat, ám elismerve a bűnözés elleni hatékony fellépés igényeit, az eljárásjogi hagyományoktól el nem távolodó, de a jogi evolúció vívmányait megteremtő korszerűsítést céloz. E körben az anyagi igazságon alapuló büntetőjogi felelősségre vonást az eljárási törvény alapértékének tartja. A megőrzés ugyanakkor nem jelent elzárkózást sem a hibák javításától, sem az olyan, az opportunitás bővítésére irányuló hazai és nemzetközi tendenciáktól, amelyek az eljárások időszerűségét és az igazság kiderítését egyaránt hatékonyan szolgálják.

Márpedig ilyen tendenciák voltak, vannak, és egyre inkább lesznek. Gondoljunk csak például az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának a büntetőeljárás egyszerűsítéséről szóló R(87)18. számú Ajánlására³⁷⁴, amely számos megoldást vázolt a büntetőeljárás egyszerűsítésére, melyet jelentősége miatt a témával foglalkozó szerzők is gyakran idéznek.

A valóságnak való teljes megfelelést sokan nem tartják lehetségesnek³⁷⁵, továbbá az Alkotmánybíróság kimondta, hogy az nem is alkotmányos követelmény³⁷⁶, ráadásul az strasbourgi Emberi Jogi Bíróság gyakorlata sem követeli meg a tagállamok bíróságaitól, hogy materiálisan igazságos döntéseket hozzanak.

Tóth Mihály szerint a deklarációk és a gyakorlat között nő az árok, sokszor elviekben még mindig ragaszkodunk bizonyos tradicionális dogmatikai alapokhoz, a mindennapokban azonban egyre inkább felülírjuk azokat. „*Hangsúlyozzuk az anyagi igazság elsődlegességét,*

³⁷³ BÁRÁNDY Gergely–DÁVID Ferenc: *Mint a mesebeli okos lány: gondolatok a bűnösség beismeréséről szóló egyezségről*. Az új Btk., 2019.

<https://ujbtk.hu/barandy-gergely-david-ferenc-mint-a-mesebeli-okos-lany-gondolatok-a-bunosseg-beismereserol-szolo-egyezsegről/> (2025. január 20-i letöltés)

³⁷⁴ <https://kuria-birosag.hu/hu/etmb/r-87-18-ajanlas-buntetoeljaras-egyszerusiteserol> (2025. január 20-i letöltés)

³⁷⁵ Lásd például: MÁRKI Zoltán: *A büntetőeljárás megújulásának lehetőségei*. Ügyvédek Lapja, 2014/4., 8.

³⁷⁶ Lásd 9/1992. (I.30.) AB határozat: „*«Az anyagi igazság érvényesülésére» éppúgy nem biztosít (nem biztosíthat) alanyi jogot az Alkotmány, mint ahogy arra sem, hogy egyetlen bírósági ítélet se legyen törvénysértő*”.

*miközben intézmények sora tesz engedményeket a »konszenzuális« perbeli igazság érvényesülésének.*³⁷⁷

Jogosnak tartom a felvetést, és alapvetően egyetértek azzal, hogy világosan, kellő nyitottsággal, illetőleg a nemzetközi jogfejlődési folyamatokra is figyelemmel kell a jogrendszerünket definiálni. Álláspontom szerint az anyagi igazság eszménye egy, a jogi tradíciónk szerves részét képező „iránytű”, egy *jogi szimbólum*, amely irányt mutat az eljárásjoggal kapcsolatba kerülő személyek számára. Annak maradéktalanul nem lehet megfelelni, de arra mindig maradéktalanul figyelemmel kell lenni. Ez a szimbólum nemcsak az idősebb, hanem – meggyőződésem szerint – a fiatal jogász generáció számára is jelentős értéket képvisel, melyet fontosnak tartok megőrizni.

Egyetértek Polt Péterrel abban, hogy *„a hatékony és észszerű időn belül lefolytatott eljárás keretében az egyezség jogintézménye megfelelő egyensúlyt tartva került szabályozásra. Érvényesül benne az anyagi igazság megállapítására való törekvés, valamint minden egyéni szabadságjog, amelyek korlátozására csak szükségszerűen és arányosan kerülhet sor.*”³⁷⁸ Ráadásul – bizonyos tekintetben – az egyezség az igazság megállapításának igényét is szolgálja akkor, ha ehhez a terhelti beismerésen keresztül vezet az út³⁷⁹.

5.3.5.2. A jogalkalmazói gyakorlat kritikája

Két, egymással szervesen összefüggő szakmai észrevételt szeretnék kiemelni a teljesség igénye nélkül:

– Az ügyészégi jogalkalmazói gyakorlat *nem minden esetben felel meg az eredeti jogalkotói szándéknak*³⁸⁰.

³⁷⁷ TÓTH Mihály: *Az egyezség és a „mértékes ügyési indítvány” kezdeti tapasztalatai.* Magyar Jog, 2022. 3., 137.

³⁷⁸ POLT Péter: *Az egyezség.* In. MADAI Sándor–PALLAGI Anikó–POLT Péter (szerk.): *„Sic itur ad astra” Ünnepi kötet a 70 éves Blaskó Béla tiszteletére.* Budapest, 2020, 432.

³⁷⁹ Polt Péter szerint *„kétségtelen, hogy a beismerés – amennyiben megegyezik a történeti tényállással – az anyagi igazság érvényesülését elősegítő tényező.”* POLT Péter: *Az egyezség.* In. MADAI Sándor–PALLAGI Anikó–POLT Péter (szerk.): *„Sic itur ad astra” Ünnepi kötet a 70 éves Blaskó Béla tiszteletére.* Budapest, 2020, 432.

³⁸⁰ Lásd például: TÓTH Mihály: *Az egyezség és a „mértékes ügyési indítvány” kezdeti tapasztalatai.* Magyar Jog, 2022. 3., 131.; BÁRÁNDY Gergely–DÁVID Ferenc: *Mint a mesebeli okos lány: gondolatok a bűnösség beismeréséről szóló egyezségről.* Az új Btk., 2019.

– Az egyezséget kizárólag a jelentősebb tárgyi súlyú bűncselekmények esetén alkalmazzák³⁸¹.

Szerintem jól körvonalazható, hogy az egyezés olyan *organikus fejlődésen* ment keresztül az elmúlt években, amely folyamatban az eredeti jogalkotói szándéktól valóban némileg eltávolodva találta meg a jelenlegi alkalmazási körét az eljárást egyszerűsítő és gyorsító jogintézmények között.

Meglátásom szerint az is egyértelmű, hogy a jogalkotó *kezdetben az olyan, egyszerűbb megítélésű ügyekre* kalibrálta az egyezséget, amelyek korábban első fokon jogerőre emelkedtek. A jogalkotói várakozás szerint így az ügyek tömege elkerülheti a bírósági szakot, ami teret enged bonyolultabb ügyekben a megfontolt, forrás- és időigényes bírósági tárgyalásnak. Leegyszerűsítve, ha az egyszerűbb ügyek tömege elterelhető a bírói szakból, akkor a bonyolultabb ügyekre nagyobb erőforrás és figyelem jut, így a tehermentesítés rendszerszinten válik érzékelhetővé. Így is lett, de mégsem úgy.

Itt szükséges kis kitérőt tenni, és tisztázni, hogy létezik-e az *egyszerűbb és bonyolultabb ügyeknek* olyan meghatározása, amely segít a kérdés értelmezésében.

Az eljárások differenciálásának kérdésére már korábban részletesen kitértem utalva arra, hogy a Be. kodifikációja során – de azt megelőzően is³⁸² – felmerült az a dilemma, hogy lehet-e, szükséges-e valamilyen ismérvek szerint különbséget tenni egyszerű és bonyolult ügyek között. A jogalkotó elvi válasza határozott és egyszerű: igen, szükséges, a jogtörténeti előzményekre is figyelemmel³⁸³, a jogfejlődési trendeknek megfelelően³⁸⁴. A Be. koncepció vonatkozó magyarázata némi támpontot is ad az elhatárolásra: a cselekmény csekély-

<https://ujbtk.hu/barandy-gergely-david-ferenc-mint-a-mesebeli-okos-lany-gondolatok-a-bunosseg-beismeresrol-szolo-egyezsegről/> (2025. január 20-i letöltés)

³⁸¹ Lásd például: BÉRCES Viktor–GYULAI Dániel: *Egy új remény, avagy az egyezés megjelenése a hazai büntetőeljárásban*. Ügyészszégi Szemle, 2019/04., 31.; FANTOLY Zsanett: *A bizonyítási szabályok egyszerűsödése az új büntetőeljárás törvényben*. Jogtudományi Közlöny, 2021. 7-8., 358.

³⁸² Lásd a büntetőeljárás törvény koncepciójáról szóló 2002/1994. (I. 17.) Korm. határozat 7. pontját, mely szerint az alaptípusnak tekintendő eljárás mellett - ahol a tárgyalás dominál - ki kell alakítani az egyszerűsített eljárásokat, amelyek megfelelő alkalmazása lehetőséget ad az ügyek differenciált elbírálására.

³⁸³ A csekély tárgyi súlyú ügyek egyszerűbb eljárási keretek között történő elbírálása már a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. törvénycikk szabályozásában is ismert volt, és meghatározta a nyomozás, a vizsgálat, valamint a bírósági eljárás alakulását.

³⁸⁴ Lásd Be. koncepció II/5. pont.

<https://2015->

[2019.kormany.hu/download/d/12/40000/20150224%20IM%20el%C5%91terjeszt%C3%A9s%20az%20C3%BAj%20b%C3%BCntet%C5%91elj%C3%A1r%C3%A1si%20t%C3%B6rv%C3%A9ny%20szab%C3%A1lyoz%C3%A1si%20elveir%C5%91.pdf#!DocumentBrowse](https://2015-2019.kormany.hu/download/d/12/40000/20150224%20IM%20el%C5%91terjeszt%C3%A9s%20az%20C3%BAj%20b%C3%BCntet%C5%91elj%C3%A1r%C3%A1si%20t%C3%B6rv%C3%A9ny%20szab%C3%A1lyoz%C3%A1si%20elveir%C5%91.pdf#!DocumentBrowse) (2025. január 20-i letöltés)

kiemelkedő tárgyi súlya, egyszerű-komplex bizonyítás lehetősége. Ezen kívül támpontot jelenthet maga a Be. szabályozása is, amely a tanács elé utalhatóságra vonatkozó szabályozásában indokként az ügy bonyolultságát, az eljárás ügyiratainak terjedelmét, valamint a büntetőeljárásban részt vevő személyek jelentős számát jelöli meg hivatkozási alapként, nem taxatív módon³⁸⁵. Ettől függetlenül olyan általános érvényű definíció még nem született, amely a jogalkalmazóknak egyértelmű iránymutatást jelentene. Nem véletlenül, hiszen ilyen érvényű meghatározás – álláspontom szerint – nem is lehetséges. Jelentős tárgyi súlyú bűncselekmény (például az emberölés büntette) esetén is lehet egyszerű a bizonyítás, illetőleg ellenkezőleg, a bizonyítás egy csekély súlyú bűncselekmény (például a rágalmazás vétsége) tárgyában folytatott büntetőeljárásban is komoly kihívásokat jelenthet³⁸⁶. Végül további, nem szakmai szempontként merülhet fel, hogy a közvélemény a sajtó által felkapott, egyszerű megítélésű ügyeket is fontosnak, bonyolultnak tekintheti csak azért, mert az adott esetben kiemelt közfigyelmet kapott, esetleg jelentősen elhúzódott.

Visszatérve az alapkérdésre, az egyik nézőpont szerint az egyezés megkötése ugyan potenciálisan minden deliktum esetében lehetséges, azonban annak várhatóan csak az *összetettebb, jelentős tárgyi súlyú bűncselekmények esetén* van jövője, mert ellenkező esetben, a tényállás teljes körű felderítettsége esetén, és ha más ügyben sem várható a terhelttől bizonyíték szolgáltatása, az ügyészség nem fog egyezséget kötni, inkább mértékes indítványt tesz³⁸⁷.

Hasonló megközelítés alapján merül fel az a jogos kérdés, hogy miért adjon kedvezményt az ügyész egy olyan ügyben, amely nem bonyolult, könnyen bizonyítható és még az eljárás elhúzódásának a veszélye sem forog fenn³⁸⁸.

Más szerzők az *egyszerűbb bizonyíthatóság* esetén látják az alkalmazásban rejlő lehetőségeket³⁸⁹.

³⁸⁵ Lásd Be. 13. § (5) bekezdés, 496. §.

³⁸⁶ A Be. 348. §-ához fűzött magyarázat szerint: „[a]z ügy tárgyát képező bűncselekmény tárgyi súlya önmagában nem dönti el, hogy maga az ügy jelentős-e és ha igen, milyen mértékben, továbbá nem teszi az ügy megítélését bonyolulttá vagy egyszerűbbé sem. Egy ügy bonyolultsága, szerteágazó jellege, a befejezéséhez szükséges jelentős idő ráadásul a Be.-ben – azaz minden ügyre alkalmazható kritériumuk útján, általános jelleggel – nem is határozható meg, ebben a kérdésben csak a konkrét jogalkalmazó tud döntené.” POLT Péter (szerk.): Kommentár a büntetőeljárás törvényéhez. 1. kötet., Wolters Kluwer, Budapest, 2018.,701.

³⁸⁷ BÉRCES Viktor–GYULAI Dániel: *Egy új remény, avagy az egyezés megjelenése a hazai büntetőeljárásban.* Ügyészségi Szemle, 2019/04., 31-32.

³⁸⁸ GULYÁSNÉ BIRINYI Ildikó–PÁPAI-TARR Ágnes: *Néhány gondolat a büntetőjogi egyezésről.* Ügyészek Lapja, 2019/3, 33.

Álláspontom szerint mindkét álláspont jól érvelhető, védhető. Nem zárható ki ugyanis az egyezség lehetősége egy olyan lopás bűntette miatt indult büntetőügyben, ahol bizonyítási nehézségek nem merülnek fel, például kamerafelvétel is rendelkezésre áll. Ebben az esetben viszont több, az eljárást gyorsító jogintézmény alkalmazása is felmerül, ha úgy tetszik konkurál (például bíróság elé állítás vagy büntetővégzés, esetleg mértékes indítvány előkészítő ülésen történő beismerés esetére). Szükségeseznek tartom azonban megjegyezni, hogy a gyakorlatban sokszor nem minden fekete és fehér: az egyszerű bizonyíthatóságra vonatkozó kedvező várakozás is utóbb könnyen bizonytalanná válhat, ezért a bizonytalan felcserélése a biztosra is nyomós érv lehetne az alkalmazás mellett.

Ugyanígy nem vitatható az egyezség létjogosultsága például a sokszereplős korrupciós ügyekben vagy egy-egy szövevényesebb költségvetési csalás bűntette tárgyában indult büntetőügyben, melyekben a bizonyítás kimenetele sok esetben valóban bizonytalan.

A Be. 731. §-hoz fűzött miniszteri indokolás szerint a külön eljárás célcsoportját elsősorban azok az elsőfokú bíróság előtt folytatott eljárások jelentik, ahol az elhúzódozó bizonyítási eljárást követően már *első fokon jogerős* ügydöntő határozat születik. Elek Balázs ennek a gyakorlati háttéréről a következőket jegyezte meg: „*[j]elenleg a járásbírók elé kerülő büntetőügyek több mint 60%-a első fokon jogerőre emelkedik. Érdemes belegondolni, hogy milyen tartalékok érhetőek tetten itt az eljárásban. Jelenleg azonban a bíróság kénytelen perrendszerűen tárgyalás keretében lefolytatni az eljárást, munkaidőt, pénzt és energiát nem kímélve törekedni a valós tényállás felkutatására. [...] Végül az ügyek több mint 60%-ában az ügyész és a védelem is elfogadja, tudomásul veszi a döntést. Nem gondolom, hogy eretnokség lenne azt gondolni, hogy ugyanezt az ítéletet a feleslegesnek tűnő hosszas bizonyítás nélkül is meghozhatná a bíróság.*”³⁹⁰

³⁸⁹ Szigeti Imola Miskolcziné Juhász Boglárka álláspontjával egyetértve idézi a szerzőt, miszerint „*abban az esetben előnyös az egyezség megkötése, amikor egyértelmű bizonyítékok állnak a vádhatóság rendelkezésére, azonban az ügy bonyolultsága és terjedelme miatt a bizonyítás rendkívül időigényes lenne, és a vádpontok között akad olyan, melyek esetében az állam a büntetőjogi felelősségre vonástól eltekinthet.*” Azokban az esetekben is célszerű lehet az egyezség, amikor a bűncselekmény tárgyi oldalát illetően a bizonyítás nem ütközik nehézségbe, az alanyi oldal vonatkozásában viszont a minősítésre is kiható nehézségek merülhetnek fel a tárgyaláson, ami szintén időt húzó körülmény lehet. SZIGETI Imola: *Az egyezségekre vonatkozó eljárásjogi normarendszer.* Magyar Jog, 2018/12., 690-697.

³⁹⁰ ELEK Balázs: *Költség és időtartalékok a büntetőeljárásban.* Az új Btk., 2015. <https://ujbtk.hu/dr-elek-balazs-koltseg-es-idotartalekok-a-buntetoeljarasban/> (2025. január 20-i letöltés)

Logikus jogalkalmazói szempont, hogy ilyen *erőtérben meg kell találni az egyezség helyét* a hasonló rendeltetésű jogintézmények között³⁹¹, különösen a bíróság elé állítás és büntetővégzés mellett. Talán nem belemagyarázás, ha úgy gondolom, hogy e törekvés mögött tudatosan vagy kevésbé tudatosan a tárgyalásról lemondás sikertelenségének okai is állnak: „*Fantoly Zsanett szerint a tárgyalásról lemondás kudarcra egyrészt arra vezethető vissza, miszerint sok volt az egymást átfedő intézmény – mint a bíróság elé állítás, tárgyalás mellőzése, tárgyalásról lemondás stb. –, s ezeknél azonos volt a fő szabály: egyszerű megítélésű ügyekben, terhelti beismerés esetén lehetett eljárni, így a párhuzamos intézmények egymás vetélytársaivá váltak.*”³⁹²

Ennek megfelelően az *ügyészség elvi jelleggel mutatott rá*, hogy az egyezségekre irányuló eljárás során figyelemmel kell lenni arra, hogy az egyezségkötésnek ugyan bármely ügyben, bármely bűncselekmény esetén helye lehet, ám az egyezség nem a bíróság elé állítás, vagy a büntetővégzés meghozatalára irányuló eljárás alternatívája, lehetőségét a konkrét ügy körülményei döntenek el, valójában *a nem egyszerű megítélésű ügyek esetén* lehet a gyorsítás és a hatékonyság növelésének eszköze³⁹³.

Ennek megfelelően a fővárosi gyakorlat is egy irányba halad, az egyezségkötés intézményét a *nagy ügyekre „tartogatják”*³⁹⁴.

A Legfőbb Ügyészség által a Be. alkalmazásának kérdéseiről kiadott LFNIGA//142/2019. számú Emlékeztető Be. 407. §-ához írt iránymutatásának 2) pontja szerint elsődleges cél, hogy a megkötött egyezség mind az ügyészség, mind a terhelt számára előnyökkel járjon. Ez a vádhatóság szempontjából elsősorban abban nyilvánulhat meg, hogy a

³⁹¹ Polt Péter álláspontja szerint a büntetőeljárás gyorsítására és egyszerűsítésére alkalmas jogintézmények, mint például a bíróság elé állítás, a büntetővégzés meghozatalára irányuló eljárás, a terhelt együttműködésén alapuló eljárás, a közvetítői eljárás céljának pontos meghatározásával remélhetőleg elérhető az az alapvető követelmény, hogy ezek az eljárások ne konkuráljanak egymással, hanem az adott ügy körülményeihez igazodva célzottan, a lehető leghatékonyabban legyenek igénybe vehetők. POLT Péter: *A büntetőeljárás törvény újításának várható hatásai*. Belügyi Szemle, 2018/9, 38.

³⁹² KISS Anna: *Vádalku magyar módra?* In: VÓKÓ György (szerk.): *Kriminológiai tanulmányok*. Országos Kriminológiai Intézet, 2019., 102.

³⁹³ Legfőbb Ügyészség KSB. 3561/2018/1-I. 11. pont.

³⁹⁴ Ibolya Tibor szerint a fővárosban olyan büntetőeljárásokban látnak lehetőséget az egyezség alkalmazására, amelyekben az elkövetett cselekmény tárgyi súlyja kiemelkedő (legalább 2-8 évig terjedő a büntetési tételkeret), és az elkövető a bűnösség beismerése mellett ténylegesen képes és kész hozzájárulni a cselekvése folytán előállt hátrány, kár, sérülés kiküszöböléséhez. Kisebb, tömegesen előforduló ügyekben a terhelti együttműködés más eljárásjogi megoldás keretében nyer értékelést, például feltételes ügyészi felfüggesztés vagy büntetővégzés meghozatalára irányuló eljárás keretében. IBOLYA Tibor: *Az új Be.-törvény ügyészi szemmel*. Ügyvédek Lapja, 2019/6., 22.

terhelt az ügyészség által megállapított tényállásnak és jogi minősítésnek megfelelően beismeri a bűncselekmény elkövetését. A terhelti beismerést ugyanakkor a vádhatóság részéről csak abban az esetben lehet előnyként értékelni, ha az egyszerűbbé, eredményesebbé teszi az állam büntetőigényének érvényesítését azáltal, hogy a beismerés hiányában felmerülő – akár a büntetőeljárás nyomozati vagy bírósági szakaszának jelentős elhúzódásában megnyilvánuló – *bizonyítási nehézségek elkerülhetők*.

Leegyszerűsítve az idézett ügyészségi álláspontot, az egyezség olyan ügyekben preferálandó, melyekben az *ügy megítélése jellemzően nem egyszerű, bizonyítási nehézségek merülhetnek fel, a büntetési célok tárgyalás tartása nélkül is elérhetők, a terhelti beismerés a büntetőigény egyszerűbb és eredményesebb érvényesítéséhez vezet*. Ha megnézzük közelebbről a prioritásként megjelölt ismerveket, akkor még inkább úgy tűnik, hogy a tárgyalásról lemondás, valamint a büntetővégzés melletti megfelelő pozicionálás lehetett az iránymutatás elsődleges indoka. Ennek szigorú értelmezése mentén az egyezség valóban nem tud konkurálni e két külön eljárással. Itt szükséges megjegyezni, hogy a Be. hatálybalépése óta az említett, szintén az eljárás egyszerűsítését és gyorsítását szolgáló jogintézmények alkalmazásának ösztönzésére több törvénymódosítás született³⁹⁵, amely egyértelműen az egyezség alkalmazási körét szűkítő hatással járhat.

Ennek ellenére nem hagyható figyelmen kívül, hogy az előkészítő eljárással, a nyomozás felügyeletével és irányításával, valamint a befejező intézkedésekkel kapcsolatos ügyészi feladatokról szóló 9/2018. (VI. 29.) LÜ utasítás 50. § (2) bekezdés második fordulata az előző iránymutatással látszólag szemben áll, ugyanis e szerint az ügyészség nem köthet egyezséget, ha a beismerés hiányában rendelkezésre álló *bizonyítékok nem lennének elégségesek a vádemeléshez*. Azaz az egyezséghez is szükséges egyfajta vádemelési bizonyosságot elérő bizonyítottság, ami az előző iránymutatásban megjelölt „*bizonyítási nehézségek*” fordulattal nehezen összeegyeztethető szempont. A LÜ utasítás minden bizonnyal arra a törvényi rendelkezésre reflektál – helyesen –, mely szerint az egyezséget a bíróság – többek között – akkor hagyhatja jóvá, amennyiben azt az ügyiratok alátámasztják³⁹⁶, ebben az esetben a Be. 736. § (2) bekezdése szerint a bíróság a vádlott bűnösségét a bűnösség beismerésére, az egyezség jóváhagyására és az ügyiratokra alapítja. Illetőleg figyelembe

³⁹⁵ Például a büntetőeljárásról szóló törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2020. évi XLIII. törvény, illetőleg a büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról szóló 2023. évi XCVII. törvény.

³⁹⁶ Be. 733. § e) pont.

veszi, hogy a Be. 183. § (4) bekezdés szerint a terhelt beismerése esetén – ha a törvény eltérően nem rendelkezik – be kell szerezni az egyéb bizonyítékokat is.

Meggyőződésem, hogy a jogalkotói szándék eredendően az *alkalmazás rugalmassága és ösztönzése* irányába mutat, különösen ez lehet a meglátása annak, aki a Be. 2018. július 1-jei hatálybalépését követő módosításait, illetőleg annak miniszteri indokolását is nyomon követte³⁹⁷. Azt is hangsúlyozni kell, hogy az ügyészség elvi iránymutatásai sem zárják ki az egyedi elbírálást, azok sem kategorikusan fogalmaznak, sőt valójában az egyezség lehetőségét a konkrét ügy körülményei döntenek el. Illetve a későbbiekben bemutatom, hogy egy újabb ügyészségi iránymutatás megszünteti az ellentmondó értelmezési lehetőségeket.

Mindezek alapján teljesen indokolatlannak tűnik úgy feltenni a kérdést, hogy valójában mi a fontosabb, az egyszerű ügyek tömegében elkerülni a hosszas bírósági eljárást vagy növelni a bonyolultabb ügyekben az eljárás eredményes befejezésének esélyét, ugyanis – álláspontom szerint – mindkettő lényeges lehet a büntetőigény érvényesítése szempontjából.

Megfigyelhető, hogy a Be. hatálybalépését követő időszak kezdetén nemcsak a bonyolultnak tűnő ügyekben került sor az új jogintézmény alkalmazására³⁹⁸, ami még a *jogalkalmazói útkeresésnek* tudható be. Ezt követően már a szigorúbb kereteket meghatározó ügyészségi iránymutatásoknak és gyakorlatnak köszönhetően egy szigorúbb gyakorlat bontakozott ki, ami azt jelenti, hogy egyezségekre – jellemzően – a *nagyobb, bonyolultabb ügyekben* került sor.

Ha úgy nézzük, a gyakorlat valóban eltávolodott az eredeti jogalkotói szándéktól, de megítélésem szerint azt senki, talán még egy jós sem láthatta előre, hogy az előkészítő ülésen történő beismerés és mértékes indítvány az alkalmazás gyakorisága tekintetében ilyen tempóban előzi be az egyezséget.

³⁹⁷ A büntetőeljárásról szóló törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2020. évi XLIII. törvény, melynek legtöbb módosítása 2021. január 1-jén lépett hatályba, érintette az egyezség több rendelkezését is. A módosításhoz fűzött miniszteri indokolás például kifejezetten leszögezi, hogy a Be. szabályai alapján az egyezség számos fakultatív eleme szabadon kialakítható.

³⁹⁸ Például dolog elleni erőszakkal elkövetett lopás büntette esetén, <http://ugyeszseg.hu/jogeros-az-egyezség-jovahagyásával-hozott-itelet/> (2025. január 20-i letöltés); lőfegyverrel visszaélés büntette esetén, <http://ugyeszseg.hu/egyezség-a-bunosseg-beismereserol-vademeles-lofegyverrel-visszaeles-buntette-miatt/> (2025. január 20-i letöltés); garázdaság vétsége miatt, <http://ugyeszseg.hu/jasz-nagykun-szolnok-megyeben-megszuletett-az-elso-egyezségkotes-az-ugyesz-es-a-gyanusított-kozt/> (2025. január 20-i letöltés) stb.

5.3.5.3. Beismerés előkészítő ülésen (mértékes indítvány) vs. egyezség

Fantoly Zsanett szerint „[a] bizonyítékok teljes körű felderítésére és összegyűjtésére való törekvés a nyomozó hatóság által a gyakorlatban azt eredményezi, hogy a nyomozási egyezség jogintézménye ritkán nyer alkalmazást. Inkább az a joggyakorlat alakult ki, hogy az ügyészség a bizonyítékok teljességének birtokában az előkészítő ülésen tesz egyezségi ajánlatot a büntetés kiszabását érintően a »feltétes/mértékes indítványban« »³⁹⁹

Az előzőekben kifejtetteket valójában akkor érthetjük meg, ha nem hagyjuk figyelmen kívül, hogy az egyezség és az előkészítő ülésen beismerés – melynek a dolgozatomban külön fejezetet kívánok szentelni – rokon jogintézmények. Nem állunk annyira messze az igazságtól, ha azt mondjuk, hogy ez is egyfajta egyezség, és a miniszteri indokolás általános részében is az egyezség egyik „váljaként” jelenik meg, mindkét jogintézmény a terhelti beismerésen alapul, de mégsem azonosak, és a törvény csak az egyik esetében használja az egyezség terminus technicust⁴⁰⁰.

Van olyan álláspont, mely szerint a szakirodalom nem egységes abban a kérdésben, hogy mit is nevezhetünk a büntetőeljárásban egyezségnek. Több szerző a Be. általános indokolására alapozva egyezségként említi mindkét jogintézményt, a gyakorlati szakemberek – főleg az ügyészség – részéről elzárkóznak az elől, hogy az előkészítő ülésen befejezett büntetőügyben egyezségről beszéljenek⁴⁰¹.

Talán nem is a megnevezésen van a hangsúly. A lényeg inkább az, hogy a jogalkotói magyarázat szerint „kétféle megegyezés” létezik, egy formális, és ha tetszik, egy informális. Mindkettővel szemben ugyanolyan elvárást támasztott a jogalkotó, hiszen a beismerés ilyen esetekben lehetőséget teremt a terhelttel való együttműködésre, melyben valamennyi fél és a társadalom egésze érdekelt, hiszen az a hatóságok oldalán idő- és költségmegtakarítást, a terhelt oldalán enyhébb szankcionálást, a sértett oldalán biztos jóvátételt eredményez, egyben azt az üzenetet közvetíti, hogy a bűncselekmény elkövetőjét valóban felelősségre vonják.

³⁹⁹ FANTOLY Zsanett: *A bizonyítási szabályok egyszerűsödése az új büntetőeljárás törvényben*. Jogtudományi Közlöny, 2021. 7-8., 357.

⁴⁰⁰ GULYÁSNÉ BIRINYI Ildikó–PÁPAI-TARR Ágnes: *Néhány gondolat a büntetőjogi egyezségről*. Ügyészek Lapja, 2019/3, 23-24.

⁴⁰¹ GULYÁSNÉ BIRINYI Ildikó–PÁPAI-TARR Ágnes: *Néhány gondolat a büntetőjogi egyezségről*. Ügyészek Lapja, 2019/3, 23-24.

Vagyis kezdetben – álláspontom szerint – mindkét jogintézménnyel szemben lényegében azonos várakozások jelentkeztek: *tömegesen gyorsítsák az eljárást*. Ez az előbbi esetben nem valósult meg, az utóbbi esetben látványosan.

Ilyen relációban viszont *könnyen számonkérhető a tömeges alkalmazás hiánya*. Meggyőződésem, hogy ez a beidegződés is rontja az egyezség esélyeit, amikor arról van szó, hogy továbbra is van-e létjogosultsága.

Bérces Viktor és Gyulay Dániel szerint a gyanúsított csak akkor fog beismerő vallomást tenni és később a tárgyalásról lemondani, ha ezért az alapjogról történő lemondásért cserébe megfelelő kompenzációban részesül, ezt azonban külön egyeztető eljárás nélkül is biztosítja a mértékes indítvány⁴⁰².

E megállapítás kapcsán kell hangsúlyozni, hogy az egyezség nemcsak a közvádoló, az állam büntetőigényének kizárólagos érvényesítője, valamint a terhelt (védelem) relációjában jeleníti meg az új jogintézmény társadalmi előnyeit. Még mindig sokszor háttérbe szorul a *sértetti érdek*, amelyet a Be. preambuluma⁴⁰³ is kiemelt törekvésként kezel, így az egyezség szabályozásában is megjelenő sokrétű *reparációs lehetőségek* is indokolhatják az egyezség alkalmazását.

5.3.5.4. Statisztikai alapú kritikák

Talán legmarkánsabb és legelterjedtebb kritika, hogy *az egyezséget csekély számban alkalmazzák*.

Ha az elmúlt négy esztendőre visszatekintünk, akkor az látható, hogy a Be. hatálybalépését követő időszak legelején, az első közzétett esetek országos szinten a széles körű alkalmazhatóságot látszanak igazolni⁴⁰⁴, de meglepetés mégsem történt, kiugró számadatokat kezdetben sem lehetett tapasztalni.

⁴⁰² BÉRCES Viktor–GYULAI Dániel: *Egy új remény, avagy az egyezség megjelenése a hazai büntetőeljárásban*. Ügyészségi Szemle, 2019/04., 32.

⁴⁰³ „Az Országgyűlés [...] különös hangsúlyt fektetve a bűncselekmények sértettjeinek fokozott védelmére, valamint jogaik érvényesítésére [...] az állam kizárólagos büntető hatalmának a büntetőeljáráson keresztül történő érvényesítése céljából a következő törvényt alkotja”.

⁴⁰⁴ Például dolog elleni erőszakkal elkövetett lopás büntette esetén, <http://ugyeszseg.hu/jogeros-az-egyezség-jovahagyásával-hozott-itelet/> (2025. január 20-i letöltés); lőfegyverrel visszaélés büntette esetén,

A nyomozás során kezdeményezett, valamint megkötött egyezségek, illetve alkalmazott mértékes indítványok tárgyában, 2018. év II. felében folytatott vizsgálat eredményeit összefoglaló legfőbb ügyészségi jelentés szerint a jogalkalmazás kezdeti, viszonylag rövid szakaszában, 2018. július 1. napja és 2018. szeptember 30. napja között 22 esetben, 39 terheltet érintően került sor egyezés megkötésére, illetve 302 esetben 329 gyanúsítottat érintően került sor a nyomozati szakban (eredménytelen) egyezés kezdeményezésére. Az egyezséggel érintett bűncselekmények ráadásul elég széles spektrumon mozognak⁴⁰⁵. Egyezés megkötésére került sor – többek között – hamis magánokirat felhasználásának vétsége, hamis tanúzás büntette, lopás vétsége, életveszélyt okozó testi sértés büntette miatt folytatott büntetőügyekben⁴⁰⁶.

A Legfőbb Ügyészség a Be. LXV. Fejezete szerinti egyezséget érintően 2019. évben is végzett egy átfogó vizsgálatot. Az erről készített összefoglaló jelentés értékelése szerint nyilvánvalóan nem lehet taxatív felsorolással meghatározni az egyezségkötésre alkalmas ügyek körét, ugyanakkor célszerű ennek a jogintézménynek az alkalmazása, ha pl.: a terhelt beismerő vallomása döntően hozzájárul a *jelentős tárgyi súlyú bűncselekmény* felderítéséhez, anélkül a bizonyítás nem lenne teljes körű, együttműködik egy előreláthatóan hosszadalmas bizonyítási eljárás leegyszerűsítésében, egy, a rendelkezésre álló adatok alapján esetlegesen kétséges kimenetelű bizonyítási eljárás lefolytatásában (jellemzően ide sorolhatók a bonyolult ténybeli és jogi megítélésű ügyek), a kárt, vagyoni hátrányt megtérítette. Az érintett bűncselekményi kör még a vizsgált időszakban is sokszínűnek tűnik: garázdaság, kiskorú

<http://ugyeszseg.hu/egyezsseg-a-bunosseg-beismereserol-vademeles-lofegyverrel-visszaeles-buntette-miatt/> (2025. január 20-i letöltés); garázdaság vétsége miatt, <http://ugyeszseg.hu/jasz-nagykun-szolnok-megyeben-megszuletett-az-elso-egyezssegkotes-az-ugyesz-es-a-gyanusított-kozott/> (2025. január 20-i letöltés); vagy például fegyveres patikarablás esetén, <http://ugyeszseg.hu/fegyverrel-probalt-kirabolni-egy-patikat-budapesten-vademeles/> (2025. január 20-i letöltés); szurkolói verekedés esetén, <http://ugyeszseg.hu/futballmerkozes-lolatojan-verekedett-egy-szurkolo-egyezssegkotes-alapjan-szuletett-jogeros-itelet/> (2025. január 20-i letöltés); egyezségkötés azzal a terhelttel, aki az elmérgesedett viszony hevében konyhakéssel hátba szúrta lakótársát, <http://ugyeszseg.hu/egyezssegkotes-elet-elleni-buncselekményben/> (2025. január 20-i letöltés); egyezségkötés a férjét megöletni szándékozó feleséggel <http://ugyeszseg.hu/ferjet-akarta-megoletni-a-feleseg-es-annak-szeretoje-vademeles/> (2025. január 20-i letöltés) stb.

⁴⁰⁵ A nyomozás során kezdeményezett, valamint megkötött egyezségek, illetve alkalmazott mértékes indítványok tárgyában, 2018. év II. felében folytatott legfőbb ügyészségi vizsgálat eredményeit összefoglaló jelentés szerint a jogalkalmazás első három hónapjában 42 különböző törvényi tényállás esetén *merült fel eredményes vagy eredménytelen egyezségkötés*, így például számvitel rendje megsértésének büntette [Btk. 403.§ (1) bekezdés *b*) pont]; bünszervezetben, üzletszerűen elkövetett embercsempészés büntette [Btk. 353.§ (3) bekezdés *d*) pont]; különösen nagy vagyoni hátrányt okozó költségvetési csalás büntette [Btk. 396. § (4) bekezdés *a*) pont]; pénzhamisítás büntette (Btk. 389. §); emberölés büntette és az emberölés egyes minősített esetei stb.

⁴⁰⁶ Legfőbb Ügyészség NF. 4531/2018/2-I. számú összefoglaló jelentése.

veszélyeztetése, testi sértés, hulladékgazdálkodás rendjének megsértése, hamis magánokirat felhasználása, állatkínzás stb.⁴⁰⁷

A legfőbb ügyész 2018. évet érintő országgyűlési beszámolójának adatai szerint egyezség alapján 37 ügyben került sor vádirat benyújtására.

A 2019. évet érintő legfőbb ügyészi országgyűlési beszámoló adatai szerint 91 ügyben. A 2019-es beszámoló megállapításai között szerepel, hogy *„a várakozásokkal ellentétben lényegesen nem változott azon vádlottak száma, akikkel szemben egyezség megkötését követően született elsőfokú bírósági határozat, az érintett vádlottak száma 2019-ben is csupán 102 volt. Ez az előző évi adathoz képest (2018-ban 86 vádlottat érintett) nem tekinthető érdemi változásnak, különös figyelemmel arra, hogy akkor csak fél évig lehetett alkalmazni az egyezség megkötésére vonatkozó új szabályokat. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy – éppen a jogintézmény újdonságára figyelemmel – a megfelelő ügyészségi gyakorlat kialakítása, amely tekintettel van az állam büntetőigényének hatékony érvényesítésére is, hosszabb időt vesz igénybe.”*

A 2020. évet érintő legfőbb ügyészi beszámoló szerint egyezség alapján 58 ügyben került sor vádirat benyújtására, amely eredmény jelentős mértékben a pandémiának is köszönhető, ugyanis ebben az évben a járvány miatt lecsökkent a bírósági tárgyalások száma, megnövekedett azon eljárási formák jelentősége, amelyek személyes közreműködés nélkül, elsősorban az iratok alapján tették lehetővé az ügydöntő határozatok meghozatalát. Ugyancsak itt került rögzítésre, hogy *„[a] megkötött egyezségek mennyisége – és különösen a lényegében stagnáló állapot – nem kifogásolható, figyelemmel arra, hogy az egyezség megkötésének és az általánoshoz képest enyhébb büntetési tételkeret alkalmazásának csak akkor lehet létjogosultsága, ha az állami büntetőigény érvényesítését az egyezség megkötése elősegíti.”*

A legfőbb ügyész 2021. évre benyújtott országgyűlési beszámolója szerint egyezség alapján 77 ügyben került sor vádirat benyújtására, ami az előző évi 58-hoz képest 32,8%-os emelkedést jelent. Persze ez a növekedés is az előző évi visszaesésnek köszönhető.

⁴⁰⁷ Legfőbb Ügyészség NF. 2456/2019/51-I. számú összefoglaló jelentése.

A 2022. évre vonatkozó legfőbb ügyészi beszámoló szerint egyezség alapján 85 *ügyben* került sor vádirat benyújtására, ami az előző évi 77-hez képest 10,4%-os emelkedést jelent.

A 2023. évi legfőbb ügyészi beszámoló szerint egyezség alapján 83 *ügyben* került sor vádirat benyújtására, ami nagyjából megfelel az előző évi adatnak⁴⁰⁸.

Jól látható, hogy valódi áttörést ezek az adatsorok sem mutatnak.

Tóth Mihály szerint az egyszerűsítést érintő korábbi lelkesedés és alkalmazási kedv csökken, az *a várakozás*, ami az egyezségkötések számának érzékelhetőbb növekedését prognosztizálta, az új törvény első éveiben *nem teljesül*⁴⁰⁹.

Más álláspont szerint „[a]z alkalmazás gyakoriságának növelését várták, illetve várják ugyanis az új jogintézménytől, amelynek szabályozása eltér az elődtől. A szerzők feltevései beigazolódtak, a tanulmányban statisztikai adatokkal támasztják alá a ritka igénybevételt: 2020-ban a vádemelések mindössze 0,0012%-ban került sor egyezség alapján vádirat benyújtására.” A felmerülő problémákat komolyan kell venni, már csak azért is, mert az *egyezségalkalmazás igencsak ritka*, annak ellenére is, hogy anno újragondolták a lemondás a tárgyalásról jogintézményét⁴¹⁰.

Minden hasonló bírálat – érthetően – *a tárgyalásról lemondás statisztikai adatait* veszi alapul, így érdemes ezekre az adatokra rápillantani⁴¹¹:

⁴⁰⁸ Lásd a legfőbb ügyész beszámolóját az ügyészség 2018., 2019., 2020., 2021., 2022., és 2023. évi tevékenységéről. <https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁰⁹ TÓTH Mihály: *Az egyezség és a „mértékes ügyészi indítvány” kezdeti tapasztalatai*. Magyar Jog, 2022. 3., 130-131.

⁴¹⁰ SZAKTOR Roland György-TURI András-BUDAHÁZI Árpád: *Gondolatok a büntetőügyekben alkalmazható egyezségről*. Belügyi Szemle, 2022. 6., 1157., 1171.

⁴¹¹ <http://ugyeszseg.hu/statisztikai-adatok/> (2025. január 20-i letöltés)

Tárgyalásról lemondás					
Év	Vádemelés	ebből			
		Tárgyalásról lemondás			
2016.	62 090	35			
2017.	58 525	43			
2018. I. félév	30 177	35			
Egyezség a bűnösség beismeréséről					
Év	Vádemelés	ebből	Összes vádemelés előtti egyezséggel kapcsolatos kezdeményezés	Eredményes ügyészi kezdeményezés	Jogerős egyezséggel (tárgyalásról lemondással) lezárult eljárások vádlottjai
		Egyezség alapján folytatott eljárás			
2018. II. félév	19 693	34	739	26	12
2019.	47 121	91	1 417	41	102
2020.	47 381	58	932	15	122
2021.	46 829	77	1 120	20	141
2022.	48 930	85	1 113	25	155
2023.	48 848	83	1 143	24	107
2024.	48 947	93	1 416	21	152

Látható, hogy a két jogintézmény mutatói nagyságrendileg nem térnek el egymástól, elhanyagolható arányt képviselnek a vádemelések számához képest.

Mindezekre tekintettel az egyezség kritikusaiknak egyértelműen igazat lehetne adni. A következtetés ezek alapján igen egyszerű: az *egyezség nem váltotta be a hozzá fűzött várakozásokat*. Érdemi elmozdulás az elmúlt négy évben sem történt, ami azt jelzi, hogy a jogalkalmazás továbbra sem talált rá az egyezség megfelelő alkalmazási körére.

Ennek ellenére a kizárólagosan negatív megítélést indokolatlanul egyoldalúnak tartom, mivel az látszólag figyelmen kívül hagyja, hogy az egyezség eredményének megítélése *nemcsak mennyiségi*, hanem ugyanannyira *minőségi kérdés* is. Minőségi jellemzőkön én személy szerint az egyezséggel érintett ügyek bonyolultságát, összetettségét tekintem, melyek a legtöbb esetben nagy közfigyelmet generálnak. A továbbiakban az egyszerűség kedvéért az ilyen esetekben a „*nagy ügyek*” megjelölést fogom használni.

A probléma csak az, hogy az egyezség mennyiségi jellemzője könnyen igazolható, a minőségi jellemzők pedig nehezen detektálhatók. Ahogyan azt korábban megjegyeztem, a nagy ügyek meghatározására, így mérésére sincs általános zsinórmérce.

A Legfőbb Ügyészség egyezség vizsgálatáról készített NF. 2456/2019/51-I. számú összefoglaló jelentése szerint az egyezségkötésre alkalmas *ügyek köre szükségképpen szűkebb*, mint az eljárást gyorsító más intézkedéssel érintett ügyek köre, amelyek közé sorolhatók az általános szabályok alapján, de mértékes indítvány megtétele mellett lefolytatott ügyek is. Az egyezség, mint eljárást gyorsító jogintézmény jelentősége ezért alapvetően nem az ilyen módon elintézett ügyek számának kiugró mértékű növekedésével, hanem pl. az egyezséggel érintett, eredetileg hosszadalmasnak, és/vagy kétes kimenetelűnek ígérkező, *bonyolult ténybeli és jogi megítélésű ügyekben* folytatott büntetőeljárások gyors és eredményes befejezésével, ezáltal a munkateher csökkentésével, a büntetőeljárások idejének rövidülésével, és a költségek mérséklődésével mérhető.

Álláspontom szerint tudomásul kell venni, hogy az egyezség valójában egy olyan konszenzuális lehetőség, amelyet jelenleg tömegesen nem lehet hatékonyan alkalmazni, így csupán a számmutatók – más jogintézményekhez viszonyított – alacsony száma egyáltalán nem jelenti az egyezség kudarcát. Fantoly Zsanett szerint *„a gyakorlatban a nyomozási egyezség a nagy tárgyi súlyú, tipikusan bünszervezetben elkövetett bűncselekmények elkövetőivel szemben nyer alkalmazást, ahol a bűncselekmény felderítéséhez jelentős bűnüldözési érdek fűződik, ahol a terhelt beismerése nélkül holtpontra jutna a nyomozás. A beismerő vallomás által a további bizonyítási eszközök felderítésének lehetősége nyílik meg a nyomozó hatóság számára, és így biztosítható lehet az eredményes vádemelés”*⁴¹². Amennyiben Fantoly Zsanettnak igaza van, akkor az utóbbi konklúzió levonására van inkább alap, azaz nem lehet kizárólag a számadatok alapján mérleget vonni.

Ebben az álláspontomban megerősítést jelentett az, hogy az interneten a nagy ügyekre vonatkozó sajtóközleményeket böngészve egyre inkább gyűltek az „*egyezség*” tárgyszóra irányuló találatok. A teljesség igénye nélkül, a nyilvános források szerint egyezségkötés történt a *„Völner-Schadl ügyben”*⁴¹³, *„Czeglédy-perben”*⁴¹⁴, a *„Simonka ügyben”*⁴¹⁵, a

⁴¹² FANTOLY Zsanett: *A bizonyítási szabályok egyszerűsödése az új büntetőeljárás törvényben*. Jogtudományi Közlöny, 2021. 7-8., 358.

⁴¹³ <https://index.hu/belfold/2023/10/27/vadalku-egyezség-buntetoeljaras-schadl-gyorgy-sandor-zsuzsa-batki-pal/> (2025. január 20-i letöltés);
<https://24.hu/belfold/2023/03/04/birosag-elokeszito-targyalas-volner-pal-schadl-gyorgy-varga-judit-vadalku-velemeny/> (2025. január 20-i letöltés),

<http://ugyeszseg.hu/vademeles-a-magyar-birosagi-vegrehajtoi-kar-elnoke-es-21-tarsa-ellen-a-kozponti-nyomozo-fogyeszseg-sajtokozlemenye/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴¹⁴ <http://ugyeszseg.hu/a-vad-szerint-tobb-mint-hat-milliard-forint-adot-csaltak-vademeles-dr-czegledy-csabaval-es-tarsaival-szemben/> (2025. január 20-i letöltés),

„Katzenbach-gyilkosság” ügyben⁴¹⁶, „Bige László” ügyében⁴¹⁷, a „Kőrös Gusztáv Tibor” ellen folytatott büntetőügyben⁴¹⁸, a Horváth Csaba országgyűlési képviselőt érintő büntetőeljárásban⁴¹⁹, az ex ügyész „befolyásos ügyvéd” ügyében⁴²⁰, a több, mint négy milliárd forint vagyoni hátrány okozó, számlagyarat működtető bünszervezet elleni büntetőügyben⁴²¹, a „lébényi autópálya rendőrök” ügyében⁴²², a „kézilabda meccsek” ügyében⁴²³, a „jövedéki orgazda” ügyében⁴²⁴, a „húsfeldolgozó cég vezetőjének” ügyében⁴²⁵, a 74 személy ellen bünszervezetben elkövetett költségvetési csalás miatt folyamatban volt büntetőügyben⁴²⁶, a több százmilliós vagyoni hátrány okozása miatt folytatott büntetőeljárásban⁴²⁷, a közel 400 milliós költségvetési csalás miatt indult büntetőügyben⁴²⁸, több mint kétszáz millió forint értékű autó lopása miatt a szerb bünszervezet érintően indult

https://hvg.hu/itthon/20191024_Harom_ev_kaptak_Czegledy_ugyeben_erintett_vadlottak_miutan_egyezsaget_kotottek_az_ugyesszeggel (2025. január 20-i letöltés)

⁴¹⁵ <http://ugyesszeg.hu/vademeles-az-orszaggyulesi-kepviselo-es-tarsai-elleni-buntetoeljarasban/> (2025. január 20-i letöltés),

<https://24.hu/kozelet/2020/01/16/simonka-gyorgy-felszamolo-beismeres-megvesztegetes/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴¹⁶ <http://ugyesszeg.hu/vadat-emelt-a-fovarosi-fougyesszeg-az-egykori-focista-serelmere-2009-ben-elkovetett-emberolesi-ugyben/> (2025. január 20-i letöltés),

<https://infostart.hu/bunugyek/2022/10/22/egyezsaget-kotottek-uj-reszlet-a-katzenbach-gyilkosság-ugyeben> (2025. január 20-i letöltés)

⁴¹⁷ <http://ugyesszeg.hu/vademeles-a-2-milliard-forint-vagyoni-hatranyt-okozo-hutlen-kezeles-valamint-vesztegetes-miatt-a-szabolcs-szatmar-bereg-megyei-fougyesszeg-sajtokozlomenye/> (2025. január 20-i letöltés), <https://www.magyarhirlap.hu/belfold/20220627-ismet-birosag-ele-all-a-mutragyakiraly-bige-laszlo> (2025. január 20-i letöltés)

⁴¹⁸ <http://ugyesszeg.hu/ujabb-vademeles-koros-gusztav-tibor-ellen/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴¹⁹ <https://ugyesszeg.hu/korrupcios-buncselekmények-miatt-gyanusított-a-zugloi-polgarmester-es-egy-volt-helyi-politikus-a-kozponti-nyomozó-fougyesszeg-sajtokozlomenye/> (2025. január 20-i letöltés),

<https://magyarnemzet.hu/belfold/2022/11/nincsenek-vedett-politikusok-minden-korrupcios-ugyet-kivizsgálnak> (2025. január 20-i letöltés)

⁴²⁰ <https://magyarnemzet.hu/belfold/2022/10/korrupcioval-vadolnak-egy-befolyasos-ugyvedet-aki-meg-ugyesszekt-vehetett-at-millios-kenopenzeket?fbclid=IwAR0bZRKHDTm-XM7JcC6Xiq5I4yXuqRqMr8bbfRYFo5FRSM8PwGUZ90QFR1A> (2025. január 20-i letöltés);

<https://ugyesszeg.hu/korrupcios-buncselekmény-miatt-letartoztatásban-egy-ugyved-es-ket-tarsa-a-kozponti-nyomozó-fougyesszeg-sajtokozlomenye/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴²¹ <https://ugyesszeg.hu/szamlagyar-uzemeltetesevel-tobb-mint-negy-milliard-vagyoni-hatranyt-okozott-a-bunszervezet-vezetoje-a-komarom-esztergom-megyei-fougyesszeg-sajtokozlomenye/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴²² <http://ugyesszeg.hu/jogeros-itelet-a-lebenyi-autopalya-rendorok-ugyeben-a-kozponti-nyomozó-fougyesszeg-sajtokozlomenye/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴²³ <http://ugyesszeg.hu/penzert-befolyasoltak-a-merkozéseket-egyezségek-alapjan-itelet-kezilabda-mecceket-erinto-vesztegetések-miatt/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴²⁴ <http://ugyesszeg.hu/ket-ev-bortont-kapott-a-jovedeki-orgazda-a-jovahagyott-egyezségben-a-komarom-esztergom-megyei-fougyesszeg-sajtokozlomenye/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴²⁵ <http://ugyesszeg.hu/egyezségkötés-a-költségvetési-csalás-büntette-miatt-indult-ugyben/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴²⁶ <http://ugyesszeg.hu/74-szemely-ellen-vademeles-bunszervezetben-elkovetett-költségvetési-csalás-miatt-fotóval-videoval-a-somogy-megyei-fougyesszeg-sajtokozlomenye/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴²⁷ <http://ugyesszeg.hu/tobb-szazmillios-vagyoni-hatranyt-okoztak-a-komarom-esztergom-megyei-fougyesszeg-sajtokozlomenye/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴²⁸ <http://ugyesszeg.hu/kozel-400-millios-költségvetési-csalás-miatt-elokeszítő-ülésen-ugydöntő-határozat-szulett-a-fejer-megyei-fougyesszeg-sajtokozlomenye/> (2025. január 20-i letöltés)

ügyben⁴²⁹, a *Eurojust közreműködésével végzett eredményes nyomozás ügyében*⁴³⁰, a *bűnszervezetben elkövetett embercsempészség ügyében*⁴³¹. Valamint az ügyészség 2022 szeptemberében, majd novemberében két külön ügyben egyezségkötést követően emelt vádat a négy vádlott ellen különösen nagy, továbbá különösen jelentős értékre elkövetett pénzmosás büntette miatt. A törvényszék mind a négy vádlott esetében jóváhagyta az egyezségeket, és valamennyi vádlottat végrehajtandó szabadságvesztésre, közügyektől eltiltásra és pénzbüntetésre ítélte⁴³².

Utánanéztem továbbá, vajon a Be. hatálybalépését követő néhány évben a jellemzően kiemelt ügyekkel foglalkozó *Központi Nyomozó Főügyészség* és a legnagyobb ügyforgalmú⁴³³ *Fővárosi Főügyészség* praxisában hány egyezséggel érintett *nagy ügy*, és hány ilyen ügyben *érintett terhelt* van. Ebben az esetben is inkább a nagyságrend érdekelt, amelyet a kérdésekre adott válaszok megfelelően tükröztek: a Központi Nyomozó Főügyészségen *9 ügyben 29 terheltet érintően*, a Fővárosi Főügyészségen *11 ügyben, 25 terheltet érintően* kötött egyezség a Be. hatálybalépése óta⁴³⁴.

Nyilvánvaló, hogy mértékadó eredményt csak egy *statisztikai vizsgálat* tud felmutatni, ezért ilyen módszertannal is megkíséreltem a felvetésemet alátámasztani. A Legfőbb Ügyészség statisztikai rendszeréből nyert adatok alapján a következő megállapítások tehetők:

Év	Összes ügy ¹	ebből		Egyezség kezdeményezéssel érintett ügyek	ebből		Egyezséggel törtéző vádemeléssel érintett ügyek	ebből	
		Kiemelt ügyek ²	Aránya		Kiemelt ügyek ²	Aránya		Kiemelt ügyek ²	Aránya
2018. II. félév	334 414	410	0,1%	716	25	3,5%	36	2	5,6%
2019. év	581 468	646	0,1%	1 122	49	4,4%	94	5	5,3%
2020. év	534 649	536	0,1%	854	31	3,6%	61	3	4,9%
2021. év	526 990	532	0,1%	944	41	4,3%	78	7	9,0%
2022. év	525 976	534	0,1%	894	71	7,9%	100	13	13,0%
2023. év	546 456	606	0,1%	923	87	9,4%	108	11	10,2%
2024. év	575 570	629	0,1%	973	77	7,9%	105	11	10,5%

¹Amelyben az adott időszakban bármilyen érkezés rögzítésre került

²Az adott időszakban a Z-1 (Bármely okból kiemeltként kezelendő ügy), vagy az RR kivezetés (Ügyészi felügyelet kiemelt jelentőségű ügyben) rögzítésre került

⁴²⁹ <http://ugyeszseg.hu/tobb-mint-ketszaz-millio-forint-erteku-autot-lopott-a-szerb-bunszervezet-vadat-emelt-az-ugyeszseg/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴³⁰ <http://ugyeszseg.hu/az-eurojust-kozremukodesevel-eredmenyes-nyomozas-50-milliot-tisztara-moso-ferfivel-szemben-emelt-vadat-a-fogyeszseg/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴³¹ <http://ugyeszseg.hu/egyeszeg-az-embercsempeszekkel/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴³² Lásd a legfőbb ügyész országgyűlési beszámolóját az ügyészség 2022. évi tevékenységéről.

<https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴³³ 2022-ben a Fővárosi Főügyészség intézte a teljes ügyészségi ügyiratforgalom 22,8%-át, 2023-ban a 22,1 %-át. Lásd a legfőbb ügyész országgyűlési beszámolóját az ügyészség 2022. és 2023. évi tevékenységéről. <https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴³⁴ 2022. év november hónapjának végén beszerzett adat.

Az előző adatsorból látható, hogy azon ügyek közül, amelyekben valamilyen tevékenység (kivezetés) történt az adott évben – valamennyi vizsgált év tekintetében – a kiemelt ügyek (bármely okból kiemelt; ügyészi felügyelet kiemelt jelentőségű ügyben) aránya 0,1%. Ezzel szemben a *kiemelt ügyek aránya azon ügyekben, ahol vagy egyezség kezdeményezés, vagy egyezséggel érintett vádemelés volt, lényegesen magasabb*. Ezek alapján megállapítható, hogy *a kiemelt ügyek aránya magasabb az egyezséggel érintett ügyekben, mint valamennyi ügy tekintetében*⁴³⁵.

Évek ¹	Átlagos időtartam								
	a nyomozás elrendelésétől az iratok első fokú ügyészségre érkezéséig			az iratok első fokú ügyészségre érkezésétől a vádemelésig			a vádemeléstől a jogerőre emelkedett bírósági határozatig		
	naptári napokban								
	eltelt idő valamennyi vádlott tekintetében	eltelt idő egyezséggel érintett vádlottak tekintetében	eltelt idő aránya	eltelt idő valamennyi vádlott tekintetében	eltelt idő egyezséggel érintett vádlottak tekintetében	eltelt idő aránya	eltelt idő valamennyi vádlott tekintetében	eltelt idő egyezséggel érintett vádlottak tekintetében	eltelt idő aránya
2018. II.	271,6	346,9	127,7%	39,1	21,2	54,2%	337,9	114,6	33,9%
2019.	288,1	532,3	184,8%	41,8	22,3	53,3%	321,1	127,1	39,6%
2020.	303,9	703,9	231,6%	43,3	18,2	42,0%	261,5	150,6	57,6%
2021.	335,3	728,6	217,3%	43,4	24,9	57,4%	271,7	143,5	52,8%
2022.	349,0	794,5	227,6%	43,4	25,6	59,0%	260,0	167,3	64,3%
2023.	341,3	1037,9	304,1%	42,6	27,2	63,8%	231,5	133,7	57,8%
2024.	352,0	1043,0	296,3%	44,0	26,5	60,1%	246,8	190,8	77,3%

¹A 2018-2023 évek az adatállomány 2024.07.02-i állapota szerint, míg a 2024. év az adatállomány 2025.01.23-i állapota szerint.

A fenti táblázat adataiból megállapítható, hogy – a vizsgált időszakban – a nyomozás elrendelésétől az iratok első fokú ügyészségre érkezéséig eltelt idő (*nyomozás időtartama*) átlagosan közel kétszer hosszabb az egyezséggel érintett ügyekben. A nyomozás időtartamának hosszúsága vélelmezhetően összefügg az ügy bonyolultságával, nagyságával (minél hosszabb, annál bonyolultabb – több nyomozati cselekmény).

Az ügyészségre érkezéstől a vádemelésig, illetve a vádemeléstől a jogerős bírósági határozatokig eltelt idő ellenben jóval rövidebb (kb. fele) az összes vádlott átlagos időtartamához viszonyítva.

⁴³⁵ A megállapítást megalapozó módszertan az egyezséget és a kiemelt ügyeket azonosító ügyészségi kivezetési kódok egybevetésén és statisztikai elemzésén alapszik.

Véleményem szerint megállapítható, hogy *az átlagosnál hosszabb (bonyolultabb) ügyekben történik meg a jogintézmény alkalmazása, továbbá a jogintézmény alkalmazása esetén az átlagosnál gyorsabb a büntetőeljárás befejezése*⁴³⁶.

Év	Tevékenység mutató	Ügyek száma	Átlagos TM egy ügyben	Egyezség kezdeményezéssel érintett TM	Egyezség kezdeményezéssel érintett ügyek	Átlagos TM egy ügyben	Egyezséggel történő vádemeléssel érintett TM	Egyezséggel történő vádemeléssel érintett ügyek	Átlagos TM egy ügyben
2018. II.	3 670 644,3	334 414	11,0	51 856,2	716	72,4	23 221,0	36	645,0
2019.	9 409 287,8	581 468	16,2	140 329,5	1 122	125,1	80 145,8	94	852,6
2020.	8 890 990,5	534 649	16,6	163 576,5	854	191,5	68 862,8	61	1 128,9
2021.	9 656 770,5	526 990	18,3	159 239,0	944	168,7	64 717,6	78	829,7

A bemutatott – 2021. évig elérhető – statisztikai adatok alapján megállapítható, hogy az átlagos tevékenységmutató egy ügyben 15,5; míg az egyezség kezdeményezéssel érintett ügyekben 139,4; valamint az egyezséggel történő vádemelésekkel érintett ügyekben ez a szám átlagosan 864,1. Tehát, az egyezséggel érintett ügyek *tevékenységmutatója lényegesen magasabb, mint az átlagos tevékenységmutató egy ügyben*⁴³⁷.

A feltevésemet az OKRI „*Az új Be. egyes meghatározó jogintézményei – A sértetti pozíció erősödése, eljárásgyorsítás, -egyszerűsítés*” címmel publikált vizsgálat több megállapítása is megerősíti: „*[e]lsősorban főügyészségeken, nagyobb tárgyi súlyú ügyekben került sor egyezség megkötésére*”; az egyezség egyes tapasztalatok szerint „*alkalmas lehet a hatékonyság növelésére a sokvádlottas, kiemelt tárgyi súlyú, összetettebb, bonyolult ténybeli és jogi megítélésű ügyek elintézésé során is*” stb.⁴³⁸

Amennyiben a nagy ügyek – az előzőekben ismertetett – nagyságrendjét összevetjük az egyezségekre vonatkozó statisztikai számokkal, már nem csupán megérzésről van szó akkor, amikor azt állítom, hogy az egyezségkötéssel érintett büntetőeljárások számához képest *nagy arányban vannak a közvéleményt is élesen foglalkoztató büntetőügyek, azaz egyezségekre jellemzően nagy ügyekben kerül sor*. Arról nem is beszélve, hogy az egyezség ilyen esetekben

⁴³⁶ A megállapítást megalapozó módszertan a Vádképviselési Informatikai Rendszer (VIR) adatbázisa alapján, az egyezségekre vonatkozó adatok és a megvádolt és jogerős bírósági határozattal elbírált személyekkel szemben lefolytatott büntetőeljárások fő szakaszai átlagos időtartamának összevetésén és elemzésén alapszik.

⁴³⁷ A megállapítást megalapozó módszertan az egy ügyre jutó átlagos tevékenységmutató és azon ügyek tevékenységmutatójának összevetésén alapszik, amelyben az adott időszakban egyezséggel történő vádemelés került rögzítésre.

⁴³⁸ BARABÁS Andrea Tünde–FARKAS Krisztina–Kiss Anna: *Az új Be. egyes meghatározó jogintézményei. Kriminológiai Tanulmányok 58.*, OKRI, Budapest, 2021., 172., 174.

sokszor több terheltet érint, így azok száma az egyezség alapján folytatott eljárások mutatóihoz képest is lényegesen nagyobb. Ez pedig vitathatatlanul *az egyezség büntetőeljárás helyi értékét növeli a számadatoktól függetlenül*. Hangsúlyozni kell azt is, hogy ezek valóban olyan nagy ügyek, melyek anyagi és humán erőforrása, nemkülönben társadalmi fókuszja az átlagot jelentősen meghaladja, így, ha már csak egyetlen ilyen ügyben rendeltetésének megfelelően működik az új jogintézmény, akkor már mondhatjuk: *bőven megérte, kudarcról szó sincs*.

Végül megjegyzésre érdemes és nem elhanyagolandó szempont, ha az egyezség kezdeményezések számarányát megnézzük⁴³⁹, akkor az a nagyságrend is jelez valamit. Ha mást nem, a jogintézmény iránti nyitottságot, érdeklődést mindenképpen tükrözi, amelyet feltétlenül érdemes lenne a jövőben még hatékonyabban kiaknázni.

Maradéktalesan osztom azt az álláspontot, amely szerint a jogalkotói elképzelés előremutató és szükségyszerű változásként értékelhető a tárgyalásról lemondás kudarcát követően. Lényegében azzal is egyetértek, hogy az egyezség elterjedése azon is múlik, hogy a következő években az ügyészség mely bűncselekmények esetén, milyen szankció elengedését, illetve enyhítését tartja elfogadhatónak⁴⁴⁰, amennyiben ez azt is jelenti, hogy a jogalkalmazói gyakorlat következetessége e tekintetben elengedhetetlen.

5.3.5.5. Egyezség és sértetti reparáció a gyakorlatban

A jogalkalmazói tapasztalatokból számomra világosan kiderült, hogy az alkalmazás rugalmassága lehet a kulcs a jogintézmény életben tartásához.

Emellett számomra különösen fontos további szempontra is szeretném felhívni a figyelmet. Ugyanis az ismertett jogalkalmazói törekvések döntően a közvádoló, az állam büntetőigényének kizárólagos érvényesítője, valamint a terhelt (védelem) relációjában értékelik az egyezség társadalmi előnyeit, ami mellett még mindig sokszor másodlagos a

⁴³⁹ 2023: 1143, 2022: 1113, 2021: 1120, 2020: 931, 2019: 1417, 2018. II. félév: 739. <https://ugyeszseg.hu/statisztikai-adatok/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁴⁰ BÉRCES Viktor–GYULAI Dániel: *Egy új remény, avagy az egyezség megjelenése a hazai büntetőeljárásban*. Ügyészségi Szemle, 2019/04, 31.

sértetti érdek, amelyet a Be. preambuluma⁴⁴¹ is kiemelt törekvésnéként kezel, vagyis az egyezség szabályozásában is megjelenő sokrétű *reparációs lehetőségek* is indokolhatják annak a jogalkotói szándéknak való megfelelést, amely az eljárás időszerűségére és a sértetti jogok érvényesítésére is egyaránt prioritásként tekint. Ennek megfelelően a biztos megtérülés lehetőségének és időszerűségének is sokat kellene nyomni a latba akkor, amikor az egyezség alkalmazhatósága a kérdés. Ezt támasztja alá a 2020-as Be. novella – a Be. 407. § (1) bekezdésének módosításához fűzött – miniszteri indokolásának egyértelmű jogalkotói üzenete, mely szerint *„az egyezségben a terhelt a Be. 411. § (5) bekezdése alapján számos a beismerésen túlmutató kötelezettséget vállalhat. E többlettartalom, így például az ügyességgel vagy a nyomozó hatósággal való együttműködés vagy a sértett polgári jogi igényének megtérítése függetleníthető a beismeréstől és olyan többlet magatartások teljesítését feltételezi, amely mind az ügyesség, mind – az attól várható kiszámítható előnyök miatt – a terhelt részére indokoltá teheti az egyezség megkötését, akár egy korábbi beismerést követően is. Ezen többlet kötelezettségek vállalásának lehetőségét a Be. nem kívánhatta kizárni pusztán azon az alapon, hogy a terhelt korábban már elismerte a bűncselekmény elkövetését.”*

Meglátásom szerint a jogalkotó ezzel az érveléssel nem kevesebbet nyilvánított ki, mint azt, hogy *az egyezségben rejlő társadalmi előny nem kizárólag a terhelti beismerésben rejlik, hanem más járulékos előnyben is*, ilyen lehet például a sértett polgári jogi igényének megtérítése.

Az egyezség ennek megfelelően csak akkor töltheti be célját és válhat hatékony jogintézménnyé, amennyiben a sértettnek is fűződik hozzá érdeke, és az ő jogait is szem előtt tartja az ügyész és a terhelt. A sértett megegyezéshez fűződő *érdeke lehet az ügy gyorsabb befejezése*, ráadásul a bíróságon való megjelenés nélkül, valamint a biztos jóvátétel. Az egyezség keretein belül ugyanis a sértettnek fizetendő kár megtérítésén túl, a polgári jogi igény érvényesítésén keresztül, akár a közvetítői eljárásban való részvétel is alku tárgya lehet, továbbá a biztos kompenzáción túl a sértett kímélete is indoka lehet az egyezség ügyészi támogatásának⁴⁴².

⁴⁴¹ „Az Országgyűlés [...] különös hangsúlyt fektetve a bűncselekmények sértettjeinek fokozott védelmére, valamint jogaik érvényesítésére [...] az állam kizárólagos büntető hatalmának a büntetőeljáráson keresztül történő érvényesítése céljából a következő törvényt alkotja”.

⁴⁴² GULYÁSNÉ BIRINYI Ildikó–PÁPAI-TARR Ágnes: *Néhány gondolat a büntetőjogi egyezségről*. Ügyészek Lapja, 2019/3., 35.

Azt gondolom, hogy a szemléletváltás már nem a jövő, a folyamat elkezdődött.

Az Emlékeztető Be. 411. §-ához fűzött, 1) pontban írt iránymutatása szerint az egyezség keretében az okozott teljes vagyoni hátrány megtérítésére kell kötelezni a terheltet és ez a tárgyalási kiindulópont az egyezség megkötésére irányuló egyezkedés során.

A Legfőbb Ügyészség egyezség vizsgálatáról készített NF. 2456/2019/51-I. számú összefoglaló jelentése szerint nyilvánvalóan nem lehet taxatív felsorolással meghatározni az egyezségkötésre alkalmas ügyek körét, ugyanakkor célszerű ennek a jogintézménynek az alkalmazása, ha pl.: a terhelt beismerő vallomása döntően hozzájárul a jelentős tárgyi súlyú bűncselekmény felderítéséhez, anélkül a bizonyítás nem lenne teljes körű, együttműködik egy előreláthatóan hosszadalmas bizonyítási eljárás leegyszerűsítésében, egy, a rendelkezésre álló adatok alapján esetlegesen kétséges kimenetelű bizonyítási eljárás lefolytatásában (jellemzően ide sorolhatók a bonyolult ténybeli és jogi megítélésű ügyek), *a kárt, vagyoni hátrányt megtérítette*. A kár, illetve vagyoni hátrány megtérítésének feltételként szabása során figyelembe kell venni, hogy a terhelt jövedelmi, vagyoni viszonyai milyen mértékű vagyoni reparációt tesznek *reálisan* lehetővé, és ehhez képest milyen *büntetőeljárási érdek* fűződik a vele történő egyezség megkötéséhez.

Korábban részletesen ismertettem a Legfőbb Ügyészség BF. 1398/2018. IV. számú iránymutatását, amely ugyancsak fontos *lépést jelent a reparációs szemlélet kialakításának irányába*. Itt az egyik legfontosabb gondolat az volt, hogy a részleges jóvátétel megfizetésének az állami büntető igény oldalán mutatkozó előnye az lehet, *ha az utólagos vagyonkutatással és a vagyonekhozás végrehajtásával szemben az okozott kár, vagyoni hátrány egy része ténylegesen és késedelem nélkül megtérül*.

Mindezeket alátámasztja a következő konklúzió: *„a gyakorlatban az ügyészek azt az álláspontot képviselik, hogy ne csak a terheltnek érje meg az egyezség megkötése, hanem cserében nyújtson például segítséget a nyomozáshoz vagy vállalja a sértett kárának megtérítését. Ugyanis az ügyészség egyik – a IV. Be.-ből fakadó – prioritása, hogy a sértett kára lehetőleg minden esetben térüljön meg. Ezzel az államot is megkímélik a polgári jogi igény behajtásától, másrészt a sértett számára is kedvező lehet az egyezség megkötése.”* A szerzők álláspontja szerint abban az esetben viszont kiváló lehetőség az alkalmazása, amikor

valamilyen gazdasági vagy vagyon elleni bűncselekmény esetén az egyezség tárgyává tudják tenni a felek a sértett kárának megtérítését, legyen az akár természetes személy sértett, akár jogi személy, beleértve az államot is⁴⁴³.

Pozitív példaként lehet felmutatni a Fővárosi Főügyészség gyakorlatát. Ibolya Tibor – korábbi főügyész, jelenleg a legfőbb ügyész büntetőjogi helyettese – szerint ugyanis az egyezségkötés a költségvetést károsító bűncselekmények esetén a legjellemzőbb, az ilyen esetekben pedig „*az ügyészség részéről alapvető feltétel, hogy a – bűnösség beismerése mellett – a költségvetésnek okozott vagyoni hátrányt, a meg nem fizetett adót a terhelt maradéktalanul átutalja a NAV letéti számláira*”. Ibolya Tibor szerint a tárgyév szép sikereket hozott e területen, hiszen sok száz millió forintot szereztek vissza úgy, hogy mindeközben tekintettel voltak az állam büntetőjogi igényére, és kellő súllyal vették figyelembe a terhelti együttműködést és a kártérítés tényét is⁴⁴⁴. Hogy ez mennyire nem pusztába kiáltott szó, jól mutatja, hogy például csak 2019. decemberében, a Fővárosi Főügyészség gyakorlatában két olyan költségvetési csalás és más bűncselekmények tárgyában folyamatban lévő büntetőügyben került sor egyezség megkötésére, amelyben a terhelték, az egyik esetben *200 millió forintot meghaladó*⁴⁴⁵, a másik esetben *közel négyszáz millió forint* vagyoni hátrány megtérítését vállalták, ráadásul az előbbi esetben az egyezség keretében a terhelt azt is vállalta, hogy az általa kiválasztott öt középiskolában az előírt tematikával előadást tart, és ennek megtörténtét igazolja.

A gyakorlatban egyébként is számos példát lehet találni a látványos megtérülésekre:

Például egyezséget kötött a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Főügyészséggel az a megyebeli gazdasági társaság ügyvezetője, aki a cége nevében az évek alatt *108 millió forint* általános forgalmi adót titkolt el az adóhatóság elől, de az eljárás alatt ezt teljes egészében megfizette⁴⁴⁶; illetőleg *több mint 150 millió forint* adótartozást térítettek meg abban az ügyben, amelyben a terheltékkel a Fővárosi Főügyészség a Be. által kínált lehetőséget

⁴⁴³ SZAKTOR Roland György–TURI András–BUDAHÁZI Árpád: *Gondolatok a büntetőügyekben alkalmazható egyezségről*. Belügyi Szemle, 2022. 6., 1165., 1171.

⁴⁴⁴ IBOLYA Tibor: *Az új Be.-törvény ügyészi szemmel*. Ügyvédek Lapja, 2019/6., 22.

⁴⁴⁵ <https://fovarositorvenyszek.birosag.hu/sajtokozlomeny/20201207/egyezsseg-jovahagyasaval-szuletett-itelet-koltsegvetesi-csalas-buntette-miatt> (2025. január 20-i letöltés),

https://hvg.hu/gazdasag/20201207_hajdu_peter_koltsegvetesi_csalas_birosag_itelet (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁴⁶ <https://ugyeszseg.hu/megteritette-az-elcsalt-adot-az-ugyvezeto/> (2025. január 20-i letöltés)

kihasználva egyezséget kötött, majd az alapján nyújtott be vádiratot a bíróságra⁴⁴⁷; hamis számlák alapján *90 millió forint* európai uniós támogatást szerzett meg egy szabolcsi vállalkozó, amikor ez kiderült, a teljes összeget visszafizette, így lehetőség nyílt arra, hogy az ügyészséggel egyezséget kössön a büntetéséről⁴⁴⁸; a költségvetési csalás büntette, csődbűncselekmény büntette és hamis magánokirat felhasználás vétsége miatt indult büntetőügyben a terhelték – egyezség keretében – *a 100 millió forintot* meghaladó vagyoni hátrány összegét az adóhatóság letéti számlájára befizették⁴⁴⁹; közel *1,5 milliárd forint adót csaltak* – az ügyészség és a NAV eredményes fellépése következtében az egész megtérülni látszik⁴⁵⁰; a Bács-Kiskun Megyei Főügyészség bünszervezetben elkövetett költségvetési csalás, pénzmosás és vesztegetés büntette miatt vádat emelt 110 vádlottal szemben, akik 2011 és 2018 között legalább négy adócsaló bünszervezetet működtetve a költségvetésnek több mint *6 milliárd Ft kárt okoztak, de amit a vádemelésig teljes egészében megtérítettek*⁴⁵¹; végül figyelemre méltó az a Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyei bűnügy, amelyben az egyik terhelt a büntetés korlátlan enyhítése érdekében teljeskörűen megfizette az okozott vagyoni hátrányt, és az egyezség keretében a pénzbüntetés megfizetésére is kötelezettséget vállalt. A terhelt a megállapodásnak megfelelően megtérítette a vagyoni hátrány teljes összegét (1.2 milliárd Ft), és ezen felül a *87,4 millió forint* összegű pénzbüntetés megfizetésére is kötelezettséget vállalt az egyezség keretében⁴⁵². Még hosszasan lehetne sorolni a meglévő példákat.

Íránymutató az a legfőbb ügyész 2022. évre benyújtott országgyűlési beszámolójában rögzített elvi törekvés, mely szerint a gazdasági bűncselekmények körében az ügyészi szervezet változatlanul kiemelt figyelmet fordít az okozott kár, vagyoni hátrány megtérülésére, amelyet egyrészt a vagyonvisszaszerzési tevékenység keretében végrehajtott kényszerintézkedésekkel és a vagyon elkobzásával, másrészt *a vagyoni sérelem megtérítésének az egyezségkötés keretében történő előírásával biztosít*. Ez a deklaráció a 2023. évet érintő beszámolóban is visszaköszön, mely szerint a költségvetést károsító, illetve a gazdálkodás rendjét sértő bűncselekmények, valamint a pénzmosás miatt indult

⁴⁴⁷ <https://ado.hu/ado/150-millio-forint-elcsalt-adot-fizettek-vissza/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁴⁸ <https://24.hu/belfold/2020/02/10/nyiregyhaza-europai-unios-tamogat-as-csalas/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁴⁹ <https://ugyeszseg.hu/eredmenyes-egyezsget-kotott-az-ugyeszseg-elitettek-az-adocsalokat/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁵⁰ <https://ugyeszseg.hu/kozel-15-milliard-forint-adot-csaltak-az-ugyeszseg-es-a-nav-eredmenyes-fellepese-kovetkezteben-az-egesz-megterulni-latszik/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁵¹ <https://ugyeszseg.hu/vademeles-a-tobb-milliardos-adocsalo-bunszervezettel-szemben-a-bacs-kiskun-megyei-fougyeszseg-sajtokozlemenye/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁵² Lásd a legfőbb ügyész beszámolóját az ügyészség 2023. évi tevékenységéről.

<https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2025. január 20-i letöltés)

büntetőeljárásokban az *ügyészség kiemelt célnak tekinti a pénzügyi-vagyonjogi sérelem reparálását*. Ennek érvényesülését egyfelől vagyoni jogokat korlátozó kényszerintézkedésekkel és a vagyon állam javára történő elvonásával, másrészt az elkövető önkéntes teljesítésén alapuló eszközökkel, elsősorban az egyezségkötés keretében előírt megtérítési kötelezettséggel biztosítja⁴⁵³.

Végül ebben az esetben is megkíséreltem statisztikai módszertannal⁴⁵⁴ szemléltetni a megtérülési eredményeket:

ENyÜBS adatok	2018. II. félév		2019. év		2020. év		2021. év		2022. év		2023. év		2024. év	
	Összesen	Vádemelés egyezség esetén	Összesen	Vádemelés egyezség esetén	Összesen	Vádemelés egyezség esetén	Összesen	Vádemelés egyezség esetén	Összesen	Vádemelés egyezség esetén	Összesen	Vádemelés egyezség esetén	Összesen	Vádemelés egyezség esetén
az átlagos kár megtérülési százalék egy cselekményben	9,6%	53,6%	10,4%	25,1%	8,8%	5,6%	10,1%	7,7%	10,8%	22,8%	13,5%	6,0%	12,8%	14,3%
egy ügyben átlagos cselekmények száma	1,3	91,8	1,3	8,5	1,3	33,5	1,3	10,8	1,3	4,3	1,3	14,9	1,5	12,5
egy ügyben átlagos cselekmény-elkövetők ¹ száma	0,7	92,2	0,6	15,9	0,6	94,3	0,7	11,7	0,7	5,2	0,8	15,4	1	16,2

¹A cselekmény elkövetőjeként rögzített, a rögzítése időpontjára, az adott ügyben cselekmények számával egyezően (akár többször) elszámolt személy.

Tartalmazza azon ügyeket is, amelyekben nem került sor elkövető rögzítésére.

A táblázatban írt adatok alapján a következő megállapítások tehetők:

– 2018. II. félévben bár ötször magasabb volt a kár megtérülés, *2019. évtől ez a szám elmarad az országos összes adattól*.

Két okot valószínűsítek e tendencia mögött. 2020. évben a világvárvány minden olyan jogi interakciót visszaszorított, amely jellemzően nem az online térben valósul meg. Ezt a visszalépést a 2020-as adatok jól mutatják, ugyanakkor nem adnak arra magyarázatot, hogy 2019. évben miért zuhantak be az adatok. Meglátásom szerint ez pont azt a korábban kifejtett következtetésemet alapozza meg, hogy a Be. hatálybalépését követően a gyakorlat bátran és széles körben kezdte alkalmazni az egyezséget, majd az ügyészségi iránymutatásoknak

⁴⁵³ <https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁵⁴ A megállapítást megalapozó módszertan annak vizsgálatán alapszik, hogy az egyezség alapján történő vádemelést kivezető statisztikai kódok alapján leválogatott, az ilyen eljárási döntéssel érintett ügyekben mekkora volt az átlagos kár megtérülési százaléka egy cselekményben, továbbá, hogy egy ügyben mekkora volt az átlagos cselekmények száma és cselekmény-elkövetők száma. A kapott adatokat összehasonlítottuk valamennyi rögzített adattal.

megfelelően a gyakorlat irányt váltott, és a nagy ügyek felé terelte a jogalkalmazási gyakorlatot.

– Az egy ügyben *átlagos cselekmények és cselekmény-elkövetők száma jóval magasabb az egyezséggel érintett ügyekben*. Utóbbi ugyancsak az ügyek bonyolultságára, összetettségére enged következtetni.

5.3.5.5. Az ügyészségi jogalkalmazói gyakorlat jövője, különös tekintettel a közelmúlt szabályozási eredményére

A jogalkalmazás fejlődése az ügyészségi iránymutatásokban rejlő szemlélet fejlődését is magával vonta, ami meglátásom szerint egy organikus kölcsönhatás, amelyet az előzőekben felvetett problémás kérdések keletkeztetnek és tartanak életben.

Remekül szemlélteti ezt a fejlődési irányt az Ügyészségi Közlöny LXXII. évfolyam 8. számában megjelent *1/2024. (VIII. 31.) LÜ h. körlevél az egyezségkötésről*. Talán nem belemagyarázás, ha azt állítom, hogy a körlevél szabályozása a Be. koncepciójában lefektetett egyes irányelveknek is megfelel, különösen az *egyszerűség, korszerűség, koherencia és célszerűség* elveinek⁴⁵⁵, ami azért sem lehet a véletlen műve, hiszen a legfőbb ügyész büntetőjogi helyettese, dr. Ibolya Tibor még fővárosi főügyészként aktívan szerepet vállalt a hatályos büntetőeljárás kódex kodifikációjában, tagja volt az Igazságügyi Minisztériumban folyó jogszabály-előkészítő munka közvetlen szakmai támogatása érdekében létrehozott szakmai grémiumnak, a Szakértői Testületnek⁴⁵⁶. Megítélésem szerint ennek is köszönhető, hogy a körlevél a jogalkotói szándék helyes interpretációján alapul, egyben túllépett azon a kazuisztikus szabályozási személeten, amelyet a dolgozatomban bemutatott BF. 1398/2018. IV. számú legfőbb ügyészségi iránymutatást jellemzi.

Mivel a körlevél az általam kutatott téma szempontjából különösen fontos alapvetéseket tartalmaz, ezért nem megkerülhető, hogy egyes releváns fordulatait elemezzem.

⁴⁵⁵ Be. koncepció, 1.2.1. pont.

<https://2015->

2019.kormany.hu/download/d/12/40000/20150224%20IM%20el%C5%91terjeszt%C3%A9s%20az%20C3%BAj%20b%C3%BCntet%C5%91elj%C3%A1r%C3%A1si%20t%C3%B6rv%C3%A9ny%20szab%C3%A1lyoz%C3%A1si%20elveir%C5%91.pdf#!DocumentBrowse (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁵⁶ POLT Péter–VIDA József: *Az ügyészség részvétele az új büntetőeljárás törvény kodifikációjában*. In: Tanulmányok Bánáti János 75. születésnapjának tiszteletére. HVG-ORAC, Budapest, 2019., 180.

A körlevél rögtön az első bekezdésében az *egyezség definícióját* határozza meg, mely szerint a Be. LXV. Fejezete szerinti eljárásban a terhelttel a bűnösség beismeréséről való megegyezés a büntetőeljárás egyszerűsítését és gyorsítását, *a vagyoni reparációt és nem vagyoni jóvátételt szolgáló olyan jogintézmény*, amely a terhelti együttműködés fokozásán keresztül egyben lehetőséget biztosít a büntetőeljárás hatálya alatt álló személy rendelkezési jogának gyakorlására a bírósági eljárás formájának megválasztásában. Azaz a jogintézmény definíciójának *nemcsak az időszerűség, hanem a jóvátétel* is szerves részét képezi, ami a jogalkalmazói szemlélet helyes kialakítását szolgálja.

Ugyancsak helyesen a körlevél nem tipizálja az egyezés alkalmazási körét, hanem határozottan leszögezi, hogy egyezés *bármely ügyben, és bármely bűncselekményre nézve* abban az esetben köthető,

- ha a terhelt jelentős mértékű együttműködésével,
- a kár, vagyoni hátrány *részben vagy egészben* történő megtérítésével, illetőleg vagyoni jóvátételt teljesítésével, ide értve a meghatározott célra történő anyagi juttatás teljesítését is,
- a büntetőbírósági előtti bizonyítás megkönnyítésével,
- a büntető eljárás tartamának lerövidítésével

a külön eljárás előmozdítja az állami büntető igény érvényesülését. „*Bármely feltétel teljesülése esetén*”, vagyis nyilvánvalóan nem konjuktív felsorolásról van szó. Itt külön kihangsúlyoznám azt is, hogy *a részbeni megtérülés is mérlegelési körbe vonható*, nemcsak a teljes reparáció.

Rendkívül fontos direktíva, hogy a konkuráló eljárást gyorsító jogintézmények (pl. bíróság elé állítás, büntetővégzés meghozatalára irányuló eljárás) közötti választást meghatározó, *kiemelt szempont* – a büntetési célok érvényesítésén túl, többek között – a sértettnek adandó jóvátétel és a bűncselekménnyel okozott kár, vagyoni hátrány, az adóbevétel-csökkenés, a vámbevétel-csökkenés összegének vagy a bűncselekmény elkövetési értékének megtérítése.

Korábban – az indokaim részletes felsorakoztatásával – olyan megállapítást tettem, hogy egyezésre jellemzően *nagy ügyekben* kerül sor. Természetesen ide sorolhatók a korrupciós bűncselekmények és a gazdálkodással összefüggő kiemelt bűncselekmények is, melyek felderítése és bizonyítása, az eljárás elhúzódásának megelőzése, valamint a vagyoni

hátrány megtérítése érdekében az egyezség alkalmazása kiemelten vizsgálandó a körlevél 3) pontja szerint.

A körlevél abban is állást foglal, hogy az ügy milyen állása mellett lehet egyezséget kötni. Ezzel feloldja azt a bizonytalanságot, amely a *bizonyítási hiátus vs. teljes felderítettség* kérdésének értelmezése között feszült a gyakorlatban. A 4) pont szerint az egyezség megkötésére irányuló folyamat *felderített tényállás* esetén indulhat meg. A tényállás akkor tekinthető felderítettnek, ha a nyomozás adatai alapján ismert, hogy az eljárás tárgyát képező bűncselekményben az egyezség megkötésében érdekelt terhelt részt vett. Az egyezségkötési folyamat megkezdéséhez *nem szükséges, hogy a felderített tényállás bizonyításához valamennyi bizonyítási eszköz rendelkezésre álljon, az egyezség megkötésének pedig nem feltétele, hogy a tényállás az egyezség megkötésében érdekelt terhelt vallomása nélkül is bizonyítható legyen.* Ebből pedig az következik számomra, hogy a Be. 736. § (2) bekezdésének értelmezése során⁴⁵⁷ nem lehet addig eljutni, hogy vádirati bizonyosságot jelentő felderítési szintet követeljünk meg a nyomozó hatóságtól. Persze ennek ellenkezője is igaz, felderítetlen tényállás esetén az eljárási garanciák tűnnének el az eljárás útvesztőjében, ami nem megengedhető.

A reparációs szemlélet előtérbe kerülését remekül szemlélteti a körlevél 12) pontja, mely szerint ugyanazon tény büntetőbíróóság előtti bizonyítása végett különösen akkor indokolt több terhelttel egyezséget kötni, ha az érintett terheltek vagyoni reparáció/jóvátelet teljesítését is vállalják, mert egyebekben a Be. 422. § (3) bekezdése szerinti mértékes indítvány megtétele is célravezető lehet. Vagyis ilyen esetben (ha az adott releváns tény már más bizonyíték is alátámasztja), nem a pertaktikai, nem az időszerűségi és hatékonysági, hanem *a reparációs célok kerülnek előtérbe.*

Végül a körlevél 16) pontja értelmezést ad a jogalkalmazó számára ahhoz, hogy a polgári jogi igény kielégítése mikor írható elő egyezségi feltételként. E szerint akkor, ha azt a sértett a Be. 355. § (1) bekezdése alapján előzetesen bejelentette, a valósághű tényállás felderítésével az okozott kár aggálytalanul megállapítható, és a sértett kiléte iránt sincs kétség. Továbbá a Be. 559. § (1) bekezdése alapján a bejelentett polgári jogi igény már csak korlátozottan változtatható meg, illetőleg a Be. 556. § (2) bekezdésében felsorolt kellékek

⁴⁵⁷ Be. 736. § (2) A bíróság a vádlott bűnösségét a bűnösség beismerésére, az egyezség jóváhagyására és az ügyiratokra alapítja.

hiánya a Be. 560. § (1) bekezdésének n)-o) pontjaiban írt esetekben kötelezően a polgári jogi igény egyéb törvényes útra utasítására vezet, így a polgári jogi igény nem szabható egyezségi feltételként, ha kellékhibás, kellékhianyos, vagy a nyomozás eredményével összhangban nem álló adatot vagy igényt tartalmaz. Különös gonddal kell vizsgálni azt is, hogy a terhelttől várható-e, hogy a polgári jogi igényt a Be. 411. § (5) bekezdésének b) pontja szerint az előkészítő ülésig kielégíti. A polgári jogi igény járulékos egyezségi feltételként állításának akkor van helye, ha az előkészítő ülésig történő teljesítést a sértett nyomós érdeke vagy más eljárási érdek érvényre jutása indokolja.

5.3.6. Az egyezés kutatási eredményeinek összegzése

Álláspontom szerint *a jogalkotó kezdetben az olyan, egyszerűbb megítélésű ügyekre tervezte az egyezséget, amelyek korábban első fokon jogerőre emelkedtek.* A jogalkotói várakozás szerint ez majd olyan hatást generál, hogy az ügyek tömege elkerüli a bírósági szakot, ami teret enged bonyolultabb ügyekben a megfontolt, forrás- és időigényes bírósági tárgyalásnak.

A Be. hatálybalépését követő időszak elején egy éledő, érdeklődő, útkereső gyakorlat figyelhető meg, melynek során a jogalkalmazók nemcsak a bonyolult ügyekben próbálták ki az új jogintézmény eljárást gyorsító hatását. Azaz a kezdeti lépések az eredeti jogalkotói szándéknak is jobban megfeleleltek.

Ezt követően egy éles szemléletváltás tapasztalható, ami nem vitathatóan az olyan szigorúbb feltételeket támastó ügyészégi iránymutatásoknak és gyakorlatnak köszönhető, amelyek szükségszerűen keretbe foglalták a jogintézmény alkalmazhatóságát. Egyezésre jellemzően nagyobb ügyekben került sor. Vagyis *a jogalkalmazói gyakorlat nem mennyiségi, inkább minőségi változást hozott.*

Ebben egyrészt szerepe van annak a jogalkalmazói törekvésnek, hogy a tárgyalásról lemondás, valamint – a pandémia idején még inkább felértékelődött – büntetővégzés relációjában is meg lehessen találni az egyezés megfelelő helyét az eljárást egyszerűsítő, gyorsító jogintézmények között. Másrészt meg kell felelni annak a törvényi követelménynek, hogy az ügyiratok megfelelően megalapozzák a megkötött egyezséget, és az ügyészégi eljárása utóbb se adjon okot egy olyan téves értelmezésre, miszerint *„a vádhatóságnak*

egyezséget, csak várható bizonyítási nehézségek felmerülésekor, hiányos mennyiségű és nem megfelelő minőségű bizonyítékok léte esetén célszerű kötnie, amikor tehát [...] nem állapítható meg »kétséget kizáróan« a vádiratban szereplő tényállás. Vagyis, ha kétségesnek látszik a vád tényeinek alapossága.»⁴⁵⁸

Végül ebben ugyancsak szerepe lehet a másik „sztár jogintézménynek” az előkészítő ülésen történő beismerés lehetőségének és az *ún. mértékes indítványnak*, amely a statisztikai számok szintjén is elvitte a pálmát olyan volumenben, amire valószínűsíthetően a jogalkotó sem számított a Be. megalkotásának idején.

Mi ebből a tanulság? A jogalkotó sem rendelkezik a mindentudás és jövőbelátás képességével. A jogintézmények a jogalkalmazással kelnek életre, melynek során a gyakorlati tapasztalatokat utóbb folyamatosan gyűjteni és értékelni kell, adott esetben jogalkotói eszközöket is igénybe kell venni, mint ahogyan az a Be. hatálybalépését követően több alkalommal meg is történt.

A folyamatos monitorozás a jogalkalmazók, így az ügyészség részéről is elvárt. Minél inkább el kell kerülni a jogalkotó által biztosított, viszonylag tág mozgástér iránymutatásokkal történő szűkítését, de ha ez mégis elengedhetetlen, csakis kivételesen, összehangolt itinerek mellett.

Mindezek alapján, megítélésem szerint az egyezés a Be. jogintézményeinek készletében egy *siker és nélkülözhetetlenné vált elem lett.*

A siker ebben az esetben – a tárgyalásról lemondással ellentétben – *nem a számmutatókkal mérhető*, hiszen olyan ügyekben működik megfelelően, amelyek kiemelt közfigyelemmel kísértek, valóban nagy idő- és energiaráfordítást igényelnek, valóban bonyolultak, valóban összetettek.

A reparációs szemlélet is annak ellenére kedvező képet fest a jövőre vonatkozóan, hogy a megtérülésre vonatkozó adatok némi visszaesést mutatnak. De ebben az esetben sem az ügyek mennyisége, hanem az előzőekben kifejtettek szerint *a minősége mérvadó*. Ráadásul

⁴⁵⁸ TÓTH Mihály: *Az egyezés és a „mértékes ügyési indítvány” kezdeti tapasztalatai*. Magyar Jog, 2022. 3., 131.

egy másik mennyiségi mutató, a megtérülések nagyságrendje – ismét utalnék arra ügyre, ahol a Bács-Kiskun Megyei Főügyészség bünszervezetben elkövetett költségvetési csalás, pénzmosás és vesztegetés büntette miatt vádat emelt 110 vádlottal szemben, akik 2011 és 2018 között legalább négy adócsaló bünszervezetet működtetve a költségvetésnek több mint 6 milliárd Ft kárt okoztak, de amit a vádemelésig teljes egészében megtérítettek⁴⁵⁹ – már egy-egy nagy ügyben is rendkívül látványos.

Személyes véleményem szerint ettől függetlenül mégsem lenne szerencsés, ha a jogalkalmazás a jövőben az egyezséget *kizárólag a nagyobb, bonyolultabb ügyekre korlátozva látná alkalmazhatónak*, mivel ebben az esetben véglegesen eltérne az eredeti jogalkotói szándéktól, amely a rugalmas alkalmazhatóságra helyezi a hangsúlyt. Ugyanígy azt *is szükségtelen egyszerűsítésnek tartanám, ha az új jogintézményt – kivételt nem engedve – csupán az egyszerű megítélésű, bizonyítási nehézségektől mentes ügyekben lehetne alkalmazni*. Fenn kell tartani a lehetőséget, hogy ezt esetenként a jogalkalmazó döntse el, és a mérlegelés egyik fontos szempontja legyen a sértett fokozott védelme, jogainak érvényesíthetősége.

Nem nehéz észrevenni, hogy az általam felvázolt reparációs szemléletet előtérbe helyező jogfejlődési irány – legalábbis az ügyészségi jogalkalmazást tekintve – az utóbbi időszakban igen jelentős hátszelet kapott *az egyezségkötésről szóló 1/2024. (VIII. 31.) LÜ h. körlevél szabályozásával*, ami álláspontom szerint érdemi fordulatot, és megnyugtató irányvonalat jelent.

5.4. Beismerő nyilatkozat előkészítő ülésen

Ebben az esetben kevésbé a jóvátétel ürügyén, inkább az eljárás gyorsításában játszott kiemelt szerepe, és a jogintézmény kezdeti sikerei miatt szeretnék szót ejteni – az előzőekben már említett – előkészítő ülésen tett beismerő nyilatkozatról, amely, ha nem is egyeneságon, de mindenképpen közeli *rokoni kapcsolatban áll az egyezséggel* a megállapodások rendszerében. Azt is fontos megjegyezni, hogy bár a saját rendszertani megközelítésemben az előkészítő ülésen tett beismerés a konszenzuális jogintézmények közé sorolandó, de az összes többihez képest a konszenzusnak itt van a legkisebb szerepe, hiszen az egyezség kapcsán

⁴⁵⁹ <https://ugyeszseg.hu/vademeles-a-tobb-milliardos-adocsalo-bunszervezettel-szemben-a-bacs-kiskun-megyei-fogyeszseg-sajtokozlomenye/> (2025. január 20-i letöltés)

folytatott egyeztetés itt fel sem merül, az ügyészség a szankciók érvényesítése kapcsán – a büntetési célok elérése érdekében – következetes, és mondhatni szigorú álláspontot képvisel.

Ugyanakkor nem állunk annyira messze az igazságtól, ha azt mondjuk, hogy *ez is egyfajta egyezés*, és a miniszteri indokolás általános részében is az egyezés egyik „*válfajaként*” jelenik meg, mindkét jogintézmény a terhelti beismerésen alapul, de mégsem azonosak, és a törvény csak az egyik esetében használja az egyezés terminus technicust⁴⁶⁰.

Tóth Mihály „*szerencsétlennek*” tartja a miniszteri indokolás szóhasználatát, mivel álláspontja szerint ebben az esetben nem kizárólag csak a nyomozás során köthető „*egyezésről*” van szó, ugyanakkor azt is leszögezi, hogy a „*mértékes indítvány sem mellőzi teljesen az „alku-jelleget*”.⁴⁶¹

Belovics Ervin határozottabban fogalmaz, álláspontja szerint az előkészítő üléshez kapcsolt terhelti beismerés *semmilyen formában nem mosható össze* a bűnösség beismeréséről szóló egyezséggel⁴⁶².

Kiss Anna szerint⁴⁶³ „*[a]z új szabályozás értelmében a jogalkotó teljesen megreformálta a korábbi lemondás a tárgyalásról jogintézményét, és nem csak a nevében.*”⁴⁶⁴

Tóth Mihály a szabályozás érdekes történeti vonatkozásaként kiemelte, hogy „*[a]z ügyészek azt a jogosultságát, hogy konkrét indítványt telessen a büntetés mértékére, s ez pozitív irányban kösse is a bíróságot, már a Be. pár évvel ezelőtti kodifikációjának előkészítése során szinte magától értetődő változasi igénynek tekintették (elvi aggályokat senki nem fogalmazott meg), pedig 150 évig – az eljárásjog feladatmegosztást illető klasszikus dogmatikai elvei alapján – ez egyáltalán nem volt természetes, sőt az ilyen indítványt kifejezetten tiltották is*”. Az ilyen tilalom eklatáns példajaként idézte Kozma Sándornak, az

⁴⁶⁰ GULYÁSNÉ BIRINYI Ildikó–PÁPAI–TARR Ágnes: *Néhány gondolat a büntetőjogi egyezésről*. *Ügyészek Lapja*, 2019/3., 23-24.

⁴⁶¹ TÓTH Mihály: *Az egyezés és a „mértékes ügyészi indítvány” kezdeti tapasztalatai*. *Magyar Jog*, 2022. 3., 134.

⁴⁶² BELOVICS Ervin: *A Büntető eljárásról szóló törvény új jogintézményei (II. rész)*. *Ügyvédek Lapja*, 2019/5., 5.

⁴⁶³ A fogalmi dilemmákról részletesebben lásd STEINER Gábor: *Vádalku a nemzetközi büntetőjogban és a kontinentális típusú vádakban*. *Európai Jog*, 2001/5., 24.

⁴⁶⁴ KISS Anna: *Vádalku magyar módra?* In. VÓKÓ György (szerk.): *Kriminológiai tanulmányok*. Országos Kriminológiai Intézet, 2019., 102.

első királyi főügyésznek a királyi ügyészségről szóló törvény megszületése után kiadott körrendelete vonatkozó fordulatait, melynek lényege, hogy az ilyen indítvány túlterjeszkedik a közvádló jogállásán, ugyanis „*hogy miként szóljon az ítélet, miként alkalmaztassék a bevádolt személyre, illetőleg cselekményre a törvény, ez már az ítélet urának, a bírói hatalomnak oly kizárólagos joga, melyhez a vádló nem nyúlhat*”⁴⁶⁵.

Ezt támasztja alá a Bp. indokolásának a „*A vádló beszédje és ennek kellékei (315. §)*” cím alatti magyarázata, mely szerint „*teljesen fölösleges volna a vádlót a kiszabandó büntetés mennyisége iránt indítványra kötelezni, sőt ily rendelkezés arra vezethetne, hogy – miként ezt a budapesti főügyésznek e tárgyban kiadott rendelete is kiemelte – „a kir. ügyész pusztán külszerű következetességből csak azért felebbez, mert a bíróság indítványának számtani mértékétől, néha tán csak jelentéktelen mérvben, eltért” [...] Az is figyelmet érdemel, hogy nem igen szolgál a büntető hatalmat gyakorló állami közegek tekintélyének emelésére, ha a közvádló és a bíróság által megfelelőnek talált büntetés között szembetűnő különbség van, különösen, ha lényegileg súlyosabb büntetést szab ki a bíróság, mint a melyet a közvádló kívánt*”.

A történeti kitekintés azért is érdekes, mert az a funkciómegosztásból és a vádelvből fakadó általános jogi szemlélet stabil, ma is érvényesülő alapját teremti meg, amelyet – álláspontom szerint – a következőkben bemutatandó, jelenleg hatályos szabályozás sem tör át teljes mértékben⁴⁶⁶, hiszen az ügyész büntetés-kiszabási indítványa nem általános, nem függetleníthető a terhelti beismeréstől, a kettő együtt értelmezhető egy speciális eljárási kontextusban. Az indítványozott és megítélt szankció terhelt terhére történő „szembetűnő” eltérését pedig speciális súlyosítási tilalom gátolja. Egyetértek Tóth Mihállal abban, hogy e rendelkezés egyfajta biztosítékként is szolgál, azaz a jogalkotó a terhelt és a védő „alkupozícióját” is erősítette ezzel⁴⁶⁷.

Fontos azt is kiemelni a bevezetőben, hogy a Be. tárgyalás előkészítésére vonatkozó szabályai jelentősen megváltoztatták az előkészítő ülés korábbi perjogi szerepét, és az addig

⁴⁶⁵ TÓTH Mihály: *Az egyezség és a „mértékes ügyészi indítvány” kezdeti tapasztalatai*. Magyar Jog, 2022. 3., 133.

⁴⁶⁶ Tóth Mihály szerint „*Kozma Sándor mértékes indítványt tiltó elveit másfélszáz év alatt valószínűleg felülírta a józan pragmatizmus, a működőképesség fenntartásának igénye*”. TÓTH Mihály: *Az egyezség és a „mértékes ügyészi indítvány” kezdeti tapasztalatai*. Magyar Jog, 2022. 3., 136.

⁴⁶⁷ TÓTH Mihály: *Az egyezség és a „mértékes ügyészi indítvány” kezdeti tapasztalatai*. Magyar Jog, 2022. 3., 134.

szinte csak kivételesen, elsősorban a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedésekkel összefüggésben alkalmazott előkészítő ülés helyét átvette egy minden ügyben kötelezően alkalmazandó jogintézmény, melynek funkciója lényegében annak meghatározása, hogy milyen terjedelmű bizonyítás szükséges az ügydöntő határozat meghozatalához⁴⁶⁸.

Rátérve a *jelenlegi szabályozás* bemutatására, ennek lényege szerint a bíróságnak minden ügyben kötelező előkészítő ülést tartania a vádirat kézbesítésétől számított három hónapon belül; ezen az ügyész és a vádlott, illetve – az eljárásban védői részvétel esetén – a védő jelenléte kötelező. Az idézésben a vádlottat figyelmeztetni kell arra, hogy az előkészítő ülésen a váddal egyezően beismerheti a bűnösségét, illetve lemondhat a tárgyalásról való jogáról, valamint tájékoztatni kell ezen nyilatkozatok következményéről is. A sértettet pedig az előkészítő ülés határnapjáról értesíteni kell azzal, hogy ott polgári jogi igényét előterjeszheti.

A vádlott az előkészítő ülésen⁴⁶⁹ beismerheti a bűnösségét abban a bűncselekményben, amely miatt ellene vádat emeltek, és a beismeréssel érintett körben lemondhat a tárgyaláshoz való jogáról. Amennyiben az utóbbi nyilatkozat hiányzik, azt úgy kell tekinteni, hogy a vádlott a bűnösségét nem ismerte be⁴⁷⁰. E folyamatban nagy jelentősége van az ügyész büntetés kiszabási indítványának⁴⁷¹, amely a hagyományos ügyészi indítvány mellett, a szankció mértékét is megjelölve kizárólag arra az esetre vonatkozik, ha a terhelt az előkészítő ülésen beismerő nyilatkozatot tesz⁴⁷².

Nyilvánvalóan garanciális okokra vezethető vissza⁴⁷³, hogy mielőtt a bíró elfogadja a vádlott nyilatkozatát, előtte megvizsgálja, vajon megértette-e a vádlott a beismerésre

⁴⁶⁸ POLT Péter–BODONYI István: *Marasztaló ítélet tárgyalás nélkül - az előkészítő ülés új funkciói a tárgyalás előkészítése során*. In.: CZINE Ágnes–DOMOKOS Andrea–LUKÁCS Krisztina (szerk.): *Ünnepi kötet dr. Tóth Mihály 70. születésnapjára*. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara, Patrocinium Kiadó, 2021., 397.

⁴⁶⁹ Belovics Ervin a tárgyalás előkészítés (előkészítő ülés) szerepével kapcsolatban fontos megállapításokat tesz. Egyrészt a korábbi Be. rendelkezései alapján a jogirodalom a tárgyalás előkészítés legfontosabb feladatának a törvénysértő vád kiszűrését, valamint az érdemi tárgyalás megtarthatóságának biztosítását tekintette. A Be. viszont a tárgyalás előkészítése körében lényegében az eljárás továbbfejlesztésének a lehetőségére teszi a hangsúlyt. Lásd BELOVICS Ervin: *Az előkészítő ülés szerepe a 2017. évi XC. törvényben*. In.: MOLNÁR Gábor Miklós–KOLTAY András (szerk.): *Bonus iudex - Ünnepi kötet Varga Zoltán 70. születésnapja alkalmából*. Pázmány Press, Budapest, 2018, 41–42.

⁴⁷⁰ Be. 506. § (2) bekezdés.

⁴⁷¹ A szakzsargonban ez „*mértékes indítványként*” jelenik meg.

⁴⁷² POLT Péter: *A büntetőeljárás törvény újításának várható hatásai*. Belügyi Szemle, 2018/9, 32.

⁴⁷³ A „*vádalku*” keretében történő beismerés garanciális kereteinek kérdésével több EJEB döntés is foglalkozott érdemben. E körben lásd az EJEB Natsvlshvili and Togonidze v. Georgia ügyben, a V.C.L. and A.N. v. The

vonatkozó nyilatkozatának a természetét, és jóváhagyás esetén annak következményeit átlátja-e, továbbá, hogy a vádlott beszámítási képessége⁴⁷⁴ és beismerésének önkéntessége iránt észszerű kétely nem mutatkozik. Azt is megvizsgálja a bíró, hogy a vádlott bűnösséget beismerő nyilatkozata egyértelmű-e, és azt az eljárás ügyiratai alátámasztják-e⁴⁷⁵. Somogyi Gábor szerint beismerés esetén csak a beismerés önkéntessége és tudatossága vizsgálendő, a további bizonyítás lehetőségét a beismerésnek az anyagi igazságtól való, a bizonyítékok nélkül is nyilvánvaló eltérése esetén kell megteremteni. Utóbbi gondolatmenet azonban nemcsak a szabályozás garanciális hátterének megvilágításához segít hozzá, de ahhoz a fontos elvi konklúzióhoz is elvezet, hogy a beismerésen alapuló konszenzuselmélet és az anyagi igazság felderítésének igénye nem áll ellentétben egymással. A szerző álláspontja szerint a saját magatartására vonatkozó anyagi igazságot senki nem ismerheti jobban, mint az adott személy önmaga. A bűncselekményt elkövető személy eredendően ellenérdekelt a valóság feltárásában; ha mégis beismer, akkor azt feltehetőleg a saját, a valóság által meghatározott lelkiismerete, a valós tények és az ellene szóló bizonyítékok ismeretében teszi meg⁴⁷⁶.

Az előbbi álláspont már elővezet egy olyan, a gyakorlatban felmerült dilemmát, hogy a Be. vajon áttöri-e a korábbi eljárási elveket, mely szerint *csak tárgyaláson folyhat bizonyítás*? Az előkészítő ülésen a terhelt nyilatkozatása során bizonyítást folytat-e a bíró a kérdések feltevésével? A 2020-as Be. novella indokolása e tekintetben világosan fogalmaz. Eszerint nincs akadálya annak, hogy a vádlott már az előkészítő ülésen érdemi vallomást tegyen, ami adott esetben alapot adhat arra is, hogy a kihallgatása a tárgyaláson folytatott bizonyítási eljárásban mellőzhető legyen. Az előkészítő ülés a formáját tekintve *nyilvános ülés*, ahol a terhelt kihallgatása elsősorban a bűnösséget beismerő nyilatkozat megszerzését, annak elfogadhatóságának, így többek között a nyilatkozat önkéntességének, egyértelműségének vagy iratszerűségének ellenőrzését, ellenkező esetben pedig annak

United Kingdom ügyben, a Mucha v. Slovakia ügyben, valamint a Case of Hermi v. Italy ügyben hozott döntését.

⁴⁷⁴ Megjegyzésre érdemes, hogy a beszámítási képesség korlátozottsága komoly jogalkalmazói vitát generál, ugyanis a BH 2021.160. eseti döntés I. pontja szerint a terhelt beszámítási képességének esetleges - tisztázott - korlátozottsága önmagában nem zárja ki automatikusan a beismerő nyilatkozatának elfogadását. A Legfőbb Ügyészség szerint ez a bírói állásfoglalás nem tekinthető irányadónak, mivel az a Legfőbb Ügyészség következetesen képviselt álláspontjától eltér, mely szerint a terhelt kóros elmeállapota szükségképpen kételyeket vet fel a terhelt beszámítási képességével kapcsolatban. E kételyek tisztázására az előkészítő ülés nem nyújt eljárásjogi lehetőséget, mivel azon bizonyítás nem folytatható. BF. 782/2021/2.

⁴⁷⁵ KISS Anna: *Vádalku magyar módra?* In. VÓKÓ György (szerk.): *Kriminológiai tanulmányok*. Országos Kriminológiai Intézet, 2019., 103.

⁴⁷⁶ SOMOGYI Gábor: *A bírói igazságkeresés útjai. Az objektív valóság és a processzuális igazság kibékítése*. In.: MOLNÁR Gábor Miklós–KOLTAY András (szerk.): *Bonus iudex - Ünnepi kötet Varga Zoltán 70. születésnapja alkalmából*. Pázmány Press, Budapest, 2018., 350-351.

kiderítését szolgálja, hogy a terhelt a vádirati tényállás mely részeit fogadja el, illetve a vitatott részekhez kapcsolódóan milyen bizonyítási indítványokat terjeszt elő. A módosítás azt kívánja egyértelműen meghatározni, hogy az előkészítő ülésen – annak speciális céljára figyelemmel – a büntetőjogi felelősséget nem érintő, *korlátozott terjedelmű bizonyítás folyik*, melynek során a vádlottat olyan körben kell kihallgatni, hogy a bíróság megalapozottan tudjon dönteni a bűnösséget beismerő nyilatkozat elfogadásáról, vagy a beismerő nyilatkozat elfogadásának megtagadásáról.

Az eljárás gyors befejezhetőségét szolgálja az, ha a terhelt ennek tudatában beismerő nyilatkozatot tesz, és azt a bíróság elfogadja – amiről egyébként rendes jogorvoslattal meg nem támadható végzést hoz –, a bíróság abban a körben nem fog bizonyítást lefolytatni, nem fogja vizsgálni a vád megalapozottságát és a bűnösség kérdését sem⁴⁷⁷.

A sértett szerepét illetően meg kell jegyezni, hogy az előkészítő ülésen kizárólag a törvényben meghatározott keretek között, korlátozott bizonyítás folyhat csupán, amibe nem fér bele a sértett tanúként történő kihallgatása, amelyre törvényesen csak tárgyalás keretében kerülhet sor.

Az *ügyész mértékes indítványa* a bíróságot annyiban köti, hogy a vádiratban foglaltnál súlyosabb szankciót nem alkalmazhat⁴⁷⁸. Ellenkező eset előfordulhat, de ebben az esetben jogorvoslatnak van helye⁴⁷⁹.

Az időszerűséget az biztosíthatja leginkább, hogy a bíróság az ítéletét az előkészítő ülésen is meghozhatja⁴⁸⁰. Az azonban még a beismerő nyilatkozat elfogadása esetén sem zárható ki, hogy járulékos kérdések, például az előterjesztett polgári jogi igény tekintetében

⁴⁷⁷ VARGA Zoltán: *Kötetlen tárgyalás vagy sarokba szorított védelem?* Ügyvédek Lapja, 2018/4., 28.

⁴⁷⁸ A 2020-es Be. novella módosította a vonatkozó szabályozást, melynek a Be. 248. §-hoz fűzött miniszteri indokolása szerint a módosítás a töretlen bírói gyakorlat által kimunkált súlyosítási tilalom primátusát elismerve a „hátrányosabb” büntetés, vagy intézkedés meghatározások helyett - az 565. § (2) bekezdést érintő módosításhoz hasonlóan - általános jelleggel áttér a súlyosítási tilalom kapcsán használt terminológiához.

⁴⁷⁹ Van olyan álláspont is, amely szerint a mértékes indítvány a funkciómegosztás, a pártatlanság – és egyébként a tisztességes eljárás – elvével teljes mértékben ellentétben áll. HACK Péter–Horváth Georgina: *A büntetőeljárásról szóló új törvényről.* Jogtudományi Közlöny, 2018. 6, 299.

⁴⁸⁰ Be. 504. § (6) bekezdés.

további bizonyítást kell lefolytatni⁴⁸¹. Ebben az esetben a bíróság tárgyalást tart, de annak nincs akadálya, hogy a bíróság nyomban tárgyalásra váltsa⁴⁸².

Polt Péter és Bodony István szerint a marasztaló ítélet előkészítő ülésen történő meghozatalának lehetősége az egyik legjelentősebb novuma az új büntetőeljárási törvénynek⁴⁸³.

Békés Ádám szerint az e megoldás mögött rejlő jogalkotói megfontolás az, hogy a vádirat benyújtásával a terhelt számára minden lényeges információ megismerhetővé válik, tudja, hogy mi a vád tárgya, valamint tudja, hogy mi az indítvány az alkalmazandó szankcióra nézve. Abból a gyakorlati tapasztalatból indul ki, hogy a nyomozás során a gyanúsítással szemben tagadó terhelt a szélesebb ügyismeret esetén megváltoztathatja addigi álláspontját⁴⁸⁴.

Beismerésre az eljárás folyamán később is sor kerülhet, de az elkövető ilyen kedvezményekkel a későbbiekben már nem számolhat, vagyis a megállapodások rendszerét átható, a *fokozatosság elvét* szem előtt tartó jogalkotói törekvés ebben az esetben is jól felismerhető. Az előkészítő ülésen tett beismerő nyilatkozaton kívül a bírói szakban már nincs olyan, a terhelti együttműködésre épülő konszenzuális megoldás, amely ilyen kiszámítható előnnyel jár. Fantoly Zsanett szerint ilyen esetben a beismerő nyilatkozat csupán „enyhítő körülményként értékelhető a bíróság által a határozathozatal során, a terhelti együttműködés ezen (kései) formája az ügyészség által nem „díjazható” enyhített szankció formájában”⁴⁸⁵.

A konszenzusos lehetőségek szűkülése abban is megmutatkozik, hogy a mértékes indítvány nem lehet konszenzus tárgya, nem tehető függővé például a polgári jogi igény megtérítésétől, így a *jóvátétel időszerűsége az előkészítő ülésen már csak közvetetten, a jogintézmény eljárást gyorsító hatása folytán érvényesül*. Jó példa erre az a nagyobb sajtóérdeklődéssel kísért ügy, amelyben évek helyett mindössze egy nap leforgása alatt

⁴⁸¹ A bizonyítás a tényállás megalapozottságát és a bűnösség kérdését nem érintheti.

⁴⁸² Be. 505. § (4) bekezdés.

⁴⁸³ POLT Péter–BODONY István: *Marasztaló ítélet tárgyalás nélkül - az előkészítő ülés új funkciói a tárgyalás előkészítése során*. In.: CZINE Ágnes–DOMOKOS Andrea–LUKÁCS Krisztina (szerk.): *Ünnepi kötet dr. Tóth Mihály 70. születésnapjára*. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara, Patrocinium Kiadó, 2021., 388.

⁴⁸⁴ BÉKÉS Ádám: *A beismerő vallomásról és az egyezség lehetőségéről pro és kontra*. *Ügyvédek Lapja*, 2017/6., 38.

⁴⁸⁵ FANTOLY Zsanett: *A bizonyítási szabályok egyszerűsödése az új büntetőeljárási törvényben*. *Jogtudományi Közlöny*, 2021. 7-8., 357.

született jogerős döntés. A vád szerint a vádlott egy budapesti múzeum raktárából mintegy 30 millió forint értékben tulajdonított el műalkotásokat. A bíróság az előkészítő ülésen a bűncselekményt beismerő vádlottat bűnösnek mondta ki vád szerint, és öt két év, végrehajtásában négy év próbaidőre felfüggesztett börtönbüntetésre, továbbá kétszázötven ezer forint pénzbüntetésre ítélte, egyben *helyt adott a polgári jogi igénynek* és több mint két és fél millió forint vagyonekhozást is alkalmazott⁴⁸⁶.

Az előkészítő ülésen tett beismerő nyilatkozat esetében is illik feltenni azt a kérdést, hogy beváltotta-e a hozzá fűzött reményeket? A jelek arra utalnak, hogy *a jogintézmény sikere az előzetes várakozásokat is felülmúlta*.

Először is az elsőfokú tárgyalással érintett ügyek száma az elmúlt években jelentősen csökkent (2017: 44550, 2018: 39571, 2019: 27432, 2020: 14416, 2021: 14050, 2022: 15203, 2023: 14857)⁴⁸⁷.

Az ügyészség 2018. évi tevékenységéről szóló legfőbb ügyészi beszámoló szerint⁴⁸⁸ ennek indoka az, hogy 2018. július 1-jét követően az ügyek egy része jogerősen befejeződött az előkészítő ülésen, így tárgyalás tartására nem volt szükség⁴⁸⁹.

A 2019-es beszámoló szerint az elsőfokú tárgyalással érintett ügyek száma 2019-ben még az előző időszak csökkenő tendenciájához viszonyítva is jelentős mértékben csökkent⁴⁹⁰.

Ez a tendencia természetesen folytatódott 2020-ban is, amely részben azzal is összefügg, hogy a koronavírus-járvány terjedése miatt esetenként nem lehetett tárgyalást tartani⁴⁹¹.

2021-ben kisebb mértékű csökkenés történt, ami ugyancsak a pandémiának köszönhető, de ha 14050-es számot összevetjük a 2017. évi adattal, akkor látható, hogy több mint harmadára esett vissza az érték, ami jól mutatja a változás nagyságrendjét⁴⁹².

⁴⁸⁶ <https://ugyeszseg.hu/eredmenyes-vademeles-a-muzeumbol-mutargyakat-elsikkaszto-volt-fomuzeologussal-szemben/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁸⁷ Lásd a legfőbb ügyész beszámolóit az ügyészség tevékenységéről.

<https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁸⁸ Lásd a legfőbb ügyész beszámolóját az ügyészség 2018. évi tevékenységéről.

<https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁸⁹ Bírósági adatok szerint 2018. évben az elhúzódó folyamatban lévő peres ügyek száma a 2010. évi 14 579-ről annak 55%-ára, 8 050-re csökkent. Ez az összes korábbi időszaknál kedvezőbb eredmény. Összességében is megállapítható, hogy az elhúzódó ügyek száma minden korábbinál alacsonyabbra csökkent; az időszűrőség javulása töretlen. Lásd OBH Ügyforgalmi Elemzés 2018. év, 4.5. pont.

<https://birosag.hu> (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁹⁰ Lásd a legfőbb ügyész beszámolóját az ügyészség 2019. évi tevékenységéről.

<https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁹¹ Lásd a legfőbb ügyész beszámolóját az ügyészség 2020. évi tevékenységéről.

<https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁹² Lásd a legfőbb ügyész beszámolóját az ügyészség 2021. évi tevékenységéről.

Utóbbi jelenségre vezethető vissza, hogy *2022-ben* az elsőfokú tárgyalással érintett ügyek száma 8,2%-kal nőtt részben a rendes eljárás keretében vádemeléssel érintett vádlottak száma növekedésének, részben az egészségügyi veszélyhelyzet megszüntetésének is köszönhetően⁴⁹³.

Az elsőfokú tárgyalással érintett ügyek száma *2023-ban* 2,3%-kal csökkent a rendes eljárás keretében vádemeléssel érintett vádlottak számának mérséklődésével párhuzamosan⁴⁹⁴.

Ugyancsak beszédes az az adat, amely szerint csak *2018.* második félévében 1741 vádlott beismerő vallomását fogadta el a bíróság (az egész évben vádirattal megvádolt személyek 4,2 %-át érintően), e vádlottak 98,5 %-ával szemben pedig az előkészítő ülésen ügydöntő határozatot hozott, így megállapítható, hogy az *előkészítő ülés eljárást gyorsító funkciója hatékonynak bizonyult*⁴⁹⁵.

Ehhez képest *2019-ben* már 9125 olyan vádlott volt, akinek a beismerő vallomása elfogadását követően előkészítő ülésen hozott a bíróság ítéletet. Ez azoknak a vádlottaknak a számához viszonyítva, akikkel összefüggésben a bíróság nem bíróság elé állítás és nem büntetővégzés meghozatalára irányuló eljárás keretében hozott ügydöntő határozatot, 24,5%-os arány volt. Az előkészítő ülésen meghozott ítélet 8075 vádlott tekintetében elsőfokon jogerőre emelkedett. A legfőbb ügyészi beszámoló szerint az előkészítő ülés bírósági eljárást gyorsító funkciója hatékonynak bizonyult, várhatóan a jövőben az ilyen eljárási formában elbírált vádlottak aránya tovább fog emelkedni⁴⁹⁶.

A *2020.* évet értékelő országgyűlési beszámoló szerint azon vádlottak száma, akikkel szemben a bíróság az előkészítő ülésen tett beismerő vallomásukra és tárgyaláshoz való jogukról lemondásukra tekintettel jogerős ügydöntő határozatot hozott, a tárgyévet megelőző évhez képest ugyan csökkent, az ilyen típusú befejezések aránya ugyanakkor az elsőfokú tárgyaláson jogerősen befejezett ügyekhez viszonyítva emelkedett. Fontos konklúzió, hogy nőtt azon elsőfokon jogerősen befejezett ügyek aránya, amelyek esetében már szükségtelen tárgyalást tartani⁴⁹⁷.

<https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁹³ Lásd a legfőbb ügyész beszámolóját az ügyészség 2022. évi tevékenységéről.

<https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁹⁴ Lásd a legfőbb ügyész beszámolóját az ügyészség 2023. évi tevékenységéről.

<https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁹⁵ Lásd a legfőbb ügyész beszámolóját az ügyészség 2018. évi tevékenységéről.

<https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁹⁶ Lásd a legfőbb ügyész beszámolóját az ügyészség 2019. évi tevékenységéről.

<https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁹⁷ Lásd a legfőbb ügyész beszámolóját az ügyészség 2020. évi tevékenységéről.

A 2021. évre vonatkozóan a legfőbb ügyész leszögezte, arra törekednek, hogy az ügynevezett „*mértékes indítvány*” megtételét az ügyészség csak rendkívül indokolt esetben mellőzze, a számszerű formában meghatározott várható büntetés ugyanis igen sok esetben beismerésre ösztönzi a vádlottakat. A statisztikai adatok az ügyészi munka és a jogintézmény sikerét igazolják, 2021-ben ugyanis a bíróság csaknem tízezer terhelt beismerő vallomását fogadta el előkészítő ülésen⁴⁹⁸.

2022-ben 2021-hez képest 10,6%-kal nőtt azon vádlottak száma, akikkel szemben a bíróság a bűnösséget beismerő nyilatkozatukat elfogadva előkészítő ülésen hozott ítéletet. Ebből következően 2021-hez képest emelkedett azon vádlottak száma is, akikkel szemben az előkészítő ülésen hozott ügydöntő határozat jogerőre emelkedett. Az ilyen típusú befejezéssel érintett terheltek aránya eléri az elsőfokon jogerős ügydöntő határozattal érintett vádlottak számának 16,4%-át. Megállapítható tehát, hogy tovább nőtt azon vádlottak száma, akikkel szemben a bírósági eljárásban bizonyítást lefolytatni a bűnösséget beismerő nyilatkozatuk elfogadására figyelemmel már nem kellett, jelentősen csökkentve ezzel a büntetőeljárás időtartamát⁴⁹⁹.

A büntetőbíróság előtti ügyészségi tevékenység szempontjából 2023-ban is kiemelkedő jelentősége volt a bírósági tárgyaláson elbírálendő ügyekben kötelezően tartandó előkészítő ülésnek. Az ügyészség továbbra is széles körben élt azzal a lehetőséggel, hogy indítványt tegyen a joghátrány konkrét nemére és mértékére arra az esetre, ha a terhelt az előkészítő ülésen bűnösséget beismerő nyilatkozatot tesz. 2022-höz képest 9%-kal nőtt azon vádlottak száma, akikkel szemben a bíróság a bűnösséget beismerő nyilatkozatukat elfogadva előkészítő ülésen hozott ítéletet. Ez a jogintézmény 2018. július 1. napján történt bevezetése óta a legmagasabb adat. Ebből következően 2022-höz képest emelkedett azon vádlottak száma is, akikkel szemben az előkészítő ülésen hozott ügydöntő határozat jogerőre emelkedett. Az ilyen típusú befejezéssel érintett terheltek aránya eléri az elsőfokon jogerős ügydöntő határozattal érintett vádlottak számának 19,5%-át, amely szintén az eddigi legmagasabb érték. Megállapítható tehát, hogy tovább nőtt azon vádlottak száma, akikkel szemben a bírósági eljárásban bizonyítást lefolytatni a bűnösséget beismerő nyilatkozatuk elfogadására figyelemmel már nem kellett, jelentősen csökkentve ezzel a büntetőeljárás időtartamát⁵⁰⁰.

<https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁹⁸ Lásd a legfőbb ügyész beszámolóját az ügyészség 2021. évi tevékenységéről.

<https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2025. január 20-i letöltés)

⁴⁹⁹ Lásd a legfőbb ügyész beszámolóját az ügyészség 2022. évi tevékenységéről.

<https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2025. január 20-i letöltés)

⁵⁰⁰ Lásd a legfőbb ügyész beszámolóját az ügyészség 2023. évi tevékenységéről.

<https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2025. január 20-i letöltés)

A következő táblázat az ügyészségi statisztikai adatokat⁵⁰¹ gyűjti egy csokorba:

A büntetés mértékére vonatkozó ügyészi indítvány			
Év	Összes indítvány a vádiratban	ebből	
		Beismerő nyilatkozat elfogadása előkészítő ülésen	Indítvánnyal egyező joghátrány kiszabása
2018. II. félév			
2019.	3 142	2 852	1 378
2020.	8 007	6 054	2 941
2021.	10 787	7 016	3 515
2022.	13 840	8 380	4 022
2023.	15 280	9 289	4 547
2024.	15 256	9 481	4 873
Az előkészítő ülésen tett beismerő vallomások alakulása			
Év	Összes vádlott	ebből	
		Beismerő vallomás alapján hozott ítélet	
2018. II. félév	2 030	-	
2019.	10 378	9 207	
2020.	9 535	8 383	
2021.	10 824	9 437	
2022.	12 060	10 445	
2023.	13 046	11 394	
2024.	12 838	11 209	

Ezekből az adatsorokból is látható egy *növekedési pálya*, a kisebb megtorpanás a mutatókban a pandémiának köszönhető.

A kialakuló jogalkalmazási gyakorlatot nézve azonban nemcsak a számadatok szolgálnak meglepetéssel. Kezdetben az egyik legmeglepőbb tapasztalat az volt, hogy sok esetben már a mértékes indítvány is igen komoly szankciót tartalmazott⁵⁰², ennek ismeretében történt meg a beismerés és az előkészítő ülésen nyomban megszületett az ítélet is⁵⁰³.

⁵⁰¹ <https://ugyeszseg.hu/statisztikai-adatok/> (2025. január 20-i letöltés)

⁵⁰² A Legfőbb Ügyészség álláspontja szerint *az ügyészség mértékes indítványa csak annyiban térhet el az általános – a szankció nemében meghatározott – indítványtól, hogy szükségszerűen figyelembe kell venni a beismerés tényét*. Következésképpen a jogalkalmazási gyakorlat azzal összefüggésben, hogy a terhelt beismerést mikor, milyen súllyal lehet enyhítő körülményként értékelni. Amennyiben a terhelt a nyomozás során is beismerő vallomást tett, akkor a két indítvány között nem lehet különbség, a konkrét mértéket az általános indítvány keretében azonban nem, csak a mértékes indítvány részeként lehet közölni. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a büntetés Btk-ban meghatározott céljainak a beismerés figyelembevétele mellett is maradéktalanul érvényesülniük kell. Az új Be. hatálybalépésével az ügyészség gyakorlata a joghátrány-kiszabási indítványokat illetően a korábbiakhoz képest nem változhat (nem enyhülhet). Lásd az Emlékeztető Be. 422. §-ához fűzött állásfoglalásának 13. pontját.

⁵⁰³ Pápai-Tarr Ágnes és Kónya István is idézi azt az ügyet, amelyben a minősített emberölés büntette miatti beismerés „kedvezménye”, egyben eredménye az volt, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés kiszabása esetén a bíróság nem zárta ki a terhelt feltételes szabadságra bocsátását. PÁPAI-TARR Ágnes: A

Kónya István a bírói tapasztalatokat összegezve kijelentette, hogy abszolút siker és akár a Be. „sztarintézményének” is nevezhető az előkészítő ülés új szabályozása. „*A terhelt bűnösségének beismerése esetén a tárgyalásról lemondással érdemi döntéssel lezárható az ügy fáradságos, időigényes tárgyalás helyett. Ennek az intézménynek kétségtelenül karrierje van, amelyet az ítéletábláktól kapott információk is igazolnak*”⁵⁰⁴.

Ibolya Tibor szerint az új megoldás „*kiemelkedik a nóvumok közül; jelentősége, pozitív hatása már most, egy év után is nyilvánvaló. Az új Be. által kötelező jelleggel előírt előkészítő ülés fényesen bizonyítja, hogy a megalapozott, törvényes ítélethez nincs szükség a bizonyítás megduplázására, a nyomozás során beszerzett bizonyítékok ismételt felvételére, értékelésére, mérlegelésére*”⁵⁰⁵.

Tóth Mihály szerint „*[ú]gy tűnik, itt tehát egy intézmény szinte nem várt karrierjének tanúi vagyunk.*”⁵⁰⁶

E megállapítások magukért beszélnek, magyarázatra nem szorulnak, ami persze nem jelenti azt, hogy jogértelmezési kérdések, illetve megfontolandó kritikák – különösen a védők részéről –, valamint észszerű javaslatok ne merülnének fel a szabályozással kapcsolatban⁵⁰⁷. Ezek a kritikai elemzések pedig egyre növekvő számban jelennek meg a tudományos szaklapokban, így az egyezség és az előkészítő ülésen beismerés a nagy érdeklődésre tekintettel Kónya István után lassan nemcsak a „sztarintézmény”, hanem a tudományos „sztartéma” jelzöt is nyugodtan megérdemli.

büntetőjogi megegyezés tárgya: a büntetéskiszabás. Jogtudományi Közlöny, 2020/1., 41.; KÓNYA István: *A Be. egy éve kúriai szemmel.* Ügyvédek Lapja, 2019/6, 12-13.

⁵⁰⁴ IBOLYA Tibor: *Az új Be.-törvény ügyészi szemmel.* Ügyvédek Lapja, 2019/6., 12.

⁵⁰⁵ IBOLYA Tibor: *Az új Be.-törvény ügyészi szemmel.* Ügyvédek Lapja, 2019/6., 24.

⁵⁰⁶ TÓTH Mihály: *Az egyezség és a „mértékes ügyészi indítvány” kezdeti tapasztalatai.* Magyar Jog, 2022. 3., 133.

⁵⁰⁷ A teljesség igénye nélkül lásd: VARGA Zoltán: *Az előkészítő ülés hatása a büntetőeljárásban.* Ügyvédek Lapja, 2019/6.; PÁPAI-TARR Ágnes: *A büntetőjogi megegyezés tárgya: a büntetéskiszabás.* Jogtudományi Közlöny, 2020/1., TÓTH Mihály: *Az egyezség és a „mértékes ügyészi indítvány” kezdeti tapasztalatai.* Magyar Jog, 2022. 3., 134.,136.

5.5. Közvetítői eljárás

A *mediáció* napjainkban a helyreállító módszerek egyik legismertebb fajtája, olyan konfliktuskezelő technika, amely egyidős az emberiséggel⁵⁰⁸.

Barabás Andrea Tünde szerint a mediáció a bűncselekmény sértettje és elkövetője között létrejövő önkéntes megállapodás arról, hogy a tettes az okozott kárt az áldozatnak egy mindkettejük által elfogadott formában és mértékben jóváteszi, és ennek következtében részben vagy egészében mentesül az adott társadalomban egyébként mindenkor szokásos felelősségre vonás következményei alól. A felek közötti egyezkedés közvetítő segítségével zajlik⁵⁰⁹.

A *diverzió* gondolata az Egyesült Államokban a 60-as években indult útjára, amely később hatást gyakorolt Európára is. Az elmélet elsősorban a fiatalok elkövetőire fókuszált, amelynek hamarosan láthatóvá váltak az előnyei is: így például sok esetben a kár gyorsabb megtérülése a sértett számára, valamint az a nem elhanyagolható szempont, hogy az igazságszolgáltatás túlterheltsége csökkent. A *mediáció*, mint az elterelés intézményének továbbfejlesztett formája az áldozat és az elkövető közötti megegyezést jelenti, amely sikeres megvalósulása a büntető felelősségrevonás elmaradását eredményezi⁵¹⁰.

Herke Csongor álláspontja szerint a mediáció több előnnyel is jár. A sértettnek a mediációs eljárás a bűncselekmény okozta trauma feloldásán felül azért is hasznos, mert az *okozott kár* (a bűncselekmények többségével ellentétben) *teljes mértékben* és ami rendkívül fontos: *igen hamar megtérül*. A terheltnél igen jelentős nevelő hatást fejt ki és úgy csökkenti a hatóságok ügyterhét, hogy visszatartó ereje is van⁵¹¹.

Bérces Viktor szerint a *sértett akarati autonómiája* a közvetítői eljárás keretében tekinthető a legteljesebbnek. A processzus során a sértett tulajdonképpen saját ügye

⁵⁰⁸ BARABÁS Andrea Tünde–FARKAS Krisztina–Kiss Anna: *Az új Be. egyes meghatározó jogintézményei*. Kriminológiai Tanulmányok 58., OKRI, Budapest, 2021., 158.

⁵⁰⁹ BARABÁS A. Tünde: A mediáció alkalmazásának szélesedése a jog és a gyakorlat alapján – a resztoratív elvek érvényesülése az igazságszolgáltatásban. In: HOLLÁN Miklós–MEZEI Kitti (szerk.): A büntetőjog hazai rendszere megújításának koncepcionális céljai és hatásai. Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet, Budapest, 2020.

<https://jog.tk.hu/uploads/files/BarabasTunde.pdf> (2025. január 20-i letöltés)

⁵¹⁰ BARABÁS Andrea Tünde: *Egyezés a büntető eljárásban?* Magyar Jog, 1991/8., 466.

⁵¹¹ HERKE Csongor: *Megállapodások a büntetőperben*. Pécsi Tudományegyetem ÁJK, Pécs, 2008., 172.

„bírájává” válik azáltal, hogy szabad akaratelhatározásából lehetővé teszi az elkövető részére a bűncselekménnyel okozott sérelem jóvátételét. Az akaratl autonómia teljessége leginkább abból fakad, hogy a megállapodás tartalma tekintetében sincs érdemi jogszabályi előírás⁵¹².

A büntetőeljárásban a *mediáció a közvetítői eljárásban manifesztálódik*. A közvetítői eljárás a gyanúsított és a sértett megegyezését, a bűncselekmény következményeinek jóvátételét és a gyanúsított jövőbeni jogkövető magatartását elősegítő, a gyanúsított, illetve a sértett indítványára, vagy önkéntes hozzájárulásukkal alkalmazható eljárás [Be. 412. § (1) bekezdés], amelynek lefolytatása céljából az ügyészség felfüggeszti a büntetőeljárást. A jóvátételről – annak természetéről, formájáról, módjáról – történő megállapodás a közvetítői eljárásban születik, amely a büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről szóló 2006. évi CXXIII. törvényben megállapított szabályok mentén közigazgatási eljárásként zajlik.

A konszenzuális eljárások között a közvetítői eljárás annyiban különleges, hogy ebben az esetben a terhelt és a sértett megállapodása (megegyezése, egyezsége⁵¹³) a fő cél, a közvetítői eljárás konstrukciója mögött a diverzió (elterelés) és a mediáció gondolata áll⁵¹⁴.

Nemzetközi viszonylatban a szabályozás fontos előzménye az *Európai Tanács Miniszteri Bizottságának R (99) 19 számú ajánlása* a mediáció büntetőügyekben történő elterjesztéséről, amely – többek között – hangsúlyozza, hogy fel kell ismerni az áldozatok jogos érdekét arra, hogy erőteljesebb szerepet kapjanak a bűncselekmények következményeinek kezelésében⁵¹⁵. Az Európa Tanács 1999-es ajánlása szerint *mediáció* minden olyan eljárás, amikor az áldozat és az elkövető felhatalmazást kap és önkéntesen vállalja, hogy egy harmadik fél (közvetítő) segítségével aktívan részt vesz a bűncselekmény miatt létrejött kár helyrehozatalának megoldásában. Barabás Andrea Tünde szerint ez a megfogalmazás gyakorlatilag minden lényeges elemről szól, így az elkövető és az áldozat

⁵¹² BÉRCES Viktor: *A sértett magatartásának büntetőjogi relevanciájáról: beleegyezés, közrehatás, utólagos hozzájárulás*. Büntetőjogi Szemle, 2017/2, 53.

⁵¹³ Barabás Andrea Tünde tanulmányában a mediáció körében is az „egyezség” kifejezést használja. Lásd BARABÁS Andrea Tünde: *Egyezés a büntető eljárásban?* Magyar Jog, 1991/8.

⁵¹⁴ A tevékeny megbánást megalapozó közvetítői eljárás az elterelés (diverzió) egyik formája. Lásd Kúria 2012. évi C. törvény és az 1998. évi XIX. törvény közvetítői eljárásra vonatkozó egyes rendelkezései értelmezéséről szóló 3. BK. véleményének IX. pontját.

⁵¹⁵ Recommendation No. R (99) 19 of the Committee of Ministers to member States concerning mediation in penal matters. <https://rm.coe.int/1680706970> (2025. január 20-i letöltés)

önkéntes vállalásáról, a mediátor segítségéről, és jelzi a kárhelyreállításhoz szóló megállapodást⁵¹⁶.

A mediációs eljárást polgári ügyekben a 2002. évi LV. törvény vezette be először Magyarországon. A büntetőjogi alkalmazhatóságot a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról szóló 2006. évi LI. törvény tette lehetővé, melynek indokolása utal a nemzetközi elvárásnak való megfelelés követelményére⁵¹⁷, és nem utolsósorban az áldozatvédelmi politikában a bűncselekmények áldozatainak megsegítéséről és az állami kárenyhítésről szóló törvénnyel megjelenő *szemléletváltásra*.

A Be. a korábbi szabályozás alappilléreit meghagyja, és az 1998-as Be.-hez hasonlóan a közvetítői eljárást a *célján keresztül definiálja*. Az intézmény célja, hogy a gyanúsított és a sértett önkéntes részvétele alapján megegyezés, megbékélés jöjjön létre, amely a gyanúsított jövőbeni jogkövető magatartását is elősegíti. A közvetítői eljárásnak a büntetőeljáráson is túlmutató kívánatos hozadéka van, ezért a törvény a korábbinál jelentősen *tágabb körben teszi alkalmazhatóvá*⁵¹⁸.

Az alkalmazást ösztönző, lényegesebb *szabályozási novumok* a következők:

– A közvetítői eljárás *elválik a tevékeny megbánás szabályozásától*, vagyis a tevékeny megbánás anyagi jogi büntethetőséget megszüntető vagy más anyagi jogi kedvezményt engedő rendelkezéseitől függetlenül alkalmazható mindaddig, amíg a közvetítői eljárás céljai⁵¹⁹ elérhetők.

⁵¹⁶ BARABÁS A. Tünde: A mediáció alkalmazásának szélesedése a jog és a gyakorlat alapján – a resztoratív elvek érvényesülése az igazságszolgáltatásban. In: HOLLÁN Miklós–MEZEI Kitti (szerk.): A büntetőjog hazai rendszere megújításának koncepcionális céljai és hatásai. Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet, Budapest, 2020.

<https://jog.tk.hu/uploads/files/BarabasTunde.pdf> (2025. január 20-i letöltés)

⁵¹⁷ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról szóló 2006. évi LI. törvény Általános indoklás II./1. pontjában írt magyarázat szerint „[a]z Európai Unió Tanácsának a büntetőeljárásban a sértett jogállásáról szóló, 2001. március 15-i kerethatározatának (2001/220/IB) 10. cikke értelmében minden tagállamnak törekednie kell arra, hogy ösztönözze a sértett és az elkövető közötti közvetítést, illetve köteles biztosítani, hogy a közvetítés eredményeként létrejött megállapodások a büntető ügyekben figyelembe vehetők legyenek. A kerethatározat a nemzeti jogalkotóra bízta, hogy milyen tárgyú büntető ügyekben teszi lehetővé a közvetítést. A kerethatározat a 10. cikkhez kapcsolódóan teljesítési határidőként 2006. március 22-ét jelöli meg.”

⁵¹⁸ Lásd a Be. 412. §-ához fűzött miniszteri indokolás magyarázatát.

⁵¹⁹ 2006. évi CXXIII. törvény a büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről 2. § (1) A közvetítői eljárás a bűncselekmény elkövetésével kiváltott konfliktust kezelő eljárás, amelynek *célja*, hogy a büntetőeljárást lefolytató nyomozó hatóságtól, illetve ügyésztől független közvetítő bevonásával – a sértett és a gyanúsított közötti konfliktus rendezésének megoldását tartalmazó, a bűncselekmény következményeinek jóvátételét és a terhelt jövőbeni jogkövető magatartását elősegítő – írásbeli megállapodás jöjjön létre.

A közvetítés minden olyan esetben indokolt, amikor azt a bűncselekmény jellege, módja és a gyanúsított személye lehetővé teszi. A Be. – szűk kivételtől eltekintve⁵²⁰ – nem sorol fel negatív korlátokat, amelyek kizárttá tennék az eljárást, ezáltal szabad mérlegelési lehetőséget ad a jogalkalmazó számára. E pozitív megközelítésű szabályozás nagy előnye, hogy az absztrakt anyagi jogi szabályok esetleges méltánytalan kizárását ki lehet küszöbölni és sokkal inkább lehet személyre szabottan dönteni az eljárás megengedhetőségéről⁵²¹.

– A Be. az elterelés ösztönzése érdekében *adminisztratív terhektől szabadítja meg*⁵²² az eljárást vagy ennek érdekében éppen *adminisztratív terhet*, határozathozatali kötelezettséget *telepít az ügyészségre*⁵²³.

– Látszólag az alkalmazhatóság kibővítése ellen hat az a változás, hogy közvetítői eljárás lefolytatására jelenleg már csak a *nyomozás során van lehetőség*, bírósági eljárásban nem lehetséges. Ennek nyilvánvalóan a *fokozatosság elvét prioritásnak tekintő jogalkotói törekvés* áll a háttérben, illetőleg ez az időszerűségi célokat is jobban szolgálja.

– A Be. megteremti annak lehetőségét, hogy az elkövető együttműködési hajlandóságára utaló körülmények esetén, egy rendkívül gyors adatgyűjtésen alapuló gyanúsított kihallgatást követően közvetlenül, az elkövetéshez képest rendkívül rövid idő alatt sor kerülhessen a közvetítői eljárás lefolytatására, mivel a közvetítői eljárás megegyezést, megbékélést szolgáló feladata leginkább az elkövetéshez közeli időben érvényesülhet. Vagyis a közvetítői eljáráshoz már *nem szükséges a vádemeléshez szükséges bizonyossággal tisztázni a tényállást*, ugyanis a bizonyítás az esetlegesen eredménytelen közvetítői eljárást követően is kiegészíthető⁵²⁴. Ezáltal a jóvátétel is sokkal közelebb lehet az elkövetés idejéhez, így a sértett is lényegesen előnyösebb helyzetbe kerülhet.

– A Be. nem változtatott az eljárás közvetítői eljárás céljából való felfüggesztésének időtartamán, ebből a célból az ügyészség továbbra is hat hónapra függeszti fel az eljárást. Számos esetben azonban a gyanúsított részletfizetésben vagy részteljesítésben állapodik meg, amely nem feltétlenül teljesíthető a felfüggesztés ideje alatt. Ebben az esetben a megállapodásra tekintettel *az ügyészség az eljárás felfüggesztését legfeljebb tizennyolc*

⁵²⁰ Be. 394. § (6) bekezdés.

⁵²¹ POLT Péter (szerk.): *Kommentár a büntetőeljárás törvényhez*. 1. kötet., Wolters Kluwer, Budapest, 2018., 809.

⁵²² A Be. 415. § (3) bekezdése szerint, ha az ügyészség a megállapodás érkezésétől számított öt munkanapon belül nem rendelkezik a hatályon kívül helyezésről, úgy kell tekinteni, hogy a megállapodást törvényességi szempontból nem kifogásolta.

⁵²³ A Be. 413. § (1) bekezdése szerint, ha a gyanúsított vagy a sértett a közvetítői eljárás lefolytatását indítványozza, vagy ehhez hozzájárul, de a közvetítői eljárás e törvényben foglalt feltételei nem állnak fenn, az ügyészség az eljárás közvetítői eljárás céljából történő felfüggesztését határozat hozatalával megtagadja.

⁵²⁴ Lásd a Be. 415. §-ához fűzött miniszteri indokolás magyarázatát.

hónappal meghosszabbíthatja. Az ügyészség továbbá akkor is jogosult a felfüggesztés határidejének ilyen meghosszabbítására, ha ennek szükségességét nem a felfüggesztés ideje alatt, hanem annak lejáta után észleli, mivel a teljesítés nem ment teljesebe, de a gyanúsított teljesítése okszerűen várható. A meghosszabbítás mindkét esetben a felfüggesztés kezdő időpontjától számított két évig tarthat⁵²⁵.

A jóvátétel kapcsán fontosnak tartom megjegyezni, hogy a Kúria az 1998-as Be. rendelkezéseit értelmezve leszögezte, hogy a bűncselekménnyel okozott sérelem jóvátétele a sértett által elfogadott módon és mértékben nem azonos a Btk. 459. § (1) bekezdésének 16. pontja szerinti kár megtérítésével. Ez az értelmezés az anyagi és eljárási rendelkezések valós tartalmát adja. E megállapítás elfogadása nem okoz fennakadást a gyakorlatban, mert erre nézve a Btk. és Be. szabályozása által „*tudomásul vett*” eltérés nem eredményezi a törvény sérelmét. Ebből az is következik, hogy a közvetítői eljárás eredményes lehet akkor is, ha az elfogadott, illetve a megtérített kártérítési összeg az elkövetési értéktől (okozott kártól, vagyoni hátránytól, stb.) eltér, attól akár alacsonyabb, akár magasabb⁵²⁶. Álláspontom szerint ez az állásfoglalás világossá teszi, hogy *a bűncselekmény következményeinek jóvátétele itt elválik az anyagi jogi kategóriáktól*, mind módozatában, mind mértékében a sértett egyetértésétől függ, amelyet a Be. szabályrendszere sem ír felül, ezért ezt továbbra is irányadónak lehet tekinteni.

Ez persze nem jelenti azt, hogy a terhelt gazdagodását el nem érő jóvátétel esetén ne kelljen vizsgálni azt, hogy vagyonelevonásra irányuló eljárásnak vagy vagyonekobjzásnak helye van-e arra a vagyona nézve, amellyel az elkövető a bűncselekmény útján gazdagodott⁵²⁷.

2022. év első félévében a közvetítői eljárás ügyészségi gyakorlatát vizsgáló legfőbb ügyészségi jelentés megállapítása szerint a vizsgált ügyekben jellemzően vagyoni, pénzben kifejezett jóvátétel mellett erkölcsi jóvátételre, bocsánatkérésre került sor. Elsősorban a vagyoni kárt nem okozó bűncselekmények esetében jellemző, hogy kizárólag bocsánatkérésben testesül meg a jóvátétel. A kárt okozó bűncselekményeknél a

⁵²⁵ POLT Péter (szerk.): *Kommentár a büntetőeljárás törvényhez*. 1. kötet., Wolters Kluwer, Budapest, 2018., 815.

⁵²⁶ Kúria 2012. évi C. törvény és az 1998. évi XIX. törvény közvetítői eljárásra vonatkozó egyes rendelkezései értelmezéséről szóló 3. BK. véleményének IV. pontja.

⁵²⁷ Legfőbb Ügyészség NF. 503/2022/50-I.

megállapodások többségében ugyanakkor a bűncselekménnyel a vagyonban okozott értékcsökkenésnek felelt meg a jóvátétel összege, számos esetben azt nem érte el, esetenként meghaladta azt. Ezen kívül egyes esetekben egész színes palettája jelenik meg az egyéb jóvátételi cselekményeknek: például a sértett kerékpárjának javíttatása; a sértett jogtisztá programjának megvásárlása; sikkasztásos ügyben a bűncselekményt lehetővé tevő rendszer gyenge pontjainak feltárása stb.⁵²⁸

Indokoltnak tartom továbbá hangsúlyozni, hogy a Be. a *konszenzuális jogintézmények kombinálhatóságát* lényegesen kiszélesítette, így lehetőség van például arra, hogy az egyezség és a közvetítői eljárás találkozzon egymással, ami tipikusan ugyancsak a bűncselekménnyel okozott kár, vagyoni hátrány hatékony megtérítését szolgálhatja⁵²⁹.

A Legfőbb Ügyészség iránymutatása szerint amennyiben az ügyészség – a nyomozás során – bármikor lehetőséget lát közvetítői eljárás céljából az eljárás felfüggesztésére, a Be. 404. § (2) bekezdés *a*) pontja szerinti ügyészi határozat kilátásba helyezésének van helye. A határozat kilátásba helyezése nem csupán formális többletet jelent a terhelt nyilatkozatához képest, hanem a kockázatmentes megállapodást elősegítő többletgaranciákat biztosít⁵³⁰.

Az élet sokszor felülírja a várakozásokat és meglepő eseteket produkál a gyakorlatban, ezért álláspontom szerint a jogalkotó nem döntött rosszul, amikor elválasztotta a közvetítői eljárást a tevékeny megbánástól, és az ilyen különleges esetekre is megteremtette az alkalmazás törvényi feltételét, ugyanakkor az kétségtelen, hogy ilyen esetek kivételesen és szórványosan fordulnak elő⁵³¹.

⁵²⁸ Legfőbb Ügyészség NF. 503/2022/50-I.

⁵²⁹ Barabás Andrea Tünde szerint: „Az egyezség a legegyszerűbb módon a vagyon elleni bűncselekmények által sértettek, valamint azok elkövetői között alkalmazható. Ilyen esetekben egyrészt ugyanis rendszerint nem igazán vitatható a kár mértéke, legfeljebb a jóvátételi összeg (erre nézve azonban a tárgyalások során figyelembeveendő szempontokat alakít ki a gyakorlat), a kár gyors megtérülése miatt a sértett számra is kívánatosnak tűnhet, és ugyanakkor a vagyoni sérelem rendszerint nem jár együtt olyan fokú lelki sérüléssel, hogy ez a kontaktus kialakítását akadályozza. Nehezebb a helyzet a testi épség, egészség és más, személyiséghez fűződő jogok sérelmének orvoslása esetén.” BARABÁS Andrea Tünde: *Egyezség a büntető eljárásban?* Magyar Jog, 1991/8., 468.

⁵³⁰ Legfőbb Ügyészség NF. 503/2022/50-I.

⁵³¹ Eredménnyel zárult az a Fővárosi Főügyészség gyakorlatában felmerült egyezségkötés, amelyet az életveszélyt okozó testi sértés büntetének kísérlete miatt folyamatban volt bűnügyben kötöttek. A megállapított tényállás szerint a terhelt együtt italozott a lakótársával, amikor a terhelt és a sértett között szóváltás, majd dulakodás alakult ki, melynek során a terhelt súlyosan bántalmazta a sértettet, aki ennek eredményeként 2-3 hónapra tehető gyógytartamú sérüléseket szenvedett. A közvetetten életveszélyes sérülés keletkezésének reális lehetősége is fennállt, amelyek elmaradása a körülmények szerencsés alakulásának volt köszönhető. A terhelt az egyezségben vállalta, hogy az ügyben *közvetítői eljárást kezdeményez* és azon – a sértett hozzájárulása esetén –

Barabás Andrea Tünde szerint a mediáció alkalmazása „sikertörténet” Magyarországon. Már az alkalmazás első évében az összes sértett több mint egy százalékát érintette a közvetítés. A későbbiekben a mérleg nyelve egyértelműen az ügyészi kezdeményezések felé mozdult el, és az ügyek többsége már korai szakaszban elterelésre kerülhetett. A 2016–2018-as évek adatait tekintve úgy tűnik, hogy nagyobb változások nem tapasztalhatók, az éves ügyforgalom nem jelentősen, de meghaladja a hatszázat⁵³².

A Be. hatálybalépését követő időszakra vonatkozóan az OKRI által közzé tett, „*A 2018. július 1. napját követően lefolytatott közvetítői eljárásokban kötött megállapodások elemzése*” című összefoglaló tartalmaz megállapításokat. Eszerint a vizsgált időszakban (2018. 07. 01. – 2020. 12. 31.) mindösszesen 6220 bűncselekmény/gyanúsított vonatkozásában rögzítettek közvetítői eljáráshoz kapcsolódóan létrejött megállapodást, ekként az ügyész(ség)ek ilyen jogcímen ennyi eljárást szüntettek meg, ugyanakkor ebben az időszakban 1065 ügyben (főként lopás, közúti baleset okozása és csalás) történt vádemelés közvetítői eljárást követően, amelyből az is következik, hogy a felek közötti egyezkedés csak egy lehetőség, ami nem mindig vezet eredményre. A vizsgálat konklúziója, hogy a közvetítői eljárás *alapvetően beváltotta a hozzá fűzött reményeket*, de az állam büntetőjogi igényével vetélkedő sértetti igények tekintetében nem hagyhatjuk figyelmen kívül a terheltek jövőbeni bűncselekmények elkövetésétől való elrettentésének alapvető szükségességét sem⁵³³.

Barabás Andrea Tünde értékelése szerint az *új Be. szemlélete alapvetően segíti a mediáció alkalmazását* az egyik oldalon, és ezzel támogatja a sértetti érdekek szélesebb körű érvényesíthetőségét, a másik oldalon – a közvetítés igénybevétele lehetőségének a vádemelésig való korlátozása – bár az eljárás gyorsítását segíti, a szerző álláspontja szerint

részt vesz annak érdekében, hogy a bűncselekménnyel okozott sérelmet a sértett által elfogadott módon jóvátegye.

Ugyancsak eredménnyel, jogerős bírói döntéssel végződött a szeméremsértés vétsége tárgyban folyamatban volt büntetőügy. A közvetítői eljárást a masször foglalkozású terhelt kezdeményezte, ahhoz a sértett hozzájárult. A közvetítő előtt kötött megállapodás szerint a terhelt bocsánatkérését a sértett elfogadta, ezen felül a terhelt 1.500.000.- Ft vagyoni jóvátételt fizetett a sértettnek. Legfőbb Ügyészség NF. 503/2022/50-I.

⁵³² BARABÁS A. Tünde: A mediáció alkalmazásának szélesedése a jog és a gyakorlat alapján – a resztoratív elvek érvényesülése az igazságszolgáltatásban. In: HOLLÁN Miklós–MEZEI Kitti (szerk.): A büntetőjog hazai rendszere megújításának koncepcionális céljai és hatásai. Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet, Budapest, 2020.

<https://jog.tk.hu/uploads/files/BarabasTunde.pdf> (2025. január 20-i letöltés)

⁵³³ Garai Renáta: *A 2018. július 1. napját követően lefolytatott közvetítői eljárásokban kötött megállapodások elemzése*. OKRI Kutatási Eredmények – 2021 (Lezárt kutatások összefoglalói). https://www.okri.hu/images/stories/KUTBESZ_UJ_2017/befkut_2021_hun.pdf (2025. január 20-i letöltés)

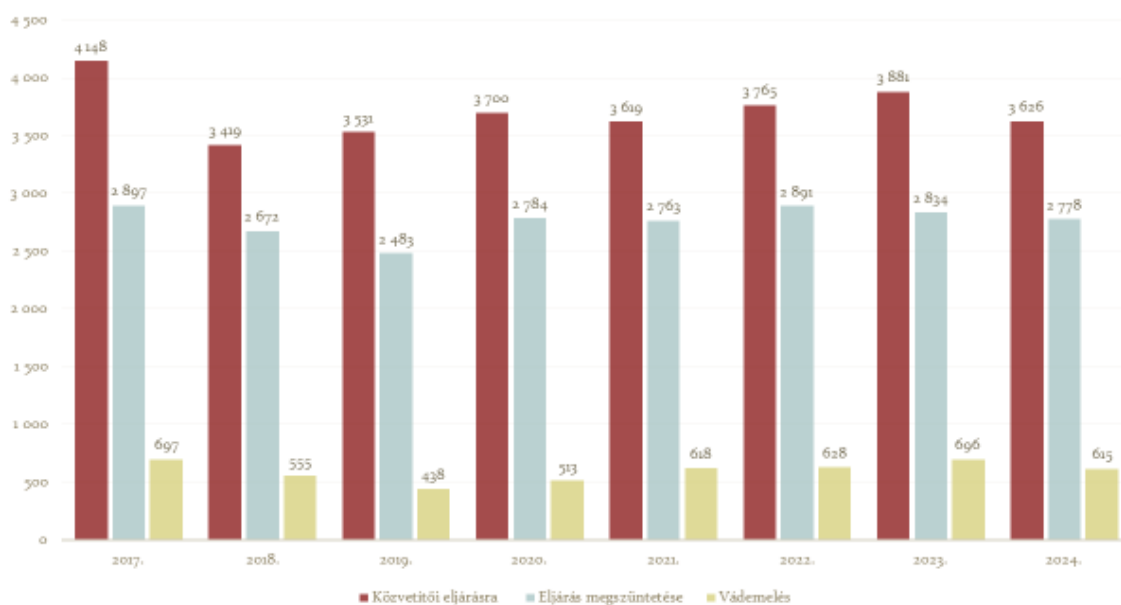

egyben a közvetlen érintettek, a sértett és a tettes szempontjából indokolatlannak és értelmetlennek tűnik⁵³⁴.

Az ügyészégi statisztikai rendszerből nyert adatok⁵³⁵:

Közvetítői eljárás				
Év	Közvetítői eljárásra utalás	ebből		
		Eljárás megszüntetése		Vádemelés
		Megállapodás alapján	Egyéb ok	
2016.	4 480	3 198	38	793
2017.	4 148	2 897	33	697
2018. I. félév	2 232	1 689	10	349
2018. II. félév	1 187	9 83	29	206
2019.	3 531	2 483	85	438
2020.	3 700	2 784	111	513
2021.	3 619	2 763	103	618
2022.	3 765	2 891	92	628
2023.	3 881	2 834	70	696
2024.	3 626	2 778	55	615

Közvetítői eljárás

A táblázatokba foglalt adatok az elmúlt hat év eredményeire tekintve némi visszaesés, megtorpanás után *ismét enyhén emelkedő tendenciát* mutatnak.

⁵³⁴ BARABÁS Andrea Tünde–FARKAS Krisztina–Kiss Anna: *Az új Be. egyes meghatározó jogintézményei.* Kriminológiai Tanulmányok 58., OKRI, Budapest, 2021., 164.

⁵³⁵ <https://ugyeszseg.hu/statisztikai-adatok/> (2025. január 20-i letöltés)

5.6. Feltételes ügyészi felfüggesztés

Herke Csongor szerint a törvény a *vádelhalasztás* keretei között már a mediáció bevezetése előtt is adott lehetőséget az eljárás kikerülésére a sértett kárának megtérítése és egyéb kárjövátételi hajlandóság esetén⁵³⁶.

Hasonlóan fogalmaz Kiss Anna a közvetítői eljárás magyarországi bevezetésével kapcsolatban. Álláspontja szerint ezt megelőzően, az 1998-as Be. korábbi változatában már rejtett mediálási szempontokra lelhetett a jogértő olvasó, mivel a jogszabály tágabb teret nyújtott nemcsak a jogalkalmazók, de a kiegyezést szorgalmazók számára is azzal, hogy több esetben preferálta a kártérítés elrendelését, illetve a jövátételt a sértettnek. Erre a *vádemelés elhalasztásának keretén belül* került sor, a magatartási szabályok megállapítása során⁵³⁷.

A vádemelés elhalasztását 1995. szeptember 1-jétől a fiatalkorúakra vonatkozóan vezették be az eljárásjogunkba, majd 1999. március 1-től az általános eljárás részévé vált.

A „*vádelhalasztás*” lehetősége továbbra is adott, csak a Be. már nem vádemelés elhalasztásának, hanem *feltételes ügyészi felfüggesztésnek* nevezi a jogintézményt.

A feltételes ügyészi felfüggesztés a bírósági út elkerülésének egyik alternatívája. Az ügyészség a vádemelés helyett a háromévi szabadságvesztésnél, különös méltánylást érdemlő esetben ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb büntetéssel büntetendő bűncselekmény miatt – a bűncselekmény súlyára és a rendkívüli enyhítő körülményekre tekintettel – az eljárást feltételesen felfüggesztheti, ha ennek a gyanúsított jövőbeni magatartásában mutatkozó kedvező hatása feltételezhető. Ha a feltételes ügyészi felfüggesztésnek a tartama eredményesen telt el, az ügyészség az eljárást megszünteti, ellenkező esetben vádat emel. A felfüggesztés tartamát a Btk. által meghatározott büntetési tétel keretei között kell megállapítani, de legalább egy évben kell meghatározni. Ha a törvényben meghatározott feltétel teljesítése érdekében függesztik fel az eljárást, annak tartama – mérlegelés nélkül – egy év⁵³⁸.

⁵³⁶ HERKE Csongor: *Megállapodások a büntetőperben*. Pécsi Tudományegyetem ÁJK, Pécs, 2008., 175.

⁵³⁷ KISS Anna: *A sértett szerepe a büntetőeljárásban*. OKRI, Budapest, 2018, 120–121.

⁵³⁸ Lásd a legfőbb ügyész beszámolóját az ügyészség 2021. évi tevékenységéről.

A Be. a vádelhalasztást koncepcionálisan nem alakította át, a legszembetűnőbb változást a *jogintézmény átnevezése* jelenti. Talán ebben az esetben érdemes kitérni arra, hogy érthetően a viták kereszttüzébe kerülhet, ha egy régi, a gyakorlatba beivódott fogalmat – a szabályozás alapvető elemeit érintő módosítás nélkül – lecserél a jogalkotó⁵³⁹. Számos ilyen példát lehet találni a feltételes ügyészi felfüggesztésen kívül is a Be.-ben. Így a teljesség igénye nélkül: előzetes letartóztatás – letartóztatás; házkutatás – kutatás; lakhelyelhagyási tilalom, házi őrizet – bűnügyi felügyelet; tárgyalás mellőzése – büntetővégzés stb. A miniszteri indokolás a legtöbb esetben számot ad a változás okáról, amely mellé sokszor jogos ellenérveket is szembe lehet állítani. Azt azonban nem lehet elvitatni, hogy egy átfogó kodifikáció olyan perspektívát nyit meg, amely szükségszerűen együtt jár a jogintézmények elnevezésének felülvizsgálatával is. Ebben az esetben azonban a miniszteri indokolás adós maradt a magyarázattal, valószínűsíthetően azért, mert az új elnevezés magától értetődő. A Be.-ben a vádemelési szak megszűnt, az eljárás érdeméről való döntés lehetősége időben egyre előrébb kerülhet, továbbá a Be. büntethetőséget megszüntető okként szabályozza, ha a feltételes ügyészi felfüggesztés keretében a függő időszak eredményesen eltelt, vagy a gyanúsított az előírt magatartást tanúsította, így a régi elnevezés valójában nem is maradhatott volna, a jogintézmény valós tartalmát az új megjelölés tükrözi leginkább⁵⁴⁰.

Ahogy megjegyeztem, az elnevezés látványos változásán kívül viszont a feltételes ügyészi felfüggesztés *alapjai nem változtak érdemben*. Ez esetben is a szabályozás továbbfejlesztéséről lehet beszélni azzal, hogy a jóvátételt érintően lényeges új rendelkezések is bekerültek a törvénybe. A vádemelés elhalasztása helyébe lépő feltételes ügyészi felfüggesztés célja továbbra is a gyanúsított olyan magatartásának ösztönzése, amely az eljárás megszüntetéséhez vezet, és arra változatlanul csak kisebb tárgyi súlyú ügyekben, a

<https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2025. január 20-i letöltés)

⁵³⁹ TÓTH Mihály: *Impressziók büntetőeljárás törvényünk első születésnapjához közeledve*. Ügyvédek Lapja, 2019/2., 10.

⁵⁴⁰ Mind a közvetítői, mind a feltételes felfüggesztésre igaz, hogy a formálisan felfüggesztésnek minősülő elterelések után az eljárás menetében még nem szükséges érdemi döntést hozni, hanem a nyomozás folytatható. Ennek egyik fontos következménye, hogy az elterelést szolgáló intézmények eredménytelensége sem jelent az ügyészség számára kötelező vádemelést. Emellett, mind a közvetítői eljárásra, mind a feltételes ügyészi felfüggesztésre igaz, hogy annak célja olyan gyanúsított magatartás ösztönzése, amely őt a jogkövető magatartásra vagy a megsértett jogi érdek helyreállítására készíti, és e magtartás akár büntethetőséget megszüntető okot eredményezhet. Míg az eredményes közvetítői eljárásra tekintettel a büntethetőség megszűnése nem minden esetben, csupán a Btk. 29. § (1) bekezdésében meghatározott körben célja az elterelésnek, feltételes ügyészi felfüggesztés esetén a jogalkotó célja kifejezetten az volt, hogy jellemzően kisebb tárgyi súlyú ügyekben a gyanúsított közreműködésével az eljárás megszüntetését érje el. POLT Péter (szerk.): *Kommentár a büntetőeljárás törvényhez*. 1. kötet., Wolters Kluwer, Budapest, 2018., 817.

társadalomra kisebb fokban veszélyes elkövetők esetén kerülhet sor, mert a súlyosabb esetekben a büntetőeljárás és a büntetés célja nem az eljárás felfüggesztésével, hanem a büntetéssel érvényesíthető⁵⁴¹. A feltételes ügyészi felfüggesztés általában akkor célszerű, ha az ügyészség a bírósági eljárásban egyébként próbára bocsátást indítványozna, de remélhető, hogy az elkövető jövőbeli magatartása bírói eljárás nélkül is kedvezően megváltozik. A feltételes ügyészi felfüggesztés nem a megrovás, hanem *a vádemelés alternatívája*⁵⁴².

Ebben az esetben is inkább a *jóvátételt érintő lényegesebb újdonságokra* térnek ki bővebben.

Míg a korábbi eljárásjogi szabályok a vádemelés elhalasztását a Btk. Különös Részében meghatározott és a terheltnek az eljárás megindulását követő magatartásától függő büntethetőséget megszüntető ok várható bekövetkezésére tekintettel csak a kábítószer birtoklása (fogyasztása) és a tartási kötelezettség elmulasztása esetén tették lehetővé, a Be. ezt már valamennyi ilyen típusú bűncselekmény esetén megnyitja⁵⁴³. Elsőre talán nem is tűnik fel, hogy e novum hogyan állhat a sértetti jogok szolgálatában. Ha azonban jobban szemügyre vesszük a bővülő lehetőségeket, akkor felfedezhető e módosítás mögött is egyfajta *sértetti érdeket támogató jogalkotói szándék*, hiszen az anyagi jogi büntethetőséget megszüntető okok a megsértett jogi érdek helyreállítását „*dijazzák*”, ami adott esetben a sértettre is kihatással lehet⁵⁴⁴.

Az elterelés általános feltételeinek tisztázásán túl a Be. két olyan feltétel vizsgálatát is előírja, amelyeknek a reparáció kapcsán van jelentőségük: a gyanúsított teljesítési képességének és a sértett hozzájárulásának vizsgálatát⁵⁴⁵. Ennek érdekében az ügyészség pártfogó felügyelői vélemény beszerzését rendelheti el, de ezt továbbra sem teszi kötelezővé⁵⁴⁶.

⁵⁴¹ Lásd a Be. 416. §-ához fűzött miniszteri indokolás magyarázatát.

⁵⁴² Lásd az Emlékeztető Be. 416. §-ához fűzött állásfoglalásának 2) és 3) pontját.

⁵⁴³ POLT Péter (szerk.): *Kommentár a büntetőeljárás törvényhez*. 1. kötet., Wolters Kluwer, Budapest, 2018., 821.

⁵⁴⁴ Például Btk. 287. § (3) bekezdés, vagy Btk. 288. (2) bekezdés.

⁵⁴⁵ Be. 418. § (1) bekezdés *a*) és *c*) pont.

⁵⁴⁶ Az 1998-as Be. 2011. július 13. napját megelőzően kötelezően írta elő a pártfogó felügyelői vélemény beszerzését.

A Be. a széles körű alkalmazhatóság érdekében nem taxatívén határozza meg az előírható magatartási szabályok és kötelezettségek körét, amelyek ráadásul kombinálhatóak egymással, hiszen az ügyészség a nevesített előírások közül több, illetve azokon kívül más magatartási szabályt is megállapíthat vagy más kötelezettséget is előírhat.

A Be. 419. § (2) bekezdése szerint az ügyészség a gyanúsított részére magatartási szabályként, illetve kötelezettségként előírhatja, hogy

- a) a bűncselekménnyel *okozott kárt, vagyoni hátrányt, az adóbevétel-csökkenés, a vámbevétel-csökkenés összegét vagy a bűncselekmény elkövetési értékét térítse meg,*
- b) más módon gondoskodjon *a sértettnek adandó jóvátételről,*
- c) meghatározott *célra anyagi juttatást teljesítsen vagy a köz számára munkát végezzen,*
- d) előzetes hozzájárulása esetén pszichiátriai vagy alkoholfüggőséget gyógyító kezelésben vegyen részt.

Tóth Mihály szerint a büntetőpolitika helyreállító szemléletének valamelyest hangsúlyosabbá válását jelzi, hogy a feltételes ügyészi felfüggesztés esetén előírható magatartási szabályok a korábbi törvénnyel ellentétben a kár, vagyoni hátrány megfizetésén és a jóvátételén kívül kifejezetten *nevesítik például az adóbevétel- vagy vámbevétel-csökkenés megtérítését.* A szerző is utal a jogintézmények kombinálhatóságára, álláspontja szerint az egyezség megkötését is előmozdíthatja, ha a terhelt *„az ügyészség által megállapított határidőn belül olyan egyéb kötelezettség teljesítését is vállalja, amely a feltételes ügyészi felfüggesztés keretében előírható”* [Be. 411. § (5) bekezdés d) pont]. E szerint egyezség fejében is vállalható akár az adó-, vám- vagy jövedékhiány megtérítése is, e körben tehát elvileg több is elérhető, mint a Btk. által biztosított korlátlan enyhítés keretei között⁵⁴⁷.

A bűncselekménnyel okozott kár, vagyoni hátrány, adóbevétel-csökkenés, vámbevétel-csökkenés vagy a bűncselekmény elkövetési értékének megtérítése alapvetően a Btk. Különös Részében foglaltak szerint megállapodott eredmény, vagy elkövetési érték megtérítését jelenti, ugyanakkor nincs akadálya annak, hogy a magatartási szabály a bűncselekménnyel megsértett jogi tárgy *teljes reparálására irányuljon* ennek egyéb polgári jogi következményeivel, például a törvényes kamatok megtérítésével együtt. A sértettnek adandó egyéb jóvátétel keretében érdemes felhívni a figyelmet a személyiségi jogok

⁵⁴⁷ TÓTH Mihály: *Impressziók büntetőeljárás törvényünk első születésnapjához közeledve.* Ügyvédek Lapja, 2019/2., 12.

megsértésének egyes nem pénzfizetésre irányuló szankcióira. A jogsértés abbahagyása, megfelelő elégtétel adása és ennek saját költségen való nyilvánosság biztosítása, a sérelmes helyzet megszüntetése, az eredeti állapot helyreállítása olyan polgári jogi szankciók, amelyek a büntetőeljárásban is megfelelően hatékonyan működhetnek⁵⁴⁸.

A jóvátétel tehát ebben is elválhat az anyagi jogi kategóriáktól, de a közvetítői eljáráshoz képest különbség, hogy itt azt az ügyészség írja elő, ezzel szemben a közvetítői eljárásban a jóvátétel tartalma a sértett és a gyanúsított közötti megállapodás tárgya. A sértett hozzájárulása mindkét esetben szükséges.

A Legfőbb Ügyészség iránymutatása szerint a magatartási szabályokat a Btk. 79. §-ában meghatározott *prevenciók céljaként szem előtt tartásával kell megállapítani*. Ha önmagában egy feltétel, például a Be. 419. § (2) bekezdés a) pontja szerinti reparációs kötelezettség nem tűnik kellő visszatartó erőnek, a (2) és (3) bekezdés alapján további magatartási szabályok megállapítása, kötelezettségek előírása, szükség esetén pártfogó felügyelet elrendelése indokolt⁵⁴⁹.

Lényeges nívó, hogy *kötelező jóvátételi esetet* is szabályoz a törvény. A Be. 419. § (5) bekezdése szerint, ha a bűncselekmény összességében megállapítható kárt, vagyoni hátrányt, adóbevétel-csökkenést vagy vámbevétel-csökkenést okozott, vagy elkövetési értéke összességében megállapítható, és az az eljárás során nem térült meg, feltételes ügyészi felfüggesztés esetén az ügyészség annak a megtérítésére vagy az eredeti állapot helyreállítására kötelezi a gyanúsítottat, feltéve, hogy erre a gyanúsított képes és ehhez a sértett hozzájárul. Ettől az ügyészség csak különös méltányolást érdemlő esetben térhet el, ami a főszabály alóli kivételt jelenti.

A Be. láthatóan kiemelt szerepet szán az elterelésnek, a terhelti együttműködésnek, amelynek egyik lehetséges módja a feltételes ügyészi felfüggesztés. Korábban, az 1998-as Be. csupán a polgári jogi igény esetén tartalmazott olyan kötelezettséget, hogy amennyiben a bűncselekménnyel okozott kárt a bíróság az ítéletében megállapítja, úgy a polgári jogi igényt

⁵⁴⁸ POLT Péter (szerk.): *Kommentár a büntetőeljárás törvényéhez*. 1. kötet., Wolters Kluwer, Budapest, 2018., 825.

⁵⁴⁹ Legfőbb Ügyészség NF. 3842/2018/28.

is érdemben el kell bírálnia⁵⁵⁰, ezért logikusnak tűnik, hogy az új szabályozás megteremtette annak az alapját, hogy a sértett az ilyen, a terhelt együttműködésén alapuló eljárásban se kerüljön hátrányosabb helyzetbe pusztán azért, mert az ügyben nem került sor vádemelésre.

Korábban, az egyezségről a *megtérítés határidejének és részlegességének értelmezésével kapcsolatban felvetett jogalkalmazási kérdés* – más aspektusból – ebben a körben is felmerül.

Tóth Mihály szerint a jövő egyik megoldandó problémája, hogyan biztosítható (biztosítható-e) az állammal (költségvetéssel) szembeni egyezségben vállalt kártérítési kötelezettség tényleges teljesítése. Ami ugyanis a feltételes ügyészi felfüggesztés körében, bár enyhébb keretek között, de biztosan megoldható, az egyezség keretében problematikus. Álláspontja szerint a különbség a két jogintézmény között, hogy feltételes felfüggesztés esetén nemcsak „vállalásról”, hanem „teljesítésről” van szó, s erre – akár részletekben – a felfüggesztés megfelelő időkeretet is kínál és a teljesítés elmaradásának is van jogkövetkezménye. Ellenben az egyezség rövid időn belül jogerős ítélethez vezet, azonban itt nincs semmiféle utólagos büntetőjogi lehetőség a vállalt reparáció késlekedése vagy elmaradása esetére⁵⁵¹.

Nehezen lehet vitatni a megfogalmazott kételyek alapját, ezért itt valóban nagy szerepet kell, hogy kapjon az ügyészi megfontolás és mérlegelés. Ez viheti helyes irányba a jogalkalmazási gyakorlatot, ez lehet a gátja annak, hogy a gyakorlat művelői „visszatévedjenek a régi utakra”⁵⁵².

E problémakör kapcsán kell hangsúlyozni, hogy a 2020-as Be. novella módosítása biztosítja a hathavi időtartamra való egyszeri felfüggesztés lehetőségét az egyezség teljesíthetősége érdekében⁵⁵³.

⁵⁵⁰ 1998-as Be. 335. § (2) bekezdés.

⁵⁵¹ TÓTH Mihály: *Impressziók büntetőeljárás törvényünk első születésnapjához közeledve*. Ügyvédek Lapja, 2019/2., 12.

⁵⁵² TÓTH Mihály: *Impressziók büntetőeljárás törvényünk első születésnapjához közeledve*. Ügyvédek Lapja, 2019/2., 10.

⁵⁵³ „A Novella ugyanakkor az ügyész által alkalmazható felfüggesztési okokat kiegészítve hat hónap türelmi időt tesz lehetővé, ha „az a létrejött egyezségben a terhelt által vállalt kötelezettség teljesítése érdekében szükséges.” (Be. 394. § (4) bekezdés g) pont).” TÓTH Mihály: *Az egyezség és a „mértékes ügyészi indítvány” kezdeti tapasztalatai*. Magyar Jog, 2022. 3., 132.

Végül megbújik a szövegben az az új fordulat, amely talán a gyakorlatban nyújthat segítséget a kötelezettség teljesítésének elősegítéséhez. Korábban abban az esetben rendelte el az eljárás folytatását az ügyészség, ha a gyanúsított a magatartási szabályokat súlyosan megszegte, vagy a kötelezettségét nem teljesítette⁵⁵⁴, a Be. szerint ennek további feltétele, hogy *ez nem is várható*⁵⁵⁵, így még időben fel lehet hívni a gyanúsított figyelmét a teljesítésre, amennyiben annak van realitása.

A 2022. év első félévében a közvetítői eljárás ügyészségi gyakorlatát vizsgáló legfőbb ügyészségi jelentés a két diverziós jogintézmény viszonyáról rögzítette, hogy a vizsgált időszakban az ügyészek a bírósági útról elterelő jogintézmények közül legnagyobb számban, az ügyek kétharmadában feltételes ügyészi felfüggesztést, az ügyek kevesebb, mint harmadában közvetítői eljárást alkalmaztak⁵⁵⁶.

Ennek megfeleltethetők a legfőbb ügyészi országgyűlési beszámolókból rögzített megállapítások.

2020. évben a vádemelésre alkalmasság szempontjából megvizsgált ügyekkel kapcsolatos ügyészségi döntések közül az ügyek 4,6%-ában történt közvetítői eljárásra utalás, az ügyészség az ügyek 10,5%-ában pedig feltételes ügyészi felfüggesztést alkalmazott, 2021-ben ez az arány: 4,4 % – 11%, 2022-ben: 4,5 % – 10, 8 %, 2023-ban: 4,6% – 10,1% volt⁵⁵⁷. A 2019. évi adatokhoz képest mind a feltételes ügyészi felfüggesztések, mind a közvetítői eljárások számában növekedés volt tapasztalható⁵⁵⁸. A 2020. évi adatokhoz képest a feltételes ügyészi felfüggesztések számában 2,8%-os növekedést, az indítványok alapján elrendelt közvetítői eljárások számában 2,6%-os csökkenést lehetett látni⁵⁵⁹. Az utóbbi adatokban az enyhe csökkenés továbbra is tapasztalható.

⁵⁵⁴ 1998-as Be. 227. § (1) bekezdés c) pont.

⁵⁵⁵ Be. 420. § (2) bekezdés c) pont.

⁵⁵⁶ Legfőbb Ügyészség NF. 503/2022/50-I.

⁵⁵⁷ Lásd a legfőbb ügyész beszámolóját az ügyészség tevékenységéről.

<https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2025. január 20-i letöltés)

⁵⁵⁸ Lásd a legfőbb ügyész beszámolóját az ügyészség 2020. évi tevékenységéről.

<https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2025. január 20-i letöltés)

⁵⁵⁹ Lásd a legfőbb ügyész beszámolóját az ügyészség 2021. évi tevékenységéről.

<https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2025. január 20-i letöltés)

Táblázatos formában a következő statisztikai adatokat szükséges összefoglalni⁵⁶⁰:

Feltételes ügyészi felfüggesztés (FÜF)			
Év	Összes FÜF	Ügyekre vonatkozó adatok	
		FÜF után a nyomozás megszüntetése	Vádemelés FÜF után
2019.	5 513	5 809	1 238
2020.	6 466	5 739	1 140
2021.	7 400	5 907	1 364
2022.	7 645	5 994	1 517
2023.	7 200	6 111	1 802
2024.	7 813	5 911	1 576

A bemutatott adatsorból itt is látszik a pandémiának köszönhető megtorpanás, melyet *enyhe emelkedés követ*. Az elmúlt években egyébként nem változott lényegesen a közvetítői eljárás és a feltételes ügyészi felfüggesztés egymáshoz viszonyított számaránya. Mindkettő a gyakorlatban elterjedt, rendszeresen alkalmazott elterelő jogintézmény, amely az eljárás időszerűségét, egyben a sértetti jóvátételt is hatékonyan szolgálja.

- **6. A sértetti reparáció elősegítésének kérdése egyes kényszerintézkedések alkalmazása kapcsán**

Tekintettel arra, hogy a *kényszerintézkedések tárgyköre* a konszenzuális jogintézmények csapásirányától jelentősen eltér, ezért azok részletes bemutatására, a jogszabályi háttér ismertetésére nem vállalkozhatom. Mégis a gyakorlatban a sértetti jóvátétel és annak időszerűségének egy érdekes aspektusával sokszor találkozni, ezért nem állom meg, hogy erről néhány gondolatot ne rögzítsek. Arra is különös tekintettel, hogy a jogfejlődési trendek már határozottan abba az irányba mutatnak, hogy a büntetőjog vagyoni igényeinek a jogrendszerben már nincs abszolút elsőbbsége. A rendezőelv jelenleg – nemcsak büntetőjogi területen, hanem például a végrehajtási jogban is – már inkább az, hogy az állam büntetőjogi

⁵⁶⁰ <https://ugyeszseg.hu/statisztikai-adatok/> (2025. január 20-i letöltés)

igénye, amely a bűncselekmény következtében megbillent egyensúly helyreállítására irányuló erős ösztársadalmi igény, nem eredményezheti a jogos magánérdekek sérelmét, vagyis – leegyszerűsítve – *az állam nem gyarapodhat jogos magánigények kárára*⁵⁶¹.

A tapasztalatok szerint *a lefoglalás* a sértettet ért vagyoni sérelem gyors és hatékony reparálásának eszköze, szemben *a zár alá vétellel*. A jogalkalmazási gyakorlatban megfigyelhető, ha a sértett minél előbbi jóvátétele a cél, akkor ahhoz praktikusabban a lefoglaláson keresztül vezet az út, természetesen akkor, ha ennek törvényi feltételei is fennállnak. Vajon miért? Mert ez a legkézenfekvőbb és leggyorsabb megoldás.

Nyilvánvalóan a *két jogintézmény eltérő szabályrendszerében, végrehajtásában* rejlik a válasz, amelyre nem kívánok részleteiben kitérni. Csupán kiemelném, hogy szignifikáns különbség, hogy az egyik kényszerintézkedés nem mérlegelhető, a másik igen; illetve az, hogy a lefoglalásról és annak megszüntetéséről nemcsak a bíróság, hanem a nyomozó hatóság is rendelkezhet. Persze az igazsághoz az is hozzá tartozik, hogy a Be. e körben is változást hozott, hiszen a Be. 327. § (1) bekezdése szerint a zár alá vételt a bíróság, az ügyészség, illetve a nyomozó hatóság is elrendelheti. Kizárólag bíróság dönthet – többek között – a polgári jogi igény céljából alkalmazandó zár alá vételről, illetőleg, ha a zár alá vétel tárgyának értéke a százmillió forintot meghaladja. Rögtön itt meg is jegyzem, hogy az persze jogos felvetés, hogy az értékhatárt a vagyonekbevitel céljából alkalmazott lefoglalásra miért nem vezette be a jogalkotó, hiszen a jelenlegi szabályokból az következik, hogy egy 100 millió forintot meghaladó értékű vagyonelem (ingóság, számla- vagy elektronikus pénz) biztosításáról zár alá vétel esetében a bíróságnak kell döntenie, ám ugyanez a vagyoni lefoglalás alkalmazásával bírósági döntés nélkül is biztosítható⁵⁶². Könnyű azonban belátni, hogy a sértett mely kényszerintézkedés alkalmazása esetén jut időszerűen jóvátételhez.

⁵⁶¹ JANCSÓ Gábor–BUSCH Balázs: *A felszámolási eljárás és a büntetőjogi vagyoni igény (zár alá vétel és vagyonekbevitel) találkozásának új szabályai*. Fontes Iuris, 2021/4, 27.

Illetve lásd az egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról szóló 2021. évi CXXXIV. törvény miniszteri indokolását, mely szerint „[A]z állami büntetőjogi vagyoni igény és hitelezői igények közötti konfliktus terén a Javaslat célként határozza meg, hogy a bűncselekménnyel összefüggésben az állami vagyonszerzés más jóhiszemű személyek kárára nem történhet. E célkitűzés összhangban áll az elmúlt évek büntető jogalkotási törekvéseivel (kiemelten a Be. hatálybalépésével összefüggésben elfogadott a titkos információgyűjtés szabályainak az új büntetőeljárás törvényvel összefüggő, továbbá a bírósági végrehajtás során a sértettnek megítélt polgári jogi követelések kielégítési sorrendjére vonatkozó rendelkezések módosításáról szóló 2017. évi XCIII. törvény szabályaival), amelyek ezt a szemléletet helyezték előtérbe.”

⁵⁶² PÉCELI Ádám: *Lefoglalás kontra zár alá vétel (A vagyonekbevitel biztosítására hivatott kényszerintézkedések elhatárolásának dilemmája)*. Ügyészségi Szemle, 2022/03, 35.

Ez a szemlélet olyannyira nem ördögtől való, hogy a *nemzetközi elvárásoknak* is maradéktalanul megfelel. Az *Áldozatvédelmi irányelv* (48) preambulum bekezdése szerint a büntetőeljárás során lefoglalt, visszaszolgáltatható vagyontárgyakat *a lehető leghamarabb vissza kell szolgáltatni a bűncselekmény áldozatának*, attól függően, hogy kivételes körülmények állnak-e fenn, mint amikor például a vagyontárgy tulajdonjoga vita tárgyát képezi, vagy ha a vagyontárgy birtoklása vagy maga a vagyontárgy jogszabályba ütközik. Az irányelv 3. Fejezet 15. *cikke* ennek megfelelően mondja ki, hogy a tagállamok biztosítják, hogy valamely illetékes hatóság határozata nyomán a büntetőeljárás során lefoglalt, visszaszolgáltatható vagyontárgyakat *haladéktalanul visszaszolgáltassák az áldozatnak*, kivéve, ha a visszaszolgáltatás mellőzését a büntetőeljárással összefüggő ok indokolja. Az ilyen vagyontárgyaknak az áldozatok részére történő visszaszolgáltatására vonatkozó feltételeket vagy eljárási szabályokat a nemzeti jog határozza meg. Ezzel összhangban rögzíti az *Európai Parlament és a Tanács vagyonvisszaszerzésről és -elkobzásról szóló (EU) 2024/1260 számú irányelv*⁵⁶³ a (37) Preambulum bekezdésében, hogy a bűnözői tevékenységek jelentős kárt okozhatnak az áldozatoknak, alapvető fontosságú azok jogainak védelme, beleértve a kártérítéshez és a visszaszolgáltatáshoz való jogot is. Ezért a tagállamoknak megfelelő intézkedéseket kell hozniuk annak biztosítására, hogy az *áldozatoknak* a bűncselekmény következtében elkobzási intézkedés hatálya alá tartozó személlyel szemben támasztott, *visszaszolgáltatás és kártérítés iránti igényeit figyelembe vegyék*. Emellett az áldozatok részére történő kártérítés és visszaszolgáltatás megkönnyítése érdekében elő kell segíteni az olyan vagyon felkutatását, amely ilyen igények tárgyává válhat.

Péceli Ádám szerint, a kényszerintézkedések tárgyai közötti különbséget favorizáló szemlélet sokáig az ügyészségi jogalkalmazói gyakorlatban is meghatározó volt, amely elsődlegesen a biztosítani kívánt vagyonelem természete alapján választott a két kényszerintézkedés között. Az általa idézett, 2008-ban elvégzett ügyészségi vizsgálat eredménye szerint a vagyonelem jellege felőli megközelítés kizárólagossága könnyen tévútra vihet, hiszen figyelmen kívül hagyja a kényszerintézkedéssel elérni kívánt célt. Így például a sértettől bűncselekmény elkövetése révén megszerzett *számlapénz* és ingatlan zár alá vételének nem lehet helye vagyoneklobzás címén, hiszen az intézkedés későbbi alkalmazása éppen a sértett kárának megtérülését lehetetlenítené el⁵⁶⁴.

⁵⁶³ Az irányelv 33. *cikke* szerint az irányelv rendelkezéseit 2026. november 23-ig kell átültetni a magyar jogba.

⁵⁶⁴ PÉCELI Ádám: *Lefoglalás kontra zár alá vétel (A vagyoneklobzás biztosítására hivatott kényszerintézkedések elhatárolásának dilemmája)*. Ügyészségi Szemle, 2022/03, 15.

Apropó számlapénz. A Legfőbb Ügyészség által a Be. alkalmazásának kérdéseiről kiadott, LFNIGA//142/2019. számú Emlékeztető Be. 308. §-ához fűzött magyarázata szerint:

1) A pénz rendeltetését tekintve olyan csereszakoz, amelynek nem a fizikai megjelenése, hanem az általa képviselt értéke a meghatározó, ezért megjelenési formái között a lefoglalás alkalmazása szempontjából sem indokolt különbséget tenni. A számlapénz, mint elkövetési tárgy lefoglalásának ezért a (2) bekezdés a) pontja alapján van helye (NF. 931/2007/37-I.).

2) A vagyonekhozás alkalmazása a sértett vagyoni jogi sérelmének reparálását lehetetlenítene el, így a másától, bűncselekmény elkövetése révén megszerzett számlapénz lefoglalása sem alapulhat ezen a jogcímen [TPK. 90/2016/1.].

A Be. 324. §-ához fűzött iránymutatás szerint általánosságban kijelenthető, hogy a lefoglalás, mivel elsődlegesen a büntetőjogi főkérdést érintő bizonyítás elősegítését szolgálja, megelőzi a zár alá vételt. Elsőként azt kell vizsgálni, hogy a bizonyítás érdekében, vagy az elkobzás, illetőleg vagyonekhozás érdekében lefoglalásra van-e lehetőség.

A bűncselekmény tárgyát képező dolgot, így a pénzügyi intézet által szerződés alapján kezelt pénzeszközt (számlapénz) lefoglalással kell biztosítani.

A bizonyítás érdekében biztosítandó, elkobozható vagy vagyonekhozás alá eső dolgot bárkitől le kell foglalni, amely egyben a sértetti reparáció leggyorsabb és leghatékonyabb módja, amit erre tekintettel előnyben kell részesíteni (KF.4493/2011.).

A képlet tehát a számlapénz esetében egyszerű: főszabály szerint⁵⁶⁵ le kell foglalni, a lefoglalás a zár alá vételt megelőzi, így nagyobb esély lehet a jóvátételre időben is.

A Be. kodifikációs munkafolyamatában létezett olyan szövegverzió, melyben a számlapénz még kizárólag a zár alá vétel körében került szabályozásra, azonban ez az egyeztetési folyamatban változott, és végül a számlapénz, elektronikus pénz a lefoglalás és a zár alá vétel tárgyi körébe is bekerült. Persze nem merem teljes bizonyossággal azt állítani, hogy a szabályozást e tekintetben kizárólag a reparációs célok determinálták⁵⁶⁶, de azt

⁵⁶⁵ Fontos megjegyezni, hogy a Be. 308. § (1) és (3) bekezdése, valamint a 324. § (1) és (2) bekezdése alapján a vagyonekhozás biztosítása érdekében az ingó dolog, a számlapénz, az elektronikus pénz biztosítására egyaránt elrendelhető zár alá vétel és lefoglalás is.

⁵⁶⁶ A Be. 308. §-ához fűzött miniszteri indoklás erre vonatkozóan közelebbi támpontot nem ad, lényegében arra hivatkozik, hogy a törvény a lefoglalás tárgyainak körét a pénzforgalmi viszonyok fejlődéséhez igazodva bővíti ki egyrészt az elektronikus pénzzel, másrészt a számlapénzzel, azaz a lefoglalás a köznap nyelvben bankszámlán lévő pénzként jelölt pénzre is kiterjedhet. A sorok között azonban olvashatunk, ha jobban megnézzük, hogy a magyarázat hogyan indokolja azt, miért kell a számlapénzt pénzként kezelni. Eszerint a számlapénz – a pénznek, mint fizetőeszköznek a közgazdaságtani, pénzügyi vagy más terminológiában nevesített megjelenési formáihoz

láthatjuk, hogy van ilyen nemzetközi elvárás és létezik egy ennek megfelelő markáns jogalkalmazói törekvés is, ami minden bizonnyal hatást gyakorolt a kodifikációs folyamatra.

Egyetértek Péceli Ádám összegző megállapításával, mely szerint a két vagyont érintő kényszerintézkedés elhatárolása a sértett által elszenvedett vagyoni sérelem helyreállítása szempontjából is megtehető. *„Amíg a bűncselekmény elkövetése révén a sértettől megszerzett vagyontárgy beazonosítható, és sorsa nyomon követhető, azt a megtalálása esetén lefoglalással kell biztosítani, már csak azért is, mert a zár alá vétel képtelen lenne kiszolgálni a sértett in integrum restitutio iránti igényét. Ha viszont a keresett vagyontárgy már nem szerezhető vissza, pusztán az elkövető pénzüsségben kifejezett gazdagodása állapítható meg, akkor a terhelt e gazdagodás erejéig törvényesen szerzett vagyona terhére is helytállni tartozik a vele szemben érvényesített polgári jogi igény kielégítése révén, melyet – szükség szerint – a zár alá vétel biztosíthat.”*⁵⁶⁷

Azaz a bűncselekmény elkövetéséből eredő, még fellelhető és nyomon követhető vagyont *elsősorban lefoglalással kell biztosítani, így a sértett minél hamarabb reparálható*, míg a bűncselekmény elkövetésével kapcsolatba már nem hozható, pusztán az azzal elért gazdagodásnak megfelelő, pénzüsségben kifejezett vagyoni zár alá vétel elrendelésének lehet helye, ha a polgári jogi igény kielégítése veszélyben van.

Jancsó Gábor és Busch Balázs szerint problémát jelent, hogy a lefoglalásnak és a zár alá vételnek a jogi alapja nagyrészt átfedést tartalmaz, ezért a *hatóságok* törvény által nem szabályozott, a kényszerintézkedés fajtájára vonatkozó *döntésén múlhat*, hogy az adott kényszerintézkedés érinti-e a külső harmadik személyek igényének érvényesíthetőségét⁵⁶⁸.

hasnolán – polgári jogi értelemben ugyan nem minősül pénznek, hiszen az a pénzüsségnél vezetett fizetési számla pozitív egyenlege, és ekként a pénzüsséggel szemben fennálló követelés. A pénzüsségmi szokások megváltozása miatt azonban indokolt a pénzt mint a bűncselekmények elkövetésének tipikus célját egyfajta sui generis fogalomként kezelni. A pénzüsséget a készpénz iránti követelésért – a teljesítés költségeit, adminisztrációs körülményeit ide nem értve – a számlakövetelés egyenlegének értékéig köteles helytállni, azaz a követelés dolognak minősülő készpénzzé alakítható és vissza. Ezen műveletek leegyszerűsítése és ezzel a bűncselekményből eredő vagyoni biztosításának hatékonyabbá tétele érdekében a törvény a számlapénzt a polgári jogi fogalmától elszakítva pénzként kezeli.

⁵⁶⁷ PÉCELI Ádám: *Lefoglalás kontra zár alá vétel (A vagyonekobzás biztosítására hivatott kényszerintézkedések elhatárolásának dilemmája)*. Ügyészségi Szemle, 2022/03, 38.

⁵⁶⁸ JANCÓSÓ Gábor–BUSCH Balázs: *A felszámolási eljárás és a büntetőjogi vagyoni igény (zár alá vétel és vagyonekobzás) találkozásának új szabályai*. Fontes Iuris, 2021/4, 28.

Álláspontom szerint ez a kijelentés fontos üzenetet rejt magában. Olyan gondolatmenetre sarkall, amely jelen kutatásnak ugyan nem közvetlen tárgya, mégis az érdekesség kedvéért vázlatosan, néhány sarokpontot szükségesnek tartok kiemelni, mivel ez részben a sértetti reparációhoz is szervesen kapcsolódik:

- Egyes vagyont érintő anyagi jogi intézkedések (elkobzás, vagyonekobzás, az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele) és egyes vagyont érintő eljárási kényszerintézkedések (lefoglalás, zár alá vétel, az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele) céljai jól körülhatárolhatók, ugyanakkor a célhoz használható eszközök, maguk az intézkedések és a kényszerintézkedések egymás rovására is alkalmazhatók, és számos esetben *szabad mérlegelés alapján dönthető el* az, hogy ugyanaz a tárgy milyen súlyú eszközzel vonható el vagy biztosítható.
- Az anyagi jog területén problémát jelenthet az, hogy vagyonekobzással ellentétben a *polgárjogi igény nincs elhatárolva az elkobzástól*, márpedig a két jogintézmény konfliktusa nemcsak virtuális. Ha valamely dolog a bűncselekmény eszköze, egyben a polgári jogi igény tárgya, akkor a két jogintézmény konkurálhat egymással, pedig teljesen ellentétes a kimenetelük.
- Előfordulhat, hogy *a lefoglalás megszüntetésével az eljáró hatóság gyakorlatilag polgári jogi igényt bírál el* akkor, ha dolog kiadása a polgárjogi igény tárgya, amely eljárás nincs összhangban a polgári jogi szabályokkal (például a lefoglalás megszüntetésekor a lefoglalt dolgot akkor is az eredeti tulajdonosnak kell kiadni, ha igazolható hogy egy jóhiszemű vevő kereskedelmi forgalomban pénzért megvásárolta).
- Amennyiben egy dolog *egyaránt tárgya lehet a polgári jogi igénynek és a vagyonekobzásnak is*, akkor csupán a Btk. 74. § (5) bekezdés *a)* pont ad pontos elhatárolást. Eszerint nem rendelhető el vagyonekobzás arra a vagyonra, amely a büntetőeljárás során érvényesített polgári jogi igény fedezetül szolgál. Ugyanilyen elhatárolást jelentő rendelkezés az eljárási jogban nincs.

Lehetne még folytatni a gondolatébresztőnek szánt felvetéseket, de ahogyan megjegyeztem ez nem közvetlenül kapcsolódik a kutatott témához. Ráadásul nemcsak büntetőjogi keresztmetszetben azonosíthatók rendszerbeli problémák⁵⁶⁹. Megjegyzem természetesen e kérdések is csak átfogóan tisztázhatók, nem a Be. felelős önmagában a – legtöbb esetben örökölt – problémás kérdések felmerüléséért.

⁵⁶⁹ Erről bővebben lásd JANCSÓ Gábor–BUSCH Balázs: *A felszámolási eljárás és a büntetőjogi vagyoni igény (zár alá vétel és vagyonekobzás) találkozásának új szabályai*. Fontes Iuris, 2021/4, 28.

• 7. A büntetőeljárás túl

A meghatározott cím még távolabbi perspektívát kínál a választott témát illetően, ezért szigorúan vázlatosan, és a teljesség igény nélkül szeretnék egy-két kiragadott példán keresztül rámutatni a *sértetti reparációt, a sértetti igényérvényesítést előtérbe helyező szemlélet* kedvező alakulására.

Azt bátran ki lehet jelteni, hogy az áldozatokat és a sértetteket támogató jogpolitikai törekvés az utóbbi időkben erősödött Magyarországon⁵⁷⁰. Ennek demonstrálására valójában a Be. és a mögötte meghúzódó jogpolitikai háttér bemutatása is elegendő lenne, de pont ezt erősíti az a büntetőjogon túlmutató néhány kiragadott példa, melyről a következőkben ejtek szót.

2018. július 1-jén lépett hatályba *a titkos információgyűjtés szabályainak az új büntetőeljárási törvénnyel összefüggő, továbbá a bírósági végrehajtás során a sértettnek megítélt polgári jogi követelések kielégítési sorrendjére vonatkozó rendelkezések módosításáról szóló 2017. évi XCIII. törvény*, melynek háttérében érezhetően széles politikai konszenzus állt⁵⁷¹.

Magában a jogszabály megjelölésében is rögtön felfedezhető egy kérdés, mégpedig az, hogy egy alapvetően a Be.-hez köthető, büntető profilú módosító csomagba milyen megfontolásból került nem büntető tárgyú törvénymódosítás?

⁵⁷⁰ Az igazságügyi miniszter 2020. év elején uniós szinten szorgalmazta az áldozatok jogainak megerősítését. Az informális Bel- és Igazságügyi Tanács 2020. január 23-i ülésén a miniszter felhívta a figyelmet arra, hogy az uniós igazságügyi együttműködésnek az uniós polgárok számára is kézzelfogható eredményeket kell felmutatnia olyan területeken például, mint az áldozatok *és sértettek jogai*, áldozatsegítés, a nemzetközi tartási kötelezettségek kikényszerítése vagy a jogellenesen elvitt gyermekek hazajuttatása.

<https://2015-2019.kormany.hu/hu/igazsagugyi-miniszterium/hirek/im-varga-judit-unios-szinten-is-szorgalmazza-az-aldozatok-jogainak-megerositeset> (2025. január 20-i letöltés)

Ugyancsak ennek szellemében, az „*Amire Magyarország büszke lehet – A nemzeti büntetőpolitika sikerei, vívmányai 2010–2021 között*” című tanácskozáson, a megnyitó beszédében hangsúlyozta az igazságügyi miniszter, hogy „*a megreformált három kódex szilárd alapja a bűnüldözés és a büntető igazságszolgáltatás rendszerének. Varga Judit kiemelte: 2010-ben a büntetőpolitikában új korszak kezdődött, mert a korábbi elkövetőközpontú felfogással szemben az áldozatot állítják a középpontba. Úgy tartják, hogy az elkövetőnek nem lehet több joga, mint annak, akit megkárosított*”. Hírek, események. A megreformált büntetőjog segíti az erős Magyarország kialakulását. Fontes Iuris, 2021/4, 63.

⁵⁷¹ Már 2015. évben az Országgyűlés Igazságügyi Bizottsága elé került T/3756. számon egy hasonló tárgyú törvényjavaslat, amelyet akkor a Bizottság az új Be. kodifikációjára is figyelemmel idő előttinek tartott és nem támogatott, így az később az Országgyűlés tárgysorozatába sem kerülhetett. Álláspontom szerint ez a javaslat a vizsgált törvénymódosítás előzményének tekinthető.

A törvényhez fűzött miniszteri indokolás megfelelő választ ad a kérdésre, amely szerint a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvénynek (a továbbiakban: Vht.) a bűncselekmények sértettjeinek kielégítési sorrendjére vonatkozó rendelkezései módosításával a jogalkotó úgy szabályozza a végrehajtási kielégítési sorrendet, hogy a sértett kártérítési igényének a kielégítése megelőzze az állami igényeket, így például a bűnügyi költség behajtását. Ezzel a jogalkotó egy régóta fennálló, a sértettek nézve méltánytalannak minősíthető helyzetet kezel. Az előterjesztés ezen része kifejezetten kapcsolódik az új büntetőeljárás kódex megalkotása során is érvényesített azon kormányzati célkitűzéshez, amely alapján elvárás volt a büntetőeljárás során a sértettek nézve kedvezőbb jogszabályi környezet kialakítása⁵⁷². Ezzel a módosítással a jogalkotó tehát elsődlegesen annak a nem kívánt következménynek akarta elejét venni, hogy az állami igény kielégítésének eredményeként, annak elsőbbsége esetén megghiúsulhasson a polgári perben vagy büntetőeljárásban az adóssal szemben a bűncselekmény következtében keletkezett és a természetes személy sértett javára megállapított polgári jogi igény kielégítése. A hangsúly a bűncselekmény következtében keletkezett polgári jogi igényen van, akár büntetőeljárásban, akár polgári perben állapították meg⁵⁷³.

Azaz, ebben az esetben is kimutatható az a jogpolitikai törekvés, amely a sértettet kívánja támogatni és a sértetti reparáció eredményének szolgálatában áll. Olyannyira igaz ez, hogy egy későbbi – az előzőekben hivatkozott – törvénymódosítás miniszteri indokolása kifejezetten utal erre⁵⁷⁴.

⁵⁷² Lásd a titkos információgyűjtés szabályainak az új büntetőeljárás törvénnyel összefüggő, továbbá a bírósági végrehajtás során a sértettnek megítélt polgári jogi követelések kielégítési sorrendjére vonatkozó rendelkezések módosításáról szóló 2017. évi XCIII. törvény általános indokolását.

⁵⁷³ Vht. 165. § (1) Ha a befolyt összeg nem fedezi a végrehajtás során behajtani kívánt valamennyi követelést, a kielégítési sorrend - a követelések jogcímét alapul véve - a következő:

- a) gyermektartásdíj,
- b) jogszabályon alapuló egyéb tartásdíj,
- c) munkavállalói munkabér és a vele egy tekintet alá eső járandóság (65. és 66. §),
- d) *polgári perben vagy büntetőeljárásban az adóssal szemben a bűncselekmény következtében keletkezett és a természetes személy sértett javára megállapított polgári jogi igény,*
- e) a büntető- és a büntetésvégrehajtási, valamint a szabálysértési eljárásban az adóssal szemben megállapított, az állam javára fizetendő összeg, a vagyonek Kobzából eredő követelés (a polgári jogi igény kivételével),
- f) adó, társadalombiztosítási követelés és más köztartozás,
- g) egyéb követelés,
- h) a végrehajtási eljárásban kiszabott rendbírság.

⁵⁷⁴ Lásd az egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról szóló 2021. évi CXXXIV. törvény miniszteri indokolását, mely szerint „[A]z állami büntetőjogi vagyoni igény és hitelezői igények közötti konfliktus terén a javaslat célként határozza meg, hogy a bűncselekménnyel összefüggésben az állami vagyonszerzés más jóhiszemű személyek kárára nem történhet. E célkitűzés összhangban áll az elmúlt

Ugyancsak jó példa – az időszerűség tekintetében is – *a bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj megtérítése iránt indított gyorsított perről szóló 2020. évi LXX. törvény* elfogadása, és 2020. július 9-én történő hatályba lépése. A törvény 2. § (1) bekezdése szerint gyorsított perben az a bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj megtérítése iránti igény érvényesíthető, amely esetében a bíróság jogerősen megállapította a bűncselekmény elkövetését, és nem került sor polgári jogi igény megítélésére, továbbá polgári per megindítására.

A törvény általános indokolásának magyarázata szerint a szabályozás *eljárásjogi könnyítést kíván biztosítani* azon sértettek számára, akiknek ügyében a büntetőeljárás már jogerősen befejeződött és a bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj megtérítése iránti igényüket polgári jogi igényként a büntetőeljárásban nem érvényesítették, valamint polgári pert sem indítottak ennek érdekében, és követelésük még nem évült el. Azaz utóbbi esetben is fontos *jogpolitikai célként jelenik meg a reparáció időszerűsége*.

Nemzetközi, európai szintéren is hasonló trend érvényesül, amelyre vonatkozóan ugyancsak kiragadott példaként kívánom megemlíteni, hogy az Európai Bizottság 2020. június 24-én bemutatta *az áldozatok jogairól szóló első uniós stratégiáját* annak biztosítása érdekében, hogy a bűncselekmények áldozatai teljes mértékben élhessenek jogaikkal függetlenül attól, hogy az EU-n belül hol történt a bűncselekmény. A stratégia számos intézkedést határoz meg az elkövetkező öt évre, két célkitűzésre összpontosítva: egyrészt az áldozatok felhatalmazására a bűncselekmények bejelentésére, a kártalanítás igénylésére és a bűncselekmény következményeiből való teljes felépülésre; másodsor arra, hogy együtt tudjon működni az összes érintett szereplővel az áldozatok jogainak érvényesítése érdekében. Az új stratégia öt fő prioritást határoz meg. Ezek közül a harmadik az áldozatok kártérítéshez való hozzáféréseinek megkönnyítése, ugyanis számos tagállamban nehézkes az áldozatok kártérítéshez való hozzáférése. A stratégia keretében a Bizottság nyomon fogja követni és értékelni fogja a kártérítésre vonatkozó uniós jogszabályokat, beleértve az állami kártérítést és a pénzbüntetések kölcsönös elismeréséről szóló kerethatározatot⁵⁷⁵.

évek büntető jogalkotási törekvéseivel (kiemelten a Be. hatálybalépésével összefüggésben elfogadott a titkos információgyűjtés szabályainak az új büntetőeljárás törvénnyel összefüggő, továbbá a bírósági végrehajtás során a sértettek megítelt polgári jogi követelések kielégítési sorrendjére vonatkozó rendelkezések módosításáról szóló 2017. évi XCIII. törvény szabályaival), amelyek ezt a szemléletet helyezték előtérbe.”

⁵⁷⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0258> (2025. január 20-i letöltés)

A közelmúlt – jogpolitikai törekvéseket jellemző – aktuális híreiből kiemelném, hogy az igazságügyi miniszter szerint jogi segítséget is kell nyújtani azoknak az áldozatoknak, akiket például egy erőszakos bűncselekmény sértettjeként meg kell védeni az elkövetőtől annak szabadulása után is. Ez ma még hiányzik a büntetőjogból, ezért a jövőben komolyabban is foglalkozni kell ezzel a kérdéssel⁵⁷⁶. Ugyancsak az igazságügyi miniszter a közösségi oldalán egy posztban értekezett arról, hogy elkezdtek dolgozni egy olyan szabályozás kidolgozásán, amely lehetővé teszi, hogy az elkövető feltételes szabadlábra bocsátásába a sértettnek is lehessen beleszólása és lehetőség nyíljon egy olyan mechanizmusra, amely alapján az áldozat kezdeményezésére a bíróság az elkövető távoltageát rendeli el. A jogszabályokon keresztül további garanciákkal kell biztosítani, hogy az áldozatnak ne kelljen félnie. A céljuk az, hogy a jog lehetővé tegye az elkövető megbüntetése mellett, az áldozat biztonságérzetének erősítését⁵⁷⁷. A törvénymódosítás időközben megtörtént⁵⁷⁸.

Számos példát lehetne még ennek kapcsán felmutatni, de ez a dolgozat kereteit meghaladná.

• 8. Konklúzió

8.1. Gyorsabbak lettek-e a büntetőeljárások?

A Be. hatálybalépése a büntetőeljárások időszerűségére már a kezdetekben is olyan hatást gyakorolt, amit minden túlzás nélkül nevezhetünk jelentős reformnak.

Az Országos Kriminológiai Intézet által végzett, 2020. évben lezárult, négy pillérré épülő, átfogó kutatás – amely a Legfőbb Ügyészség kezdeményezésére indult és annak vizsgálata volt a célja, hogy a Be. újításai mennyiben váltak be a gyakorlatban – rövid

⁵⁷⁶ <https://kormany.hu/hirek/tuzson-bence-az-aldozatok-vedelmevel-is-foglalkoznia-kell-a-buntetojognak> (2025. január 20-i letöltés)

⁵⁷⁷

<https://www.facebook.com/tuzson.bence/posts/pfbid0CfdhVEB174sYLXpYRfBQgHocDcEhSoC2jcsNHTJ4ayt6zLFb6j7AxjiBFjbmhs5ol>,

<https://telex.hu/belfold/2024/01/25/tuzson-bence-renner-erika-aldozatvedelem-tervezet-reform> (2025. január 20-i letöltés)

⁵⁷⁸ A gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2024. évi XXX. törvény 2024. július 1-jei hatállyal iktatta be a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény 188/A. §-át.

összefoglalója szerint a megszólított jogalkalmazók alapvetően pozitívan értékelték az újításokat, a jogintézmények általánosságban értékelve eredményes és gyors befejezést eredményeztek, egyben felhívták a problémákra is a figyelmet. A kutatás eredményeképpen azt lehet megállapítani, hogy *a kezdeti tapasztalatok kedvezők*⁵⁷⁹.

A Farkas Krisztina által a büntetőeljárás időszerűségét célzó egyes újítások folytatott vizsgálat *konklúziója szerint* a Be. sokoldalú rugalmas eszközrendszert adott a jogalkalmazó kezébe. Az ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése a kisebb súlyú bűncselekmények esetén egyes megyékben kiválóan alkalmazott eszköz. Az egyezség a gyakorlatban még kialakulóban lévő megoldás. Az előkészítő ülés, illetve az előkészítő ülésen a vádlott beismerő nyilatkozatának elfogadása a leghatékonyabb, leginkább bevált a Be. új jogintézményei közül, „*a Be. »sikertörténetének« mondható.*”⁵⁸⁰

A legfőbb ügyész 2019. évre vonatkozó országgyűlési beszámolója szerint az előkészítő ülés új funkciójának eredményeképpen a bíróságok egyszerűbben és rövidebb eljárást követően tudtak ügydöntő határozatot hozni, ezenkívül a korlátozott felülbírálatot eredményező fellebbezések szélesebb körű alkalmazása által a másodfokú eljárások jelentős része is egyszerűbbé, gyorsabbá vált. A büntetőeljárások felgyorsulása egyúttal azt is eredményezte, hogy a korábbi évekhez képest a bíróságok több terheltet érintően több büntetőügyet tudtak jogerősen befejezni. *Ez a tendencia igazolta a büntetőeljárások időszerűségének javulását illető jogalkotói és jogalkalmazói várakozásokat*⁵⁸¹.

A kezdeti optimizmusunk azonban *nem lehet teljesen felhőtlen*. Érvényes itt is az a mondás, hogy amit nyerünk a réven, azt könnyen veszíthetjük a vámon. Pont ebből erednek azok a kritikák, amelyek egyre több, a Be. eljárást gyorsító hatását árnyaló szempontot fogalmaznak meg.

⁵⁷⁹ A kutatás négy pillérré épült. Az elméleti alapok összeállítása a jogszabályi háttér és a mértékadó hazai szakirodalom áttekintésével történt. Ebbe a körbe tartozott a Legfőbb Ügyészség iránymutatásainak a feldolgozása. Az eljárások időszerűségét célzó jogintézmények érvényesülésének vizsgálata – második szintként – statisztikai adatok elemzése révén volt lehetséges. A gyakorlati tapasztalatok feltárása – harmadik lépcsőként – a Legfőbb Ügyészség által folytatott vizsgálatok tanulmányozása, illetve ügyészekkel folytatott interjúk révén történt. Negyedik pilléreként ügyiratok vizsgálatára került sor. OKRI Kutatási Eredmények – 2020 (Lezárult kutatások összefoglalói).

<https://www.okri.hu/index.php/kutatas/kutatasok> (2025. január 20-i letöltés)

⁵⁸⁰ FARKAS Krisztina: *A büntetőeljárás időszerűségét célzó egyes újítások empirikus megközelítésben*. Kriminológiai Tanulmányok 58., OKRI, Budapest, 2021., 156.

⁵⁸¹ Lásd a legfőbb ügyész beszámolóját az ügyészség 2019. évi tevékenységéről.

<https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszsegrol/orszaggyulesi-beszamolok/> (2025. január 20-i letöltés)

Ez összefüggésben van azzal, hogy a Be. új nyomozási struktúrát alakított ki, amely a nyomozati szakok és az azokhoz rendelt felelősségi viszonyok elhatárolásán alapul. A nyomozás felderítési és vizsgálati szakaszában elkülönülten jelennek meg az ügyészi és nyomozó hatósági feladatkörök, és az ehhez rendelt felelősség. Ez a világosan elhatárolt, rendszerbe foglalt struktúra látszólag az ügyészi-nyomozó hatósági feladatok csökkenése, de legalább racionalizálása irányába kell, hogy mutasson. Ennek ellenére ez nem egészen így van.

Néhány példát említenék arra – teljesség igénye nélkül –, hogy milyen szabályozási nővumok *generáltak plusz feladatot az ügyészségnek*:

– a Be. bevezette az előkészítő eljárást, amely a nyomozást megelőző új eljárási szakasz, és a célja annak megállapítása, hogy a bűncselekmény gyanúja fennáll-e;

– a Be. végrehajtotta a leplezett eszközök reformját, melynek lényege, hogy az új Be. a bűnüldözési célú titkos információgyűjtés szabályait teljes körűen beemelte az eljárási törvénybe, így a nyomozó hatóságok ágazati törvényeiben található titkos eszközökre vonatkozó szabályozás az új Be-ben is megjelenik, és a törvény ezeket a különleges eszközöket összefoglalóan leplezett eszközöknek nevezi;

– végül a Be. a hivatali korrupciós bűncselekményeket kizárólagos ügyészségi nyomozati hatáskörébe utalta, amely az ügyészségi nyomozás szervezetrendszerének átalakítását és megerősítését is magával vonta, így a megújulás keretében az ügyészségi nyomozás eddigi széttagolt rendszere egy egységes struktúrába, a Központi Nyomozó Főügyészséghez és az alárendeltségében működő regionális nyomozó ügyészségekhez került.

Lehetne még a felsorolást folytatni, ami biztos, *az ügyészi feladatkör és felelősség egyértelműen bővült*. A megalapozott döntést előkészítő bizonyítás szakszerű és hatékony irányítása látványos hatást gyakorol az eljárás időszerűségére, egyre több esetben eredményezi a bírói szak drasztikus rövidülését, megszabadítva a bírói szakot a korábban sokszor évekig elhúzódó eljárások terhétől. A bírói szak rövidülésének viszont ára van, mégpedig az, hogy a döntést megalapozó munka többlet erőforrást és időt igényel.

Belovics Ervin szerint a nyomozási szak felgyorsulásához kapcsolódó elvárás nem teljesült, ellenkezőleg a korábbi törvényi szabályozásban egzisztáló kontroll mechanizmusok kiiktatása – az eddigi tapasztalatok alapján – a nyomozások elhúzódását eredményezte, ebből a szempontból pedig annak sincs jelentősége, hogy a felderítési szakasz időszerűtlenségét a nyomozó hatóság reagálásának lassúsága vagy „*a ténybizonyítási tevékenység növekedése*”, azaz a túlbizonyítás okozza. Belovics Ervin szerint megállapítható az is, hogy az új szabályozás az ügyészség tevékenysége tekintetében is az eljárás időtartamának növekedését eredményezte⁵⁸².

A kodifikációs munka előkészítéséért is felelős Igazságügyi Minisztérium Büntetőjogi Jogalkotásért Felelős Helyettes Államtitkársága az elmúlt időszakban folyamatosan nyomon követte a jogalkalmazási gyakorlat alakulását, amely alapján azt a következtetést vonták le, hogy a terhelti beismerésen alapuló konszenzuális rendszer egyes jogintézményei a büntetőeljárás *olyan súlyponti intézményeivé váltak*, amelyek az ügy további menetét érdemben és egyre több esetben véglegesen meghatározzák, továbbá ezek a jogintézmények összességében már *jóval nagyobb arányt képviselnek a büntetőügyek befejezésében*, mint az ezeket nélkülöző, általános eljárásrend szerint folytatott eljárások⁵⁸³.

Véleményem szerint a felmerült problémák a valós reform tényéről és jelentőségéről nem terelik el a figyelmet, inkább lehetőséget adnak egy olyan egyeztetési folyamatra, amely ezeket a problémákat megkísérelheti orvosolni. Ettől függetlenül nem gondolom, hogy tökéletesen működő rendszer létezik, minden érdemi változtatásnak ára van. Arra kell ügyelni, hogy ezt az árat ne az eljárási garanciák elvonásával fizessük meg.

Kiss Anna szerint „*az ideális büntetőeljárásban több követelménynek kell érvényesülnie: egyfelől üldözni kell a bűncselekményt elkövetőket, és az eljárásban sértettként fellépő áldozatoknak aktív legitimációt kell adni, de másfelől azt is biztosítani kell, hogy a gyanúba vont személyek jogai ne sérüljenek (fair eljárás), és az eljárást záros határidőn belül befejezzék.*”⁵⁸⁴

⁵⁸² BELOVICS Ervin: *Az ügyészség feladatai a megújult büntetőeljárás tükrében*. Magyar Jog, 2021/6., 339, 342.

⁵⁸³ VASS Péter: *A terhelti beismerésen alapuló konszenzuális rendszer egyes kiemelt intézményei – Beszámoló az Igazságügyi Minisztérium és a Magyar Ügyvédi Kamara konferenciájáról*. Fontes Iuris, 2022/3., 14.

⁵⁸⁴ KISS Anna: *A sértett szerepe a büntetőeljárásban*. OKRI, Budapest, 2018, 14.

8.2. A sértetti jogok fejlődésének kedvező iránya

Álláspontom szerint jól nyomon követhető a sértetti jogok kiteljesedése, illetve jól látható a jogfejlődés iránya, amely különösen a jogalkotási eredményekben, de talán egyre inkább a tudományos interpretációkban is tükröződik.

Király Tibor szerint „[a] sértett, az áldozat az, aki a bűncselekmény folytán közvetlenül a legtöbbet veszíti, a bűncselekmények – az elkövető mellett – a főszereplője. A büntetőeljáráshoz azonban a jelentősége és a szerepe degradálódik azt követően, hogy feljelentést tett. [...] A sértett processzuális helyzetének és tevékenységének ez a hátrébb sorolása éppen az állam megnövekedett szerepvállalásának, és a legalitás és az officialitás érvényesítésének a következménye.”⁵⁸⁵

Tóth Mihály 2004-ben egy emlékülésen a következő álláspontjának adott hangot: „[p]ár évtizede egyik ügyvéd kolléga tanulmánya címében a sértettet még a büntető eljárás mostohagyerekének minősítette, aki alig több tanúnál, pusztán bizonyítási eszköznél. Azóta a Király Tibor, Kratochwill Ferenc, Tóth Tihamér, Kiss Anna és mások tanulmányai nyomán megindult szemléletváltás jelentős módosulásokat eredményezett a büntető jogban és a büntető eljárásjogban is.”⁵⁸⁶

Két évvel később Kiss Anna doktori értekezéséhez írt ajánlásában Farkas Ákos ugyancsak használta a „mostohagyerek” jelzőt és úgy fogalmazott, hogy „[a] sértettet azonban büntetőeljárási jog, a büntetőeljárási jog-tudomány és a büntetőeljárási szakirodalom hosszú időn keresztül mostohagyerekként kezelte. Ez jellemezte a magyar szakirodalmat is. Ennek oka: az állam azáltal, hogy átvette a büntetőjogi igény érvényesítésének jogát, mellékszereplővé fokozta le a sértettet”⁵⁸⁷. Ugyancsak e dolgozatban a szerző az 1998-as Be. 42. §-ának szabályozására utalva megjegyezte, hogy ennek alapján a sértettet a büntetőeljárás aktív és egyenrangú szereplőjének kellene tekinteni, akinek mindehhez eszközei, processzuális jogosítványai is vannak, pedig ez nincs így⁵⁸⁸.

⁵⁸⁵ KIRÁLY Tibor: *Büntetőeljárási jog*. 2. javított kiadás, Osiris Kiadó, 2001., 175-176.

⁵⁸⁶ TÓTH Mihály: *A tett-központú büntetőjogtól a sértett-központú büntetőjogig*. JURA, 2005/1., 189-192.

⁵⁸⁷ KISS Anna: *A sértett szerepe a büntetőeljáráshoz (PhD értekezés)*. Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2006., 5.

⁵⁸⁸ KISS Anna: *A sértett szerepe a büntetőeljáráshoz (PhD értekezés)*. Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2006., 70.

Fázi László tanulmányában ehhez hasonlóan világított rá arra, hogy „a jogalkalmazásban ma már nem a sértett érdekeinek érvényesülését biztosító eljárásjogi garanciák hiánya jelenti a legnagyobb problémát, hanem annak a szocializmus évtizedeiben meggyökeresedett jogalkalmazói szemléletnek a makacs továbbélése, amely majdhogynem megtúrt résztvevőként kezelte a sértettet a büntetőeljárásban.”⁵⁸⁹

Békés Ádám egy 2011. évben megjelent tanulmányában ugyan utal a jogalkotói nyitottságra, mégis álláspontja szerint ettől függetlenül „a büntetőeljárásnak ma sem a sértett kártalanítása a célja, hanem a büntetőjogi felelősség elbírálása és marasztalás esetén a megfelelő szankció alkalmazása. A sértett hosszú évtizeden át tapasztalható „mostoha” szerepe azonban e változások ellenére nem hozott paradigmaváltást a jogalkalmazók napi gyakorlatában”⁵⁹⁰.

Évekkel később, már a Be. hatálybalépésének évében is hasonló borúlátásnak ad hangot, amikor Király Tibor gondolatára reflektálva megjegyzi, hogy „a büntetőeljárás legalitásából és officialitásából eredően a sértett nem lehet az eljárás alakítója, ugyanakkor, mint a bűncselekmény elszenvetője és sérelem viselője, méltóbb helyet érdemel, mintsem olyan tanú, akinek igazmondását folytonos gyanakvás mellett fogadjuk”. Ugyancsak e körben Tóth Mihály azon tankönyvi megállapításával is vitába száll, miszerint „a sértett [...] lényegében a terhelttel azonos jogokat élvez”⁵⁹¹.

Bérces Viktor szerint „[a]z új büntetőeljárás törvény szabályozási elveiről szóló előterjesztés (a továbbiakban: Előterjesztés) alapján mindazonáltal egyértelműen tetten érhető a sértett eljárási pozíciójának felértékelődése”⁵⁹².

Bárd Károly frappánsan összegezte az előzményeket: „[a]z áldozatnak juttatott jelentéktelen szerep természetesen kihatott arra is, ahogy a bűnügyi tudományok a sértettet kezelték. A kezdeti viktimológiai munkákban – abban az időszakban, amikor az etiológiai

⁵⁸⁹ FÁZSI László: *A sértett fogalmának dilemmái*. Magyar Jog, 2012/5., 292.

⁵⁹⁰ BÉKÉS Ádám: *A sértett helyet követel magának*. In: GÁL István László (szerk.): *Tanulmányok Tóth Mihály professzor 60. születésnapja tiszteletére*. Pécsi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kar, Pécs, 2011, 65.

⁵⁹¹ BÉKÉS Ádám: *A mostohagyerek álma – lehet-e önálló eljárásjogi sértett-fogalom? Ünnepi kötet dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár 70. születésnapjára*. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2018., 116-117.

⁵⁹² BÉRCES Viktor: *A sértett magatartásának büntetőjogi relevanciájáról: beleegyezés, közrehatás, utólagos hozzájárulás*. Büntetőjogi Szemle, 2017/2, 47.

irányzat dominált a kriminológiában – az áldozat a bűnelkövetés egyik okaként jelent meg. A sértett viselkedése a bűnelkövetést magyarázó egyik tényező, akárcsak a szegénység, a pajzsmirigy-túltengés vagy a szülők túlzó alkohol fogyasztása. Ezért nem nélkülözött minden alapot a korai »viktimológiát ért támadás, miszerint az nem más, mint olyan büvészkedés, amelynek célja annak kimutatása, hogy a bűncselekmény bekövetkeztéért végül is az áldozat a felelős«⁵⁹³. Bárd ugyanebben a tanulmányában jegyzi meg, hogy a múlt század 70-es éveinek végétől kezd a figyelem az áldozatok igényei felé fordulni, mind a nemzeti jogokban, mind pedig nemzetközi téren, és megfogalmazódott a követelés egy áldozatcentrikus eljárási rend kialakítására⁵⁹⁴.

Barabás Andrea Tünde a mediáció és a resztoratív eszközök jövője kapcsán fejt ki, hogy bár alapvetően jó irányba indult el szabályozásunk, nem mondható el, hogy nincs már mit tenni a területen, ugyanis bár az új Be. szemlélete alapvetően segíti a mediáció alkalmazását az egyik oldalon, és ezzel támogatja a sértetti érdekek szélesebb körű érvényesíthetőségét, a másik oldalon a közvetítés lehetőségének leszűkítése a vádemelésig, bár az eljárás gyorsítását segíti, a közvetlen érintettek, a sértett és a bűnelkövető szempontjából indokolatlannak és értelmetlennek tűnik⁵⁹⁵.

Az elmúlt évtizedekből vég nélkül lehetne idézni az ilyen vagy ehhez hasonló, látszólag egymásnak feszülő gondolatokat. És a furcsa az, hogy – bizonyos tekintetben – *minden szerzőnek igaza van*. Ennek az oka – álláspontom szerint – részben az, hogy az elméleti jogászi megközelítés a szabályozás fejlődésének vizsgálatára helyezi a hangsúlyt, a gyakorlatorientált szemlélet pedig nem hagyhatja figyelmen kívül, hogy a szabályozási eredmények, és a sértetti érdekérvényesítés lehetőségeinek bővülése ellenére a jogalkalmazói szemléletváltás tetten érhető-e vagy sem. Utóbbi esetben prózai okok is hátráltathatják ennek gyors kifejlődését. Kétségtelen ugyanis, hogy a sértetti jogok bővülése a *jogalkalmazói oldalon generálhat többletfeladatokat*, elég csak utalni az ezzel járó adminisztratív többlet terhekre. Arról nem is beszélve, hogy a jogalkalmazói tevékenység hatékony ellátása a

⁵⁹³ BÁRD Károly: *Az áldozatok méltósága és vádlottak jogai – összehasonlító tanulmány*. HVG Orac, Budapest, 2021, 120-121.

⁵⁹⁴ BÁRD Károly: *Az áldozatok méltósága és vádlottak jogai – összehasonlító tanulmány*. HVG Orac, Budapest, 2021, 124.

⁵⁹⁵ BARABÁS A. Tünde: *A mediáció alkalmazásának szélesedése a jog és a gyakorlat alapján – a resztoratív elvek érvényesülése az igazságszolgáltatásban*. In: HOLLÁN Miklós–MEZEI Kitti (szerk.): *A büntetőjog hazai rendszere megújításának koncepcionális céljai és hatásai*. Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet, Budapest, 2020.

<https://jog.tk.hu/uploads/files/BarabasTunde.pdf> (2025. január 20-i letöltés)

korábbi automatizmusokon túlmutató, aktualizált, specifikus, és szélesebb körű ismeretet, felkészültséget igényel. Továbbá el kell ismerni azt is, hogy a bemutatott jogfejlődés egyenes arányban vonta maga után a szabályozás kazuisztikusságát⁵⁹⁶, amely akármennyire nem kívánatos, a XXI. századi kodifikáció – álláspontom szerint – kikerülhetetlen tendenciája. Ezek pedig – minden jószándék ellenére – pont a gyors szemléletváltás, és az eljárás időszerűsége ellen hatnak.

Ezt a következtetést látszik alátámasztani a Be. egyik magyarázatában rögzített azon álláspont, mely szerint „láttnivaló azonban, hogy a „sértett védők” olykor extrém kívánságai a jogok kiterjesztéséért a büntetőeljárás egésze szempontjából kedvezőtlenek. Az eljárás időszerűségének a követelményével egyértelműen szemben áll az az igény, hogy a sértett úgyszólván minden eljárási lépésről tájékoztatást és ezzel együtt széles jogorvoslati jogosultságot kapjon.”⁵⁹⁷

Ennek ellenére elkötelezettnek tartom magam az optimista megközelítés mellett, mivel sok olyan jelenséget lehet tapasztalni, amely ebbe az irányba mutat. Gondolok az előremutató jogpolitikai szándék érvényesítésére, a társadalmi és gazdasági szemlélet változására.

8.3. Gyorsabb eljárás, gyorsabb jóvátétel?

A kutatási hipotézisem első látásra teljesen evidensnek tűnik. Mondhatnánk a „gyorsabb eljárás, gyorsabb jóvátétel” tételmondat minden lényeges választ magában rejt. És ha ez ennyire egyszerű, akkor az egész gondolatmenet egy kutatást sem érne meg. Mégis, minél inkább elmélyültem e témában, annál több izgalmas összefüggést fedeztem fel, amelyek olyan gondolatokat is elindítottak bennem, amelyeket már – a rendelkezésemre álló keretekre is figyelemmel – le sem tudtam jegyezni. Kiderült számomra, hogy a vizsgált kérdés jóval

⁵⁹⁶ A Be. bizonyos tekintetben egyedülálló, minden eddigi büntetőeljárás törvényt felülmúló terjedelmével.

– Az 1896. évi XXXIII.tc. 592 §, a hozzá tartozó gyorsított bünvádi eljárás szabályai 20 §, a fiatalkorúakra vonatkozó eljárás szabályai 76 §, és az eddigieket kiegészítő esküdtbíróóságokról szóló 1897. évi XXXIII.tc. 28 §, mindösszesen 716 §,

– az 1951. évi III. törvény a büntető perrendtartásról 254 §,

– az 1962. évi 8. tvr. 363 §,

– az 1973. évi I. törvény 407 §,

– az 1998. évi XIX. törvény (Be.) 608 § terjedelemmel bírt.

Vagyis az elfogadott és 2018. július 1-jén hatálybalépő új büntetőeljárás kódex a maga 879 §-ával több mint a duplája a 2003. július 1-jéig hatályban volt 1973. évi I. törvénynek, és majd másfélszerese az 1998-as Be.-nek. 23 részből, 111 fejezetből és 879 §-ból áll.

⁵⁹⁷ BELOVICS Ervin–ERDEI Árpád (szerk.): *A büntetőeljárás törvény magyarázata*. HVG-ORAC, Budapest, 2018, 120.

összetettebb annál, mint hogy elüssük azzal a „hűtőmágnest” igazsággal, miszerint „minden mindennel összefügg”.

Láthattuk, hogy vannak olyan tradicionális büntetőeljárás alapelvek, amelyek egymás ellenpólusai (például az anyagi igazság és a funkciómegosztás). Ezek az elvek vegytisztán nem is tudnak egymás mellett érvényesülni, csak az úgynevezett vegyes rendszerben. Persze a vegyülés határai állandóan mozognak, így egy-egy elv hatóköre csorbulhat, esetleg ki is teljesezhet.

A jogfejlődésnek köszönhetően, időközben újabb elvek (elvárások) is megjelenhetnek a katalógusban, így például *a sértetti jogok védelme*, amely – a dolgozatomban kifejtettek szerint – *az eljárás időszerűségével teljes mértékben korrelál*, ugyanakkor e két alapvetés az anyagi igazság vagy a funkciómegosztás elvével már nem feltétlenül van teljes összhangban. Megítélésem szerint szükségszerű kompromisszum, hogy ezeket egy vegyes rendszerben, együtt értelmezzük, és az is nyilvánvaló, hogy nemzetközi viszonylatban sincs olyan, hogy egy-egy alapelv minden korlát nélkül kiteljesezhetne.

Itt is idéznem kell Tóth Mihály gondolatát, miszerint sokszor elviekben még mindig ragaszkodunk bizonyos tradicionális dogmatikai alapokhoz, a mindennapokban azonban egyre inkább felülírjuk azokat⁵⁹⁸. Erre jó példának tartom – a korábban említett – „valóság-hű” fogalmi polémiát. Ugyanis minden olyan értelmezés, amely ezt a valóságnak megfelelő leírással azonosítja, véleményem szerint távolabb áll az eredeti jogalkotói szándéktól mint az, amely az erre irányuló törekvésként írja le. Mégis minden szigorú vagy megengedő álláspont azt, a jogi hagyományaink szerves részét képező eszményt óvja, amelyet a jövő generációi számára is meg kell őriznünk. Nagy jogtudósunk, Finkey Ferenc szavait idézve „*a bűncselekmények üldözése és a bűnügyekben az anyagi igazság érvényesítése nem magánügy, nem a sértett magánembernek vagy bárkinek a dolga, hanem a közügy, az állami közérdek követelménye.*”⁵⁹⁹

⁵⁹⁸ TÓTH Mihály: *Az egyezés és a „mértékes ügyészi indítvány” kezdeti tapasztalatai*. Magyar Jog, 2022. 3., 137.

⁵⁹⁹ FINKEY Ferenc: *Szemelvények kisebb szakdolgozataiból 1890 – 1940*. Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda, Budapest, 1940., 40.

https://real-eod.mtak.hu/15681/1/Finkey_Szemelvények.pdf (2025. január 20-i letöltés)

Azzal az állásponttal viszont nem tudok maradéktalanul egyetérteni, hogy „néha nem csekély árat kell fizetni az igazságszolgáltatás működőképességének fenntartásáért, az indokolatlanul felértékelődő sértetti igények hatékonyabb teljesítéséért”⁶⁰⁰. A felértékelődés folyamatát – a társadalmi és nemzetközi elvárásokra is kitérve – igyekeztem a dolgozatomban a szükséges részletességgel bemutatni, éppen ezért meggyőződésem, hogy a felértékelődés nem ok nélkül és nem indokolatlanul történt.

Úgy tűnik a hivatásrendek vezetői is egyre inkább képviselik ezt a jövőbe mutató szemléletet.

A legfőbb ügyész, a Be. hatálybalépése előtt hat évvel, az ügyészség napja alkalmából tartott ünnepségen elhangzott beszédében hangsúlyozta, hogy „[a]z ügyész, amikor az állam büntetőjogi igényét érvényesíti, akkor azt az igényt érvényesíti, amely a sértetti igényekből keletkezik. Az állam veszi át a sértett képviseletét, mellyel az önhatalmat fékezi meg, ugyanakkor biztosítja a sértettet arról, hogy ezzel megfelelő módon kompenzálja az őt ért sérelemért. [...] Nagyon sokat beszéltünk és tettünk az elmúlt időszakban a terhelti jogok érvényesüléséről, érvényesítéséről. Én itt egy kis aránytalanságot látok, és meggyőződésem, hogy az ügyész szerepéből és a szabályozásból adódóan a sértett mellett, a sértetti jogok érvényesítésében nagyobb szerepet kell, hogy vállaljon és ez iránt a jövőben tenni is kell.”⁶⁰¹

Senyei György Barna, az Országos Bírósági Hivatal elnöke egy előadásában a büntetőeljárások gyorsításának fontosságáról elmondta: minél közelebb van a büntetés a bűn elkövetéséhez, annál nagyobb a preventív hatása, az ügyek elhúzódása pedig a sértettek kártérítését is késlelteti, ezért a büntetőjog alkotói folyamatosan keresik a lehetőséget az ügyek gyorsabb befejezésére⁶⁰².

A konszenzuális jogintézményekről készített tudományos „panorámakép” is nagyon sok érdekes konklúzióval szolgált. Jól látható, hogy a sértetti reparációs mechanizmus a normaszöveg szintjén következetesen és szervesen beépült a szabályozásba, ami a

⁶⁰⁰ TÓTH Mihály: *Az egyezség és a „mértékes ügyészi indítvány” kezdeti tapasztalatai*. Magyar Jog, 2022. 3., 137.

⁶⁰¹ POLT Péter: *Törvény és igazság. Válogatott beszédek, tanulmányok, dokumentumok a modern ügyészségről (2000-2020)*. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2021., 160. o.

⁶⁰² Hírek, események: A megreformált büntetőjog segíti az erős Magyarország kialakulását. Fontes Iuris, 2021/4, 63-64.

jogintézmények egyszerűsítő, gyorsító hatása útján a sértetti jogok érvényesülésének is kedveznek.

Annak ellenére van ez így, hogy a statisztikai számokra alapozó tudományos szemlélet nem mindig láthatja az adatok szintjén is visszaigazolni a Be. eljárást gyorsító hatását. Ugyanakkor – különösen az egyezség esetén – látszik, hogy *nemcsak mennyiségi, hanem minőségi kérdésről van szó akkor, amikor egy jogintézmény érvényesülésének eredményét, sikerét vizsgáljuk.*

Meglátásom szerint a sértetti jogok érvényesítésének és az eljárás gyorsításának elvei olyan kapcsolatban állnak egymással, mint a cement és a víz. Mindkettő az épület alkotóeleme, és úgy tűnik, hogy a jelenben már nem épülhet belőlük külön-külön időtálló építmény. Meggyőződésem, hogy a jövő csak betonerős jogi „*építmények*” mentén, *hozzáértő, és egyre specializálódó szakemberek munkájával képzelhető el*, amely megfelelően ellensúlyozhatja a gyorsan változó, és egyre inkább az online térbe húzódó társadalmi környezet, illetőleg az emberiséget globálisan érintő válságok (járványok, háborúk, klímaváltozás) negatív hatásait.

8.4. Fokozatosság elve

Érdekes, hogy a dolgozatom „*finisében*” ébredtem rá egy nagyon *fontos összefüggés* jelentőségére, amely folyamatosan előbukkant ugyan egy-egy téma feldolgozása kapcsán, de utóbb realizáltam, mennyire szervesen áthatja az általam vizsgált tételesjogi szabályozást, ezen keresztül pedig alapvetően *meghatározza az időszerűség és a reparáció kérdését.* Mindezt dr. Fürcht Pál, a Központi Nyomozó Főügyészség vezetője – az értekezésem korábbi verziójának elolvasását követően – egy rendkívül találó kérdéssel tette érzékelhetővé, ugyanis felvetette, hogy a gyakorlatban az eljáró hatóságnak sokszor dilemmát jelent, hogy a bűncselekményből származó vagyont lehet-e az eljárás olyan stádiumában biztosítani lefoglalással, esetleg zár alá vétellel, amikor még egyáltalán nem biztos, hogy vádemelésre sor kerül. Vagyis a gyakorlatban a *vagyont biztosító kényszerintézkedések az eljárás vége felé jellemzőek*, ami adott esetben az időszerűség ellen is hathat.

A kényszerintézkedés nevében is benne van a „*kényszer*”, azaz itt már egyáltalán nem a konzenzusos elem dominál. Ebben az esetben a „*kényszer*” jelentős anyagi és személyi

erőforrásokat igényel az állam részéről, ami egy konszenzusos eljárás eredményeként jó eséllyel elhárítható. Vagyis az általam vizsgált összefüggésrendszert meghatározza egy következetes jogalkotói törekvés, a *fokozatosság elve*. A folyamatot az olyan vizuális gondolkodású jogászok kedvéért, mint én, egy képzeletbeli fektetett tölcsérként lehetne ábrázolni, ami az olvasatomban annyit jelent, hogy a jogalkotó következetesen arra törekedett, hogy a terhelt részére biztosítható – konszenzus tárgyává tehető – kedvezmények körét csak az *eljárás elején biztosítsa a legszélesebb körben, idővel pedig ezek a lehetőségek fokozatosan és tudatosan szűküljenek*. A jogalkotó ezzel is az eljárás időszerűségét kívánja előmozdítani, egyúttal a terheltet már a lehető legkorábban a sértetti jóvátételre próbálja ösztönözni. Ezt támasztja alá például, hogy a Be. csak a nyomozási szakban teszi lehetővé az egyezséget (később nem, mint például a szlovén eljárásjogban) vagy a közvetítői eljárást (a korábbi szabályozástól eltérve), illetve az előkészítő ülésen tett beismerő nyilatkozat lehetőségén kívül, vagy azon túl a tárgyalási szakban már nincs olyan, a terhelti együttműködésre épülő konszenzuális megoldás, amely számára külön kiszámítható előnnyel járhat.

Nem nehéz arra a következtetésre jutni, hogy ez a rendszer önmagában ösztönzőleg hat az *eljárás minél gyorsabb befejezésére, azt megelőzően a sértett minél előbbi reparálására*.

• 9. Kodifikációs javaslatok

Azt gondolom, hogy jó esetben egy tudományos kutatásnak is három idősíkja van. Egyrészt feltárja a múltat, bemutatja a jelent, illetve a jövőbe tekint. Persze sem a kutató, sem a jogalkalmazó, sem a kodifikátor nem jós, és nem is látnok. Erdei Árpád a kilencvenes évek közepén, az akkori kodifikációs várakozásokat frappánsan összegezte és gondolatai ma is időszerűek. E szerint nem csekély bölcsességre és talán sok szerencsére van szükség annak a célnak az eléréséhez, hogy a megírandó kódex időtállóan bizonyuljon. *„Jó dolog lenne, ha a jogalkotó a természettudóshoz hasonlóan laboratóriumi körülmények között ellenőrizhetné elméleteinek helyességét. A társadalom azonban általában nem használható kísérletezésre, ezért az elképzelések törvénybe iktatása mindig avval a kockázattal jár, hogy a tévedés hosszabb időre intézményesül. E tény ismételten alátámasztja az újításokkal szemben*

tanúsítandó óvatosságról korábban írtakat, ám azt is jelzi, hogy amennyiben kísérleti lehetőség van, azt ki kell használni”⁶⁰³.

Amennyiben ilyen utópisztikus kodifikációs labor létezne, akkor előre lehetne tesztelni a hatályos szabályozást, illetve az azt korrigálni kívánó kodifikációs javaslatokat. Mivel ilyen nem létezik, ráadásul magam sem vagyok jogalkotó, csupán – gondolatébresztőnek szánt – kísérletet teszek arra, hogyan lehetne egy-két ötlettel fejleszteni a jelenlegi szabályozást, természetesen a választott témámhoz kapcsolódóan.

9.1. Preambulum

Az Országgyűlés – a jogszabályszerkesztésről szóló 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet (a továbbiakban: JsZR.) 51. § (1) bekezdés *b*) pontjában írt felhatalmazásának megfelelően – a Be.-t Preambulummal látta el. Mivel ilyen az előző kódexben nem volt, álláspontom szerint ez egy jelentős novuma az új törvénynek. A JsZR. 51. § (3) bekezdés szerint a preambulumban *a*) ismertethető a szabályozás előzménye, indoka és célja, valamint *b*) rögzíthető olyan elvi, elméleti tétel, amelyet a törvénytervezet szakaszaiban a normatív tartalom hiánya miatt nem lehet rendezni.

A vonatkozó kommentári magyarázat szerint „*[a] preambulum „nem normaszöveg, abban tehát nem szerepelhet olyan tétel, amelyet a törvény normaszövegrésze nem tartalmaz” (Kampis György: Kodifikáció – Elmélet és gyakorlat. Uniós, Budapest, 1995, 128. o.). Másfelől viszont „a preambulum – csakúgy, mint a tételes rendelkezések – a jogszabály részét képezi”, vagyis más szavakkal, meg sem ismételheti azt, hiszen az kollízióhoz vezethetne (Drinóczi Tímea – Petrétei József: Jogalkotástan. Dialóg Campus, Budapest – Pécs, 2004, 273. o.). Végül, a preambulum nem bír kötőerővel, a benne foglalt elvek, célok csak azért és csak akkor érvényesülhetnek, ha a törvény többi részének normatív rendelkezéseiben is megjelennek. Még az európai uniós irányelvek vagy más jogforrások sokkal részletesebb preambulumai sem rendelkeznek kötőerővel.”⁶⁰⁴*

⁶⁰³ ERDEI Árpád: *Haladás és ellenállás, avagy a büntető eljárási jog kodifikációjának konfliktusai*. In: *Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominata, Acta Juridica et Politica (Emlékkönyv, Dr. Tokaji Géza c. egyetemi tanár születésének 70. évfordulójára)*, Szeged, 1996., 80. o.

⁶⁰⁴ POLT Péter (szerk.): *Kommentár a büntetőeljárási törvényhez*. 1. kötet, Wolters Kluwer, Budapest, 2018., 35.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a Preambulum a normaszövegben megjelenik ugyan, de normatív tartalommal és kötőerővel nem bír, ugyanakkor – álláspontom szerint – nagyon fontos forrása a jogalkotói cél és a jogalkotói szándék megjelenítésének⁶⁰⁵.

Volt szó arról, hogy a Be. Preambulumában külön fordulatban, nevesítetten jelenik meg a sértettek fokozott védelmének és a sértetti jogok érvényesítésének igénye, amely már a Be. koncepcióban is hasonló hangsúlyt kapott.

Az Áldozatvédelmi irányelv 3. Fejezet 16. cikk (1) bekezdésében az az elvárás is megfogalmazódik, hogy a büntetőeljárás keretein és *észszerű határidőn belül* határozat szülessen az elkövető által az áldozat részére nyújtandó kártérítés tárgyában, kivéve, ha a nemzeti jog értelmében az ilyen határozatot más jogi eljárás keretében kell meghozni.

Utóbbi nemzetközi elvárásnak is megfelelően – álláspontom szerint – a Preambulum vonatkozó részét ki lehetne egészíteni az időszzerűsége vonatkozó követelmény fordulatával.

Ennek megfelelően a kiegészített szöveg a következő lenne:

„Az Országgyűlés a Büntető Törvénykönyv, illetve a nemzetközi jog által büntetendő bűncselekmények elkövetőinek a tisztességes eljáráshoz való alapvető jog érvényesülését biztosító, hatékony és észszerű határidőn belül lefolytatott eljárásban történő felelősségre vonása céljából, szem előtt tartva az igazság megállapításának igényét, különös hangsúlyt fektetve a bűncselekmények sértettjeinek fokozott védelmére, a részükre *észszerű időn belül adandó jóvátétel ösztönzésére*, valamint jogaik érvényesítésére, a funkciómegosztáson és rendeltetésszerű joggyakorláson alapuló eljárások biztosítása érdekében, Magyarország nemzetközi jogi és európai uniós kötelezettségeinek figyelembevételével, az állam kizárólagos büntető hatalmának a büntetőeljáráson keresztül történő érvényesítése céljából a következő törvényt alkotja”

⁶⁰⁵ Ez olyannyira így van, hogy a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény legutóbbi törvénymódosításának – a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény módosításáról szóló 2024. évi XVI. törvény – indokolása hangsúlyozza, hogy a jogszabályok tervezetének preambulumban minden esetben – ugyanakkor nem kizárólagosan – meg kell határozni a jogszabály célját. Ezen előírás egyúttal azt is eredményezi, hogy a módosítás hatálybalépését követően a jogszabályok tervezetének (törvénynek és rendeletnek egyaránt) preambulumban minden esetben tartalmaznia kell. A preambulumban a jövőben sem válik normává, ugyanakkor a szabályozás célja, illetve az emellett megjelenő más elvi tétel, stb. a jogszabály részeként kötőerővel a jogértelmezést tekintve mindenképpen rendelkezni fog, és figyelembe vétele nem lesz megkerülhető, ahogyan az indokolás esetében ez számos esetben megtörténhetett.

Álláspontom szerint e szimbolikus jellegű jogalkotói beavatkozás jelentős lendületet adhatna a megkezdődött szemléletváltás beteljesítésére.

9.2. A jogi személy jogi szerepe

Bánáti János szerint a büntetőeljárások gyors befejezését akadályozó probléma, hogy a jogi személy – érintettsége ellenére – nem vonható be az egyezségkötésbe. Példaként említette a költségvetési csalást, amely esetén általában a cégeknél keletkezik a vagyoni előny. A cég akár vállalná is a kár megtérítését, ha része lehetne az egyezségkötésnek, de a jelenlegi szabályozás erre nem ad lehetőséget⁶⁰⁶.

Nemcsak a költségvetési csalás, de a korrupciós bűncselekmények felderítésének hatékonyságával kapcsolatban is felmerül ez a jogos felvetés, ugyanis jelenleg valóban nincs jogszabályi lehetőség arra, hogy a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény (a továbbiakban: Jszbt.) 2. §-ában meghatározott jogi személy képviselőre feljogosított tagja, vagy a jogi személy érdekében eljáró ügyvéd akár a büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezéséről szóló megállapodásban [lásd a Jszbt. 3. § (2) bekezdés *e*) pontja], akár egyezség esetén [lásd Jszbt. 25/C. § (1) bekezdés] önálló félként vegyen részt, és a bizonyítást a képviselő a jogi személynek kedvező intézkedés ellentételezéseként segítse elő, vagy a jogszabályi környezet a jogi személy képviselőjét más módon a tudomására jutott bűncselekmény feljelentésére ösztönözze. Ráadásul az idézett törvényhely rendelkezése szerint a jogi személlyel szemben alkalmazható intézkedés sem képezheti az egyezség tárgyát.

Azt gondolom, hogy ugyancsak a sértetti reparációt és annak időszerűségét segítené, ha a jogi személy szerepével kapcsolatos koncepcióját a jogalkotó újragondolná, és felülvizsgálná a Jszbt. 25/C. § (1) bekezdésének utolsó mondatát, mely szerint a jogi személlyel szemben alkalmazható intézkedés nem képezheti az egyezség tárgyát. Továbbá kidolgozná azt a jogi feltétel- és garanciarendszert, amely mellett az érintett jogi személy képviselőre feljogosított

⁶⁰⁶ VASS Péter: *A terhelti beismerésen alapuló konszenzuális rendszer egyes kiemelt intézményei – Beszámoló az Igazságügyi Minisztérium és a Magyar Ügyvédi Kamara konferenciájáról.* *Fontes Iuris*, 2022/3., 19.

tagja, vagy a jogi személy érdekében eljáró ügyvéd legitim fél lehetne egy egyezsége irányuló megállapodás megkötésénél.

Mindezek alapján a jogalkotó részéről *megfontolásra érdemes lenne:*

- hogy a nyomozó hatósággal történő együttműködés keretében a jogi személy saját nevében
- az érdekében eljáró képviselője útján – megállapodást köthessen a jogi személlyel szemben alkalmazható intézkedések elkerülésének (illetve enyhébb alkalmazásának) kilátásba helyezéséről, így a jogi személlyel is feltételként szabható lenne, hogy részben vagy egészben térítse meg azt a kárt, illetve sérelemdíjat, amelynek megtérítésére a polgári jog szabályai szerint köteles;
- amennyiben a jogi személy érdekében történt korrupciós bűncselekményt elkövető személlyel szemben a nyomozási alku megkötésének törvényi alapja fennáll, és az indokolt, akkor a megállapodásnak a jogi személlyel szemben alkalmazandó intézkedések is tárgyát képezhessék így, ha az más módon nem térült meg, akkor a jogi személy is megtéríthetné azt a kárt, illetve sérelemdíjat, amelynek megtérítésére a polgári jog szerint köteles;
- amennyiben a jogi személy érdekében történt korrupciós bűncselekményt elkövető terhelttel az ügyészség egyezsége köt, az egyezésnek a jogi személlyel szemben alkalmazható intézkedések is tárgyát képezhessék, illetőleg – többek között az is –, hogy a jogi személy a magánfél polgári jogi igényét, illetve a sértett előzetes bejelentése szerint érvényesíteni kívánt polgári jogi igényt az egyezés jóváhagyásáról döntő előkészítő ülésig kielégíti, vagy az ügyészség által megállapított határidőn belül olyan egyéb kötelezettséget teljesít, amely a feltételes ügyészi felfüggesztés keretében előírható.

Mindezek az eljárást gyorsító hatáson túl a jogi személynek a bűncselekményben részes és nem részes tisztségviselőit és tulajdonosait (az üzletrész- és részvénytulajdonosokat) is komolyabban ösztönözhetik a hatósággal való együttműködésre és a sértetti jóvátételre.

9.3. Jóvátétel a büntetés-végrehajtásban

Kevésbé az eljárás gyorsító jellege miatt, inkább a sértetti jóvátétel kapcsán szeretném az utolsó, nem is igazán kodifikációs javaslatot, inkább ötletet vagy koncepciót felvázolni.

A koncepció kiindulópontja az, hogy a Be.-ben létrejött egy olyan, a terhelti beismerésre épülő kedvezményrendszer, amely egy meghatározható szankciót hordozó kedvező döntés (kedvezmény) érdekében próbálja az eljárásokat időszerűvé tenni, egyben előmozdítani a sértetti jóvátételt.

Álláspontom szerint el lehetne játszani azzal a gondolattal, hogy mi lenne akkor, ha hasonló kedvezményrendszert biztosítana a büntetés-végrehajtási jog is az elítéltek számára, mégpedig ebben az esetben értelemszerűen csupán a sértetti reparáció előmozdítása érdekében.

Komolyan támogatná a sértetti jóvátételt, ha az elítéltek ilyen jellegű törvényi feltétel előírásával és annak teljesítésével a feltételes szabadságra bocsátás keretében (esetleg a reintegrációs őrizet esetén is) konkrét kedvezményhez juthatnának. A jóvátételnek ugyanis könnyen lehet az az akadálya, hogy az elítéltekkel szemben nem végrehajtható a polgári jogi követelés, mivel az elítélt, ha már megkapta a büntetését, és addig jóvátételt nem teljesített, akkor az elítélés után már ebben nem érdekelt.

Nem tagadom, hogy egy ilyen szabályozás is megfontolt előkészítést igényelne, mivel mint minden hasonló nívumnak, ennek is látni az „*Achilles sarkát*”. Feltétlenül kerülendő egy olyan attitűd, hogy a terhelt a büntetőeljárás során tudatosan kerüli ki a jóvátételi lehetőségeket azzal, hogy ha minden kötél szakad, akkor elegendő lesz majd arra a büntetés-végrehajtási szakban visszatérni. A megoldás kulcsa esetleg az lehet, hogy büntetés kiszabásakor határozza meg a kedvezményt a perbíró, azaz ő döntheti el, hogy milyen kedvezmény jár a büntetés-végrehajtási szakban történő jóvátételért. Ezzel a két kedvezményrendszer nem egymás konkurenciája, hanem egymás kiegészítője lehetne⁶⁰⁷.

A rendszer úgy lenne teljes, ha az ügyészség a feltételes szabadságra bocsátás idejét érintő kedvezményre is tehetne indítványt arra az esetre, ha a terhelt a bűncselekménnyel okozott sérelmet az elítélést követően megtéríti. Ebben az esetben az indítványban lehetne meghatározni, hogy mennyi idővel korábban nyíljon meg a lehetőség arra, hogy a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét megvizsgálják.

⁶⁰⁷ Ez egyébként nem is állna messze a korábban bemutatott szlovén szabályozási megoldástól, mely szerint az egyezség keretében megállapodás tárgya lehet a büntetés végrehajtásának módja is. Lásd. SZBe. 450.b cikk.

Álláspontom szerint ez koncepció szervesen illeszkedne a Be. szellemiségébe, annak továbbvitelét jelentené, másrészt a Bv. törvény jelenlegi szabályozásának továbbfejlesztését is jelentené, ugyanis a Bvtv. 188. § (1a) bekezdés c) pontja alapján a büntetés-végrehajtási bírónak a büntetési célok vizsgálata kapcsán – többek között – elítéltnek a bűncselekménnyel okozott hátrány jóvátételét eredményező vagy azt célzó magatartását is figyelembe kell vennie, azonban ez például a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi lehetséges időpontját nem befolyásolja.

Vagyis tapasztalható egy olyan jogalkotói szemlélet, amely túlmutat a büntetés-végrehajtási szakon. Olyan szempontok is prioritássá váltak a Bvtv. szabályozásában, amelyek az eljárás korábbi szakában is relevánsak, lásd a sértetti jóvátételt.

• 10. Záró gondolatok

A dolgozatom gondolatait arra a kérdésre fűztem fel, hogy a büntetőeljárás gyorsítására vonatkozó követelmény és a sértetti reparáció fokozott igénye között létezik-e valamilyen (direkt vagy indirekt) kapcsolat. Úgy hiszem, *a kérdésre valójában nem is a választ, hanem a határozott megerősítést sikerült megtalálni*, és az is kiderült, hogy a spanyolviaszt nem én találtam fel, hiszen több szerző foglalkozott már a téma valamely aspektusával⁶⁰⁸. Álláspontom szerint határozottan kijelenthető, hogy a két alapvetés érvényesülésében jól kimutathatók a párhuzamok, érezhető a kölcsönhatásuk még akkor is, ha sok esetben túlzás lenne ezt minden esetben direktnek titulálni, hiszen hiába adott a törvényi lehetőség, ha valamelyik érintett nem, vagy nem időben él vele.

A kutatási hipotézisemet érintően igyekeztem a megfelelő elemzéseket elvégezni, és azokból a legjobb tudomásom szerint a megfelelő következtetéseket levonni. Végül arra jutottam, hogy *a gyorsabb eljárás valóban gyorsabb jóvátételhez vezet*. E hangzatos és

⁶⁰⁸Elek Balázs szerint az időben meghozott ügydöntő határozattal a társadalom is jól jár. Sokkal kevesebb tanút kell ismételt idézésekkel a bíróságra citálni, és a bíróság, valamint az ügyészség azokra az ügyekre, és vádlottakra koncentrálnak, akiknél egyszerűbb módon nem fejezhető be az eljárás. A sértett is kedvezőbb helyzetbe kerül általa, hogy nem tanúként lesz kitéve a másodlagos viktimizációként ismert negatív hatásoknak, *hanem az időben hozott ügydöntő határozat a kártérítési és egyéb igényeinek is alapjául fog szolgálni*. ELEK Balázs: *Költség és időtartalek a büntetőeljárásban*. Az új Btk., 2015.

<https://ujbtk.hu/dr-elek-balazs-koltseg-es-idotartalek-a-buntetoeljarasban/> (2025. január 20-i letöltés)

egyszerűnek tűnő tétel tudományosan is körbejárható, igazolható. A jogszabályi háttér adott, és tele van olyan újításokkal, amelyet a Be. vezetett be a szabályozásba.

A dolgozatomat ennek megfelelően azzal szeretném zárni, hogy magát Be. kódexet értékeljem. Azokra a – tudományos fórumokon is sok vitát generáló – kérdésekre keresem a választ, hogy elérte-e a jogalkotó a céljait⁶⁰⁹? Megfelelő lett-e a Be. törvényi szabályozása⁶¹⁰? Lehetne-e jobb? Ezekre az egyszerűnek tűnő kérdésekre jómagam tömör és egyszerű, a meggyőződésemmek megfelelő választ adnék: igen. Ha ebben van némi ellentmondás, talán az sem véletlen, hiszen hogy érthette el a célját a jogalkotó, ha lehetne jobb a jelenlegi szabályozás?

Álláspontom szerint a jogfejlődés folyamatában a *Be. kifejezetten előremutató eredményeket hozott*, ami jól láthatóan nem jelenti azt, hogy a folyamat ezzel véget is ért. Vérmérséklet szerint lehet azon vitatkozni, hogy az újítások milyen volumenűek, a törvényi lehetőségek a várakozások szerint érvényesülnek-e majd a gyakorlatban⁶¹¹. Egy biztos, az utóbbihoz *jogalkalmazói szemléletváltásra van szükség*⁶¹², amely meglátásom szerint már kialakulóban van, és jó irányba halad.

Szemléletváltás szükséges ahhoz, hogy a jogalkotó által viszonylag széles spektrumban meghatározott, jól variálható jogi eszközrendszer lehetőségeit a jogalkalmazás szükségtelenül ne szűkítse be skatulyákkal. Meg kellene hagyni, hogy az új jogintézmények alkalmazhatóságát az ügy sajátossága, a konkrét ügy körülményei döntsék el, mivel a

⁶⁰⁹ Belovics Ervin szerint a rendelkezésre álló statisztikai adatok arra engednek következtetni, hogy a törvényalkotó eredeti céljai megvalósulni látszanak. BELOVICS Ervin: *A Büntető eljárásról szóló törvény új jogintézményei (I. rész)*. Ügyvédek Lapja, 2019/4, 2.

⁶¹⁰ Ibolya Tibor szerint a jogalkotás jól sikerült, ezzel a Be.-vel az új környezetben érdemi kompromisszumok nélkül lehet boldogulni. IBOLYA Tibor: *Az új Be.-törvény ügyvézi szemmel*. Ügyvédek Lapja, 2019/6., 20.

⁶¹¹ Kiss Anna szerint a Be. nem mindig fogalmaz egyértelműen, több helyen szerepel a „*lehetőleg*” szó, az igék pedig gyakran -hat, -het végződésűek, ami nem jelent kötelezést, csak lehetőséget. Ez pedig felveti, hogy a sértetti jogok érvényesítése a hétköznapi jogalkalmazás folyamán zátonyra futhat. KISS Anna: *A sértett szerepe a büntetőeljárásban*. OKRI, Budapest, 2018, 251–252.

⁶¹² Kis túlzással nincs olyan Be.-t érintő publikáció, amely a szemléletváltás fontosságát ne hangsúlyozná. A teljesség igénye nélkül lásd: POLT Péter: *A büntetőeljárás törvény újításának várható hatásai*. Belügyi Szemle, 2018/9., ELEK Balázs: *Költség és időtartalekok a büntetőeljárásban*. Az új Btk., 2015. <https://ujbtk.hu/dr-elek-balazs-koltseg-es-idotartalekok-a-buntetoeljarasban/> (2025. január 20-i letöltés); BÉKÉS Ádám: *Az egyezség (valóban) új lehetőségei a magyar büntetőeljárásban*. In.: MOLNÁR Gábor Miklós–KOLTAY András (szerk.): *Bonus iudex - Ünnepi kötet Varga Zoltán 70. születésnapja alkalmából*. Pázmány Press, Budapest, 2018; IBOLYA Tibor: *Az új Be.-törvény ügyvézi szemmel*. Ügyvédek Lapja, 2019/6.; VARGA Zoltán: *Kötetlen tárgyalás vagy sarokba szorított védelem?* Ügyvédek Lapja, 2018/4.; PÁPAI-TARR Ágnes: *A büntetőjogi megegyezés tárgya: a büntetés kiszabás*. Jogtudományi Közlöny, 2020/1.; VARGA Zoltán: *Az előkészítő ülés hatása a büntetőeljárásban*, Ügyvédek Lapja, 2019/6.

jogalkotói szándék egyértelműen a konszenzuális megoldások széles körű alkalmazását célozza. A jogalkotói szándéknak megfelelően a jogalkalmazói gyakorlatnak arra a szempontra is proritásként kellene tekintenie, hogy az új jogintézmények előtérbe helyezését a sértetti érdekek fokozott védelme is indokolhatja. Ibolya Tibor szerint, hogy sikeres lesz-e a Be., az elsősorban attól függ, ragaszkodunk-e a régi reflexekhez, és azok mentén, magunkat is korlátozva próbáljuk-e az új szabályokat értelmezni, végrehajtani vagy lelépünk a régi ösvényről és valamennyi rendelkezésre álló jogi eszközt bevetve érjük el azt, ami a legfontosabb: gyorsan, szakszerűen, törvényesen igazságot szolgáltatni⁶¹³.

Meglátásom szerint a jövőben a kellően rugalmas szabályozásnak megfelelő, és szemléletében nyitott jogalkalmazási gyakorlat kialakítása lehet a helyes irány, melynek a folyamatos figyelemmel kísérése is elengedhetetlen.

Kétségtelen, hogy több mint száz évvel ezelőtt a büntető kódexeket a jogalkotás általában hosszadalmasan és körültekintően készítette elő, mert hosszú időre szánta őket. Bócz Endre szerint „*[K]özismert, hogy az első magyar büntető törvénykönyv előkészületei közel egy évszázadon át tartottak, s maga a kódex is közel egy évszázadon át volt hatályban. Látnunk kell azonban, hogy a történelem felgyorsult; a társadalmi változások viharossá váltak, a technikai-műszaki fejlődés ütemének gyorsulásával egyenes arányban vannak a gazdasági és a hozzájuk kapcsolódó társadalmi változások, ezek pedig még szokványos körülmények között is olyan újabb és újabb társadalmi jelenségeket produkálnak, amelyek büntetőjogi védelmet is igényelnek*”⁶¹⁴. Ennek megfelelően hiú ábránd a XXI. században készült jogalkotási termékeken az évszázados, sokszor évtizedes tartósságot számon kérni, azokat folyamatosan monitorozni kell és „*karbantartani*”.

E monitorozásnak köszönhető, hogy a Be. hatálybalépését követően viszonylag rövid időn belül megjelentek a Be. novelláris módosításai. Bócz Endre megállapítására is figyelemmel napjainkban azt már természetesnek, sőt kívánatosnak tartom, ha ilyen és hasonló esetekben megtörténik egy kódex átfogó felülvizsgálta, csak *nem mindegy, hogy a jogalkotó továbbfejleszti vagy újragondolja a szabályozás sarokpontjait*. Talán nem túlzás a Be.-t egy professzionális, bonyolult szoftverhez hasonlítani, amelyen már rég nem egy szakértő, hanem teamek dolgoztak, és az elkészítéséhez sem állt rendelkezésre egy évszázad,

⁶¹³ IBOLYA Tibor: *Az új Be.-törvény ügyészi szemmel*. Ügyvédek Lapja, 2019/6., 24.

⁶¹⁴ BÓCZ Endre: *Büntetőpolitika és büntetőjogi kodifikáció*. Büntetőjogi Kodifikáció, 2003/3, 13.

de egy évtized sem. Amennyiben azt újra kell írni, az valóban teljes kudarcot jelentene, azonban a felhasználói igényeknek megfelelő következetes „*updatelés*” viszont a sikerhez vezető út. A jelek egyértelműen arra utalnak, hogy a Be. esetében az utóbbiról van szó.

Ezzel összhangban jegyezte meg Jancsó Gábor, hogy sokan felrótták, hogy a Be. az elfogadásától kezdve igen rövid idő alatt is többször módosult. Álláspontja szerint azonban az idő igen kegyes volt e törvényhez, a Be. első „*ránctelvarrására*” csak majd két év elteltével került sor.⁶¹⁵ Ráadásul a legtöbb törvénymódosítás a jogrendszer koherenciájából adódó, szükségszerű, és jogtechnikai jellegű módosítás volt. Ugyancsak Jancsó szerint „*[s]zerencsére elmaradt az az oly sokszor jellemző fordulat, amikor egy rendszer még azelőtt fordul vissza a korábbi megoldásokhoz, modellhez, mielőtt az új szabályozás igazolhatná eredményeit*”⁶¹⁶.

Kis túlzással kijelenthető, hogy korábban minden büntetőeljárás törvényt érintő módosítás vagy átfogó kodifikáció háttérében az eljárás gyorsítására irányuló jogalkotói törekvés állt így vagy úgy, ami a társadalom felé egy nehezen megkérdőjelezhető, markáns üzenetet közvetített. Mára viszont az is kijelenthető, hogy hasonló, ha nem ugyanilyen szintre emelkedett a sértetti jogok támogatására irányuló jogpolitikai törekvés fontossága is, amely egyre inkább megfelelő fogadtatásra talál társadalmi viszonylatban is. Ennek eredményeként remélhetőleg egyre inkább elhalványul annak az emléke, amit Fázsi László még úgy fogalmazott meg, hogy ma már nem a sértett érdekeinek érvényesülését biztosító eljárásjogi garanciák hiánya jelenti a legnagyobb problémát, hanem annak a szocializmus évtizedeiben meggyökeresedett jogalkalmazói szemléletnek a makacs továbbélése, amely majdhogynem megtúrt résztvevőként kezelte a sértettet a büntetőeljárásban⁶¹⁷.

Ennek szellemében kívánkozik ide Bárd Károlynak a sértetti nyilatkozat bevezetésével kapcsolatban tett, a lényegét találóan megragadó megjegyzése, mely szerint az áldozat megszólaltatása pusztán annak a felismerését jelzi, hogy legyen bár a büntetőjog a közjog

⁶¹⁵ JANCsó Gábor: *Az új Büntetőeljárás törvény első novellája: a nyomozást érintő változások I.* Fontes Iuris, 2020/3., 27.

⁶¹⁶ JANCsó Gábor: *Az új Büntetőeljárás törvény első novellája: a nyomozást érintő változások II.* Fontes Iuris, 2020/4., 32.

⁶¹⁷ FÁZSI László: *A sértett fogalmának dilemmái.* Magyar Jog, 2012/5., 292.

része, az absztrakt jogrend, az elvont erkölcsi rend bizony nagyon is konkrét egyéni fájdalmak, szenvedések közvetítésével sérül⁶¹⁸.

Tóth Mihály szerint „[n]em könnyen megválaszolható kérdés: mi várható el reálsan a harmadik évezred modern jogállami büntető kódexeitől. Képesek-e a hihetetlenül felgyorsult világban ma is korszerű, időtálló értékeket hordozni, közvetíteni és megőrizni?”⁶¹⁹

Meglátásom szerint a felgyorsult világ szükségszerűen egyre gyorsabb eljárásokra tart igényt, amivel a jogalkotó igyekszik ugyan lépést tartani, azonban a jövőbeli folyamatok pontos ismeretét számon kérni előre senkitől nem lehet. Talán elég is, ha a szakma jelzései alapján a megfelelő jogalkotói korrekciókra sor kerül, ahogyan ez eddig is megfelelően megtörtént.

És akkor jelenleg még a *mesterséges intelligencia* megjelenésének következményeit még nem is látjuk pontosan előre, pedig könnyen lehet, hogy a következő büntetőeljárási törvény megalkotásában már meghatározó szerepe lesz. Szerencsére még nem ma...

2024. január 23. napján a következő chat-re került sor a szerző és TalkAI magyar nyelvű Chat GPT között⁶²⁰:

- Szerző: „Üdv!”
- ChatGPT: „Üdv! Miben segíthetek?”
- Szerző: „Mi a véleményed a sértetti reparációról?”
- ChatGPT: „Mint mesterséges intelligencia, nem rendelkezem érzelmekkel vagy véleményekkel, de megpróbálok objektíven válaszolni a kérdésedre. A sértetti reparáció vagy kártérítés elve arra törekszik, hogy a sértett személynek vagy csoportnak kielégítést nyújtson a szenvedett kár, fájdalom vagy trauma miatt. Ez egy olyan jogi elv, amely a jogrendszerekben és a nemzetközi jogban is megtalálható. A sértetti reparáció célja az igazságosság és az egyenlőség előmozdítása lehet. Ennek során a sértetteket kártalanítják, és megpróbálják helyrehozni a szenvedett károkat. Ez lehet pénzbeli kártérítés formájában, vagy

⁶¹⁸ BÁRD Károly: *Az út az igazsághoz – büntetőeljárási törvényünk a jogállami elvek tükrében*. Belügyi Szemle, 2019/3., 17.

⁶¹⁹ TÓTH Mihály: *A precedensek csapdái*. In. MADAI Sándor–PALLAGI Anikó POLT Péter (szerk.): „*Sic itur ad astra*” Ünnepi kötet a 70 éves Blaskó Béla tiszteletére. Budapest, 2020, 515.

⁶²⁰ <https://talkai.info/hu> (2025. január 20-i letöltés)

más módon, például rehabilitáció, pszichológiai támogatás vagy más segítségnyújtás révén. A sértetti reparációhoz azonban számos kérdés kapcsolódik, például hogyan határozzák meg a kártérítés mértékét vagy a jogi rendszer hogyan garantálja a sértett jogait. Egyesek úgy vélik, hogy ez az elv hatékony módja a sértettek jogainak érvényesítésére és a társadalmi igazságosság előmozdítására. Mások azonban azt állítják, hogy a kártérítési rendszerek bonyolultak, és nem minden esetben nyújtanak valós megoldást a sértettek számára. Végül fontos megjegyezni, hogy a sértetti reparáció véleményét nagyban befolyásolja az adott jogrendszer, a kulturális és társadalmi kontextus, valamint az egyéni tapasztalatok és értékrendek.

- *Szerző: „Fontos, hogy a sértetti reparáció minél gyorsabb legyen?”*
- *ChatGPT: „A sértetti reparáció gyorsaságához számos intézkedés szükséges. Néhány javasolt módszer: 1. Hatékony rendőrségi és bírósági eljárások: Fontos, hogy az erőszakot elkövetők el legyenek fogva és a bíróságokon gyorsan ítéelkezzenek felettük. A rendőrségi nyomozás és az eljárások hatékony működésének biztosítása csökkentheti a sértettek várakozási idejét. 2. Erőforrások biztosítása a sértetti támogatáshoz: A hatóságoknak és a civil szervezeteknek elegendő erőforrást kell biztosítani ahhoz, hogy segítsék a sértetteket a reparációs folyamat során. Ez magában foglalhatja a jogi segítségnyújtást és tanácsadói szolgáltatásokat. 3. Jogszabályi reformok: A jogszabályi keretek felülvizsgálata és frissítése, beleértve a büntetőjogot és a kártérítési rendszert is, segíthet az eljárások gyorsabbá tételében. Az eljárási szabályok egyszerűsítése és a bürokratikus terhek csökkentése mind elősegítheti a sértettek gyorsabb és hatékonyabb reparációját. 4. Tudatosítás és oktatás: Fontos, hogy a sértettek tisztában legyenek jogaikkal és a rendelkezésre álló támogató intézkedésekkel. Ez magában foglalja a tájékoztatást a sebészeti újraráépítésről és a jogi lehetőségekről. Az oktatás és a tudatosság növelése segíthet abban, hogy a sértettek minél hamarabb eljussanak a megfelelő forrásokhoz és segítséghez. A sértetti reparáció gyorsaságának biztosítása az állami és civil szervezetek közötti együttműködés felülvizsgálatát is lehetővé teszi, hogy jobban segítsék és támogassák a sértetteket a helyreállítás folyamatában.*

• IRODALOMJEGYZÉK

Magyar szakirodalom:

- ANGYAL Pál: *A magyar büntetőeljárás jog tankönyve*. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt., Budapest, 1915.
- ANTALI Dániel Gábor: *Az észszerű időn belüli tárgyaláshoz való jog és az új büntetőeljárás törvény külön eljárásai*. Eljárásjogi Szemle, 2018/8.
- BAJNOK István: *Polgári egyezség a büntetőeljárásban*. Jogtudományi Közlöny, 2022/11.
- BAKONYI Mária: *A beismerő vallomás az új Be. középpontjában*. Ügyészségi Szemle, 2019/03.
- BARABÁS A. Tünde: *A mediáció alkalmazásának szélesedése a jog és a gyakorlat alapján – a resztoratív elvek érvényesülése az igazságszolgáltatásban*. In: HOLLÁN Miklós–MEZEI Kitti (szerk.): *A büntetőjog hazai rendszere megújításának koncepcionális céljai és hatásai*. Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet, Budapest, 2020.
<https://jog.tk.hu/uploads/files/BarabasTunde.pdf>
- BARABÁS Andrea Tünde–FARKAS Krisztina–KISS Anna: *Az új Be. egyes meghatározó jogintézményei*. Kriminológiai Tanulmányok 58., OKRI, Budapest, 2021.
- BARABÁS Andrea Tünde: *Egyezség a büntető eljárásban?* Magyar Jog, 1991/8.
- BÁRÁNDY Gergely–DÁVID Ferenc: *Mint a mesebeli okos lány: gondolatok a bűnösség beismeréséről szóló egyezségről*. Az új Btk., 2019.
<https://ujbtk.hu/barandy-gergely-david-ferenc-mint-a-mesebeli-okos-lany-gondolatok-a-bunosseg-beismereserol-szolo-egyezsegről/>
- BÁRD Károly: *Az áldozatok méltósága és vádlottak jogai – összehasonlító tanulmány*. HVG Orac, Budapest, 2021.
- BÁRD Károly: *Az út az igazsághoz – büntetőeljárás törvényünk a jogállami elvek tükrében*. Belügyi Szemle, 2019/3.
- BÁRD Károly: *Emberi jogok és büntető igazságszolgáltatás Európában. A tisztességes eljárás büntetőügyekben – emberijog-dogmatikai értekezés*. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., 2008.
- BELOVICS Ervin: *Az ügyészség feladatai a megújult büntetőeljárás tükrében*. Magyar Jog, 2021/6.

- BELOVICS Ervin: *A Büntető eljárásról szóló törvény új jogintézményei (II. rész)*. Ügyvédek Lapja, 2019/5.
- BELOVICS Ervin: *A Büntető eljárásról szóló törvény új jogintézményei (I. rész)*. Ügyvédek Lapja, 2019/4.
- BELOVICS Ervin: *Új büntetőeljárás törvény, új feladatok*. Börtönügyi Szemle, 2018/4.
- BELOVICS Ervin–ERDEI Árpád (szerk.): *A büntetőeljárás törvény magyarázata*. HVG-ORAC, Budapest, 2018.
- BELOVICS Ervin: *Az előkészítő ülés szerepe a 2017. évi XC. törvényben*. In.: MOLNÁR Gábor Miklós–KOLTAY András (szerk.): *Bonus iudex – Ünnepi kötet Varga Zoltán 70. születésnapja alkalmából*. Pázmány Press, Budapest, 2018.
- BENCZE Mátyás: „*A mitikus bizonyítás*” Jogtudományi Közlöny, 2021. 5.
- BÉKÉS Ádám: *A mostohagyerek álma – lehet-e önálló eljárásjogi sértett-fogalom? Ünnepi kötet dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár 70. születésnapjára*. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2018.
- BÉKÉS Ádám: *A egyezség (valóban) új lehetőségei a magyar büntetőeljárásban*. In.: MOLNÁR Gábor Miklós–KOLTAY András (szerk.): *Bonus iudex – Ünnepi kötet Varga Zoltán 70. születésnapja alkalmából*. Pázmány Press, Budapest, 2018.
- BÉKÉS Ádám: *A beismerő vallomásról és az egyezség lehetőségéről pro és kontra*. Ügyvédek Lapja, 2017/6.
- BÉKÉS Ádám: *A sértett helyet követel magának*. In: GÁL István László (szerk.): *Tanulmányok Tóth Mihály professzor 60. születésnapja tiszteletére*. Pécsi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kar, Pécs, 2011.
- BÉRCES Viktor–KISS Anna: *A konszenzuális elemek szerepe a büntetőeljárásban*. Ügyészségi Szemle, 2023/04.
- BÉRCES Viktor–GYULAI Dániel: *Egy új remény, avagy az egyezség megjelenése a hazai büntetőeljárásban*. Ügyészségi Szemle, 2019/04.
- BÉRCES Viktor: *A sértett perjogi pozíciójában beálló változások elemzése és kritikája az új büntetőeljárás törvény tükrében*. Kúriai Döntések, Bírósági Határozatok, 65. évf. 6. sz., 2017.
- BÉRCES Viktor: *A sértett magatartásának büntetőjogi relevanciájáról: beleegyezés, közrehatás, utólagos hozzájárulás*. Büntetőjogi Szemle, 2017/2.
- BLASKÓ Béla–HORGOS Livia: *A vagyonekhozás és a polgári jogi igény érvényesítésének problematikája a bírói gyakorlat tükrében*. Belügyi Szemle, 2022. 6.
- BÓCZ Endre: *Büntetőpolitika és büntetőjogi kodifikáció*. Büntetőjogi Kodifikáció, 2003/3.

- BODOR Tibor–CSÁK Zsolt–MÁZINÉ Szepesi Erzsébet–SOMOGYI Gábor–SZOKOLAI Gábor–VARGA Zoltán: *Nagykommentár a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényhez (archív)*. Wolters Kluwer.
- BRECKZKÁNÉ Békési Gabriella: *Az észszerű időtartam mint alapvető jog megsértésének problematikája a bírói jogalkalmazás körében*. Európai Jogi Fórum, 2020/2.
- CZINE Ágnes: *Az emberi jogok és az új büntetőeljárás törvénye*. Jogtudományi Közlöny, 2018. 10.
- CSEMEGI Károly: *Törvényjavaslat*. Magyar Bűnvádi Eljárás Törvényszékek Előtt. Budapest, 1882.
- DEMETER Zsuzsanna: *A bírósági eljárás megújítását szolgáló rendelkezések az új büntetőeljárás törvényben*. Fontes Iuris, 2018/3.
- ELEK Balázs: *A bizonyítási teher változó szabályai és az észszerű kételyen túli bizonyosság*. In: FINSZTER Géza–KORINEK László–VÉGH Zsuzsanna (szerk.): *A tudós ügyész*. Tanulmányok Bócz Endre 80. születésnapjára. HVG Orac, Budapest, 2017.
- ELEK Balázs: *A másodfokú eljárás módosuló szabályai a készülő büntetőeljárás törvényben*. Ügyészek Lapja, 23. évf. 2016/3-4.
- ELEK Balázs: *Költség és időtartalekok a büntetőeljárásban*. Az új Btk., 2015.
<https://ujbtk.hu/dr-elek-balazs-koltseg-es-idotartalekok-a-buntetoeljarasban/>
- ELEK Balázs: *Az igazság és a jogerő összefüggései*.
- ERDEI Árpád: *Haladás és ellenállás, avagy a büntető eljárási jog kodifikációjának konfliktusai*. In: Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominata, Acta Juridica et Politica (Emlékkönyv, Dr. Tokaji Géza c. egyetemi tanár születésének 70. évfordulójára), Szeged, 1996.
- FANTOLY Zsanett: *A bizonyítási szabályok egyszerűsödése az új büntetőeljárás törvényben*. Jogtudományi Közlöny, 2021. 7-8.
- FANTOLY Zsanett: *A büntetőeljárás célja, avagy anyagi igazság kontra elégedett ügyfelek*. In: ELEK Balázs–MISKOLCZI Barna (szerk.): *Úton a bírói meggyőződés felé. A készülő büntetőeljárás törvény kodifikációja.*, Debrecen, Printart-Press, 2015.
- FANTOLY Zsanett: *A magyar büntetőeljárás jog kodifikációjának történeti fejlődése*. Forum Acta Juridica et Politica, III. évf. 1. sz., 2013.
- FARKAS Krisztina: *A leplezett eszközök alkalmazásának gyakorlati tapasztalatai*. Ügyészégi Szemle, 2022/02.
- FARKAS Krisztina: *A büntetőeljárás időszerűségét célzó egyes újítások empirikus megközelítésben*. Kriminológiai Tanulmányok 58., OKRI, Budapest, 2021.

- FÁZSI László–STÁL József: *A jogos érdek kérdése a büntetőjogban*. Magyar Jog, 2024/6.
- FÁZSI László: *A bizonyítás bizonytalansága a büntetőeljárásban*. Jogtudományi Közlöny, 2021. 1.
- FÁZSI László: *Hamis vád és pótmagánvád*. Ügyvédek Lapja, 2019/2.
- FÁZSI László: *A sértett fogalmának dilemmái*. Magyar Jog, 2012/5.
- FICSÓR Gabriella: *A készülő új büntetőeljárás kódex margójára*. Büntetőjogi Szemle, 2015/1-2.
- FINKEY Ferenc: *Szemelvények kisebb szakdolgozataiból 1890 – 1940*. Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda, Budapest, 1940.
- GARAI Renáta: *A 2018. július 1. napját követően lefolytatott közvetítői eljárásokban kötött megállapodások elemzése*. OKRI Kutatási Eredmények – 2021 (Lezárult kutatások összefoglalói). https://www.okri.hu/images/stories/KUTBESZ_UJ_2017/befkut_2021_hun.pdf
- GULYÁSNÉ BIRINYI Ildikó–PÁPAI-TARR Ágnes: *Néhány gondolat a büntetőjogi egyezségről*. Ügyészek Lapja, 2019/3.
- GYEKICZKY Tamás: *Az emancipáció útján*. Jogtudományi Közlöny, 2021. 2.
- HACK Péter–Horváth Georgina: *A büntetőeljárásról szóló új törvényről*. Jogtudományi Közlöny, 2018. 6.
- HERKE Csongor: *Megállapodások a büntetőperben*. Pécsi Tudományegyetem ÁJK, Pécs, 2008.
- HORVÁTH Attila–KABÓDI Csaba: *Az eljárásjogok alakulása a II. Világháborút követően*. In: MEZEY Barna (szerk.): *Magyar Jogtörténet*, Osiris Kiadó Budapest, 2007.
- IBOLYA Tibor: *Az új Be.-törvény ügyészi szemmel*. Ügyvédek Lapja, 2019/6.
- JANCSÓ Gábor–BUSCH Balázs: *A felszámolási eljárás és a büntetőjogi vagyoni igény (zár alá vétel és vagyonelkobzás) találkozásának új szabályai*. Fontes Iuris, 2021/4.
- JANCSÓ Gábor: *Az új Büntetőeljárás törvény első novellája: a nyomozást érintő változások I*. Fontes Iuris, 2020/3.
- JANCSÓ Gábor: *Az új Büntetőeljárás törvény első novellája: a nyomozást érintő változások II*. Fontes Iuris, 2020/4.
- JANCSÓ Gábor: *Jogalkotás vs. jogalkalmazás: „Egyedül nem megy...” (Az új büntetőeljárás törvény előkészítésének kihívásai egy ügyész-kodifikátor szemével)*. Fontes Iuris, 2015/3-4.
- KARA Ákos–SZENTMIHÁLYI-SOÓS Viktória: *A sértett jogai az új büntetőeljárásról szóló törvényben*. Fontes Iuris, 2018/1.

- KEREZSI Klára: *A párbeszéd hatalma. A helyreállító igazságszolgáltatás szerepe a közpolitikában.* Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018.
- KIRÁLY Tibor: *Büntetőeljárás jog.* 2. javított kiadás, Osiris Kiadó, 2001.
- KISS Anna: *A terhelttel kötött megállapodások az Európai Unió néhány tagállamában.* Kriminológiai tanulmányok. Országos Kriminológiai Intézet, 2024.
https://www.okri.hu/images/stories/KT/KT61_2024/004_Kiss.pdf
- KISS Anna: *A sértett aktív legitimációjának minimális szintje az európai modellek és az EU irányelvei alapján 2.* Ügyészségi Szemle, 2019/04.
- KISS Anna: *Vádalku magyar módra?* In. VÓKÓ György (szerk.): *Kriminológiai tanulmányok.* Országos Kriminológiai Intézet, 2019.
- KISS Anna: *A sértett szerepe a büntetőeljárásban.* OKRI, Budapest, 2018.
- KISS Anna: *A sértett szerepének változása az új büntetőeljárás törvényben.* Magyar Rendészet, 2017/5.
- KISS Anna: *A sértett szerepe a büntetőeljárásban (PhD értekezés).* Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2006.
- KOMÁROMI Brigitta: *Kártérítés a büntetőperben (A polgári anyagi és eljárásjogi szabályok érvényesülése a büntetőeljárás bírósági szakaszában).* Büntetőjogi Szemle, 2015/1-2.
- KOVÁCS Tamás: *Kell-e nekünk a vádalku?* VÓKÓ György (szerk.): *Tanulmányok Polt Péter 60. születésnapja tiszteletére.* HVG-ORAC, Budapest, 2015.
- KÓNYA István: *A Be. egy éve kúriai szemmel.* Ügyvédek Lapja, 2019/6.
- KÓNYA István: *Kúriai szemmel az új büntetőeljárás törvényről.* Ügyvédek Lapja, 2017/6.
- KÓNYA István: *A Kúria hatása az új büntetőeljárás törvény kodifikációjára.* Ügyvédek Lapja, 2016/4.
- KÓNYA István: *Az igazságszolgáltatás és a média.* A Kúria elnökhelyettesének beszéde, amely elhangzott a XX. Vasi Jogász Napon, Szombathelyen 2016. január 22-én.
https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/sajto/vasi_jogasz_napok_dr._konya_istvan_beszede_0.pdf
- KÓNYA István: *A három csapás bírói szemmel.* Magyar Jog, 2011/3.
- MAROSI Kriszta: *A sértett büntetőeljárásban betöltött szerepének egyes történeti vonatkozásai.* In.: MEZEY Barna (szerk.): *Jogtörténeti értekezések 28. Eckhart Ferenc emlékkönyv.* Gondolat Kiadó, Budapest, 2004.
- MÁRKI Zoltán: *A büntetőeljárás megújulásának lehetőségei.* Ügyvédek Lapja, 2014/4.

- MÉSZÁROS Ádám: *A büntetőeljárás gyorsításának, hatékonyság-növelésének lehetőségei.* *Ügyészek Lapja*, 20. évf. 2013/1.
- MISKOLCZI Barna: *Készül az új Be.* *Jogászvilág.*
<https://jogaszvilag.hu/szakma/keszul-az-uj-be/>
- MISKOLCZI Barna: *Az igazság-igazságosság megjelenése a szabályozási elvekben.* *Ügyvédvilág*, 2015/6.
- MISKOLCZI Barna: *A nyomozási határidő tervezett rendszere az új büntetőeljárás törvényben.* *Ügyvédvilág*, 2015/12.
- NAGY Ferenc: *Reflexiók a jogállami büntetőjog helyzetéről.* *Magyar Jog*, 2019/5.
- PÁPAI-TARR Ágnes: *A büntetőjogi megegyezés tárgya: a büntetés kiszabás.* *Jogtudományi Közlöny*, 2020/1.
- PÁPAI-TARR Ágnes: *A büntetőpererek elhúzódása.* In: JAKAB András-GAJDUSCHEK György (szerk.): *A magyar jogrendszer állapota.* Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet, 2016.
https://jog.tk.mta.hu/uploads/files/29_PapaiTarr_Agnes.pdf
- PÁPAI-TARR Ágnes: *A büntetőeljárás gyorsításának lehetőségei a francia és a magyar jogban (PhD értekezés).* Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2010.
- PÉCELI Ádám: *Lefoglalás kontra zár alá vétel (A vagyonekbevitel biztosítására hivatott kényszerintézkedések elhatárolásának dilemmája).* *Ügyészségi Szemle*, 2022/03.
- POLT Péter-BODONYI István: *Marasztaló ítélet tárgyalás nélkül - az előkészítő ülés új funkciói a tárgyalás előkészítése során.* In.: CZINE Ágnes-DOMOKOS Andrea-LUKÁCS Krisztina (szerk.): *Ünnepi kötet dr. Tóth Mihály 70. születésnapjára.* Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara, Patrocinium Kiadó, 2021.
- POLT Péter: *Törvény és igazság. Válogatott beszédek, tanulmányok, dokumentumok a modern ügyészségről (2000-2020).* Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest. 2021.
- POLT Péter: *Az egyezség.* *Magyar Tudomány*, 2020/5.
https://mersz.hu/dokumentum/matud__821
- POLT Péter-VIDA József: *Az ügyészség részvétele az új büntetőeljárás törvény kodifikációjában.* In: *Tanulmányok Bánáti János 75. születésnapjának tiszteletére.* HVG-ORAC, Budapest, 2019.
- POLT Péter: *A büntetőeljárás törvény újításainak várható hatásai.* *Belügyi Szemle*, 2018/9.
- POLT Péter (szerk.): *Kommentár a büntetőeljárás törvényhez.* Wolters Kluwer, Budapest, 2018.

- RÓTH Erika: *A sértett helyzete a büntetőeljáráásban az Európai Unió elvárásainak tükrében*. Miskolci Jogi Szemle, 2011. 6. évf.
- SOMOGYI Gábor: *A bírói igazságkeresés útjai. Az objektív valóság és a processzuális igazság kibékítése*. In.: MOLNÁR Gábor Miklós–KOLTAY András (szerk.): *Bonus iudex – Ünnepi kötet Varga Zoltán 70. születésnapja alkalmából*. Pázmány Press, Budapest, 2018.
- STEINER Gábor: *Vádalku a nemzetközi büntetőjogban és a kontinentális típusú vádakban*. Európai Jog, 2001/5.
- STIPTA István: *A magyar perjog fejlődése 1848-ig*. In: MEZEY Barna (szerk.): *Magyar Jogtörténet*, Osiris Kiadó Budapest, 2007.
- SZABÓ András: *Resztoratív igazságszolgáltatás. Érvek és ellenérvek 50 év távlatából*. Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest, 2020.
- SZABÓ Marcell: *A bizonyítás súlypontjának áthelyeződése a büntetőeljáráásban*. Jogtudományi Közlöny, 2021/6.
- SZAKTOR Roland György-TURI András–BUDAHÁZI Árpád: *Gondolatok a büntetőügyekben alkalmazható egyezségről*. Belügyi Szemle, 2022. 6.
- SZEGHŐ Katalin: *Polgári jogi igény a büntetőeljáráásban*. Magyar Jog, 2018/9.
- SZIGETI Imola: *Az egyezségről vonatkozó eljárásjogi normarendszer*. Magyar Jog, 2018/12.
- TARR Ágnes: *A kárhelyreállítás jelene és jövője a büntetőeljáráásban*. Debreceni Jogi Műhely, 2006/2. szám.
https://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/2_2006/a_karhelyreallitas_jelene_es_jovoje_a_magyar_buntetoeljarasban/
- TÓTH Mihály: *Az egyezés és a „mértékes ügyészi indítvány” kezdeti tapasztalatai*. Magyar Jog, 2022. 3.
- TÓTH Mihály: *Impressziók büntetőeljárás törvényünk első születésnapjához közeledve*. Ügyvédek Lapja, 2019/2.
- TÓTH Mihály: *A büntetőeljárás kodifikálásának tanulságai, néhány, elsősorban a bíróságot érintő kérdésben*. Magyar Jog, 2018/9.
- TÓTH Mihály: *A tett-központú büntetőjogtól a sértett-központú büntetőjogig*. JURA, 2005/1.
- VARGA Zoltán: *Az előkészítő ülés hatása a büntetőeljáráásban*. Ügyvédek Lapja, 2019/6.
- VARGA Zoltán: *Kötetlen tárgyalás vagy sarokba szorított védelem?* Ügyvédek Lapja, 2018/4.

- VASS Péter: *A terhelti beismerésen alapuló konszenzuális rendszer egyes kiemelt intézményei – Beszámoló az Igazságügyi Minisztérium és a Magyar Ügyvédi Kamara konferenciájáról.* Fontes Iuris, 2022/3.
- VIDA József: *A hatályon kívül helyezések csökkentésére irányuló kodifikációs törekvések szabályozási megoldásai az új büntetőeljárás törvényben.* Magyar Jog, 2019/7–8.
- VIDA József: *Kibékíthető ellentétek a büntetőeljárásban (A hatályon kívül helyezések csökkentésére irányuló kodifikációs törekvések elvi alapjai az új büntetőeljárás törvényben).* Belügyi Szemle, 2019/5.
- VIDA József: *A laikus ítélkezésben rejlő garanciák.* Ügyvéd Világ, IX./7-8., 2015.
<https://jogaszvilag.hu/szakma/a-laikus-itelkezesben-rejlo-garanciak/>
- ZSIROS Bettina: *Valóságos-e, ami igazságos? – Gondolatok a perbeli egyezségkötés új Be.-ben szabályozott intézményéről.* Büntetőjogi Szemle, 2018/1.

Külföldi szakirodalom:

- BAR-GILL, Oren– BEN-SHAHAR, Omri: *The prisoners' (plea bargain) dilemma.* Journal of Legal Analysis 1, No. 2, 2009.
- BORMAN, Paul. D.: *The chilled right to appeal from a plea bargain conviction: A due process cure.* Northwestern University LAW REVIEW, 1975. Volume 69, november-december No. 5.
- BOZBAYNDIR, Ali Emrah: *The role of the judge in the European plea bargaining procedures: Three models compared.* The International Journal of Evidence & Proof, 2023., <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/13657127231217773>
- DEMKO, Olga S.–KOLESNIKOVA, Valerya N.–LESNIKOV, Gennadij Yu–MALIMON, Lyudmila A.–SPEKTOR, Lyudmila A.: *Institute of plea bargain: Features of legal regulation.* Journal of Politics and Law 10, No. 4, 2017.
- GAROUPA Nuno–STEPHEN H. Frank: *Why Plea-Bargaining Fails to Achieve Results in So Many Criminal Justice Systems: A New Framework for Assessment.* 15 MJ 3 (2008), <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1023263X0801500303?journalCode=maaa>
- RUSSEL Jago–HOLLANDER Nancy: *The Disappearing Trial: The global spread of incentives to encourage suspects to waive their right to a trial and plead guilty.* New Journal of European Criminal Law, 2017, Vol. 8(3), <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/2032284417722281?journalCode=njea>
- HARDING, John: *Reparation: Prospects for criminal justice.* 31 Probation Journal, No. 4., 1984.

- KINGMAN Michael L.: *Survey of criminal procedure - plea bargain and speedy trial*. Rutgers Law Review 30, No. 3, 1976.
- LEE Sheung-Hee: *The scales of justice: balancing neutrality and efficiency in plea-bargaining encounters*. Discourse & Society, 2005., <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0957926505048229>
- PEAK, Ken: *Crime victim reparation: Legislative revival of the offended ones*. Federal Probation 50, No. 3., 1986.
- SCOTT, Zina Lu Burke: *An inconvenient bargain: The ethical implications of plea bargaining in canada*, Saskatchewan Law Review 81, No. 1, 2018.
- SRUTIN, Ken: *Truth, justice, and the american style plea bargain*. Albany Law Review 77, No. 3, 2013.
- TOR, Avishalom–GAZAL-AYAL, Oren–GARCIA, Stephen M.: *Fairness and the willingness to accept plea bargain offers*, Journal of Empirical Legal Studies 7, No. 1, 2010.
- WALTHER, Susanne: *Reparation and criminal justice: Can they be integrated?* Israel Law Review, Vol. 30, 1996.
- WHITE, Rand N–WILSON, Tom E.: *The preliminary hearing in California: Adaptive procedures in a plea bargain System of criminal justice*. Stanford Law Review 28, No. 6, 1976.

• 1. sz. MELLÉKLET

Be. - Konszenzuális jogintézmények

Előkészítő eljárás	Feljelentés (bűncselekmény gyanúja)	Nyomozás felderítés	Nyomozás vizsgálat	Bírósági eljárás (Előkészítő ülés)
X	X	A büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezése (Leplezett eszköz, Be. 219. §) VE, EGY	A büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezése (Leplezett eszköz, Be. 219. §) VE, EGY	X
X	Nyomozási alku (Be. 382. §) VE, EGY	Nyomozási alku (Be. 399. §) VE, EGY	Nyomozási alku (Be. 399. §) VE, EGY	X
X	X	X	Ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése (Be. 404-406. §) VE, V, TB	X
X	X	X	Egyezség a bűnösség beismeréséről (Be. 407-411. §) V, TB	Jóváhagyás V, TB Beismerő nyilatkozat előkészítő ülésen V, TB
X	X	X	Feltételes ügyészi felfüggesztés (Be. 416-420. §) VI	X
X	X	X	Közvetítői eljárás (Be. 412-415. §) V, VE, TB	X

Vádemelést elkerülő, elterelő (VE) - vádemelést eredményező, azt feltételező jogintézmények (V)
 Feltétel a terhelti beismerés (TB) - feltétel a terhelt/bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy/elkövető együttműködése (EGY)